

מפרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
חמישי

היכל
תשיני

אגרות-קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

כרך יא
קיץ תשס"ז

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

הוצאה חמישית

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ותשע לבריאה

IGROIS KOIDESH

Volume XI

Copyright © 1989

Second Printing 1992

Third Printing 1995

Fourth Printing 1996

Fifth Printing 1999

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Orders Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

All rights reserved, including the right to reproduce this book or portions thereof, in any form, without prior permission, in writing, from the publisher.

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Schneerson, Menahem Mendel, 1902-1994

Igrot-Kodesh.

(Kovets Shalshet ha-or; hekhal 9., sha'ar 5.)

(sifriy. Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh)

Title on t.p. verso: Igrois Koidesh.

Includes bibliographical references and index.

Contents: Kerekh 1. 688-704. ...Kerekh 11. 721.

1. Schneerson, Menahem Mendel, 1902-1994 --Correspondence. 2. Habad. 3. Rabbis--Correspondence. I. Title. II. Title: Igrois Koidesh. III. Series: Kovets Shalshet ha-or' hekhal 9., sha'ar 5.

IV. Series: Sifriyat Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh.

BM198.S33528 296.8'33 87-16855.

ISBN 0-8266-5800-8 (set)

ISBN 0-8266-5811-6

Manufactured in the United States of America

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיסים אנו בזה כרך אחד עשר מסדרת אגרות-קודש • כ"ק אדמו"ר שליט"א, שבו אגרות קיץ תשט"ז.

בראש הספר בא מפתח האגרות, ובסופו:

(א) מפתח עניינים.

(ב) מפתח מוסדות וארגונים.

(ג) מפתח אנשים.

(ד) מפתח מקומות.

כן נוספו, ציונים והערות בשוה"ג**.

כל הנ"ל נערך ע"י הרה"ת ר' שלום דובער שי' לויז.

מערכת „אוצר החסידים”

מוצגים כ"ב שבט, תשמי"ט,

שנת המאתיים להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ

שנת הארבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

ברוקלין, נ.י.

(*) עד עתה יצאו לאור בסדרה זו 29 כרכים: אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר הזקן, כ"ק אדמו"ר האמצעי וכ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק", נדפסו (בכרך אחד) בשנת תשמ"ב. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, ומילואים לכרך הנ"ל — בשנת תשמ"א. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע (שני כרכים) בשנת תשמ"ב. כרך ג — בשנת תשמ"ז. כרכים ד"ה — בשנת תשמ"ז. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, כרכים א"ה — בשנת תשמ"ג. כרכים ו"י — בשנת תשמ"ד. כרכים יא"כ — בשנת תשמ"ה. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א, כרכים א"ג — בשנת תשמ"ז. כרכים ד"ח — בשנת תשמ"ח. כרכים ט"י — שנה זו.

(**) כדי להבדיל בינם לבין הערות כ"ק אדמו"ר שליט"א, באות הערות העורך באותיות קטנות יותר ושונות מהפנים.

מפתח כללי

3	 פתח דבר
5	 מפתח האגרות
א	 אגרות קודש
תכז	 מפתח ענינים
תלט	 מפתח מוסדות וארגונים
תמא	 מפתח אנשים
תמד	 מפתח מקומות

מ פ ת ח

א	זמן חירותינו — כשגם אצל חברי חירות	מריה משה שאיעוויטש	א' ניסן	גישפא
ג	מנהגי אבלות. כתיבת תוארים במצבה	מוהרש"מ שניאורסאהן	א' ניסן	גישפב
ד	בזכות נשים צדקניות — גאולת מצרים	אגוני"ח ת"א	ר"ח ניסן	גישפג
ה	דחיית תספורת לליג בעומר. שילוח ס' לרבנים	מוהרש"ז העכט	ב' ניסן	גישפד
ו	הפרש בין מוסר לדבאי התעוררות		ד' ניסן	גישפה
ז	ידיעת ה'. תורה מסיני. שינוי תקנות		ד' ניסן	גישפו
ח	חז"ל: קדושת האותיות			
ט	ביה"ש לדעת אדה"ז — אם תלוי בראיית כוכבים	מוהרש"מ דרוק	ה' ניסן	גישפז
יא	משנכנס אדר פרש"י ימי פורים ופסח	מוהר"ב בלומנפלד	ה' ניסן	גישפח
יב	הפצת היהדות. טופח ע"מ להטפח		ה' ניסן	גישפט
יג	לא להעמיד על עצמו בעניני המוסד		ו' ניסן	גישצ
יד	אחדות בא"ש והמוסדות		ו' ניסן	גישצא
טו	השפעה על הסביבה	האברך ד"א לסלבים	ז' ניסן	גישצב
טז	התחלת זמן חירותנו בעשיית מצוה — מעות חטים		ח' ניסן	גישצג
יז	עשה לך רב וקנה לך חבר		ח' ניסן	גישצד
יח	התעסקות בחנוך. דרכי החסידות		ח' ניסן	גישצה
יט	חירות אמיתית דוקא כשקשורה לחירות הנפש	מר בן-ציון דינור	ח' ניסן	גישצו
כ	השתלמות במקצוע החנוך יחד עם נסיון בפועל		ח' ניסן	גישצז
כא	תיקון ח"ג		ט' ניסן	גישצח
כב	מניעת תעניות וסיגופים		ט' ניסן	גישצט
כג	הערות לס' „נזר הקודש ושרת"	מריה משה רוזין	י"א ניסן	גית
כד	הערות לקונ' תציצה	מוהרמ"ד רבקין	י"א ניסן	גיתא
כה	קביעות שיעורי לימוד		י"א ניסן	גיתב
כו	כינוס מורים. השפעה על ההורים	מוהרא"מ זילברשטרום	י"א ניסן	גיתג
כז	תלבושת אחידה בב"ס. תגיגת ה' אייר		י"א ניסן	גיתד
כח	סיפורי חסידים. מפתחות ס' חסידות. מגילות הגנוחות	מוהרש"י זיין	י"ב ניסן	גיתה
כט	אמונה באתפישטותא דמשה. מדות גביר		י"ב ניסן	גיתו
ל	מנה"א או מנה"ב			
לא	להתעלם מהתעוונות הלעו"ז		י"ג ניסן	גיתז
לב	תניא דפוס אלטונא	מר א"ז בן-ישי	י"ג ניסן	גיתח
	הערה בתניא פל"א	מוהרש"מ שניאורסאהן	א' חוהמ"ס	גיתט

ג'תי	א' חוהמ"פ	קדיש אחר משניות שאחר התפלה	לג
ג'תיא	ג' חוהמ"פ	חובת ההתעסקות בפיתוח הישיבה	לג
ג'תיב	ד' חוהמ"פ	באוסטרליה	לד
ג'תיג	חוהמ"פ	חלוקת מצה. הפצת ספרים. סעודת משיח	לה
ג'תיד	כ"ה ניסן	חלוקת מצה שמורה	לו
ג'תטו	כ"ה ניסן	ניצול הכשרונות בשדה החנוך	לו
ג'תטז	כ"ו ניסן	מניעת העצבות, יגעת ומצאת	לז
ג'תיו	כ"ו ניסן	אז מ'שטייט אין איין ענין און מ'טראכט	לח
ג'תיח	כ"ו ניסן	אנאנדער ענין כו'	לט
ג'תיט	כ"ז ניסן	לשון נקיה — דוקא כשאנו שייך לציווי	מ
ג'תיכ	כ"ז ניסן	ודין	מא
ג'תיכא	כ"ז ניסן	תמיכת הישיבה במלבורן. לא לערב	מב
ג'תיכב	כ"ז ניסן	מפלגותיות	מג
ג'תיכג	כ"ז ניסן	בהמשך לאגרת ג'ת	מד
ג'תיכד	כ"ח ניסן	ספרים על דרכי השפעה על הסביבה	מו
ג'תיכה	כ"ח ניסן	יגעת ומצאת. עצה — ע"פ שלשה אנשים	מז
ג'תיכו	כ"ט ניסן	גם בריוני דשכבותי' תלויים בהרב	מח
ג'תיכז	כ"ט ניסן	סיום למס' ר"ה	מט
ג'תיכח	כ"ט ניסן	הנהגה למע' מהגבלות מעוררת י"ג	נב
ג'תיכט	כ"ט ניסן	תקיד למע'	נג
ג'תל	כ"ט ניסן	גם העוסקים בהפצת התורה — מבשרך	נד
ג'תלא	כ"ט ניסן	אל תתעלים	נה
ג'תלב	כ"ט ניסן	בער"ח זיו הזכרתי עה"צ של זיוותני	נו
ג'תלג	כ"ט ניסן	עולם	נז
ג'תלד	כ"ט ניסן	תיקון מיחוש במז' ודבור ע"י הוספה	נח
ג'תלה	כ"ט ניסן	בתורה במח' ודבור	נט
ג'תלו	כ"ט ניסן	לפום גמלא שיתנא	ס
ג'תלז	כ"ט ניסן	תוכנית עבודה	סא
ג'תלח	כ"ט ניסן	כשמרגיש עייפות לאחר לימודו עם התל'.	
ג'תלט	כ"ט ניסן	שידוכים	
	כ"ט ניסן	מעלת הצדקה — יתן ויתנו אחרים.	
	כ"ט ניסן	פרסום הקונ'	
	כ"ט ניסן	השפעה על הסביבה כלי לפרנסה	
	כ"ט ניסן	קירוב התל' ממרוקו לדא"ח	
	כ"ט ניסן	בענין הנ"ל	
	כ"ט ניסן	קדושת נקודות, שמותיהן וג' שלהן	
	כ"ט ניסן	כל ההתחלות קשות — חיסון	
	כ"ט ניסן	ע"י מרבים שלום — מרבה הש"ת	
	כ"ט ניסן	השלום בגבולם	
	כ"ט ניסן	אם להקדים או לדחות התספורת לליג	
	כ"ט ניסן	בעומר	
	כ"ט ניסן	נסיעת הישיבה לליג בעומר למירון	
	כ"ט ניסן	מורה מרדכי ריטש	
	כ"ט ניסן	מורה משה רוזין	
	כ"ט ניסן	מורה שלמה עובדי'	
	כ"ט ניסן	כהכ"נ צ"צ נוסח אר"י	
	כ"ט ניסן	מוהרא"א יאלעס	
	כ"ט ניסן	מוהרש"ז לויטין	
	כ"ט ניסן	מורה ניסן נמנוב	
	כ"ט ניסן	מוהרנ"ד רוננבלום	
	כ"ט ניסן	מורה יוסף פלייער	
	כ"ט ניסן	מורה ירחמיאל אלפרוביץ	
	כ"ט ניסן	מוהרשיח קסלמן	

סא	הוראת לימודי קודש בבי"ס חילוני. כינוס מורים	ד' אייר	ג'תמ
סב	הליכה בדרך סכנה	ד' אייר	ג'תמא
סג	שייכות פסח ושבוועות לנשים	ד' אייר	ג'תמב
סד	דברים היוצאים מן הלב כו'	ד' אייר	ג'תמג
סה	סדר כללי בביהכ"נ. רשימת נאומיו	ד' אייר	ג'תמד
סו	שינוי הנוסח מאשכנז לספרד	ד' אייר	ג'תמה
סז	להשתמש מבדיקת פנים בעת הריון	ה' אייר	ג'תמו
סח	כל קושיא מסטרא כו' סתם מקשן כו'	ה' אייר	ג'תמז
סז	לא לפצל מוסדות במקום שנה לא נר למאה	ה' אייר	ג'תמח
סח	ס' מהרי"ח זוננפלד	ה' אייר	ג'תמט
סח	לא המדרש עיקר אלא המעשה	ה' אייר	ג'תנ
סט	שמירת הבריאות	ה' אייר	ג'תנא
ע	הערה בשר"ע אדה"ז	ו' אייר	ג'תנב
עא	מחיצה בביהכ"נ	ו' אייר	ג'תנג
עב	הדפסת ספרים וההכנסה לטובת הישיבה	ו' אייר	ג'תנד
עג	השם בנציון סגולה לאריכות ימים. שמחה	ז' אייר	ג'תנה
עד	מעלין בקודש — נתינת כח	ט' אייר	ג'תנו
עה	הל' גשמי ברכה	ט' אייר	ג'תנז
עו	אמירת ברכה בחנוך הנחת תפילין	ט' אייר	ג'תנח
עז	התעסקות בפיתוח ביהכ"נ	ט' אייר	ג'תנט
עח	הפצת המעיינות	ירד אייר	ג'תס
עט	נאומי לפני נשי חב"ד	ירד אייר	ג'תסא
פ	זכרון ימי קדם מעורר	ירד אייר	ג'תסב
פא	לימוד החסידות כעין לימוד הגמרא	ירד אייר	ג'תסג
פא	נאומים להחזקת היהדות	יא אייר	ג'תסד
פב	מעט מעט אגרשנו. התרכזות	יא אייר	ג'תסה
פג	להזכיר במכתבים מהמצב הרוחני	יא אייר	ג'תסו
פד	שמירת הבריאות	יא אייר	ג'תסז
פד	בטחון	יא אייר	ג'תסח
פה	ה' אייר	יא אייר	ג'תסט
פו	התקשרות ע"י לימוד אותו הענין בתורה	יב אייר	ג'תע
פז	לימוד הל' שריב ביה"ס למלאכה	יב אייר	ג'תעא
פח	כפר חב"ד שני	יב אייר	ג'תעב
פט	התוועדות עם התל'. פרנסה גשמית ורוחנית	יב אייר	ג'תעג
צ	בני מערבא לא ראו רבי. המשכת מקיף בפנימי	יב אייר	ג'תעד
צא	פרנסה מאת הזן ומפרנס	יב אייר	ג'תעה
צב	סיפור שעה פרקים בסוגיית רצון ותענוג שכתב אדמ"ר	יב אייר	ג'תעו

ג	ג'תעז	י"ג אייר	אדמו"ר ה"י שולח ת"ל לעבודת התעמולה	צג
ג'תעז	י"ג אייר	הנהלת צא"ח ירושת"ו	ישיבת ערב. לא לפצל מוסדות	צד
ג'תעט	י"ג אייר		שמחה. צדקה. שידוכים. התוועדות	צו
ג'תפ	י"ג אייר		השתלמות צעד אחר צעד	צז
ג'תפא	י"ג אייר		חשבון הנפש רק בזמנים מיוחדים. זכות	צח
ג'תפב	י"ד אייר	מ"ה ירחמיאל בלומנפלד	ההתעסקות בקירוב ישראל לאשכנ"ש הוראת לימודי קודש בבר"ס חילונית. לימוד	ק
ג'תפג	י"ד אייר		חסידות עם בנות	קא
ג'תפד	י"ד אייר		הנהגה עם ת"ל קשישים — ת"ל חבר	קב
ג'תפה	י"ד אייר	הנהלת צא"ח באה"ק	הבטאון חב"ד יה"י רשמי. פסח שני	קג
ג'תפו	י"ז אייר	מוהר"י שוחאט	ביהכ"נ בטורנטו. לכתחילה אריבער	קד
ג'תפז	י"ז אייר		מניעת היאוש	קה
ג'תפח	י"ז אייר		הגשמיות ורוחניות יחדיו יהלכון	קו
ג'תפט	י"ז אייר	מוהר"מ לוין	לימוד בישיבה באה"ק או בחו"ל	קז
ג'תצ	י"ח אייר	מ"ה יעקב פלס	חזית דתית מאוחדת	קח
ג'תצא	י"ח אייר	מ"ה שלום רבקין	הנפש החיונית	קט
ג'תצב	י"ח אייר		צ"ל מוסיף והולך	קכ
ג'תצג	כ' אייר		קידוש ש"ש בעבודתו במשטרה	קכא
ג'תצד	כ' אייר		שמחה בעבודת בכל דרכיך דעוה	קכז
ג'תצה	כ' אייר		כשהמנהג שהבעל קורא מתעטף בטלית	קכז
ג'תצו	כ' אייר		צנור הפרנסה בכפר חב"ד	קכז
ג'תצז	כ"א אייר		כנ"ל, אבל לא במקום שחב לאחרים	קכז
ג'תצח	כ"א אייר	מוהר"י דבורץ	נקדה הא' שמחורץ למעין נקי חוצה	קכז
ג'תצט	כ"א אייר	ועד כפר חב"ד	הדירות החדשות, הישנות, ביהכ"נ, מקוה,	קכז
ג'תק	כ"ג אייר		שם הכפר	קכז
ג'תקא	כ"ג אייר		נשואים עם בת כהן	קכז
ג'תקב	כ"ג אייר		גם בכיבוש אי"י הרוחניות צ"ל מעט מעט	קכז
ג'תקג	כ"ד אייר		אגרשנו	קכז
ג'תקד	כ"ד אייר		גרייטן לקבלת התורה. הקדמת נעשה	קכז
ג'תקה	כ"ד אייר		לנשמע	קכז
ג'תקו	כ"ד אייר	מוהרצ"ה חייטריק	הידורים שהאשה היתה רגילה בהם	קכז
ג'תקז	כ"ד אייר	מ"ה ניסן הרביץ	נחיצות חזית דתית מאוחדת	קכז
ג'תקח	כ"ה אייר		קירוב הדיעות	קכז
ג'תקט	כ"ה אייר		סדר לימוד התל'	קכז
ג'תקא	כ"ה אייר	מוהרצ"ה חייטריק	לקוטים מדברי רבותינו על פ' השבוע	קכז
ג'תקב	כ"ה אייר	מ"ה ניסן הרביץ	לימוד תורא ולקורת השבוע. הערה	קכז
ג'תקג	כ"ה אייר		באגה"ק א	קכז
ג'תקד	כ"ה אייר	מ"ה יצחק דובאוו	אתרוגי קלבריה. התוועדות. הערה בתניא	קכז
ג'תקה	כ"ה אייר		רפמ"ג	קכז
ג'תקו	כ"ה אייר	מ"ה סעדי' ליברוב	הוראות בעבודתו בספרו מרוקו	קכז
ג'תקז	כ"ה אייר	הא' שרגא פייוויש הרצוג	נבראתי לשמש את קוני. פיתוח הישיבה	קכז
ג'תקח	כ"ה אייר		במלכורן	קכז

קכו	להזהר בטהרת המשפחה שבועה ועוד	כ"ה אייר	ג'תקי
קכו	דו זאגסט אלץ וואס דו דארפסט כו'	כ"ה אייר	ג'תקיא
קכו	רופא אינו יהודי	כ"ה אייר	ג'תקיב
קכח	עצות לבלבול המחשבות	כ"ה אייר	ג'תקיג
קכט	קביע לתורה בנאות דשא. לימוד פרקי אבות	כ"ו אייר	ג'תקיד
קל	הוראות בעבודתו	כ"ו אייר	ג'תקט
קלא	כשמבקשים ברכה צריך להגדיל הכלים	כ"ו אייר	ג'תקטז
קלא	פגישתו עם אדמו"ר באה"ק	כ"ח אייר	ג'תקיז
קלב	הכרח לימוד חסידות חב"ד בזמנינו	כ"ח אייר	ג'תקיח
קלג	הכרח מצוות מעשיות	כ"ח אייר	ג'תקיט
קלד	מסירת סיפורים כצורתם	א' סיון	ג'תקכ
קלה	חופש בחודש אב או באלול	א' סיון	ג'תקכא
קלה	לפעמים צריך להתאפק מהוכחה	א' סיון	ג'תקכב
קלו	הפצת ספרים בבית ההבראה	א' סיון	ג'תקכג
קלו	הצ"צ כשהי' שולח מכתב ע"י שליח הי'	א' סיון	ג'תקכד
קלו	משלם לדואר		
קלו	זריקות חיסון לילדים	ב' סיון	ג'תקכה
קלח	הקביה מזווג זיווגים	ג' סיון	ג'תקכו
קלח	השכנת שלום	ג' סיון	ג'תקכז
קמ	בענין הנ"ל	ג' סיון	ג'תקכח
קמ	מניעת תעניות וסיגופים	ג' סיון	ג'תקכט
קמא	עבדו את ה' בשמחה	ג' סיון	ג'תקל
קמב	מסיבות שבת במונטריאל	ד' סיון	ג'תקלא
קמג	אנכי ה"א — השגח"פ. אנכי ואני	ד' סיון	ג'תקלב
קמה	תועלת מחנה קיץ לתל'	ערב חה"ש	ג'תקלג
קמו	הדרכת התל' — יגעת ומצאת	ערב חה"ש	ג'תקלד
קמו	להביא סופר סת"ם לספרו מרוקו	ערב חה"ש	ג'תקלה
קמז	שני נה"א על נה"ב א'. תפילין לאטר יד	ערב חה"ש	ג'תקלו
קמח	עידוד בעבודתם	ח' סיון	ג'תקלז
קמט	איגוד תל' הישיבות התימנים	ח' סיון	ג'תקלח
קנ	כריאות הגוף והנשמה	ח' סיון	ג'תקלט
קנ	לכנס התל' במשך ימי החופש	ט' סיון	ג'תקמ
קנא	גדול השלום	ט' סיון	ג'תקמא
קנב	מרגיש שחסר לו בתורה או יר"ש	ט' סיון	ג'תקמב
קנג	תפילין ענינו חב"ד	י"ד סיון	ג'תקמג
קנג	הכרח לימוד החסידות	י"א סיון	ג'תקמד
קנד	עצות לשכחה	י"א סיון	ג'תקמה
קנה	אצל הבעש"ט לא הי' מקום וזמן מגביל	י"א סיון	ג'תקמו
קנה	בדיקת אילנות אתרוגים אם הם מורכבים	י"ג סיון	ג'תקמז
קנו	אבן הפנה לשיבת ראשליצ	י"ג סיון	ג'תקמח
קנז	תקופת יום חתונת הוריו	י"ג סיון	ג'תקמט

מו"ה פרץ מוצקין

מוהר"ע שרפשטיין

מוהר"ז דבורץ

הנהלת תות"ל, לוד

הנהלת ביהכ"נ

מוהר"ר יהודא שיטריט

שרה מינדל גרליצקי

מרת יחזקאל קוטשר

מו"ה משה לברטוב

מוה"ר דוד עובדי'

אגודת קליוולאנד

יוסף מלמד

מוהרא"צ הכהן

מו"ה מרדכי פרלוב

מוהר"ש ברוק

קנח	הקדמת נעשה לנשמע בפני התורה	ג'תקנ	י"ג סיון
קנט	אין דן יחידי אלא אחד	ג'תקנא	י"ג סיון
קס	הקב"ה דורש לקרב בנו יחידו	ג'תקנב	י"ג סיון
קס	עליו לבקש הטבת בריאותו ולא הקלה בעבודתו	ג'תקנג	י"ג סיון
קסא	מעט מעט אגרשנו	ג'תקנד	י"ג סיון
קסב	עצה לפחד בלילות	ג'תקנה	ט"ז סיון
קסג	גיל התל' בביה"ס למלאכה. הבנינים בטבריה	ג'תקנו	ט"ז סיון
קסד	העבודה בכרם חב"ד ממשיכה פרנסה	ג'תקנז	ט"ז סיון
קסד	חזית דתית מאוחדת באה"ק	ג'תקנח	ט"ז סיון
קסה	התוועדות חסידית. עשר בשביל שתתעשר	ג'תקנח	ט"ז סיון
קסו	מצות מוחין דאבא או כלים. הכרח ההשתתפות בבחירות	ג'תקנט	ט"ז סיון
קסט	לא לאחר הנשואים	ג'תקס	י"ז סיון
קע	הצפיה למשיח בחור"ל	ג'תקסא	י"ז סיון
קעא	עצה לשכחה	ג'תקסב	י"ז סיון
קעב	לימוד למיגרס ולעיונא. פני התורה	ג'תקסג	י"ז סיון
קעג	יום הולדת. שלום כלי המחזיק ברכה	ג'תקסד	י"ז סיון
קעד	ביד רמה — בריש גלי, רית רשב"י	ג'תקסה	י"ז סיון
קעד	מענה להערות להגש"פ עם לקוטי טעמים כו'	ג'תקסו	י"ט סיון
קעו	אם יקצר בתפלה לשמוע קדושה	ג'תקסז	י"ט סיון
קעז	תיקון מקוה בספרו	ג'תקסח	י"ט סיון
קעז	שינוי נוסח התפלה לנוסח אר"י. סדר לימוד התניא	ג'תקסט	י"ט סיון
קעח	הפצת ס' באירופה נמסרה ללשכה	ג'תקע	י"ט סיון
קעט	מעות צדקה מגביהות את כל הרכוש	ג'תקעא	כ' סיון
קפ	בזכות נשים צדקניות — גאולת מצרים	ג'תקעב	כ' סיון
קפא	התעוררות — תחלתה אור ותכליתה מעשה פועל	ג'תקעג	כ' סיון
קפב	שידוך שהטעוהו בשנותיה	ג'תקעד	כ' סיון
קפג	שד"ר — קלייבן גשמיות זייען רוחניות	ג'תקעה	כ"ב סיון
קפג	גנות העצבות. צדקה לפני התפלה. מקוה טהרה	ג'תקעז	כ"ג סיון
קפד	משה שלינגר	ג'תקעז	כ"ג סיון
קפה	מלאך מיכאל ה' נותן כל עבודתו עבור א' מד' ציציות	ג'תקעח	כ"ג סיון
קפו	הפצת המעיינות. כח הזכרון. יום הולדת	ג'תקעט	כ"ג סיון
קפו	בניית ביהכ"נ חדש בשיקגו	ג'תקפ	כ"ג סיון
קפח	מוהרמ"ז גרינגלאס		
	מו"ה שלמה מטוסוב		
	מוהרש"ז גורליק		
	מו"ה סעדי' ליברוב		
	אגוניח טאראנטא		
	מוהרד"י שוחאט		
	מוהרמשי"ד רייטשיק		
	מו"ה משה שלזינגר		
	מוהרד"נ לעסער		
	מו"ה משה שאייעוויטש		

קצ	גם בחניה מערב עד בוקר יש להקים המשכן	ג'תקמא	כ"ד סיון
קצ	תיקון להרמת יד	ג'תקמב	כ"ד סיון
קצא	מכתבי אדמו"ר אליו. ביבליוגרפי' לס' חב"ד	ג'תקמג	כ"ה סיון
קצב	צדקה — ובחנוני נא בזאת	ג'תקמד	כ"ו סיון
קצג	ביהכ"ג חב"ד בפתח תקוה	ג'תקמה	כ"ז סיון
קצו	הדרכת התל' בביה"ס למלאכה בכפ"ח	ג'תקמו	כ"ז סיון
קצה	התקשרות. התוועדות עם התל'	ג'תקפז	כ"ז סיון
קצו	הפצת תורת החסידות	ג'תקפח	כ"ט סיון
קצז	בהעלותך הנרות — נר ה' נשמת אדם	ג'תקפט	כ"ט סיון
קצח	מרא דאתרא. עבודה שבלב — בלב ועם הלב	ג'תקצ	כ"ט סיון
קצט	הערות לחוב' בענין השחיטה	ג'תקצא	אדר"ח תמוז
ר	הטעם שבתולות הולכות בשערות מגולות	ג'תקצב	אדר"ח תמוז
רא	השכנת שלום. תלמיד חכם	ג'תקצג	אדר"ח תמוז
רב	תעמולה בעניני רפואה ודת	ג'תקצד	בדר"ח תמוז
רד	בניית ביה"ס למלאכה בכפ"ח	ג'תקצה	א' תמוז
רה	חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם	ג'תקצו	א' תמוז
רו	להרגיל התל' בעניני חנוך	ג'תקצז	א' תמוז
רז	התפתחות הישיבה במלבורן	ג'תקצח	א' תמוז
רח	חזית דתית. ליג בעומר — לעומר	ג'תקצט	ב' תמוז
ריא	אם השק"ט מונעת מתרע היו מתחבולות היצר	ג'תר	ב' תמוז
ריב	ניצול הכחות שניתנו	ג'תרא	ב' תמוז
ריד	הכרח לימוד פני' התורה	ג'תרב	ב' תמוז
רטו	התוועדות בקשר לייב תמוז	ג'תרג	ג' תמוז
רטז	תכנית מיוחדת לימי הקיץ	ג'תרד	ג' תמוז
ריז	יסוד הסניף בבני ברק	ג'תרה	ג' תמוז
ריח	תעודת חגיגת י"ב תמוז	ג'תרו	ג' תמוז
ריט	לעזור לנשים באגוניה	ג'תרז	ג' תמוז
רכ	כהנים בקברי צדיקים	ג'תרח	ג' תמוז
רכא	אסיפות אגוניה	ג'תרט	ג' תמוז
רכב	השוואת הנוסח בתנאי	ג'תרי	ד' תמוז
רכג	משמעת וקבלת עול	ג'תריא	ד' תמוז
רכד	ימי עיון בצה"ל. בית תפלה בבית פרטי	ג'תריב	ד' תמוז
רכה	תועלת הרבים ותועלת היחיד בהנהגת תל'	ג'תריג	ד' תמוז
רכו	חנוך הבן ושידוכו קודם לקניית בית	ג'תריד	ד' תמוז
רכז	אסיפה להתפתחות הישיבה	ג'תרטו	ד' תמוז
רכח	חובת הרכנים בארה"ב	ג'תרטז	ד' תמוז
רלא	הפצת תורת החסידות	ג'תריז	ד' תמוז

מריה מיכאל ווילנסקי
מר א. שקולובסקי
מוהר"ח אזימוב
מריה אלימלך שפירא
מוהרא"א יאלעס
מוהרי"ז פויזנר

מוהר"ס"ד ששון
אדר"ח תמוז
אדר"ח תמוז
אדר"ח תמוז
ועד רופאים דתיים
מריה אברהם אהרונוב
מוהרי"י גורקאוו
מריה ניסן פינסון
הא' אהרן סרכרנסקי
מוהרש"י זיין

אגוניה
אגוניה סניף ת"א
אגוניה סניף ב"ב
מוהרע"י פרידמן
מרת רחל לוי
מוהרש"מ שניאורסאהן
מוהרמ"צ גרינוואלד
אנ"ש והתמימים, מלבורן
כינוס איגוד הרבנים
מוהרש"י פינדריק

רלב	חתי' בשבת וי"ט	ג' תמוז	ג' תריח
רלג	מסקנת המדע — שום דבר אינו בטל	ז' תמוז	ג' תריס
רלד	התקשרות ע"י לימוד באותו ענין	ח' תמוז	ג' תרכ
רלד	ז"ת או רק מל' מתלבש בעולם שלמטה	ח' תמוז	ג' תרכא
רלו	מצוה לבקש על אריכות ימים	ט' תמוז	ג' תרכב
רלו	יגרש מח' רגש הנחיתות	ט' תמוז	ג' תרכג
	בתר רישא — גאולת י"ב תמוז — גופא	ט' תמוז	ג' תרכד
רלז	אזיל		
רלח	חזית דתית	מוהר"מ לוין	ג' תרכה
רלט	כשב' נפגשים טובה לשלישי	מו"ה שלמה פערין	ג' תרכו
	רפואת הידרו קארטיזאן. להרבות בדבור		ג' תרכז
רמ	מצוה		
רמא	שידוך לפני אח גדול יותר		ג' תרכח
רמא	אכנים שחקו מים — עאכ"כ לב האבן		ג' תרכט
רמב	זכרון המאסר והגאולה	הרב שמשון רפאל ווייס	ג' תרל
רמד	נסיעה ללמוד בישיבה בצרפת		ג' תרלא
רמד	למען שמי אכבד שמו		ג' תרלב
רמה	תמיכת בניית המקוה בחיפה	מוהר"ע רודנר	ג' תרלג
רמו	בניית מקוה ברידינג פא.	מו"ה יצחק לוי	ג' תרלד
רמז	רפואה בשיטה צמחונית		ג' תרלה
רמז	תפלה לפני העמוד — בדרך המיצוע		ג' תרלו
	בדיקת תרימ כל יכ"ח. הבטחת אדמור"ר		ג' תרלז
רמח	— צדיק גוזר		
רמט	לימודי חול	הנהלת תות"ל, לוד	ג' תרלח
רנ	הוראות אדנ"ע בענין מקוה	מו"ה סעדי' ליברוב	ג' תרלט
	תשובה — כפול ומכופל. ניצול ימי		ג' תרמ
רנא	החופש		
רנב	הפצת ס' מאמרי הערכה. רשימת המאסר	מוהר"ח גליצנשטיין	ג' תרמא
רנג	חובת ההשתתפות בבחירות. לימוד דא"ח		ג' תרמב
רנד	רמז מלמע' — להוסיף בתומ"צ		ג' תרמג
	אם יעבור לפני התיבה כשפחות מ"י	מו"ה נפתלי יוניק	ג' תרמד
רנה	שומרי שבת		
רנו	התקשרות עם הקב"ה מזרזת הרפואה		ג' תרמה
רנז	שמירת הבריאות. עבודה בכרם חב"ד		ג' תרמו
רנח	שיחות מוגהות ובלתי מוגהות		ג' תרמז
רנט	התוועדות י"ב תמוז		ג' תרמח
רס	ניסוך המים	מוהר"ב בלומנפלד	ג' תרמט
רסא	זכרון המאסר והגאולה	מוהר"ד גרטנר	ג' תרנ
רסב	שימוש במוך	מוהרש"ז גרליק	ג' תרנא
רסג	צוואה סגולה לאריכות ימים	מוהרש"ז בעזפאלאוו	ג' תרנב
רסד	בנין לישיבה בראשל"צ	מוהרמ"י מלוב	ג' תרנג
רסה	בענין הגיל	מו"ה יוסף שמוטקין	ג' תרנד

	יתנהג בשמירת תומ"צ ויאמין בהקב"ה		ג'תרנה	כ"ז תמוז
רסו	שימלא רצונו		ג'תרנו	כ"א תמוז
רסו	הפצת הס' נעים זמירות ישראל	מריה יצחק דובאוו	ג'תרנו	כ"א תמוז
רסו	הערות לס' סיפורי חסידים	מוהרש"י זיין	ג'תרנו	כ"ב תמוז
ער	ספרים עבור הספריה	מריה יוסף וויינבערג	ג'תרנו	כ"ב תמוז
רעא	הוצאת המעמד צ"ל רק מהקופה	מריה חיים פלוטקין	ג'תרנו	כ"ב תמוז
ערב	משנכנס אב ממעטין — בשמחה	מריה יצחק הוברמן	ג'תרנו	כ"ב תמוז
ערב	עשה לך רב		ג'תרנו	כ"ב תמוז
עדר	בניית מקוואות. טהרת יר"ט. הוצאת ז"ל	מוהרח"ל דייטש	ג'תרנו	כ"ב תמוז
	לימוד ע"ח וחסידות. שליש במקרא או		ג'תרנו	כ"ג תמוז
רעו	בתלמוד. פ"י הסלום		ג'תרנו	כ"ג תמוז
רעו	תוכנית לימי החופש	ת"ת כפ"ח	ג'תרנו	כ"ג תמוז
רעח	בטחון מרבה הברכה		ג'תרנו	כ"ג תמוז
רעט	לבעל ה"ג — ניהום אנלים במנין המצוות	מריה דוד עדעלמאן	ג'תרנו	כ"ג תמוז
רעט	חובת ההשתתפות בבחירות	אגריח באה"ק	ג'תרנו	כ"ד תמוז
רפ	לימוד דא"ח, פנ"י שבח' וחי' שבפנ"י		ג'תרנו	כ"ד תמוז
רפא	נסיעת כהנים מע"ג מדורות עכו"ם	מוהרח"ד גולעווסקי	ג'תרנו	כ"ד תמוז
רפא	לימוד הל' הצריכות		ג'תרנו	כ"ד תמוז
רפב	ביצוע ההוראה ונסיעה לנאות דשא		ג'תרנו	כ"ה תמוז
רפג	שיעורי דת לילדים		ג'תרנו	כ"ה תמוז
רפד	הערות לס' נתיב ישר	מריה אברהם הורוויץ	ג'תרנו	כ"ה תמוז
רפו	שם חלון כשם חמיו. החשבון 12 ושליש		ג'תרנו	כ"ה תמוז
רפו	דברי אדני"ע על הנהגת אנשי ברדיטשוב		ג'תרנו	כ"ז תמוז
רפו	פ"י דברי המהרש"א שנמצא ל' רבים	מריה יונה דרעשער	ג'תרנו	כ"ז תמוז
רפט	חזית דתית וכניסה לקאליציה		ג'תרנו	כ"ח תמוז
	הרחבת כלי ההשפעה. תנאי השותפות		ג'תרנו	כ"ח תמוז
רצ	צ"ל בכתב		ג'תרנו	כ"ח תמוז
	קורא כל המכתבים ועונה. על בקשות		ג'תרנו	כ"ח תמוז
רצא	נפשיות בא עה"ח		ג'תרנו	כ"ח תמוז
רצב	לא לסגור המוסד בימי החופש	כ"ה"ס למלאכה כפ"ח	ג'תרנו	כ"ט תמוז
רצג	הערות לס' חסידים ע"פ משנת אברהם	מוהרא"א פרייט	ג'תרנו	כ"ט תמוז
רצו	הערות לס' דברי יחזקאל שרגא	מוהרי"ש ליפשיץ-הלברשטם	ג'תרנו	כ"ט תמוז
חצו	הערות לפירושו על הירושלמי	מוהרא"מ סלמן	ג'תרנו	כ"ט תמוז
ש	ניהול קופת גמ"ח		ג'תרנו	כ"ט תמוז
שא	כ"י אופנים בהנהגת אב. דיוק באגה"ק כב	מוהרא"א יאלעס	ג'תרנו	כ"ט תמוז
שא	הערה בפרש"י בסוכה		ג'תרנו	תמוז
שב	הערה במשניות מקוואות		ג'תרנו	תמוז
שב	שדים ובריאות הגוף	מריה אהרן בן-חמו	ג'תרנו	א' מניא
שג	בעניי משרה להתייעץ עם האשה		ג'תרנו	א' מניא
דש	מעלת להוציא יקר מזולל		ג'תרנו	ב' מניא
שה	תניא סגולה		ג'תרנו	ב' מניא
שה	שאלת החנוך — בעיה חיונית	מר א. לעוונשטיין	ג'תרנו	ב' מניא

ג'תרצג	ב' מנ"א	מוהרש"ד ליפשיץ	בתים — אצבעיים על אצבעיים. מנהגי ת"כ	שו
ג'תרצד	ג' מנ"א		הלשון גשמי ברכה	שז
ג'תרצה	ג' מנ"א		מחיצה בביהכ"נ	שח
ג'תרצו	ה' מנ"א		מניעת השקריט ברגש האוש	שי
ג'תרצז	ה' מנ"א	הרב ארי' לוי	אהבת ישראל מביאה לאהבת התורה.	
			פתגמי הצ"צ	שיא
ג'תרצח	ה' מנ"א	הנהלת צא"ח, ירושת"י	קב"ע — יר"ת. ניצול ימי החופש	שיב
ג'תרצט	ו' מנ"א	הנהלת צא"ח, תל-אביב	ניצול ימי החופש	שיג
ג'תש	ז' מנ"א		איחוד כפ"ח — הישן והחדש	שיד
ג'תשא	ז' מנ"א	מוהר"ב בלומנפלד	זמן הבאת ואכילת קרבן פסח	שטו
ג'תשב	ז' מנ"א		ב' אופנים בהנהגת אב. דיוק באגה"ק כב	שטז
ג'תשג	ח' מנ"א	מוהר"נ הכהן	חובת ההתעסקות בהפצת המעיינות	שיז
ג'תשד	ח' מנ"א		אם לעשות ארוז קודש בולט מחוץ לכותל	שית
ג'תשה	ח' מנ"א	מוהר"חיל דייטש	דו"ח. לימוד דא"ח והתבוננות קודם התפלה	שיט
ג'תשו	י"ד מנ"א		שמחה ממשיכה השפעה מלמע'	שכא
ג'תשז	י"ב מנ"א	מוהר"א יאלעס	נפגשו מחשבותינו בחזרת ד"ה ציון כמשפט	שכב
ג'תשח	י"ב מנ"א		סדר לימוד בישיבה בעש"ק	שכב
ג'תשט	י"ב מנ"א		נחות דרגא נסיב איתתא. הקדש בטעות	שכג
ג'תשי	י"ג מנ"א	מוהר"צ ובר	זמן צדקה קודם התפלה. אמירת פ'	
			קרבנות מעומד	שכד
ג'תשיא	י"ג מנ"א	מנהלי קבוצת נוער	השפעה על נוער חרדי וקירוב נוער בלתי חרדי	שכה
ג'תשיב	י"ג מנ"א	מוהרימ"ל זלמנוב	משאל כיסוי הראש ב"מחננים"	שכו
ג'תשיג	י"ד מנ"א		שימוש במוך	שכו
ג'תשיד	י"ד מנ"א	מ"ה ניסן נמנוב	יום הולדת. עבודתו בישיבת תות"ל	שכח
ג'תשטו	י"ד מנ"א		זכרון ימי קדם. מלשינות סטרדוב	שכט
ג'תשז	י"ד מנ"א		היוק התל' דוחה תועלת המורה	של
ג'תשז	ט"ז מנ"א	אהלי"י	להמשיך זמני הלימוד מעבר לזמן הרשמי	שלא
ג'תשיח	ט"ז מנ"א	מ"ה יוסף וויינבערג	להצלת נפש א' נסע אדמו"ר מוהר"ש ממארינבאנד לפריז	שלב
ג'תשיט	ט"ז מנ"א	מ"ה ירחמיאל בלומנפלד	תכנית לימודים לדא"ח	שלג
ג'תשב	ט"ז מנ"א	מ"ה משה דולצין	מאירים אצלו ימי היותו בתות"ל	שלד
ג'תשכא	י"ז מנ"א	מ"ה מרדכי פרלוב	שחילים וגרעינים בהרכבת אתרוגים.	
			מאמרים באיטלקית	שלה
ג'תשכב	י"ט מנ"א		חובת לימוד חסידות. כל מה שתלמיד ותיק כ'	שלו
ג'תשכג	י"ט מנ"א		עצבות. השגח"פ. ראי'ה	שלח
ג'תשכד	י"ט מנ"א	הת' יצחק יהודא ירוסלבסקי	לימוד תניא פמ"א כהכנה להתחלת הנחת תפילין	שלט

שם	בר מצוה שחל בעיוהכ"פ	מריה משה ירוסלבסקי	ג'תשכ"ה	י"ט מנ"א
שמה	פתגם אדה"ז: למדן — שלומד עתה		ג'תשכ"ו	י"ט מנ"א
שמב	הקהלה החרדית בפרנקפורט התחילה		ג'תשכ"ז	כ"א מנ"א
שמב	מג' משפחות		ג'תשכ"ו	כ"ב מנ"א
שמב	צדקה גשמית ורוחנית		ג'תשכ"ח	כ"ב מנ"א
שמג	פרנסה גשמית ורוחנית		ג'תשכ"ט	כ"ב מנ"א
שדמ	נקודה הא' שמחוץ למעין — חוצה		ג'תשל"א	כ"ב מנ"א
שדמ	גילוי רגש העצמאות. השפעה על הנוער		ג'תשל"ב	כ"ב מנ"א
שדמ	באה"ק		ג'תשל"ג	כ"ג מנ"א
שמו	דיוק השתלשלות הסיפורים	מוהרשיי זיין	ג'תשל"ד	כ"ג מנ"א
שמו	רשימת מקורי הסיפורים בספריו	מריה איסר פרנקל	ג'תשל"ה	כ"ד מנ"א
שמו	מכל התועדות צ"ל ככן		ג'תשל"ו	כ"ד מנ"א
שמו	עצות להתרכזות		ג'תשל"ז	כ"ד מנ"א
שנ	לעמוד בקשר עם אמהות ביה"ס	אגוני"ח באה"ק	ג'תשל"ח	כ"ד מנ"א
שנא	תמיכת המוסדות	ד"ר אברהם אהרונוב	ג'תשל"ט	א' אלול
שנג	אופני ההשפעה על בניי במרוקו	מריה ניסן פינסון	ג'תשל"ז	א' אלול
שנג	כשיורד לפני התיבה צ"ל פיה"מ ודיני		ג'תשל"ח	א' אלול
שנג	התפלה		ג'תשל"ט	א' אלול
שנד	בעניני אנ"ש באה"ק יראו פרנסה גשמית		ג'תשמ"א	א' אלול
שנה	השפעה על התל' הבאים ממרוקו	הא' שלום איידלמן	ג'תשמ"ב	א' אלול
שנו	חובת ההשתתפות בבחירות באה"ק.	מוהרמ"ז גרינגלאס	ג'תשמ"ג	א' אלול
שנו	הפצת המעיינות		ג'תשמ"ד	א' אלול
שס	כל יכול — אם גם ב' הפכים	מריה יונה דרעשער	ג'תשמ"ה	א' אלול
שסא	כתב חב"ד. תפילין דשמירר וראב"ד	מוהרשיי ויינפלד	ג'תשמ"ו	א' אלול
שסב	פעולות במוסד אדמור"ר מוסיפה בכרכה	מריה בצלאל ווילישנסקי	ג'תשמ"ז	א' אלול
שסד	כתב חב"ד. אצבעים על אצבעים	מריה חיים סאשיטסקי	ג'תשמ"ח	א' אלול
שסה	הוראות ממצוות בכורים	מוהרמ"פ כ"ץ	ג'תשמ"ט	א' אלול
שסז	על רקודי תערוכת ב"מחננים	מוהרימ"ל זלמנוב	ג'תשמ"ז	א' אלול
שסח	תל' תות"ל — נרות להאיר	מריה דוד שלומוביץ	ג'תשמ"ח	א' אלול
שסט	אופן ההשפעה על התל'		ג'תשמ"ט	א' אלול
שע	זמני חופש בישיבה		ג'תשנ"א	א' אלול
שעא	שלא יביט כל מוסד על הריחוק שלו אלא		ג'תשנ"ב	א' אלול
שעא	על כללות חב"ד		ג'תשנ"ג	א' אלול
שעא	המשכת זמן הלימוד מעבר לזמן הרשמי		ג'תשנ"ד	א' אלול
שעב	בדיקת תרי"מ		ג'תשנ"ה	א' אלול
שעב	כשמבקשים מחילה צריך לסלוח		ג'תשנ"ו	א' אלול
שעג	ההשפעה על הסביבה. אגודת אחים	מוהרא"ס יודאסין	ג'תשנ"ז	א' אלול
שעד	תפקידים בשיפור מצב הדור הצעיר	צאגרי אמריקה	ג'תשנ"ח	א' אלול
שעה	כל הזוהר בין של קידוש ובהבדלה כו'		ג'תשנ"ט	א' אלול
שעו	התיישבות בכפ"ח. יופי חיצוני של הבית		ג'תשנ"ז	א' אלול
שעז	חנוך כיסוי הראש. משחקי כדור רגל		ג'תשנ"ח	א' אלול
שעז	שמחה. התבוננות קודם התפלה		ג'תשנ"ט	א' אלול

שעט	תענית מדברים בטלים	ג'תשסא	י"א אלול
	התבוננות בתוך וקודם התפלה — ל"ד	ג'תשסב	י"א אלול
שפ	באותיות הרב		
שפ	כתי"ד א"ח שאצלו. כתבי הגר"י רבלין	ג'תשסג	י"א אלול
	יחס הבנים להורים קשור לטהמשים של	ג'תשסד	י"ב אלול
שפא	ההורים		
שפב	ההשפעה על הסביבה. אהבת ישראל	ג'תשסה	י"ב אלול
שפג	השפעת מצב הרוח על הבריאות	ג'תשסו	י"ב אלול
שפה	חובת ההשתתפות בבחירות	ג'תשסז	י"ג אלול
	נסיעת התל' והאברכים לארה"ב. סליחות	ג'תשסח	י"ג אלול
שפה	שאומרים הספרדים בהשכמה		
שפו	תיקון ח"נ	ג'תשסט	י"ג אלול
שפז	עצות לריח הפה	ג'תשע	י"ג אלול
שפח	ואהבת לרעך כלי לואהבת את ה'א	ג'תשעא	י"ד אלול
שפט	תמיכה סמלית	ג'תשעב	י"ד אלול
	מנין השיטין בתפילין. י"ט שש"ג לבן א"י	ג'תשעג	י"ד אלול
שצ	בחור'ל		
	ככל שמגדילים הפני' בישיבה מתגדל	ג'תשעד	ט"ו אלול
שצא	הח"י		
שצב	יגעת ולא מצאת אל תאמין	ג'תשעה	ט"ו אלול
שצג	העמקה בצרות עצמו אינה מביאה תועלת	ג'תשעו	י"ז אלול
שצד	ר"ת אלול בג' הקוין	ג'תשעז	י"ז אלול
שצה	תכנית לימודים — ה' הצריכות	ג'תשעה	י"ז אלול
שצו	כ' נקבים במקוה. שרע אדה"ז עם הערות	ג'תשעט	י"ז אלול
	מח"י אלול חשבון שנה העברה — יום	ג'תשפ	ח"י אלול
שצז	לחודש		
שצט	הבטחת המפלגות לעולי מרוקו	ג'תשפא	ח"י אלול
	עבודת אלול. טבילה לפני התפלה.	ג'תשפב	ח"י אלול
ת	התוועדות		
	הוצאת ז"ל במנין המצוות. קדושת	ג'תשפג	י"ט אלול
תב	נקודות		
תג	חכ' אוה"ע. עונשי התורה. מלאכים	ג'תשפד	י"ט אלול
תה	לימוד התניא ושיעורי חת"ת	ג'תשפה	כ' אלול
תה	מקוה לפי הוראות אדנ"ע	ג'תשפו	כ' אלול
תו	אין ענינו של תל' לחפש קושיות	ג'תשפז	כ' אלול
תו	נסיעה באניה ישראלית בשבת	ג'תשפח	כ"א אלול
תז	מחט בטחון בשבת	ג'תשפט	כ"א אלול
תט	כיום כולם מכירים בחסידות	ג'תשצ	כ"א אלול
תי	ח"י אלול — מכניס חיות בעבודת אלול	ג'תשצא	כ"א אלול
תיא	עבודת צא"ת	ג'תשצב	כ"ב אלול
תיב	ר"ה עניניו כלליים	ג'תשצג	כ"ד אלול
תיג	שונות	ג'תשצד	כ"ד אלול
	מוהרמ"ש סלונים		
	מ"ה ניסן נמנוב		
	מ"ה אר"י לוי		
	הנהלת ת"ת "סנהדרין"		
	מוהרצ"ל לוי		
	מוהרד"נ לעסער		
	מ"ה משה וינרסקי		
	מוהרש"ז גרליק		
	ישיבת תורת"ל		
	הא' יצחק אלמאליח		
	מוהרנ"ד רוזנבלום		
	מוהרד"י שוחאט		
	מוהר"מ דברוסקין		
	מוהרש"ח פולנר		
	מוהרש"ש רובין-הלברשטם		
	המשתתפים בחגיגות ח"י אלול		
	מוהר"נ בליניצקי		
	מ"ה משה שאיעוויטש		

תיד	לשה"ר — אפי' על עצמו	כ"ד אלול	ג'תשצה
תיד	שינה בסוכה	כ"ד אלול	ג'תשצו
תטו	שמחה	כ"ה אלול	ג'תשצז
תטז	היורד לפני התיבה צ"ל פיה"מ	כ"ה אלול	ג'תשצח
תיז	השכנת שלום — כמשל הדבק	כ"ז אלול	ג'תשצט
	צדקה מקרבת הגאולה כפשוטה	כ"ח אלול	ג'תת
תיז	והפנימית		
תיח	הוראות בעבודתם	כ"ח אלול	ג'תתא
תיט	חשבון השנים למספרם	ימי הסליחות מו"ה טוב"י בלוי	ג'תתב
	ר"ה — ביום בריאת האדם שמגביה כל	ימי הסליחות כללי	ג'תתג
תכ	הבריאה		
תכג	סיפורים באנגלית. תפלה נוסח אדה"ז	שלהי אלול	ג'תתד
תכג	רשימות דא"ח מעזבון אביו	שלהי אלול	ג'תתה
תכד	אין לך עשב כו' מזל	שלהי אלול	ג'תתו
		מוהר"צ ובר	

אגרות קודש

אדמו"ר שליט"א

— כרך אחד עשר —

ג'שפא

בי"ה, א' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר משה שי' הכהן

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת השורות שלו, במ כתב אודותו ואודות זוגתו תחי',
ואזכירם בעת רצון על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע להמצטרך להם בגשמיות וברוחניות.

תרומתו נדבת לבו, כיון שבאה בהימים שלפני הפסח, הרי נמסרה
לענינא דיומא — קמחא דפסחא מעות חטים.

והנה ידוע פתגם הבעש"ט, ששמענוהו כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר
מכל דבר יש ללמוד הוראה בעבודת האדם לקונו שזהו תכלית בריאתו,
וכמרו"ל סוף קדושין, אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני.

ג'שפא

רוכ האגרות הן מהעתק המזכירות וחלק מצילום האגרות. לא נסמן בהערות אלא אם מקורה
אחר, או שנרפסה כבר.

האגרת שלפנינו נרפסה בלקו"ש ח"ז ע' 254 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מוה"ר משה: שאיעזריטש. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'שכ, ובהנסמן בהערות שם.
לקמן ג'חקפ. ג'תשצד.

אגרת דומה נשלחה לכמה.
ידוע פתגם הבעש"ט: ראה גם לעיל ח"ח אגרות ב"שפה"ו. ח"ט אגרת ב'תרסה, ובכ"מ.

וכש"כ וק"ו שיש ללמוד את זה מענייני תורה ומצות. ובנדון דידן הרי מנהג ישראל תורה היא, והובא גם בראשונים שלפני הפסח גובין קמחא דפסחא, — היינו עזר לעניים. וזהו ג"כ ההקדמה להסדר וכנוסח ההגדה שמתחיל בענין כל דכפין ייתי ויכול. והוראה והדגשה מיוחדת בזה, אשר כל ישראל ערבים זה בזה הן בענינים גשמים והן בענינים רוחניים, ואי אפשר להאדם להיות בן חורין ולנהוג דרך חירות בימי הפסח, כדרישת התורה שקוראה לזמן זה זמן חירותנו ובפרט בעת עריכת הסדר, כי אם כאשר עושה כל מה שביכולתו שגם חבירו הישראלי יהי בן חורין, פטור וחירות מן הדאגות, ואדרבה צריך להקדים בהנוגע לחבירו קודם שמתחיל בעריכת החירות שלו, ולכן הקדמה לחגיגת זמן חירותנו — הוא הענין דמעות חטים והקדמה פרטית לעריכת הסדר — ההודעה דכל דכפין ייתי ויכול.

ומזה נלמוד ג"כ בהנוגע להנשמה והגוף, אשר אי אפשר שתהיי הנשמה בת חורין, עבד לדי ולא עבדי פרעה, אלא כשהיא משחררת את הגוף גם כן, והגוף ג"כ עבד די ולא עבד פרעה, אשר זוהי הוראת הבעש"ט בתורתו הידועה — כי תראה חמור — כאשר תסתכל בעיון טוב בחומר שלך שהוא הגוף, תראה — שונאך — שהוא שונא את הנשמה המתגעגעת לאלקות ורוחניות, ועוד תראה שהוא — רובץ תחת משאו — שנתן הקב"ה להגוף, שיזדכך ע"י תומ"צ, והגוף מתעצל בקיומם, ואולי יעלה בלבבך — וחדלת מעזוב לו — שיוכל לקיים שליחותו, כי אם תתחיל בסיגופים לשבור את החומריות, הנה לא בזו הדרך ישכון אור התורה, כי אם — עזוב תעזוב עמו — לברר את הגוף ולזככו ולא לשברו בסיגופים.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

הבעש"ט בתורתו הידועה: ראה גם לעיל ח"ח אגרת ב'תעה. וכהנסמן בהערות שם. לקמן ג'שצט. ג'חסז. ג'חקיד.

ג'שפב

ב"ה, אי ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שייב הרה"ח אי"א נוי"נ כו'
מוה"ר שמואל מנחם מענדל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו אדר והקודם לו, כבקשתו אזכיר את כל אלו שכותב אודותם על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך בגשמיות וברוחניות.

ובמ"ש אודות מנהגים בשנה הראשונה במשך השנה וכן מנהגי היארציט שיש בהם חידוש, הרי מובאים רובם ככולם בקונטרסי יו"ד וי"ג שבט וב' ניסן, הנדפסים.

מ"ש בענין אם אבל יורד לפני התיבה במנחה של עש"ק, ערב פסח וכו' — חנה ההוראה בכללות היא שהאבל יורד לפני התיבה, מלבד בימים שיש בהם מוסף שאז אינו יורד לפי התיבה אפילו לתפילת ערבית וכו'.

במ"ש אודות הנוסח על מצבה, הרי בכלל בענינים אלו צריך להזהר בכבוד הנפטר ובכבוד שאר הנמצאים בבית החיים ההוא, היינו שלא יהי שינוי היכול לפגוע בכבודו של מי שהוא מהם. ובמילא אם על המצבות הנמצאות בבית החיים הנ"ל נמצאים תוארים כו' וכו' אין לשנות נוסח מצבה זו. ומובן, שבהמשך להנ"ל, יש להזכיר ג"כ אודות הגזע שלו וכו' (כמובן, אם אין פגיעה בכבוד אחרים כו'). ובפרט שכשיחי חרות גם זה על המצבה, הרי העוברים וקוראים בדבור או עכ"פ במחשבה — יקראו גם תיבות אלו בסמיכות להמצבה ולהקבר, וידוע מאמר הזהר אשר מלה סלקא ובקעא רקיעין כו' ואתער מה דאתער אי טב טב, הובא בתניא קדישא פרק ארבעים.

ג'שפב

נדפסה בלקו"ש חט"ו ע' 562 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מוה"ר שמואל מנחם מענדל שי: שניאורסאהן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תרכז, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תס. ג'תמח. ג'תרי.
מובאים... הנדפסים: נלקטו בס' המנהגים-חב"ד ע' 77-79.
מצבה: של אביו ה"ר ישראל יוסף שניאורסאהן, שנפטר בי"ד שבט.

בברכה שיחוגו הוא וב"ב וכל המשפחה — שיחיו את חג המצות כציווי תורתנו הקדושה תו"ח,

מ. שניאורסאהן

ג'שפג

בי"ה, ראש חדש ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

אגודת נשי ובנות חב"ד
סניף: תל אביב
ד' עליהן תחינה

ברכה ושלוש!

אין די טעג פון פאר פסח, וואס ווי רבותינו ז"ל דערציילען אונז, איז
אין זכות פון נשים צדקניות פון יענעם דור, געווען די גאולה מצרים.

אזוי זאלן מיר אלע זוכה זיין, גאר אינגליכען, צו דער גאולה השלימה
והאמיתית דורך משיח צדקנו, וואס צו איילען און בייטראגען צו דעם קענען,
און אין א גאר גרויסער מאס, די פרויען פון דעם אונזער דור. והשיית זאל
איידן מצליח זיין.

בכבוד וברכת חג פסח כשר ושמח צו יעדערער פון איידן
מיט אלע אירע בני בית — שיחיו.

עתה נתקבל מכתבן עם המוסג"ב. וטוב במאד מאד עריכת הפגישה עם
האמהות של ביה"ס ד... ובודאי ימשיכו בכגון דא, כי חזקה לתעמולה
שאינה חוזרת ריקס, אף שלפעמים נראות התוצאות רק לאחר זמן.

בטח יפנו להנהלת אגודת חב"ד בבקשה להמציא להן נואם או מרצה
בעת ההתועדויות שלהן — אם זקוקות לכך, לפי דעתן (לדעתי, כמה
מהחברות שלהן ראויות להרציא וכו'). ובודאי ימלאו הבקשה.

ג'שפד

בי"ה, בי' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אייזא נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר שלמה זלמן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מער"ח ניסן עם המוסגר בו.

מ"ש בנוגע להתספורת של בנו שי' אם לדחותה, הרי לפלא הדבר למה לעשות ככה, כיון שמנהג ישראל לעשות התספורת ביום מלאת שלש שנים ה"ז השעה טובה ומוצלחת, ומי יודע עד מה אם ביום אחר שרוצים לעשותו וועט מען צוטרעפן לעת רצון כזו, ואף שלכאורה קצת סתירה לזה ממ"ש בבאר היטב לאוי"ח סי' תקל"א [א] ס"ק ז' דמותר להשהות כו' הרי שם טעם דע"פ תורה.

מ"ש אודות שילוח הנדפסים לרבנים כו', הנה לשלוח לכולם לכאורה לא תהי' בזה תועלת כ"כ כיון שמתקבלים כמה מיני דפוס שגם אין קוראים אותם, ואם יש אפשריות לברר מי מהנמצאים ברשימתו מעוניינים בעניינים הנ"ל היו"ל ע"י קה"ת וכיו"ב, והעיקר אם משפיעים ג"כ בהנוגע לפועל, אזי יש מקום להתענין ולעבד תכנית — פראגראם — למי לשלוח ומאיזה סוג.

המוסגר בהנוגע למעות חטים נמסר למטרתם ויודיעוהו ישר.

מכתבי הקודם עם המוסגר בו בטח קבל.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובענייני הפרטים.

ג'שפד

מוה"ר שלמה זלמן: העכט. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ח ב'שפד, וכהנסמן בהערות שם.
אם לדחותה: לל"ג בעומר. ראה גם לקמן אגרת ג'תלח.

ג'שפה

בי"ה, ד' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ד אדר והקודם לו.

א) בהנוגע לסדרי הישיבה, הנה בטח ידוע לו דרך תב"ד שאין הוא דרך המוסר, ומה שאומרים לפעמים דברי התעוררות וגם בביטויים שאינם מוסיפים תענוג, הוא לא לרגלי אהבת הטפת מוסר אלא בתקוה שזהו ענין של פועל, שע"י אמירת דברים אלו ישתנה המצב אם דורש הוא שינוי . . .

— בהנוגע להנהיג ענין קנס וכיו"ב ביחס לתי המתרשלים וכו' — תלוי בהרושם, והתועלת שיש לקוות מזה. וצריך להחליט בהתאם להחשעה . . .

בברכה לחג פסח כשר ושמח.

ג'שפז

בי"ה, ד' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . ה) בהנוגע לחלוקת מצה שמורה, ומוסג"פ העתק המכתב — הנה פשוט שגם בשנה זו חל הדבר, כי הרי התורה נצחית היא, ולדאבוננו ולצערנו עדיין ישנם כו"כ אנשים הזקוקים להתעוררות ולתעמולה שאודותה מדובר בהשיחה, ומובן שכל המרבה בסוגי מקבלי השמורה וכל המהדר בשמורה זו כפי האפשרי — ה"ז משובח. וכבר ידועה הבטחת האריז"ל שהנוהר במשהו

ג'שפז

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 544 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
העתק המכתב: ראה לעיל ח"ח אגרת ב'תקצא. ח"ט ב'תרמט.
בהשיחה: של ש"פ החודש תשי"ד (לקו"ש ח"א ע' 243). וראה גם לקמן אגרות ג'תיב"ג.
ג'תס"ט.
הבטחת האריז"ל: באר היטב או"ח רס"י תמו. וראה גם לעיל ח"י אגרת ג'שעט.

חמץ במשך ימי הפסח וכו', ומצות הסדר ובפרט מצה האמצעית — הרי היא העיקר בזה, כי הי"ז דאורייתא גם בזמן הזה, ונקראת מיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסוותא שמחזקת האמונה בתוככי כאו"א מבני ישראל.

(ו) במ"ש אודות השאלות השונות שיש לו בהנוגע לעיקרי דתינו ובאיזה אופן יש להוכיח אותם ע"פ שכל אנושי. הנה ישנם כמה ספרים ומאמרים נדפסים בזה, ולפלא שאינו מזכיר אפילו אחד מהם, ומובן שקשה להאריך במכתב ולכפול אותם הדברים הנדפסים זה רבות בשנים, ובכ"ז כדי שלא תשאר שאלתו מבלי מענה כלל אציין נקודות עכ"פ.

(א) היודעים מציאות ה' באופן חיובי או שלילי:

מענה:

מובן ופשוט שיודעים זה גם באופן חיובי, וההוכחה בזה היא — (א) כמו כשרואים ספר נדפס בעל מאות דפים, הנה פשוט בעיני הרואה שיש בית דפוס שמה סידרו כל האותיות באופן שמבארים ענינים של שכל וכו', אבל לא שנשפך דיו ובמקרה בעלמא הרי טפות הדיו נסתדרו על מאות דפים בצורה של אותיות מבארות כמה דברים. והוא הדין — אלא שכ"פ ככה, כשרואים חתיכת עץ ואבן וכיו"ב ויודעים אח"כ מסידור האטאמים שבה שהם לא במספר של מאות ואלפים אלא של ביליוני ביליונים, וכולם מסודרים באופן מפליא ומתאים לחוקים קבועים ומדויקים עד הקצה האחרון, וכמבואר בארוכה עד"ז בחובת הלבבות, בכוזרי וכו'. וראה ג"כ ספר החקירה לאדמו"ר הצמח צדק. (ב) כמו שהאדם יודע מציאות הנפשות, בראותו חיות שבבע"ח וכיו"ב.

(ב) מהו ההכרח שהתורה היא מסיני, אם רק מפני הקבלה, הרי זוהי ג"כ הראי של שאר דתות — להבדיל בין קדש לטומאה.

מענה:

לפלא שכנראה לא קרא הנדפס עד"ז בחוברת שבועות של המל"ח, ב"טאקס און טיילס" וכו', שהחילוק בהנ"ל הוא חילוק עיקרי, שכמו שאפשר שאיש אחד הטעה בני דורו, או שאפילו איזה אנשים יחד התדברו והטעו בני דורם, או שאפילו חוג אחד של אנשים הטעו בני דורם מפני שהי להם איזה טעם משותף לכולם שרצו להטעות בני דורם. וזהו נוגע לכל הדתות — של הנוצרים, הישמעלים, אנשי הודו וכו' שהתחלת הדת היא שאיש אחד אמר לאחדים מתלמידיו אשר נגלו אליו האלקים ומסר לו מצות והוראות חוקים וגזירות. כן הוא בכל הדתות שבעולם מבלי יוצא מן הכלל, לבד דתנו ותורתנו

הוא — שיודעים אנו אודותם מהדורות שלפנינו, שאלו מבני ישראל בדורנו זה, שמעו זה מאלו שבדור שלפנינו, וכן דור אחר דור עד הדור שעמדו אצל הר סיני, אשר שש מאות אלף אנשים מבני עשרים עד ששים ונוסף עליהם איזה מיליונים של צעירים מגיל זה וזקנים מגיל זה נשים וערב רב שמעו **כולם בבת אחת**: אנכי ה' אלקיך וגו' לא ע"י ממוצע אלא מפי הגבורה, ובשש מאות אלף רגלי וכל הנ"ל היו אנשים מסוגים שונים, עמי הארץ וחכמים מלומדים, עשירים ועניים כו' וכו', וכולם שמעו בנוסח אחד דברים אחדים, ומסרו זה **בנוסח אחד** לבניהם ובניהם לבני בניהם עד לדורנו זה. ובודאי ידוע שכל הרעפארמער והקאנסערוואַטיבים — התחילו רק איזה עשירות שנים, ועד אז הנה, אף שהיו יחידים אפיקורסים, אבל מיליונים ומיליונים אמרו אותם הדברים באותו הנוסח כו', ובמשך כל חיי עם ישראל לא הי' אף רגע אחד שלא תמסר מסורה זו ע"י מאות אלפים אנשים ונשים **בבת אחת**, ואין אף ענין אחד בכל העולם כולו שיש עליו עדות נאמנה כ"כ כמו הענין דמותן תורה.

(ג) מהו הטעם שאין אנו יכולים לשנות תקנות חז"ל.

מענה:

ובהקדמה דוגמא מחכמת החשבון — בימינו אלה מיוסדה היא על יסודות שהיו ידועים ונרשמו בספר עוד בימי היונים הראשונים אוקליד וכו', ואף שספרי חכמה זו שלהם קטנים הם בהרבה מהספרים בימינו, זהו מפני שעל יסוד הכללים וע"פ הדרכים שנעתקו מחכמים הנ"ל, הולכים מענין לענין ומהמצאה להמצאה, אלא שכיון שזהו ע"פ הדרכים שהתוהם הם וע"פ הכללים שכללו הם, הרי כבר נכלל זה בדבריהם. ולהבדיל בין קדש לחול, הוא עדי"ז בתורתנו הק', שניתנו כללים והוראות איך להשתמש בכללים אלו ואיך להביא מהם מסקנות חדשות, וכל זה ניתן במעמד הר סיני וכו' לכמה מיליונים אנשים בבת אחת, ובמשך הזמן החכמים שבכל דור ודור הרי על יסוד כללים אלו, או בלשון המורגל, מדות שהתורה נדרשת בהם, הלכו בדרכים שהתורה אמרה שזהו הדרך האמיתי ובאו לכמה מסקנות, או בלשון המורגל — לכמה דינים והוראות. ואף שדינים אלו אמרם תנא פלוני אמורא וגאון, הרי נכלל כל זה באותם היסודות הכללים והדרכים שקבל משה רבנו מנותן התורה בעצמו. ומזה מובן ופשוט, שאם רוצים לפתור איזה שאלה שנתחדשה בזמן זה, וכמו שאלה הקשורה בעלעקטרי וכיו"ב, ורוצים לפותרה ברוח התורה, וכמו שפתרו הרבנים שבדורות שלפנינו, צריך ללכת בדרכי התורה וכללי, ואחד הכללים בזה שאין בית-דין יכול לבטל דברי בי"ד חבירו אלא אם כן גדול ממנו כו', היינו שגם זה הוא כלל מנותן התורה, כמו שישנו

ג"כ כלל שאחרי רבים להטות באותו הבי"ד גופא, אם היו בי"ד של אנשים
ההולכים בדרכי התורה בלימודם זה.

(ד) מה ששואלים אם יש קדושה באותיות, ואם זה כתוב בשו"ע:

הנה זהו כתוב בספר עוד קודם להשו"ע, והוא בגמרא שבת ק"ד ע"א,
ובכמה מקומות בזהר הק' ובתיקוני זהר, וה"ה לנקודות (ת"ז תי"ה, כא, ע"י
ז"ח בתיקונים).

והנה כל הנ"ל הוא פשוט ומובן ביותר, ומה שיש מערערים על זה (און
מען דינגט זיך), הוא רק מפני שזהו המוצא היחידי שלהם לתרץ לעצמם איך
עוברים על מצות תורתנו תורת חיים, והרי מתביישים לומר שגדול כח
התאוה שאינם יכולים לעמוד נגדה, ובמילא רוצה להסביר ולהסיר הקולר
מצוארו ולהטיל ספק בעצם הדבר, ובכלל – הנה צריך לדעת ברור בזה,
שאחת משתי אלה, או שמאמינים בתורה מן השמים ואז מוכרח הפסק
שהובא ברמב"ם שכל האומר תורה כולה מן השמים חוץ מאות אחד ה"ז
היפך יסוד האמונה, ובאם אין רוצה לקבל הוראות התורה הרי באופן
אוטומטי מטיל ספק הוא גם באנכי ה"א שבתורה שבכתב. ואותם שמאמינים
שהשי"ת הוא הבורא עולם – ביום הכפורים ובשעת אמירת יזכור בבית
הכנסת, משא"כ בכל השנה ובימות החול, ה"ז היפך השכל הבריא, ומי
שמאמין בזה לתומו, מקומו בבית החולים לחולי הרוח, ר"ל, אלא שכנ"ל
כמה אנשים שאין רצונם להלחם נגד היצר שלהם ומנסים לתרץ עי"ז
העבירות שעושים.

והשי"ת יצליחו להיות שליח טוב, שעל ידו תומשך האמונה האמיתית
בבני קהלתו, ובפרט בהימים ערב מיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסוותא
המחזקים את האמונה הפשוטה והטהורה אצל כל אחד ואחת מישראל, ועי"פ
מרו"ל אשר התינוק (בשכל) משאכל מאכל דגן (וכמבואר בדא"ח שזהו –
מצה) קורא לאביו – אבינו שבשמים.

בברכה לחג פסח כשר ושמח.

ג'שפז

בי"ה, ה' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ כו'
מוה"ר חיים מנחם שלמה שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבה מכ"ח אדר . . . במה שהעיר בשו"ת הצ"צ חיו"ד
סיר"ד, שפוסק בספק נולד קודם שקה"ח או לאחר שקה"ח שכיון שלא נראו
שום כוכבים ברקיע בעת שנולד עדיין יום הוא, ומקשה כ' – דלדעת רבינו
הזקן בסידורו דביה"ש מתחיל משתשקע כל החמה ולאחר ג' רבעי מיל הוי
לילה, אי"כ אין נפק"מ בראיית כוכבים לדעה זו.

אבל איך שלא נפרש הברייטא דכוכב א' יום ב' בה"ש כו' – אם הוא רק
לרי"ו אם גם לריה"ו (וכבר שקו"ט בזה בכמה ספרים, ואכ"מ) הנה באם אין
נראים שום כוכבים ברקיע היינו גם לא אחד ואפילו מהגדולים – עדיין יום
הוא (ולא שקה"ח עדיין). ולכן סתמו הפוסקים בזה וכדאיתא בת"ס¹ שמביא
בשו"ת הנ"ל, ואי"ז שייך לפלוגתת ריה"ו ורי"ו, כי ע"י אי ראיית שום
כוכבים – מבררים הסי' אם שקה"ח אם לאו (כשהר מסתיר במערב, או ענן).

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג'שפז

נדפסה בלקו"ש חי"א ע' 247. ובשלימות בתחילת ס' אורות חיים.
מוה"ר חיים מנחם שלמה: דרוק.

ג'שפח

בי"ה, ה' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ צמ"ס מוה"ר יוסף ברוך שי

שלום וברכה!

זה מזמן קבלתי מכתבו, ולפלא שמאז ועד עתה אין ממנו כל ידיעות
בהנוגע להסתדרותו הטובה, טובה הן בגשמיות והן ברוחניות. והרי נמצאים
אנו בהימים דסומכין גאולה לגאולה, וידוע הרש"י הנפלא (והן ידעתי אשר
חיותו בלשונות רש"י) תענית כ"ט סוף ע"א ד"ה משנכנס אדר, ימי נסים היו
לישראל פורים ופסח. שמהא מוכח דבחדא מחתא הם, ואדרבה נקראים ע"ש
אדר, שבו נולד זרח קרנו של הגואל ראשון ואחרון, דגאולת מצרים וכימי
צאתך גוי אראנו נפלאות — בגאולה העתידה, שכיון שע"י שקימו מה שקבלו
כבר, בימי הפורים דאדר, שבמילא בטלה המודעה רבה לאורייתא —
מתאחדת פנימית נפש איש הישראלי, אשר תמיד באמנה היתה אתו, וכידוע
ממהר"ל מיוסד עמ"ש הרמב"ם בהלי גרושן ספ"ב, עם חיצונית הנפש —
שזהו הכלי לגילוי היחוד דסתים דאורייתא עם הגליא, וליחוד וגילוי סתים
דקוב"ה וגליא דקוב"ה — שזהו ענין גאולה השלימה והאמיתית, אשר כולם
ידעו אותי למקטנס ועד גדולם (שער האמונה פט"ז ואילך).

בברכה לחג הפסח כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

ג'שפח

מוה"ר יוסף ברוך: כלומנפלד. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ז א'תחקננ. לקמן ג'תרמט.
ג'חשא.
וידוע הרש"י הנפלא: ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 344.

ג'שפט

ב"ה, ה' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... נהייתי ממה שכותב שרואה סימן ברכה בעבודתו בחינוך, ובודאי לא יסתפק בעבודה במקצוע זה אף כי רבה היא, אלא יעשה ככל יכולתו בהפצת היהדות בשאר העניינים, וכגון דא הרי אחד מתפקידים הראשונים הוא להעמיד עסקנים בזה מבין אנשים הנמצאים על אתר, ואף כי מובן [ש]עד שיתרגלו וכן מצד הנאמנות והאחריות נזקקים הם להשגחה מיוחדת ולהוראות לעתים תכופות, אבל לאט לאט מתרגלים ומשתפרים בעבודה ובמילא יש לקוות שבעתיד הקרוב יעשו לעזר, והוא בדוגמת מורה מדריך מחנך בר פועל שענינו הוא שהתלמיד יוכל ללמוד בפני עצמו ולא עוד אלא שיהי' טופח ע"מ להטפח ...

בברכת הצלחה ולבשו"ט בכל הנ"ל.

ג'שצ

ב"ה, ו' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... והנקודה העיקרית, שכנראה בכל הנ"ל מעמיד על דעת עצמו, ובמילא כדרך כל בני אדם ורובא דרובא על דעת עצמו – היינו רצון עצמו, והרי רואים במוחש שלא תמיד הרצון והדעת – כפשוטו – אחד הם. והנה א[נ]ף כי הבא להלן דברים פשוטים הם, בכ"ז כיון שהדבר הוא בענין הנקרא ע"י רז"ל מלאכת ד' זהו חינוך בני ישראל – עלי לכפול את הנ"ל, וכולי האי ואולי יועיל.

פשוט ורואים במוחש, אשר לכל אדם יש לו הענין דאהבת עצמו, ובמילא פשוט ורואים במוחש שאהבה טבעית זו מביאה לרצונות מתאימים לה, ורצונות אלו מטעים את השכל אפילו של אדם זה, היינו שאפילו שכלו המשוחד לא הי' מצד עצמו בא למסקנא זו אף שמשוחד הוא, והרצון ביכולתו

להטות את האדם והשכל אפילו הרבה יותר מאשר השוחד הנ"ל פועל. והעצה היעוצה היא רק אחת, שלא להעמיד על רצון עצמו ואפילו לא על דעת עצמו ואפילו — על שכל עצמו. ואף שנדמה לו שהענינים מוכרחים ופשוטים ואינם אלא קדושה טהורה מבלי כל פניי, הנה ידוע פסק רז"ל דאין אדם משים עצמו צדיק, והבחינה היא — לשמוע מה חוות דעת אחרים עד"ז.

והנה כל הנ"ל אמת הוא אפילו אם הי' המדובר במוסדות חינוך סתם, אבל כאשר נוסף על זה הדברים אמורים במוסד הנקרא על שם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, ושמה מילתא היא, הרי פליאה ותמי' גדולה ביותר, ווער האט דאס ברייטע פלייצעס און שטעלען אויף זיך און זאגען, איך זאג — אם חברי הנהלת המוסד זה כולם אומרים אחרת . . . ותחת לעשות את כל זה, הנה עשה הענין על דעת עצמו, ובטח מבלי לגלות מתחלה למי שהוא אחר, כי בעצמו הבין שלא יסכימו על זה, וידוע שהאחריות והטענות יהיי על מוסדות של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ועל הנהלת המוסד יהיי לתרץ פעולתו הוא ולשאת בהחזק, ח"ו, שיבוא על ידי זה . . .

ומוכרח — שמכאן ולהבא יחדל מכל הנהגה לעשות מעשה בפועל על היסוד היחידי של אני אומר ואני חפץ, ובמילא כולא קמ"י כלא חשיבי . . . ודי ומספיק לעשות את כל הנ"ל — התבוננות קלה אפילו לשעה קלה במלים האחדות דתניא קדישא ריש פרק מ"א: וצריך להיות לזכרון תמיד ראשית העבודה ועיקרה ושרשה וכו' לעורר תחלה היראה הטבעית כו', והנה הי' נצב עליו כו' ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי. — שאז מובטחני שלא הי' בא לכל הפעולות האמורות לעיל, ובודאי היתה בהצלחה יותר. ונוסף על שלא היו ענינים בלתי רצויים כלל, הרי לאט לאט היתה מתמעטת ההנהגה דעולם התהו ומסתדר לאט לאט בהנהגה דעולם התיקון, ואם באמת מתחשב עם דעתי באיזה מדה, הרי יודיעני בחוזר, על שגשג לשינוי הנהגתו הנ"ל בפועל . . . ואף שבודאי עבודה קשה היא לפעול שינוי הנ"ל, הרי מסוגלים הם ימים אלו דחדש הגאולה והנסים לגאול את עצמו גם מהנ"ל, ואין הדבר תלוי אלא ברצון, ויהי' מהשי"ת שלא ירצה לרמות את עצמו, ובמילא יראה האמת כמו שהוא לאמיתתו, ובמילא יגש תומ"י לתיקונם.

וזאת להוסיף, אשר קרוב הדבר לאמר אשר דער קלוגינקער, כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, יבוא אליו בערמה והוא — שידיע תומ"י שכיון שאין עבודתו רצוי' וכיון שאינו נושא חן בעיני חבריו וכיון שאין דיעותיהם שוות כו' וכו' הרי מתפטר הוא מעבודתו ויתעסק בענינים אחרים כו' וכו'. ולכן הנני מוסיף המענה שלי מלכתחילה על טענה זו, אף שגם זה ידוע מכמה זמן,

והוא — אז פון השי"ת אנטלויפט מען ניט, ומכ"ק רבוה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע גם כן אנטלויפט מען ניט, ואם הם בחרו באחד מאנ"ש וזיכו אותו והצליחוהו — אותו ואת ב"ב שיחיו — להעמידו על חלק היפה היא עבודה המוצלחת (מה שהם רואים שזהו זכות והצלחה בשבילו, ובמילא אין נפקא מינה כ"כ אם בידיעתו כבר נתקבל זה או עדיין לא זכה להבנה כזו), הנה מוכרח הדבר שיתעסק דוקא בעבודה זו. מובן ופשוט ג"כ, שאם רק יעשה בזה כפי כוונת נשיאנו ורצונם, בודאי יביא לו זה הצלחה בהעבודה, ובמילא בכל עניניו ועניני ב"ב שיחיו, אלא שכיון שניתנה להאדם בחירה חפשית הרי למשך זמן ידוע ביכולתו שלא להשמע ח"ו לרצון נשיאנו, היינו לעשות שלא כרצונם, שהוא היפך רצונם, ולא להתעסק בעבודתו הנ"ל כו' וכו' — אבל סוכ"ס לא ידח ממנו נדח ונשיאנו הק' וועלין אויספירין זייערס בחדס וברחמים . . .

ולקראת חג המצות הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, ובלילה הראשון שעיקר מצותה הוא המצה מיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסוותא הנה יפעלו פעולתם על כאו"א מאתנו במילואם, ותומשך פעולה זו על כל השנה כולה, וכמבואר בדא"ח (ומהם בשער האמונה בתחלתו), בהתאם למאמר רז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת כמ"ש וצדיק באמונתו יחי'.

בברכה לחג פסח כשר ושמח ולבשו"ט בכהנ"ל בחוזר.

ג'שצא

ב"ה, ו' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח דאדר . . . הנה מובן ופשוט שלחכות בהתחלת העבודה עד שיקוימו התנאים שכותב אודותם. (א) שתה"י אחדות גמורה בין וכו'. (ב) שיהיו אנ"ש ומוסדותיהם כפופים כו' — ה"ז, במלות אחרות, להתיאש אפילו מהתחלת עבודה. והאמת ניתן להאמר שעדיין לא מצאתי תקופה אפילו בשנות נשיאות כ"ק מו"ח אדמו"ר — שבה שררה אחדות גמורה ושאנ"ש ומוסדות היו כפופים למי שהוא (מלבד חלק חשוב מהם — בהנוגע להנשיא הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר).

ופתרון המצב הוא — לאו דוקא בתנאים הנ"ל (שהם הלכתא למשיחא שאז נאמר ומלאה הארץ דיעה את ה', ובמילא לא יהי' זמן פנוי לענינים של

כוי' אלא חלוקת העבודה, רצוני לאמר שכל אחד ואחד יקח על עצמו ענין מסוים ומפורט, מובן שצ"ל מתאים ליכולתו, ושיעבוד בזה בכל המרץ, ובענין זה יהי' הוא הראש, ומתפקידו יהי' ג"כ להתייעץ בזה עם שאר חברי ועד הפועל, וההחלטה ברוב דיעות כנהוג, ובענינים חשובים ביותר ע"י שאלה במכתב ולחכות עד קבלת מענה. ומובן שישנם כמה ענינים שאין ביכולת איש אחד למלאותם, ובדוגמא כשצריך לבקר בתור ב"כ במלאכות כוי' וכו', אבל כיון שיהי' לכל אחד אבנא דהוא מתגושש בו ויראה בזה הצלחה — קל יהי' לפעול ההכנעה בענינים הנ"ל . . .

בברכה לחג הפסח כשר ושמה — לו ולכל ב"ב שיחיו, ושמיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסוותא יפעלו פעולתם בכ"א מהם במילואם בבריאות הגשמי והרוחני גם יחד.

מ. שניאורסאהן

ג'שצב

בי"ה, ז' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

האברך דוד אברהם שי'

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו נעם לי לקבל מכתבו מחדש אדר, ונהניתי לקרות בו מהשפעתו על סביבתו מכיריו וידידיו בענינים דיראת שמים, ועיקר העיקרים — בקיום דמצות מעשיות בפועל. ובודאי למותר לעוררו שאין להתרשם ממה שאין הדבר נעשה במהירות הרצויה, כי אין אתנו יודע עד מה, ובכל זה על כל או"א מאתנו לעשות ככל התלוי בו, וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם, ובפרט כשהדברים יוצאים מן הלב שהם נכנסים אל הלב, אף שלפעמים — הפעולה לאחר זמן.

ג'שצב

האברך דוד אברהם שי': לסלבים, כפר חב"ד.
יוצאים .. הלב: ראה לקמן אגרת ג'תמג.

כבקשתו יכתבו לפאריז בהענין אודותו כותב ומזכיר במכתבו, והשייית
יוכהו ויצליחו לבשר טוב בעניינו הוא ובכל הנ"ל.

בברכה לחג פסח כשר ושמח ולהצלחה בעניינו,

מ. שניאורסאהן

ג'שצג

ב"ה, ח' ניסן, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הפרנעזידנט הגבאים ומתפללי בית הכנסת
נוסח אר"י אלבאני פארק
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

דורך הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר שלמה
זלמן ש"י העכט איז ערהאלטען געווארען אייער ביישטייער פאר מעות-חטים
וואס ווערט פארטיילט בארצנו הקדושה, תבנה ותכון על ידי משיח צדקנו.

איינע פון די הוראות פון דעם יום-טוב פסח, זמן חירותנו, איז —

אז מאטעריעלע פרייהייט, פרייהייט פון פיזישע שקלאפעריי און נויט,
איז פאר זיך אליין נאך ניט דער אמתיער צוועק. עס דארף דינען צו
דערמעגליכען און פירען צו גייסטיקער באפרייאונג, די באפרייאונג פון דער
נשמה,

וואס דאס איז געווען אויך דער ציל פון יציאת מצרים — בהוציאך את
העם ממצרים תעבדון את הא' על ההר הזה — מתן תורה.

אזוי איז עס מיטן כלל און אזוי איז עס מיטן פרט. וואס דערפאר איז
דער מנהג ישראל — וואס תורה הוא — אז א איד הייבט אן זיין זמן

ג'שצג

נדפסה בלקו"ש ח"ז ע' 249 והושלמה ע"פ העחק המזכירות.
אגרת דומה נשלחה לכמה.

חירותנו מיט טאן א מצוה, און א מצוה וואס איז שקול כנגד כל המצות —
צדקה — ער גיט פאר פסח — מעות חטים און פאר דעם סדר זאגט ער: כל
דכפין ייתי וייכול.

אין דעם פולן זין פון זמן חירותנו, שיק איך מיין ברכה צו געניסען
חירות אמתית, חירות פון דאגות בגשם און פון דאגות ברוח, פון יעדע זאך
וואס שטערט צו עבודת השם בשמחה ובטוב לבב.

און ממשיך זיין די שמחה און חירות על כל השנה כולה.

בברכת חג הפסח כשר ושמח.

ג'שצד

בי"ה, ח' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו אדר. נהניתי לקרות בו מהטבת מצב בריאותו,
ובטח קבל מכתבי מכבר. ויה"ר שבקרוב יחזור לאיתנו בגשמיות ולאיתנו
ברוחניות, וע"פ המבואר בכ"מ בדא"ח, מיוסד על מאמר רבנו הזקן ד"ה
משכיל לאיתן האזרחי, והועתק בקונטרס לימוד החסידות בתחלתו.

בשאלתו אם להטבת ההנהגה ולעבודה כדבעי מספיק הלימוד בספרים
ושיחות וכו' — הנה מובן שלא כן הוא, אלא מוכרח לכאוי"א שיהי' מי עומד
על גבו, והרי כבר נאמר עשה לך רב, וכידוע בדיוק לשון עשי' שהוא מלשון
מעשין על צדקה לשון כפי', היינו אפילו אם אין התלמיד רוצה בכך. ובפרט
כשהמדובר בענינים שתורת החסידות מדברת אודותם, שהם ענינים דקים
לפי"ע ובמילא הטעות בזה עלולה יותר ומזקת יותר. וידוע ג"כ הפירוש בדברי
משה, רבן של כל ישראל, כתוב זאת זכרון בספר (ואעפ"כ) ושים באזני יהושע.
מובן ג"כ שאין יוצאים ידי חובתו בועשה לך רב, אלא שצ"ל ג"כ וקנה לך

ג'שצד

חלקה נרפס בלקו"ש ח"ד ע' 1270 וחלקה בחכ"ד ע' 464 ובשלימות בחכ"כ ע' 583.
לאיתנו: ראה גם לקמן אגרת ג'תרמו.
עשה לך רב: ראה גם לקמן אגרת ג'תרסא.

חבר, היינו שיהי' מי שיוכל לגלות לו ולפניו נגעי לבבו, וכפתגם כ"ק אדמו"ר האמצעי, שעייז הנה שני נפח"א נלחמים על נפש הבהמית אחד.

בהנוגע לשאלתו שכותב אודות קדושת כו' הנה כמה נוהגים בימים שלפני הנשואין ללמוד בראשית חכמה שער הקדושה שני הפרקים האחרונים, והי"ה בנוגע לשאלתו.

בברכה לחג פסח כשר ושמח מתוך בריאות הנכונה.

ג'שצח

ב"ה, ח' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"א אדר, בו כותב אודות מצבו המשפחתי וגילו שהוא בן 22 ועומד על פרשת דרכים אם להמשיך במקצוע ההוראה שהתחיל בזה והצלח, או להמשיך בלימודו בישיבה, ושואל חוות דעתי בזה.

לפי הנהוג בירושתי' ומנהג נכון וטוב, ותורה היא שלא לחכות בנשואין בגיל מאוחר וכו', הנה צריך הוא לעסוק במרץ המתאים בחיפוש שידוך טוב, ובטח שאלה זו קשורה ג"כ בסידור ענין של פרנסה ובהביא בחשבון גם את ההכרח הכי גדול בתקופתנו זו, ובפרט באח"ק ת"ו לנצל כל כחות ההוראה הנמצאים בין חוגי החרדים לדבר ה', ולנצלם במילואם, לכן לדעתי עליו להמשיך להשתדל ולהגדיל עסקנותו בהוראה על טהרת הקדש, ויהי"ר שיקוים בו פתגם רבנו הזקן בעל התניא והשו"ע אשר עיי' צדקה (שגם צדקה רוחניות בכלל) נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה שאז אף שיתמעט הזמן שיוכל להקדיש ללמוד תורה בפני עצמו הנה תתרבה ההצלחה ההבנה וההשגה בזמן זה.

תמ"י בעיני מ"ש אשר טעם מתורת חב"ד אבל לא יוכל לסבול את המאור הגדול, ולא זכה להמשיך בדרכי החסידות, ובטח גם הוא מבין ואפילו לאחר התבוננות קלה שאי אפשרי הוא מה שכותב, כי הרי לא ניתנה תורה

וכפתגם כ"ק אדמו"ר האמצעי: ראה גם לעיל ח"ה אגרת ב'שצג. ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תקלו.

למלאכי השרת וכל חלק מהתורה שמתגלה ומתפרסם, הנה כל מי שנודע לו אודות מציאות חלק תורה זו, ביחד עם הידיעה חלה עליו מצות ת"ת גם בחלק זה, שת"ת שקולה כנגד כל המצות, ופנימיות התורה הנקראת בזהר הק' נשמתא דאורייתא הי"ה הנשמה והחיות גם של לימוד גלה דתורה, ומה שכותב שלא זכה לזה, הנה אין זה ענין של זכות אלא כפסק רז"ל לא יגעת ומצאת אל תאמין, ולאידך גיסא יגעת ולא מצאת ג"כ אל תאמין. מובן אשר השאור שבעיסה מעכב אצל כאו"א, ובמילא קרוב לודאי שכאן ג"כ הסיבה בהנ"ל, והרי בכגון דא נאמר לא יהי בך אל זר כו' זה יצה"ר (שבת ק"ה ע"ב), והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

בברכה לחג פסח כשר ושמח,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'שצו

בי"ה, ח' ניסן, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

מר בן ציון ש"י המכונה דר. דינור

שלום וברכה!

מכתבו נתקבל, וזה עתה נתקבל גם ספרו "במפנה הדורות", ות"ח על תשורתו זו. ובטח, בהמשך לשיחתנו, ינעם לי לקבל גם שאר העניינים המודפסים שלו, ובפרט "ישראל בגולה" ועוד, ות"ח למפרע.

עדיין לא היתה לי שעת הכושר לעיין בספרו הנ"ל, אבל איני רוצה לעכב מכתבי, כיון שחג המצות, זמן חירותנו, ממשמש ובא, והנני רוצה להביע לו ברכתי לחירות — חירות אמתית, חירות מדאגות ברוח ומדאגות בגשם, חירות ממצרים וגבולים ומכל דבר המעכב בחיי היהודי השלם.

ולמותר להעיר, ובפרט לדכוותי, אשר חירות גופנית לא רק שאינה

ג'שצו

החלק השני של האגרת נשלח לכמה.

תכלית בפני עצמה ואינה אלא הכשרה לחירות הנפש (וכלשון הכתוב – בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את הא' על ההר הזה), אלא שגם לא תתכן חירות כפשוטה אלא אם כן קשורה היא בחירות הנפש, ולא תתכן חירות הנפש, וכל' החסידות אפילו חירות הנפש הבהמית, אלא אם כן קשורה היא בחירות הנפש האלקית.

כי במלחמת היצרים, הרי לעולם לא יקבל הרוח מרות החומר ולא יהי' כפוף לו אלא לשעה ולא ישלים אותו בלבב שלם, מה שאין כן כשהרוח מתגבר על החומר ומנצחו נצחון גמור, היינו לא רק מתוך הכרח אלא גם מתוך הכרח שכן צריך להיות שהחומר יהי' כפוף ובטל להרוח, אז דוקא שורר השלום בעולם קטן זה האדם, כיון שהחומר יכול להתברר ולהבהר ולהיות מרכבה להרוח ולא להיפך. אמנם הדרך לזה ראשיתה בקבלת עול אבל אחריתה סיפוק נפשי וחירות אמתית, וכל' תורת החסידות הנפש האלקית תמיד היא באמנה אתו, ועל ידי עבודה שהתחלתה קבלת עול יגיע האדם מאתכפיה לאתהפכא, שהרע לא רק כפוף לטוב אלא נהפך לטוב שזהו תכליתו האמתית של האדם.

ואסיים בברכה המסורתית, בברכת חג הפסח כשר ושמוח.

ג'שצו

בי"ה, ח' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבה משילחי אדר, בו כותבת שגמרה את לימודי ועומדת על פרשת דרכים בנוגע להסתדרותה בעתיד, ושואלת דעתי בזה.

כיון שבדאי רוצה היא להשפיע בסביבה המתאמת ואוהבת טפול עם ילדים, צריכה היתה להסתדר במקצוע ההוראה, ובטח הידיעות שיש לה מספיקות בכלל, ואם נחוצה להשלמה הרי רגיל הוא בתקופתנו זו שמשלמים ביחד ובבת אחת עם העבודה בפועל, ובאמת ענין אחד מסייע להשני, כי אין לך לימוד יותר טוב מאשר נסיון בפועל, המגלה על אתר את הצריך תיקון ואת האפשרי לשפר.

בנוגע לשאלתה איך להשפיע בחוץ ובאיזה חומר להשתמש, הרי בזמננו

זה שרבה כ"כ] העם הארצות אפי' בלימודי היסודות והתחלתם ואין לסמוך על הרחוב ואפילו לא על הבית לפעמים קרובות, הנה גם לימוד העניינים המובאים בתורה נביאים וכתובים בקיצור שולחן ערוך וכיוצא בזה, חידוש וחדש הוא לרוב הנוער, והסברה בזה והאופנים לרבות החשק שלהם ללימודים אלה וביחוד לאורחות חיים על פי התורה, נמצא די ויותר בשיחות ולקוטי דבורים של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, שכבר נמצאים בדפוס ובהירחונים של המרכז לענייני חנוך המופיעים מדי חדש בחדשו זה כארבע עשרה שנה ועוד ועוד, והעיקר בכל הני"ל להתחיל בעבודה בפועל, ובמשך העבודה תראה את דרכה ואופן עבודתה ברורים יותר ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכת הצלחה בהני"ל ולחג פסח כשר ושמח.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'שצח

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — הנה בענין תיקון על העבר עליו להרבות באותיות התורה ובאותיות התפלה, והעיקר אשר לימודו וכן תפילתו יהיו בחיות ובחמימות, ובפרט בלימוד פנימיות התורה נשמתא דאורייתא ומדה כנגד מדה עליו לחשפיע בסביבתו, ובפרט בחבריו בהכתה שלו שגם הם ינהגו ככה, וכשידבר עמהם בדברים היוצאים מן הלב, והעיקר כשהנהגתו הוא תהי' כדבעי בזה — יפעלו הדברים, ועוד זאת שעליו, לעת עתה, להסיח דעתו ומחשבתו מהענין אודותו כותב ולהעסיק כח המחשבה שלו בעניינים דתורה ומצות.

בטח יודע בעל פה איזה פרקים משניות, ולכל הפחות פרק אחד תניא

ג'שצח

נרפסה בבטאון חב"ד חוב' טו ע' יד.

ושומר — בלי נדר — אמירת התהלים בכל יום אחר התפלה, והשייית יצליחו
לבשר טוב בכל הנייל.

בברכה לחג פסח כשר ושמח,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'שצט

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מדי ניסן.

פליאה בעיני מה שכפי השמועה פסק לאכול בבקר, כי מלבד שאינני
מבין היסוד להנהגה כזו, אינני מבין ג"כ ההיתר להנהגה זו, והרי אין לנו אלא
הוראת נשיאנו הקי' וכבר ידוע תורת הבעש"ט על הפסוק כי תראה חמור
שונאך גוי עזב תעזוב עמו ולא על ידי תעניות וסיגופים, ובפרט שבדורנו דור
חלוש זה כשהגוף מבלבל מפני שרעב הוא וכיו"ב, הנה לכל לראש עושה זה
רושם בעבודת התפלה לימוד התורה וכיו"ב, אף אם אפילו הי' בזה שכר הנה
צריך לברר אם לא יצא שכרו בהפסדו, ואם לדעתי ישמע הנה ינהג בהנהגה
הידועה אז עס איז בעסער עסען צוליב דאוונען איידער דאוונען צוליבן עסען.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנה יחוגו אותו
בכשרות ובשמחה ויוכלו לבשר ממילוי משאלות לבבם לטובה.

בברכת החג.

ג'שצט

תורת הבעש"ט: ראה גם לעיל אגרת ג'שפא, ובהנסמן בהערות שם.
תעניות וסיגופים: ראה גם לעיל ח"ח אגרת כ'שמו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תקכט.
ג'תשסא. ג'תשסט.
בהנהגה הידועה: ראה גם לעיל ח"ז אגרת כ'קעח, ובהנסמן בהערות שם.

ג'ת

[י"א ניסן, תשט"ו]

סי' א'. בדין הטלת חוטי צמר בבגד של פשתן, וכת"ר כותב שלא נמצא מי שמכריע בזה להלכה. ולפלא שאינו מזכיר פוסקים המובאים בשו"ע או"ח סוף סי' ט"ז ויעו"ש בשו"ע לרבנן הזקן ובספרים שהובאו בשערי תשובה, ומהם שאין מתירים אפילו בשעת הדחק משום גזירה דשמא יטיל חוטי צמר בטלית של פשתן, — וכמובן שאין זה נוגע להשקו"ט שבשו"ת כת"ר המבררים כמה ענינים בסוגיא זו.

סי' י"ב. בענין המתפלל נוסח האריז"ל בבית המדרש שמתפללים בו נוסח אשכנז, נעם לי לראות מסקנתו של כת"ר, ויה"ר שתתקבל בכל מקום ומקום, שמהנכון לבקש מהצבור וכו' ושלוש על ישראל, אשר לדאבוננו ישנם כאלה המכניס עצמם בשם קנאים ודוקא בענינים כמו אלו, משא"כ בענינים אחרים. וד"ל.

ובתור סיוע לדברי כת"ר, ידוע מ"ש במגן אברהם ריש סי' ס"ח, ששינוי הנוסחאות בתפלה הוא — לבד מה שזכר בגמרא שזה שוה לכל, וביאור בזה יש בהקדמה לשער הכולל שער הסידור לא"י מוהרא"ד לאוואוט. ועיין בשו"ת משיב דבר סי' י"ז. ובשו"ת מנחת אלעזר חלק א' — שמסקנתו דמותר לשנות מנוסח אשכנז לספרד וכו'.

סי' נ"ח. ומענינא דיומא. אם אפשר לצאת ידי חובת מצה, במצה שעברה עלי' י"ב חדש או יותר. ולפע"ד, פשוט דמותר: (א) דרואים במוחש שראוי לאכילת אדם ולא נשתנית כלל. (ב) מנהג ישראל (שתורה היא) הובא ג"כ בסידורו של רבנו הזקן — שמערבין במצה בערב פסח לכל שבתות השנה עד פסח הבע"ל, שאפילו בשבת הגדול נותר בעירוב זה.

חלק אה"ע סי' א. אם יש איסור פצוע דכא באשה. ראה בסי' החינוך מצוה תקנ"ט שאינו נוהג אלא בזכרים. וכן הוא במאירי ליבמות דף כ"א.

ג'ת

חלקה נדפס בלקו"ש ח"י"ז ע' 451 וחלקה בחי"ט ע' 457 וחלקה שם ע' 507 וחלקה בחכ"ג ע' 362 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
ההערות הן לספר "נזר הקדש ושו"ת" להג"ר משה רוזין. נ"י. חשי"ג.
ב"המשך אליה — לקמן ג'ח"ט.
לשנות מנוסח אשכנז: ראה גם לעיל — ח"ח אגרת ב"שנה, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'חמה.
ג'חקסט.

וכאן מקום אתי להביע תמיהתי על העדר השימת לב לנתוח שנקרא בשם נתוח פראסטאט, שבדורנו חלש זה — נעשה לעתים קרובות, לפי"ע, ומבלי כל שאלת חכם בזה, אף שזהו ענין של סירוס, כי הרופאים חותכים גידים ושבילים וכו'. ואפשר שבהתייעצות עם הרופאים מומחים אפשר לעשות הנתוח מבלי הנ"ל. ולע"ע לא מצאתי מי שיעורר על זה, ואלו שפנו אלי והעירותים לברר את כל הנ"ל — הי' בעיניהם הדבר לחידוש גדול, וכן בעיני הרבנים שהתייעצו ודברו אתם.

ג'תא

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ וכו'
מוה"ר משה דובער שי

שלום וברכה!

מכתבו נתקבל.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח, וחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח — מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ב' הקוני ע"ד שאלה וחציצה קבלתים. ות"ח. (כנראה א' הי"ה הקוני שנתן לי מכבר במימיוגרף). ולחביבותא דפטטיא דאורייתא, אני אמרתי בחפזי עכ"פ (וכמדומה שאין זה כוזב, ח"ו) בד' קושיות כמנהג רגל זה:

(א) משי"כ בענין חציצה — לפלא שלא נגע בבירור עיקר הדבר, אם

ניתוח פראסטאט: ראה גם לעיל ח"ט אגרות ב'תחכה. ב'תתמב. ב'תתצו. לקמן ג'תקצד. לקו"ש ח"י"ב ע' 212.

ג'תא

נרפסה בלקו"ש חט"ז ע' 499 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מוה"ר משה דובער: רבבין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ז ב'קפא, ובהנסמן בהערות שם.

כשחוצץ – אין טבילה (שהרי מורחץ ילפינן לה בעירובין ד, ב. ומיושב בפשיטות הא דקדשה שפתותי). או שישנה לטבילה אלא שפסולה היא (ולכן חלוקה חציצה ברובו או במיעוטו, משא"כ בטבילה. אף שצעיג מני"ל לחלק כיון דמורחץ ילפינן כני"ל).

(ב) מש"כ ברי"ע ה' – תמ"י לי, שהרי מיעוטו המקפיד אינו חוצץ, אלא שרבנן גזרו.

(ג) כן לפלא שלא זכר שו"ת הצ"צ חיו"ד סקני"ח שכמה הלי גברתי יש ללמוד ממנה בנדו"ד.

(ד) מש"כ בהערה בעי טו"ב – ח"י בענין חציצת האויר שבין התשי"ר והראש שיש לומר שלא הקפידה תורה בזה דהוי דרך הנחה כו' וא"כ עכ"פ יש למעט בחציצה זו כמה שאפשר – לפענ"ד לא ני"ל, כי אדרבה הקפידה תורה שתה"י תחתיתה של תשי"ר שטוחה (ועיין מנחות לה, א. ובהקדמת פיה"מ להרמב"ם: ראינו בל"ס מיהושע וע"ע כו') וא"כ אדרבה צ"ל ההנחה באופן שרק מיעוטו נוגע. ולולא כובד התשי"ר שממעך את עור הראש נגיעת שטח ישר בשטח כדורי הוא רק בנקודה אחת.

בברכת החג.

ג'תב

ב"ה, י"א ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה' ניסן עם הפ"נ המוסגר בו, הנה קראתיו היום על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. ומ"ש בהנוגע לשיעוריו אשר אין לו פה להשיב כו', הנה אפילו את"ל שצודק הוא בכל הסיבות שפורטם במכתבו, הנה ידוע פסק תוה"ק אשר אף שאונס רחמנא פטרי, הנה כמאן דעביד לא אמרינן, ובפרט כיון שעל פשעים תכסה אהבה, וידוע הערמת הקלוגינקער כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר הנה גם סיבות הנ"ל טעונים בדיקה, ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא כל יחסר המזג.

בענין חציצת: לפי השיטות (רא"ש הל' תפילין סי"ח ועוד) דחציצה פוסלת בתפילין כמו בכגדי כהונה, כיון שכבגד"כ יש להזהר גם מחציצת אויר (רמב"ם הל' כלה"מ פ"י ה"ז). וכיון שכתפילין יש חציצת אויר בין התפילין לראש. א"כ איך אפשר לקיים מצוות תפילין.

בנועם קבלתי ברכתו וכהבטחת הקב"ה הנה כל המברך יתברך, ויחוג
הוא וכל ב"ב שיחיו את חג המצות הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה בכשרות
ובשמחה ויבשר טובות אודות כל אלו הנזכרים במכתבו.

בברכת החג.

ג'תג

ב"ה, י"א ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר אהרן מרדכי שי

שלום וברכה!

... (ב) מענינא דיומא הוא עריכת כינוס של מורים בראשיתם של מנהלי
בתי ספר והתדברות ביניהם לזמן הלימוד החדש ולשנת הלימוד החדשה,
הכנות להרישום וכו', ובודאי יש לנצל כינוס זה גם להתייעצות אודות
שיפורים האפשריים באופני החינוך, תכנית הלימודים וכו', ובאופן בלתי
רשמי הנה לדעתי כבר באה העת לחפש דרכים איך להתקשר גם עם הורי
התלמידים-ות ולהשפיע גם עליהם, כי נוסף שמוכרח שהרוח בבית לא יהי
מנגד להשפעת בית הספר, ואדרבה, הנה הענין מצד עצמו חשוב הוא למאד,
אף שאינו מתפקידו של בית ספר באופן ישר.

ג) מ"ש אודות שילמדו מצעירי אגו"ח לימודי קדש בבי"ס חילוני לגמרי,
מובן מעצמו שאין לעשות זה בכותלי בית ספר זה, כי הרי הוא מעין נתינת
הכשר על הבית הספר, ובמילא יש מקום לחשוש שע"י זה הנה כמה מההורים
הנמנעים לע"ע ישלחו לשם את ילדיהם, אף שבאיזה מקומות נעשה בכגון דא,
וגם בנויארק, ה"ז עושים זה בהדגשה ולא בכותלי בית הספר ולא בהתכנית
שלו, כ"א ע"י היזמה של התלמידים (או שמעוררים בהם יזמה זו), והתערבות
ההנהלה הוא רק שאין מונעים אותה או גם מסייעים באופנים בלתי רשמיים,
ליזמה פרטית של תלמידים פרטים, ובודאי יש למצוא בית הכנסת או מקום
אחר שתלמידים הני"ל יוכלו ללמוד שם לימודי קדש. מובן מעצמו שברשותו
לפרסם חו"ד זו לכל אלו המעוניינים, ובפרט לצעירי אגו"ח ...

ג'תג

מוה"ר אהרן מרדכי שי: זילברשטרום. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ט ב'תחלד.
שילמדו .. בבי"ס: ראה גם לקמן אגרות ג'תמ. ג'תפכ.

ולקראת חג המצות הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה הנה יחוגו אותו
הוא וכל ב"ב שי' בכשרות ובשמחה.

בברכת החג.

ג'תד

ב"ה, י"א ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו מודיע ע"ד החגיגה של חנוכת בנין הישיבה, לפלא
קצת שמקצר כ"כ, ואף שהלימוד זכות הוא שרבה עליהם העבודה, הנה עכ"פ
חסר בידיעה כאן, והרי ידוע בכגון דא אי אפשר שבמשך הזמן שלא תהיי
תועלת מהתוספת בידיעות, ובכל אופן נהניתי במאד שהי' הדבר בהצלחה,
ובודאי ידוע להם מנהג מדינות אלו שהתעוררות דחגיגות כגון אלו צריכה
להיות ניכרת במשך כל השנה ע"י שנפגשים עם הבע"ב ומזכירים אותם באופן
דיפלומטי ע"ד הזזה בעת החגיגה וכו' שפועל עליהם הוספה בטרחה בגופם או
בממונם. ובודאי למותר לעורר[ן] שכדאי שיהיי' במכ"ע המתאים תיאור
החגיגה בכדי שיהיי' נתינת מקום להבעה פומבית להמשתתפים בה ומעורר
קנאת סופרים באחרים, ונוסף על כל זה הנה זה מגדיל ענין הישיבה . . .

בהנוגע להצעת הנ"ל אודות יוניפארם, הנה אינני רואה תועלת בזה,
וכיון שבמוסדותינו באה"ק ת"י בצרפת וכו' אין ענין זה, ואדרבה יש מקום
לחשש שהרי א"א להשביע רצונו של כאו"א, ובמילא ענין היוניפארם ימנע
מאחדים הביקור בבתי הספר, ונוסף על כל זה יש מקום לחשש שאם ינהיגו
יוניפארם תהיי' שאלה של ענינים מסוימים שאי אפשר יהיי' לקבלם ויבוא
לפירוד הלבבות, ובמילא יש לבטל הענין ע"י שיבארו כמו שהוא המצב
שבמוסדותינו אין ענין כזה ומעולם לא הי'.

אופן לימוד הנערות אם צ"ל באותו הבנין שבו לומדים הנערים, מופרך
הוא, אבל פלא שאי אפשר למצוא מקום אחר ללמוד זה כיון שבטח מספר
הנערות המוכנות ללמוד במוסדות כמו אלו לע"ע איננו גדול.

מ"ש . . . שי' מחכה להסכם מצדי שילמוד איזה שעות בישיבת . . .
לפלא בעיני הדבר הספק בכגון דא לאחר שידוע כמה הפליג כ"ק מו"ח
אדמו"ר בגודל ענין זה ויישר חילו ובודאי יתעסק בזה כדבעי, והשי"ת
יצליחו, והיי' בהנוגע להמשך לזה שכותב במכתבו שאני"ש העוסקים

בקביעות בהשיבה צריכים להתעוררות, וגם זה פלא בעיני כי מה יש להוסיף דברים [על] הדברים החוצבים להבות אש של כ"ק מו"ח אדמו"ר במ"ש אודות חינוך הכשר ואודות חינוך על טהרת הקדש נוסף על מה שראו שהוא עצמו פעל והקדיש מזמנו מכוחותיו ומרצו וכחות היותר פנימים למקצוע החינוך לא רק בגדולים אלא גם לקטנים ולקטנות, והמפורסמות אינן צריכים רא"י.

בהנוגע להקס"ד אודות השתתפות בחגיגה דה' אייר, הנה ימים אלו קבלתי מכתב מאה"ק ת"ו שכמה מבתי הספר הנמצאים שם ואפילו של מזרחי אין משתתפים בזה מכמה טעמים, עאכ"כ במדינתם שאין להכנס בכל ענין של מפלגתיות, וכמו שכתבתי כמה פעמים, ויש להסביר הדברים גם לאחרים אשר ענינם הוא לעסוק בחינוך על טהרת הקדש ותו לא מיד, ואם ישנו איזה ענין שע"י שיעשוהו ירחיק איזה ילד או ילדה אחת מביה"ס שלהם, ה"ז היפך מטרת מוסד זה, ובהנוגע ליום הני"ל, הנה יש בזה כמה חילוקי דיעות מן הקצה אל הקצה, ובמילא אם יקחו מצדס איזה עמדה שתהי', יהיו לנגדם כמה חוגים מבני ישראל, ומוכן אשר טוב עוד יותר מבלי להכנס כלל בכל השאלה ולהקטינה . . . און צורייבען איר אינגאנצען, ואם אי אפשר זה בודאי ימצא אותיות המתאימות להסביר כהנ"ל . . .

בברכה לחג המצות כשר ושמח ולהצלחה בכל הני"ל נוסף על הצלחה בעניניהם הפרטיים.

ג'תה

בי"ה, י"ב ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ צנמ"ס כו'
מוה"ר שלמה יוסף שי

שלום וברכה!

. . . נהניתי ממ"ש שהולך ונדפס ספרו בסיפורים חסידותיים, ובטח

ג'תד

דה' אייר: ראה גם לקמן אגרת ג'חסט.

ג'תה

מוה"ר שלמה יוסף: זרין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'כו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'חנב. ג'חקצט. ג'חרנו. ג'תשלא.

יציין את המקור מהם לקח הסיפורים, מי המספר ומדת הדייקנות שלו (כמובן באם הסיפורים הם סיפורי-חסידים) או שזהו ממהלך הנפש וכו'.

מ"ש אודות המפתחות לספרי חסידות, הנה ספרים היסודיים הם תניא תורה אור ולקוטי תורה, והרי מפתחות לתו"א ולתניא כבר נדפסו (אף שלא בשלימות מפני שלא הי' זמן לעבד (כראוי לדברים הנדפסים), את החלק השני למפתחות והן מראה מקומות והשוואות וכו'). ומפתח ללקו"ת ישנו אתי בכתובים שבטח יודפס ג"כ ואת הכל עשה יפה בעתו.

בהנוגע למגילות הגנוזות, הרי לא הי' עתותי בידי לעיין בהסכסוך שבין החוקרים בזה, וכידוע שמחולקים מן הקצה אל הקצה, אבל מה שנראה לי מתוך קריאה שטחית וראיית איזה צלומים, שכנראה משיטת הכתוב בהנוגע למלאים וכו' זהו מכת"י עם הארץ, העלול לטעות בהעתקה מפני חסרון ידיעה, ולכן זהירות יתירה דרושה בנוגע לסמכות המגילות (ומי יודע סיבת גניזתם).

בברכה לחג פסח כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

ג'תו

ב"ה, י"ב ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... ויה"ר שימי הבטחון וימי האמונה בה' ובמשה עבדו יפעול בכאו"א מאתנו להיות חזקים באמונתנו לאתפשטותא דמשה שבכל דרא שבדורנו זה הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ולא אמונה בדרך מקיף שאינו נוגע כלל לענינים בפועל, אלא בהנוגע לפועל להגן על מוסדות ועניני כ"ק מו"ח אדמו"ר בתוקף הדרוש וההכרחי, שאז בודאי כדונג ימסו ובנ"י יוצאים ביד רמה.

בברכה לחג פסח כשר ושמח.

... מה שהעיר במ"ש באגה"ק סוף סי' י"ב שישראל בטבעם הם רחמנים וגומלי חסדים מפני היות נפשותיהם נמשכות ממדותיו ית' וכו' ובתניא סוף פרק א' כתוב שהם באות מנה"ב.

הנה מובן שהא והא איתנייהו. שמנפש האלקית שבישראל בטבעה רחמנות וגמ"ח מפני שנמשכת ממדותיו ית' וכו', וגם הנה"ב בטבעה כן הוא, ואפשרי הדבר כי בישראל הנה"ב מעורבת טוב ורע. ויש להוסיף ביאור בזה ע"פ המבואר בכ"מ בדא"ח שהנה"ב שבישראל מתאמת ויש לה שייכות לנה"א שבישראל שלכן גם בה גוברת מדת הרחמנות והחסד אף שפשיטא שיש בה גם מדות הפכיות, כי אין הטעם דמעורב טו"ר בלבד מספיק לאמר מפני מה הנה"ב בישראל הם רחמנים וגומלי חסדים. ויש להמתיק שלכן רק בספ"א מוסיף בתולדותם, כי נפה"א באה אח"כ (שו"ע לאדה"ז מהד"ת סוס"ד).

ג'תז

ב"ה, י"ג ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מתחלת שבט — שנתקבל באיחור זמן — הנה הזכרתיו ואת כל ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ובודאי יעורר ר"ר עליהם בהמצטרך להם בגשמיות וברוחניות.

נהניתי ממ"ש אודות עסקנותו, ומה שמתאונן שאינו נראה פירות על אתר וכו' — מובן שהתאוננות זו באה מהלעומת זה, אשר אומן גדול הוא ובא לכל אחד ואחד בפיתויים כאלו שתקותו להצליח בהם, וכמבואר בהיום יום לכ"ג סיון שהבחינה בזה היא שאם הענינים מבלבלים ומחלישים בהפועל של תורה ומצוה, מקורם הוא מהצד שכנגד, ובמילא יבטלם לגמרי ויוסיף בהתעמולה ובהלימוד שלומד ברבים ולעצמו כו' וכו'.

ג'תו

מה שהעיר: ראה גם לעיל ח"ב אגרת שכו. ח"ג תיג.

ג'תז

נרפסה כס' השליחות ע' 247 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

ואנן פועלי דיממא אנן, והשייית יעשה הטוב בעיניו. ובטח יראה ג"כ הצלחה בזמן המתאים, וכמ"ש את הכל עשה יפה בעתו. וע"פ הני"ל מובן ג"כ, אשר אותם הפחדים שיש לו שכותב אודותם יסודם רק בערמומית ותחבולות היצה"ר, וזהו כל מציאותו, ובמילא לכשירעים בקול רעש ורוגז וכמבואר בתניא הרי כדונג ימס, ויראה את האמת אשר השייית משגיח עליו, כמו על כאו"א מישראל; בהשגחה פרטית ובמילא נכון יהי לבו בטוח בה'.

ולקראת חג המצות הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה הנה יחוגו אותו הוא וכל ב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה.

בברכת החג.

ג'תח

ב"ה, י"ג ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

מר א.ז. שי בן ישי

שלום וברכה!

מהמזכירות מסרו לי מכתבו — שנתקבל באיחור קצת — בו כותב ע"ד ספר התניא דפוס אלטונא תר"ו, בצירוף הצילום משלשת עמודים בו, ובינתים נזדמן לי כאן ספר תניא מהוצאה זו אף כי חסר בסופו, בכל אופן ת"ח על טרחתו בהני"ל ושימת לבו.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה לאחל לו לחגוג ברוח חירות אמיתית חירות הגוף והנפש גם יחד האפשרית רק בהגברת הצורה (הנפש) על החומר (הגוף).

בברכה.

ג'חט

בי"ה, א' חוהמ"פ, תשט"ו
ברוקלין.

ש"יב הרה"ח ווי"ח אי"א נוי"נ
מוה"ר שמואל מנחם מענדל שי

שלום וברכה!

... בברכה.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו על החתום,
והנני חותם בשמו,

א. קווינט
המזכיר

נ.ב.

במה שהעיר בתניא פרק ל"ז (מ"ח ע"א) וז"ל, וכל ניצוץ לא ירד לעוה"ז
אף שהיא ירידה גדולה וכו', שהביטוי אף לדעתו אינו מובן.

הנה תיבת אף במקום זה היא לא במובן של ניגוד כמו הביטוי אע"פ
אלא במובן של ועוד, וכלשון הכתוב ואף גם זאת, וכלשון חכמים אף הוא
בביטול (סוטה פ"ט), אף כפת הירדן ובכ"מ. ויש להמתיק שהביא אדמו"ר
הזקן במקום זה דוקא הביטוי אף, כלשון הכתוב השייך לנדון דידן – אף
עשיתי (שגם בזה הפירוש – ועוד) ובכתוב אף בדיוק הוא – וע"ד ד' שפתחו
באף וכמבואר בדא"ח, לקו"ת ר"פ בלק ועוד.

ג'חט

נדפסה כתניא עם מ"מ וכו' ע' תשמג והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מוה"ר שמואל מנחם מענדל שי: שניאורסאהן. אגרות נוספות אליו – לעיל ג'שפכ, ובהנסמן
בהערות שם.

ג'תי

[א' דחומ"פ, תשט"ו]

במענה על מכתבו מז' ניסן. בו כותב שמזדמן לו להתפלל בבתכ"נ שונים, ויש מהם שאינם מסכימים לזה שלומד משניות ואומר קדיש שלאחריו, בטענה שאין להרבות בקדישים. ופליאה גדולה על התאוננות זו, כי הרי זה מנהג ידוע בכל תפוצות ישראל. ופשיטא שאין זה נכנס בגדר דלהרבות בקדישים, ואמרו רז"ל (סוטה מ"ט ע"א) איהא שמי רבא דאגדתא (שלימוד משניות בכלל זה — כמבואר בפוסקים) קאים עלמא, ושרק זה מצילנו ומגין עלינו בחשך כפול ומכופל בדרא דעקבתא דמשיחא. ובדאי יסביר להם את כל הנ"ל . . .

ג'תיא

בי"ה, ג' דחומ"פ, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . מ"ש אודות האברך שמואל שי' גורעוויטש והטעמים לנסיעתו לכאן, ולפלא קצת הדבר — כיון שרואים שבמקום שהם נמצאים נמצאת ישיבה ויש לה אפשרויות גדולה ביותר והוא בגדר מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים, והרא"י שאין אחרים עושין אותה ואפילו מבין אנ"ש אין הפעולות במילואן המוכרח לא בכמות ולא באיכות (אף שבטח גם צוק העיתים סיבה לזה, אבל גם סיבות אחרות בדבר), ובמילא מובן מכל זה שעל כל פנים אלו שזכו לזה והצליחו לקחת חלק בעבודה קדושה זו, על כל השאר לעודדם

ג'תי

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 415.

שאלו להרבות בקדישים: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'רס.

ג'תיא

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 530 והושלמה ע"פ העתקה.

האגרת היא אל ה"ר אבא פליסקין, שהחזיק בהנהלת הישיבה אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש במלכורן אוסטרליה. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ה א"שכו, ובהנסמן בהערות שם. עוד על הישיבה הזאת — לעיל ח"י אגרת ב'תתר, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תיח. ג'חקצח. ג'תרטו. ג'חשדמ.

ולחזקם ולסייע להם בכל האפשרויות, ותמורת זה הנה מבאר הוא במכתבו איך שטוב וישר שיעזוב הנ"ל חלקו היפה שהצליחה אותו ההשגחה העליונה לסייע בחיזוק והתפתחות הישיבה ולחפש "גדולות ונפלאות" מעבר לים כו' וכו'.

ומ"ש שמה יהי' התכלית כיון שיכול הנ"ל לעשות לעצמו בהוספת ידיעה בחסידות וכו' הרי אם גם הי' אמת הדבר, שאי אפשר לעשות לעצמו אלא ע"י נסיעה מעבר לים — עדיין מסופקני (והוא ספק קרוב לודאי) מאי כדאי ביותר אפילו בשבילו, אם למלאות שליחות ההשגחה העליונה בעבודה בישיבת אהלי יוסף יצחק או להעשות בקי וידען בנגלה ובחסידות יותר מאשר הוא עתה.

ובפרט שכיון שכותב רבינו הזקן בתו"א בתחלתו שע"י צדקה (שגם צדקה רוחנית בכלל) נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, הרי השעה אחת שלומד באוסטרלאלי' אם בנגלה או בחסידות, ביחד עם התעסקות בהנ"ל יצליח בה כלימוד אלף שעות במקום אחר, כיון ששם לא תהי' התעסקות זו, ובפרטי פרטיות — שעדיין לא קבלתי ידיעות שהאברכים והת' שבאוסטרלי' מנצלים את כל הזמנים הפנוים לתורה ועבודה שבלב זו תפלה, וכיון שיש מקום להוסיף במקומם עתה למה לו להחסיר בהפעולות בהישיבה ועי"ז להחסיר בהשפעת ההצלחה לעצמו, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר . . .

ג'תיב

בי"ה, ד' חוהמ"פ, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מיי"ג ניסן . . . ת"ח על מה שסידרו ענין המצה

ג'תיב

שסידרו ענין המצה שמורה: ראה לעיל אגרת ג'שפן, ובהנסמן בהערות שם.

לה אדמו"ר שליט"א

שמורה כבקשתי, ובהנוגע להפצת ספרי חסידות באה"ק ת"ו על ידי אגודת חב"ד, הנה ידועה כוונתי מאז – שאין זה לשם רוחים כספיים, אלא לשם רוחים רוחניים.

בברכת החג – ובודאי יעשו התועדות בסעודתא דמשיחא מלכא באחרון של פסח – שלדידהו גם יום קרי"ס בשירות ותשבחות.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו על החתום, והנני חותם בשמו.

א. קווינט
המזכיר

ג'תיג

ב"ה, חוהמ"פ, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ז ניסן והקודם לו, נהניתי במאד ממה שהתעסק לחלק מצה שמורה לחבריו מלפנים וגם עתה. ובודאי יכתוב בפרטיות יותר לאחר החג, ות"ח מראש. וכן בטח יכתוב ע"ד הנעשה בזה ע"י שאר אנ"ש – הידוע לו. וגדול זכות התעסקות זאת להמשיך הטבת הבריאות לאמו שתליט"א, נוסף על תוספת הברכה והצלחה בענייניו הוא ושל זוגתו תחי למילוי משאלות לבבם לטובה בקרוב.

המחכה לבשו"ט.

מוסג"פ סקריפס ע"ס 40 שקל להוצאות הני"ל. והנשאר להו"ל של הבטאון. מחנים חסרים עדיין הגליונות יח. כ. מד-מז. מהחוברות מחנים : ב. ג. יט.

שלדידהו: באה"ק שאחש"פ הוא כשביעי של פסח.

ג'תיג

נדפסה בלקו"ש חכ"ב ע' 289 והושלמה ע"פ העתקה.
לחלק מצה שמורה: ראה גם לעיל אגרת ג'שפו, וכהנסמן בהערות שם.

ג'תיד

בי"ה, כ"ה ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

... בהנוגע לשתי האפשרויות שיש לה, אם לעבוד בתור מדריכה ב...
ולבוא על ש"ק הביתה או לגמור קורס לגננת שאז תהי' גננת מוסמכת. הנה
נראית לי האפשרויות השני', כי בזמננו זה ביחוד צריכים לנצל את הכשרונות
שיש לאדם בשדה החינוך וכפי ההשקפה הרי יהי' זה ג"כ ענין של פרנסה
בגשמיות...

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תטו

בי"ה, כ"ה ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב אודות מצבו הרוחני אשר לפעמים מתעורר
ברוח טהרה ורוח יר"ש ולפעמים כו'.

הנה ילמוד בעיון המתאים והדרוש ספר התניא לרבנו הזקן פרק כ"ז -
כ"ט והפרקים שלפניהם ושל אחריהם, ובכלל הרי ידוע פסק רז"ל בהנוגע
לתורה וכן הוא בכלל בנוגע לעבודת השי"ת, לא יגעת ומצאת אל תאמין,
יגעת ולא מצאת אל תאמין, אלא שבכל דבר נזקקים לסייעתא דשמיא, הנה
יאמר בכל יום אחר תפלת שחרית שיעור תהלים - כפי שנחלק התהלים לימי
החדש, ובימות החול לפני התפלה יתן פרוטה או שתיים לצדקה ויזהר במקוה
טהרה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תטו

ילמוד: ראה לקמן אגרת ג'תקעו. דהיינו כדי לבטל העצבות.

ג'תטז

בי"ה, כ"ו ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתביו מטי' וי"ד וכ"ג ניסן עם המוסגר בו. בטח קבל מכתביו מאז, ויתבונן במה שכתבתי שם אודות ההכרח הכי גדול לסדר זמנו פעולתו ועבודתו בסדר כדבעי . . . וכמ"ש הלא אם קטן אתה בעיניך וגו', ומספיק שיתבונן לשעה קלה על הלעטערהעד (גליון) שהדפיס וגם על המעטפות שהוא הבי"כ בשביל מדינת . . . של תנועת חב"ד — היינו מתחיל מרבנו הזקן בעל התניא, הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי, חתנו ובי"א אדמו"ר הצמח צדק כו' וכו', שבאמת הרי גם מחשבה לרגע בענין זה מטלת אימה מגודל האחריות, אלא שזוהי תקותינו שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחו, ובמילא נותנים מראש הכחות למלאות תפקיד זה בשלימותו, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו ובבחירתו.

וכבר ידוע ג"כ המובא בשם כ"ק אדמו"ר נ"ע בתורת שלום י"ט כסלו, אז מען שטייט אין איין ענין און מען טראכט וועגען א אנדער ענין, לא טוב הוא זה מכל הצדדים, ולכן לא טובה בעיני ההדגשה שבמכתביו ע"ד חדש אלול הבע"ל. ובפרט שהרי ישראל מאמינים בביאת משיח צדקנו שבכל יום ויום יבוא, וכשישאל אותו במה עסק בחדש ניסן, אייר וכו' הרי יענה לו, שלא הי' יכול להתעסק כדבעי, משום שהי' טרוד בעסקו בהכנה לנסוע כו', ובמילא לא נהג **באותם הענינים** — כדבעי — **שהשגחה פרטית** העמידתו שמה.

מובן ופשוט שאין מדרך חב"ד וליובאוויטש הטפת מוסר, אלא שתקויות, שלמרות שכל השקו"ט והדבורים לע"ע, לדעתי, עדיין לא פעלו שינוי הסדרים, הנה סוכ"ס יתחילו לפעול ויתחיל השינוי בהנוגע לפועל. וא"כ הרי אין זה מוסר, אלא סיוע מתוך שמחה מאיש לרעהו, כדי שביחד יוכלו לקיים ציווי רז"ל, אמן פועלי דיממא אמן.

מובן מעצמו, שכל הנ"ל מכוון לא רק בהנוגע אליו, אלא גם לשאר אנ"ש

ג'תטז

בתורת שלום: ע' 39. וראה גם לעיל ח"ה אגרת א'שעה.

ש... כו', והחילוק הוא שאותו הצליח השי"ת שגם פרנסתו הגשמית הוא דרך צנור עבודה הרוחנית נעימה, משא"כ שאר אנ"ש, הרי אחד צ"ל שמש, השני סקאטאבאייץ, השלישי סוחר בענינים גשמיים ולפעמים גם בענינים חומרים כו' וכו'.

תקותי ששור[ן]תי אלה המעטות בכמות יספיקו להזזה במועל ממש, ולא להבטחות גרידא, ולהתחיל בהנהגה זו תומ"י, ומובטחים אנו כולנו, וכאוי"א מאתנו, מכ"ק מו"ח אדמו"ר שאם רק יעשו בזה יהי בהצלחה. און פאר דערוואקסענע מענשן איז די צייט פון שפילען זיך פיל ווייניגער ווי פאר קליינע, כיון שמכירים הם בהזכות שניתן להם למלאות תפקיד מסויים...

בברכה לבשר טוב בכל הנ"ל.

ג'תיז

בי"ה, כ"ו ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש בפרטיות בהנוגע לעניני... הנה מובן שאין להתנצל על כתבו, ואדרבה כל המפרט בזה ה"ז משובח, וכבר ידוע הדיוק שציווי רז"ל שצריך אדם לאמר בלשון נקי, והרא"י שעקם הכתוב (פסחים ג, ע"א) הנה עקם הכתוב דוקא בפרשת נח ששם הוא סיפור דברים אבל בפרשת שמיני וכיו"ב שהוא ציווי ודין, הנה דבר הכתוב ברורות, שמוזה מובן שכמו שחייב אדם לאמר בלשון נקי, במקרה הא' כך וכו'...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשו"ט.

ג'תיח

ב"ה, כ"ו ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר מרדכי שי

שלום וברכה!

נאכן לייגענערען איבעררייס בין איך געווען צופרידען צו לייענען אייער בריף פון 5/4 מיט די בייגעלייגטע אויסשניטע און פאָטאָס, און מיט פרייד האב איך געלייענט וועגען דער הצלחה פון דעם חנוכת הבית פון דער ישיבה, וואס פון דעם קען מען זיך איבערצייגען נאך אמאל און ווידער אמאל אז דאס אידישע הארץ איז שטענדיג וואָך (ער) צו תורה ומצות, אויב מען גייט נאר צו מיט די פאסיקע ווערטער און אויף א פאסענדען אופן, און דאס וועט זיכער צוגעבען מוט צו די אלע וועלכע האבען זיך באטייליגט אין דעם חנוכת הבית און צוגרייטונג צו טאן אויף ווייטער אין דעם מיט נאך א גרעסערער מאס און מיט מער כחות, וואס דאס וועט אויך זיכער צוגעבען און פארגרעסערען די ברכות פון השם יתברך און הצלחה אין דעם, און בפרט אז די ישיבה איז א ענין וואס רירט אן א רבים און זכות הרבים תלוי בהם.

און איך האף אז עס איז איבעריג צו אויפמערקזאם מאכען די אלע מיטהעלפער און טוער פון דער ישיבה, אז מען דארף זיך אויסהיטען פון יעדער זאך וועלכע קען אויסגעטייטשט ווערן אלס פארטייאיש (מפלגתית) אויב די פארטיי זאל אפילו געפונען ווערן פאסיג צו א טייל פון די טוער, בכדי ניט געבען קיינע אפשוואכונג אפילו אין דער קלענסטער מאס דעם איבערטערטין פון די שוועלען פון דער ישיבה פאר אלע אידען וועלכע האלטען תורה ומצות אן אונטערשייד פון פארטיי אנגעהעריגקייט, און דאס איז אין אלע צייטען געווען דער גרונד פון דער הצלחה פון דער ארבעט פון ליובאוויטש אין פערשידענע מדינות און אין פערשידענע צייטען, צו טאן די ארבעט שטריינג אומפארטייאיש, איך האף אז אויך איר וועט איינשטימען מיט מיר אין דאס אויבען געזאגטע און דאס וועט אויך געבען גענוג שטאף (חומר) צו זעהען אפהיטען דעם פארנעם און ארבעט פון דער ישיבה, אזוי אז

ג'תיח

מוה"ר מרדכי: ריטש, מלבורן.

ישיבה: ראה אודותה לעיל אגרת ג'תיא, ובהנסמן בהערות שם.

קיינער זאל ניט קענען זאגען, אז זי געהערט אן צו איין פארטיי מער ווי צו אנדערע.

לויט אייער בקשה וועל איך מזכיר זיין אייך און אלע אייערע בני בית וועגען וועלכע איר שרייבט אויף דעם ציון הק' פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, און דער זכות פון אייער ארבעט לטובת דעם מוסד הקדוש אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש, וועלכער ווערט אנגערופען אויף זיין נאמען, וועט געוויס אייך אלעמען ביישטיין אז מיין שווער כ"ק מו"ח אדמו"ר זאל מערער זיין ר"ר אויף יעדערען פון אייך צו דעם וואס יעדער באדארף בגשמיות וברוחניות.

בברכה צו געזונט און צו בשורות טובות.

ג'תיט

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א צנמ"ס כו' מוה"ר משה שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום הראשון, ואולי לא ביארתי דברי במכתבי הקודם כדבעי, והוא:

בהנוגע לשו"ת סי' א. הדגשתי בכתבי שאין מקילין אפילו בשעת הדחק בגזירה דשמא יטיל וכיון דלא גזרינן גזירה לגזירה הרי לדיעה זו מוכח דאיסור הטלת חוטי צמר בטלית של פשתן הוא דאורייתא.

בשו"ת סני"ח. במצה ישנה, הנה נשמט במכתבי בהרא"י דמערבין לכל השנה, שאפילו שבת הגדול נותר על ידי זה, הנה לאחר התיבות שבת הגדול צ"ל שלש התיבות "אפילו דשנת עיבור", שזהו יותר מ"יב חדש.

דא"ג מה שהביא כת"ר בתשובה זו ראי' דמצה מצ"ע צריך להיות בה

ג'תיט

מוה"ר משה: רוזין, מח"ס נזר הקודש ועוד. אגרת נוספת אליו — לעיל ג'ח.

טעם* מחולין קד א', לפלא שלא ציין לברכות ל"ח ב שמפורש הדבר [ש]צ"ל טעם מצה, משא"כ בחולין ששם הטעם שהמחיה אין זה לחם עוני, כסגנון הלשון בגמרא, או משום דלא הוי לחם כללי* (עיי"ש בהגהות שיטה מקובצת ובצפנת פענח על הרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז' הלכה ו' והלכה ב').

כן מה שדייק בתשובה שם בדברי הירושלמי מדוע נימא דמצה ישנה לא נזחר בה מחמץ, הרי מפורש בהש"ס שם שהוא מכיון שלא עשאה לשם פסח (ע"ד משנה סוכה פרק א' משנה ב') – ועפ"י תומתק ראיית הראב"ן, שעד"ז ממש הוא במצת העירוב שכיון שכל השנה אין שומרים אותה מחימוץ גם היא צריכה ביעור.

בכבוד רב ובברכה.

ג'תכ

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ מוה"ר שלמה עובדי' שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג ניסן, בו כותב מעבודתו בקדש ואשר משתדל כפי יכולתו להשפיע בסביבתו לקרב את לבן לאבינו שבשמים ע"י דברי התעוררות לתורה ומצוות, ושואל לספרים או חוברות מדברים בנדון זה.

והנה רבו כמו רבו ספרי דרוש וע"א) כו"כ ספרי חסידות המלאים התעוררות חיזוק ועידוד להחזקת היהדות והפצתה, וכמה מהם נמצאים אצל הרה"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ איש רב פעלים בעל מרץ וכו' מוה"ר מיכאל שי ליפסקאר, נוסף על מה שבטח יוכל להסבירו בעל פה ואין הדבר תלוי אלא בשנים ועל פי מרז"ל הידועים, מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים,

(*) וכבר הקשו ע"ז מירושלמי פסחים פ"ב מ"ד, דאיתא שם שאצ"ל בה טעם דגן. (שקו"ט בזה בארוכה בשו"ת מטעמי יצחק חאו"ח סי"ט (ווארשא תרפ"ו)).
(**) ומש"כ בב"ח סו"ס תסא ד"ה ובמצה השרוי צ"ע.

ג'תכ

מרז"ל הידועים: ראה לקמן אגרת ג'תמג.

ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב. שמוזה מובן ג"כ שכל מה שיוסיף ביראת שמים (שהוא בלי גבול וגם אם ישנה בכל לבבך ובכל נפשך יכולה להיות גם בכל מאדך) וכן בהלבביות שבדבור, יצליח בהשפעתו, ופשוט ג"כ שצריך להוסיף בהנהגת עצמו בכל הני"ל, וככל שירבה בקישוט עצמו תתרבה השפעת דבריו כמובן.

כבקשתו יזכירו את אמו תי' על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל להטבת בריאותה, אלא שע"פ המובא בזהר הקי' (ח"א פד, א) ובכמה מקומות נזכרים בכגון דא בשם ובשם האם, ובטח יודיע את זה במכתבו הבא.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תכא

בי"ה, כ"ז ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מלפני חג הפסח, בו כותב שאינו רואה סימן ברכה בלימודו וכו' וע"כ יש לו סברות שונות בהנוגע להסתדרותו בעתיד וכותב הפרטים בזה.

והנה במ"ש שאינו רואה סימן ברכה בהלימוד, הנה ע"פ מרז"ל יגעת ומצאת תאמין, הכוונה בזה יגיעה שלו, היינו לימוד באופן המתאים לכחותיו וכשרונותיו הוא יעמול ויגיע בתורה, ומובן שבעל כשרונות טובים איננו יוצא בזה כשלומד כהבעל כשרונות רגילים, שהרי בערכו איננו יגע, וכיון שאין אדם מעיד על עצמו, הנה האמת בזה יכול להודע מהר"י והמשפיע שלו שהרי מכירים הם אותו וכשרונותיו התמדתו ושקידתו.

ובשם האם: ראה גם לעיל ח"ח אגרת ב'תקל וש"נ.

מג

אדמו"ר שליט"א

בהנוגע להצעות שכותב אודותן, הנה עליו להתייבץ בזה עם שלשה מאנ"ש המכירים אותו ויודעים הענינים על אתר, והשי"ת יתן להם הרעיון הנכון איך לייעצו כטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תכב

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... ובודאי למותר לעוררו אשר ככל שירבו ההורים בעניני תורה ומצות שאין סוף בזה, כי הרי התורה ארוכה מארץ מדה, והמצוה, רחבה מצותך מאד, הנה ירבה השי"ת בברכות[ו] בהמצטרך לאדם ולב"ב, ובפרט למי שהשגחה פרטית נתנה לו רבנות בקדש (בישיבה) אשר אז גם בריוני דשבבותי תלויים בהרב, כמרז"ל, ועאכו"כ אלו שברצונם הטוב נשמעים לקולו, וכיון שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, בודאי שמראש ניתנים לכאוי"א הכחות הדרושים למילוי תפקידו בכלל ותפקיד כהנ"ל בפרט, והשי"ת יצליחו לבשר טובות בכל זה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תכא

להתייבץ בזה עם שלשה: ראה בזה אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ח"ג אגרת תרחצ. לקמן ג'תרלה"ר. ג'תשצ"ד.

ג'תכב

כמרז"ל: ברכות י, א. תענית כג, ב. סנהדרין לו, א.

ג'תכג

ב"ה, כ"ח ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

כבוד משתתפי בלימוד שיעור הגמרא בבית הכנסת צמח
צדק נוסח האר"י פה ניו יארק, ובפרט לומדי השיעור
הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ עוסקים בצ"צ מוה"ר יחזקאל
ומוה"ר גרשון
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם מודיע אשר בש"ק הבע"ל ראש לחדש זיו,
מסיימים מסכת ראש השנה. ויהי רצון, בנוסח המקובל והמסורתי, שכשם
שמסיימים מסכת זו כן יעזרם השי"ת להתחיל מסכתות וספרים אחרים
ולסיימם ללמוד וללמד לשמור לעשות ולקיים וכו', ויהי הלימוד מתוך
הרחבת הדעת, ובאופן שבלימוד התורה יורגש נותן התורה, וכמבואר בכ"מ
במאמרי תורת החסידות פנימיות התורה נשמתא דאורייתא.

ומענינא דיומא בסיום המסכת:

פטר הי' רבן גמליאל אפילו עם שבשדות ולא מיבעיא הני דקיימי הכא,
אדרבה הני אניסי הני לא אניסי, דתני כו' עם שאחורי הכהנים אין בכלל
ברכה אלא כו' לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות וכו'.

ויש להסביר הקס"ד וגם המסקנא, דענין התפלה ושליח צבור
המתפללים המוציא אותם – היינו בקשת צרכי האדם והיורד לפני התיבה
הוא שלוחם, שלכן לכאורה פשוט, וע"פ מרז"ל, דזכין לאדם אפילו שלא
בפניו, ולא מיבעיא ועאכו"כ כשיש להמזכה איזה קשר עם אותו שכוונתו
לזכותו. וזהו טעם הקס"ד אשר הש"ץ פטר אפילו עם שבשדות אף שאין
ביניהם כל קשר, כי הרי זכין לאדם שלא בפניו, ולא מיבעיא הני דקיימי הכא
– שהמזכה נמצא על יד מקבל הזכות.

ומקשה על זה דיש סברא להיפך, אדרבה, הני אניסי הני לא אניסי, והוא
ע"פ הידוע דאף דמזכין לאדם שלא בפניו, אבל אין מזכין לו בעל כרחו, וכיון
דלא אניס ואעפ"כ לא סידר תפלתו, ה"ז מעין בעל כרחו. אבל כיון שאינו

בע"כ ממש, ורק שניכר שאינו מחשיב את ענין התפלה, רק בדומה לבעל כרחו, הנה מביא רא"י לחזק דבריו וסברתו זו, ובמכש"כ וק"ו.

ובהקדם החילוק דברכת כהנים ותפלה, שהתפלה תלוי' באדם, שהרי היא שהוא מתחנן ומבקש, ומובן שכפי שמכין את עצמו לזה – יהי' ג"כ מילוי שאלתו, משא"כ ברכת כהנים שהכהנים מברכים בשליחותו של מקום ובציווי, וכמ"ש כה תברכו וגו', וכתפלת כהנים לאחר נשיאת כפים, עשינו מה שגזרת עלינו. ומזה מובן שהכנת האדם אינו נוגע בזה, כי היד ד' תקצר גם מבלי שיכין האדם א"ע לכך, ואעפ"כ הנה תני דעם שאחורי הכהנים אינם בכלל הברכה, זאת אומרת – שאע"פ שהברכה באה מהקב"ה, הכנה במקצת צ"ל גם מצד המתברך, לכה"פ שיעמוד פנים כנגד פנים, שזהו מורה על הקירוב הדעת להענין, ולא באופן אחר, ואם בברכה הבאה מלמעלה כך, ואין הכהנים יכולים לזכות אותם העומדים מאחוריהם כיון דלא אניסי בזה, הרי עאכ"כ שהדין כן הוא בתפלה שעיקרה הכנת האדם לעבודתו – וכמ"ש ולעבדו בכל לבבכם – איזהו עבודה שבלב זו תפלה (תענית ב' א) ולכן המסקנא דלא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות כו'.

ומזה מובן ג"כ הנעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן – דכללות התורה וגם בכל חלק מסויים ממנה. שכמו שבסיום המסכת משתוים שני הקצוות, הברכה הבאה מלמעלה במתנת חנם, ומילוי צרכי האדם התלוי בעבודתו ויגיעתו, כי תורה אחת היא לנו – שכל עניני' כלולים זה מזה. הנה כמו שהוא בעבודה בנפש – כן הוא גם בזמן. שישנו שני סוגים, וכתחלת המסכת – ששני סוגים בראשי שנים, אותם שבאים מלמעלה מבלי עבודת האדם, וכמו אחד בתשרי שהוא מהתחלת הבריאה, ואחד בניסן שנקבע ביציאת מצרים שבזכות האמונה וכו' נגאלו כו' (משא"כ שאר ראשי השנים התלויים בטבע הבריאה). וגם שני סוגים אלו כלולים זה מזה, כי באחד בתשרי ר"ה להמלכת ממה"מ הקב"ה – שמלכותא דארעא שר"ה שלה הוא באחד בניסן – הוא כעין (ומשתלשל) ממלכותא דרקיע.

בכבוד ובברכה שירבה השי"ת ויגדיל מספר המשתתפים בחשיעורים ויאדיר את הלימוד וכמ"ש יגדיל תורה ויאדיר.

ג'תכד

ב"ה, כ"ח ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ב ניסן, בו כותב אודות חוות דעת הרופא שנמלך
אתו שמייצעו לעשות זריקות ומפעולת הזריקות הוא גם כן.

הנה יתחיל להתעסק בזה כשיתחיל להשתדל בענייני שידוכין, והשי"ת
יזכהו ויצליחו להוסיף בהתמדה ושקידה בתורת הנגלה ובפרט בתורת
החסידות מבלי חשבונות ומדידות והגבלות שהנהגה כזו מעוררת מדות
הרחמים דלמעלה י"ג תקוני דיקנא, וכמבואר גם בדרושי אדמו"ר הצמח צדק
על הכתוב והוא רחום וגוי נדפס גם בהוספה לתהלים יהל אור.

בודאי ישתדל מצדו וגם ע"י מכיריו ומיודעיו להשפיע על אחיו שי
בענייני התורה ומצות וכן בסביבתו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תכה

ב"ה, כ"ח ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח"י ניסן - שנתקבל באיחור זמן רב - הנה
כבקשתו אזכירו ואת כל אלו שכותב אודותם על הציון של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ל, וכמדומה שמלפני כמה זמן כתב אלי ע"ד כל
הני"ל ולכן פלא שאינו מזכיר במכתבו זה ע"ד לימודו בתורת הנגלה ולימוד
בפנימיות התורה שנקראת בלשון הזהר הק' נשמתא דאורייתא היא תורת
החסידות, שהרי התורה היא חיינו ואורך ימינו ואין דבר יוצא מדי פשוטו
שהיא חיינו גם בעוה"ז הגשמי, והיא היא הצנור והכלי לקבלת ברכות השי"ת
בהמצטרך לאדם ולב"ב שיחיו.

ואף שגדול באין ערוך ההתעסקות בהפצת התורה שכותב אודותיה במכתבו, אבל גם על זה נאמר הלא פרוס לרעב לחמך גוי' כי תראה ערוס וכיסיתו, ופירשו בתד"א שהכוונה כשרואים אדם רעב לתורה וערוס מן המצות צריך להשביע רעבונו זה ולכסות מערומיו אלו, וסיום הכתוב הוא ומבשרך לא תתעלם, כי צריך להוסיף מזמן לזמן בעצמו הן בלימוד התורה והן בקיום המצות בהידור כי הרי אלו הם העניינים שבגופו, והשי"ת מזמין לכל אחד היכולת שיכול לעשות שני העניינים גם יחד.

בנוגע לפרטיות העניינים אודותם כותב, הנה צריך הי' הוא וכן זוגתו תי' להפריש בכל יום חול קודם התפלה לצדקה וזוגתו תחי' נוסף על זה גם קודם הדלקת נרות בכל ערב שבת וערב יום טוב איזה פרוטות לצדקה הכנסת כלה ומוסד של חינוך על טהרת הקדש, ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה אלא שכי"פ ככה בענין שידוכין ותוספת ביראת שמים של הבנים והבנות, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנייל ומתוך בריאות הנכונה.

בברכה לבשו"ט.

ג'תכו

בי"ה, כ"ט ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אפרים אליעזר שי' הכהן

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מז"ך ניסן, וכבקשתו הזכרתי את כל אלו שכותב אודותם בשילהי חדש זיו ובער"ח זיו (וכתוסי ד"ה בחדש ר"ה ב, ע"ב) על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מזיוני עולם, וכפתגם הידוע שלו אחתום באיחול צו א געזונטען פרייליכען זומער ולבשו"ט בכל הכתוב במכתבו.

בברכה.

ג'תכו

מוה"ר אפרים אליעזר: יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קס, ובהנסמן בהערות שם.
לקמן ג'תקפט. ג'תרפה. ג'חשו.

ג'תכז

בי"ה, כ"ט ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — בו כותב אודות מצב
בריאות . . .

והנה ע"פ המבואר בחסידות המיחוש אודותו כותב, ברוחניות שיך
הוא לעניני דבור ובעיקר לעניני מחשבה, ולכן צריך הי' לחזור בעל פה
בדבור ולעבור על זה גם כן במחשבה איזה פרקים תנייך וביחוד תהלים, איזה
פרקים משניות, ומה טוב לכל הפחות פרק אחד תניא, וגם אם כמו שכותב
במכתבו הוא בסוג אנשים פשוטים שלא יבין הענינים הנ"ל לעומקם הרי טוב
שיחזור האותיות שהם האותיות שניתנו למשה מסיני ואשר כמאמר רז"ל
בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים.

מובן שנוסף על כל הנ"ל צריך הוא למלאות הוראת הרופא מומחה
במקצוע זה כי הרי לכל דבר צריך להיות אחיזה גם בדרך הטבע, ויצליח
השי"ת אותו כשם שהי' שליח להובאת בקשה זו להיות גם כן מבשר טוב
מהטבת המצב בהנ"ל.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תכח

בי"ה, כ"ט ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה ניסן בו כותב שלומד בלי חיות כו' וכו' ושאל
לו בזה שום טעם.

הנה בודאי למותר לעוררו ששני הענינים תלויים אך ורק בו, כי גם

מט

אדמו"ר שליט"א

נשמתו עמדה בהר סיני, ובמילא ניתנו לו הכחות היכולת והאפשרות ללמוד בקבלת עול וללמוד בחיות ולפוס גמלא שיחנא, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר . . .

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תכט

ב"ה, תפארת שבתפארת תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

להמשתתפים באסיפת היסוד של צעירי אגודת חב"ד,
אשר בניו יארק,
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הפ"כ מאסיפתם הראשונה, אשר, תיכף לאחר ההתועדות דשבת מברכין חדש זיו, התחילו להתעסק בענין גדול הערך דארגון צעירי אגודת חב"ד – מתאים להוראת נשיאינו הק', אשר התכלית של התועדות היא – שתומשך ההתעוררות ותפעול במעשה בפועל. וכמובן גם מכמה ענינים שבתורה, שאין צריך להיות הפסק בין ההתעוררות להתחלת הפעולה עכ"פ. ולמדים זה גם מהרגל דאזלינן מיני' – חג הפסח – תיכף בהתחלת עניניו – בדיקת חמץ – שאין להפסיק בין הברכה, שהברכה היא

להוראת נשיאינו: ראה ג"כ ספר השיחות – קיץ ה'ת"ש – ע' מד ואילך.
דאזלינן מיני': שאנו נעשים בחיי מהלכים שהוא בחי' בלי גבול (ראה אור התורה להצ"צ ע' מח), לכתך אחרי במדבר גו'.
בדיקת חמץ: וראה לשון רבנו בזה בסידורו. ובשם ר' האי גאון (הובא בשער הכולל שם):
ירושא היא לנו מאבותינו כו'.

ג'תכט

נדפסה בלקו"ש ח"כ ע' 604.
לאחר ההתועדות דשבת מברכין חדש זיו: שבה הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א לארגן בארה"ב "צעירי אגודת חב"ד" בדומה לארגון צאנז"ח שנוסד באה"ק. נדפסה בלקו"ש שם (הוצאה חשמ"ט) ע' 606.

ההתעוררות והמשכה מלמעלה, ופעולת הבדיקה עצמה. ומזה מובן ג"כ, שאי אפשר להסתפק בהפעולות של האסיפה לבד, שהרי הכוונה היא להמשיך הפעולות גם חוצה.

ובמה ששואלים אודות תכנית עבודתם ופעולותיהם — לפלא השאלה והספק בזה, שהרי נתפרטו העניינים בכמה שיחות ובכמה מההתועדויות. ובפרט שאגודת צעירי חב"ד באה"ק ת"ו פעילה זה איזה שנים, וכמדובר בעת ההתועדות הנ"ל — עליהם ללמוד — מהמעלות שלהם וכו'.

בכל זה, למלא בקשתם, אבוא, על כל פנים באיזה נקודות, בקיצור:

בכלל עבודת האדם, אתם קרויים אדם, הוא ענין הכיבוש. וכדבר המשנה (סוף קדושין) אני נבראתי לשמש את קוני, והשימוש — מובן שתכליתו הוא תכלית בריאת העולם, שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. וצריך לכבוש את התחתונים, היינו העולם גדול בכלל והעולם קטן זה האדם בפרט, שיהיו ראויים להיות לו ית' דירה ולעשותם דירה בפועל ממש.

מזה מובן, שהעבודה ועבודתם בפרט מתחלקת לשתיים: עבודה עם הזולת ועבודה בעצמו. והן שתיים שהן ארבע: העבודה עם הזולת שבזולת והפנימיות שבהזולת, והעבודה עם הפנימיות שבעצמו ועם הזולת שבעצמו. וכוונתי בזה, בהנוגע לעצמם ולפנימיותם —

מעדת חסידי חב"ד הם, ועבודתם בפנימיות — בעניני חסידות, החזקת והרחבת שיעורי לימוד תורת החסידות — פנימיות התורה — והליכה בדרכי והנהגותי, וההתלהבות וחיות בתומ"צ בכלל. וזהו נוסף על החזקת והרחבת שיעורי לימוד תורת הנגלה ודיוק בקיום המצות. וכמו כן בהעבודה עם הזולת: בהנוגע להנגלה שלו — השפעה עליו בלימוד התורה ובקיום המצות. ובהנוגע להפנימיות שלו — להודיעו וללמדו באר היטיב, תשים לפניכם, עניני תורת החסידות הדרכותי והנהגותי, ולהסבירו אשר בימינו אלו מצוה לגלות אלו הענינים, וכל אחד מישראל מחוייב בהם, ועל ידי זה

התעוררות והמשכה: ראה תו"א ד"ה להבין ענין הברכות ובלקו"ת לג"פ שם.
ענין הכיבוש: ראה תקוני זוהר ת"י כא (ס, א): הכובש את יצרו... כד"א וכבשוה דיהא כבושה תחת ידי כו'.

סוף קידושין: להעיר מתניא פמ"ו ואגה"ת פ"י בפי' אשר קדשנו במצותיו.
ראוים... ולעשותם: מבואר עפמשי"כ — בשערי אורה — ד"ה יביאו לבוש פז"ח.
מצוה לגלות... יפקון ישראל: ראה אגה"ק סכ"ו וברע"מ — הועתק שם.

דוקא יפקון ישראל מבי גלותא ברחמים ויזכו לקיום היעוד כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, ונאמר והי אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם.

וכבר ידוע אשר כל הני"ל צריך להיות מיוסד על אהבת ישראל, ולכן צריך להשתדל עם כל אחד ואחת מישראל מבלי הבט על מצבו העכשוי, כי בודאי ישתפר, וכהבטחת היוצר יחד לבם אשר בלתי ידח ממנו נדח.

מיוסד על אהבת השם, שלכן צריך לקרב את כל אחד ואחת מישראל לאהבתו ית' (ונוכל בה גם דחילו).

ומיוסד על אהבת התורה, שלכן צריך להחדיר לימוד התורה בכל מקום ומקום.

בתור דוגמא נוספת לעבודה עם הזולת, יש לציין: חזרת מאמרי דא"ח בבתי כנסיות, הקישור עם תלמידי הישיבות בכלל ולימוד תורת החסידות עמהם בפרט, הקישור עם תלמידי ישיבות תומכי תמימים ותלמידי ישיבות אחרות – לאחר שיצאו מכותלי הישיבה, הפצת ספרים ומאמרים הנדפסים מתורת נשיאינו הק', וכיו"ב.

כמה מפעולות אלו נעשות הן מכבר, באופנים שונים, על ידי אנ"ש, ועל צעירי אגו"ח לסייע גם בחיזוק אלו הדברים והרחבתם הן בכמות והן באיכות, ושיהיו באופן מסודר, שאז תהי גם התועלת במילואה יותר.

סימן כל דבר חי הוא – צמיחתו גידולו והתפתחותו, וגם בכחות עצמו – ולא רק ע"י התעוררות תמידית הנשפעת עליו. וכן הוא גם בנוגע לעבודתם – אשר העבודה עצמה תביא ותמציא נקודות חדשות לפעולה, ויתעוררו מזמן לזמן בהוספה, ולא רק בהענינים שעד עתה, אלא גם בסוגי עבודה חדשים.

* * *

מובן אשר באמת לאמיתו, וככתוב בראש המכתב, כל הני"ל הוא מתפקידו של כל אחד מישראל, וכידוע פתגם רבנו הזקן (בעל התניא – פוסק בנסתר דתורה – והשלחן ערוך – פוסק בגולה דתורה) אשר החסידות היא

בלתי ידח: ראה ה' ת"ת לרבנו הזקן פ"ד ס"ג ובקו"א שם: וגם הרב יש לומר כו'. תניא פל"ב.

פתגם רבנו הזקן: ראה גם לעיל ח"ז אגרת ב'קצט. ח"ט ב'חקמא ובכ"מ.

חלקו ונחלתו של כל אחד ואחת מישראל, ומזמן לזמן מתרבה הדעה את הוי', וכספור רז"ל, כד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא, עד אשר, סוף סוף, כולם ידעו אותי – אלא שאלו שזכו וכבר עוסקים הם בפועל בתורת החסידות – פנימיות התורה הדרכותי ומנהגי – עליהם במיוחד מוטלת העבודה הק' להכשיר הלבבות ולהפיץ המעיינות בתוככי כל בני ובנות ישראל עד שיפוצו גם כן חוצה. וכל אלו אשר תוספת-כח בהם ומרץ ועדיין המגע והקישור שלהם בענייני עולם הזה – קלוש הוא, הנה לפוס גמלא שיחנא, וחלקם בעבודה זו גדול יותר.

ולכן הנוער והצעירים, אשר שתי תכונות אלו בהם: תוספות מרץ וכח ומיעוט יותר בהשייכות לענייני העולם הזה, עליהם לקחת חלק בראש בכל פרטי עבודה זו, (ע"פ הוראת זקנים, וכידוע מרז"ל בענין סתירת זקנים, ועאכו"כ – בנין זקנים).

ומובטחים העובדים, בפסק ב"ד של מעלה, אשר בגלל המסירת נפש של מייסד תורת החסידות חב"ד הוא רבנו הזקן, הרי בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' ידם על העליונה.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש ומתוך שמחה אמיתית.

מ. שניאורסאהן

ג'תל

בי"ה, ב' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח ניסן בו כותב שלאחר לימודו עם תלמידיו

וכספור רז"ל: זהר ח"א קיח, א.

לפוס גמלא: ראה כתובות סו, ב ושם: היכן הלך כו' לפוס גמלא כו'. ובתניא ספ"ל: אבל באמת כו'.

בפסק ב"ד: ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ ז"יע חנדפס בסי' קיצורים והערות לתניא – ע' קכ"ג.

בפסק ב"ד: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'ק, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'חסא. ג'תרמ. ג'חשיא. ג'חשמח.

מרגיש עיפות, ובטח יש אפשריות לסדר שיעשו הפסקה קלה באמצע הלימודים או שקודם הלימודים יהי אויסגערות כדבעי, וכשעושים אחיזה בדרך הטבע נשפעת הצלחה גם למעלה מדרך הטבע.

בהנוגע לשידוכין, הנה צריך הי' לדקדק בענינים העיקריים בהנוגע להמשודכת, שאז במילא הענינים הטפלים ועאכו"כ טפל דטפל וחיצוניי דחיצוניות אינו תופס מקום כלל וכלל, וכידוע שכל שהפנימיות בגילוי החיצוניות בטל, – פארלירט זיך אין גאנצען – ובגישה כזו בודאי יתבטלו עניני הנסיונות והמניעות המדומות ובמילא ימצא זיווגו הטוב לפניו בגשמיות וברוחניות בקרוב ממש, וברובא דרובא הרי סו"ס נוכחים לדעת שגם החיצוניות מתאימה וטובה.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל מתוך בריאות הנכונה.

ג'תלא

בי"ה, ב' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו משנים עשר לספירת העומר עם המוסגר בו אשר מוסג"פ הקבלה.

נהניתי ממה שלומד בהקונטרסים הנשלחים לו, ובודאי ירבה בזה על להבא, ומוסגר פה שיחת תג הפסח תשי"ג מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שנדפסה השנה עוד הפעם, ובודאי למותר לעוררו על המאמר רז"ל בפרקי אבות, במדות שבנותני צדקה שהתכלית הוא יתן ויתנו אחרים, ולכן בודאי יעשה צדקה בתוכן הקונטרסים הנשלחים לו שיפרסמם בסביבתו באופן המתאים, וכשיתרבה בבריאות הרוחניות בסביבתו יחזק השי"ת בריאות המתעסק בזה גם בגשמיות.

בברכה כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע צו א געזונטען זומער,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תלב

בי"ה, ב' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

ברכה ושלום!

אין ענטפער אויף אייער בריף — אן דעם דאטום פון שרייבען — אין וועלכען איר שרייבט וועגען איינארדונג און פרנסה אז השי"ת קען געבען פרנסה אין יעדער ארט וכו'.

זיכער איז דאס טאקע אזוי, און דעריבער איז אויך פארשטענדליך אז מען קען ניט שטעלען דעם אויבערשטען ברוך הוא קיינע תנאים, אז דוקא אין דעם ארט וואו דעם מענטשען געפעלט זאל דאס זיין, נאר מען דארף דאס אויפנעמען ווי השם יתברך וויל, און א איד דארף וועלען אויספירען די שליחות פון השם יתברך ניט דוקא אין דעם ארט וואו עס געפעלט, נאר דארטען וואו די השגחה עליונה בריינגט עס און וואו ער קען אויפטאן מער פאר אידישקייט און פאר א צווייטען אידען, וואס דורך דעם פארגרעסערט מען די ברכות פון השי"ת אין דעם וואס א איד, ער און זיינע בני בית נויטיגען זיך

וואס דאס איז דער דרך פון הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה, ווען מען געפינט זיך אין א ארט, וואו עס איז ניט[א] אזויפיל וואס נויטיגען זיך אין דער הילף פון א צווייטן, קען מען ניט מאנען דעם זכות וברכה. אבער מען קען האפען אז ווען השי"ת זעהט אז מען העלפט ארויס א צווייטען אידען צו מאכען עס נעהענטער צו תורה און מצות און בפרט אז דאס ווערט געטאהן אין א ארט וואו עס איז דא ווייניג וועלכע פארנעמען זיך מיט אזא ארבעט, אז השי"ת וועט עס העלפען אין דעם וואס ער באדארפט כמה פעמים ככה.

און השם יתברך זאל אייך העלפען צו איינארדנען זיך מיט א גוטע איינארדונג, און אין דעם ארט וואו עס איז גלייכער פאר הקב"ה און אין א אופן וואס עס געפעלט להקדוש ברוך הוא וואס דאס איז דער בעסטער ארט פאר די אלע בעטרעפענדע סיי בגשמיות און סיי ברוחניות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תלג

ב"ה, ב' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים
מוה"ר שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נעם לי לקבל מכתבו מכ"ה וכ"ז ניסן . . . הנה כבר מסרתי ובפרטיות ע"י הרה"ח כו' הרנ"ן שי שעל כל אחד ואחד מהם להתעסק בכל המרץ ובכל הכחות בענין חינוך האברכים הבאים ממרוקה, כי עתה זהו התפקיד הקדוש לעשות מדינה זו מקום קבול, לתורת הבעש"ט ותלמידיו ובעיקר לתורת החסידות חב"ד, ובהם הדבר תלוי שיהיו התי הצנוורות והשלוחים להפיץ המעינות בכל המדינה ע"י האברכים שבאו אליהם, וחבל על כל רגע ורגע שאין מנצלים אותם במילואם לשליחות קדושה זו.

ויש מקום לומר שאם יתחנכו האברכים הנ"ל כדבעי, הנה אפשר יהי לפעול על ידם על כל אחינו הספרדים הנמצאים עתה במבוכה גדולה, ולדעתי על פרשת דרכים, וכידוע המצב שלהם הן באה"ק ת"ו והן במרוקה וסמוכותי, וכשהשגחה העליונה בחרה בדי' וה' אנשים וניתנה להם האפשריות להקים מאות אלפי חסידים במשך זמן קצר ה"ז דבר מבהיל ביותר, ולמרות כל זה הנה נמשך כמה חדשים וגם שנים . . . ועד מתי תהיי הנהגה כזו? כי ה"ז עומד אחר כתלנו וכי', ומובן ופשוט ג"כ שגודל שכר כל העוסק בזה כדבעי אין די באר הן בעינים הרוחנים והן בעינים הגשמים ובראות הגוף עאכו"כ.

מובן אשר כל האמור לעיל לא רק אליו הדברים מכוונים אלא שליח

ג'תלג

מוה"ר שניאור זלמן: לוויטין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ג חקד. תרסד.
הרנ"ן: ה"ר ניסן נמנוב.
האברכים הבאים ממרוקה: ללמוד בישיבת תורת בצרפת. ראה בזה גם לעיל ח"ט אגרות
ביתחכד. ביתחכד. לקמן ג'תלד. ג'תשמ.

הוא לפרסם את זה בין כל חבריו הר"מ והר"י, והלואי שיפעלו הדברים מתאים לאותו המצב כמו שהוא ויהי שליח למחר. הדבר ככל האפשר.

בברכה לבריאות ולהצלחה בכל הנ"ל.

נ.ב.

בהנוגע לסברתו ליסע לכאן לימים הנוראים הבע"ל, הנה בכלל נכון הדבר אף כי במה נחשב הוא לגבי הענינים הנאמרים לעיל, ויודיע לכאן את השמות וכל הידיעות הצריכות וישלחו לו את הדרישה. — מובן שכ"ז הוא אם זוגי ת"י מסכמת ע"ז.

ג'תלד

ב"ה, ג' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ מוהרנ"ן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משלשים בניסן הוא אדרי"ח ז"ו וכן שנים — ז', ט'
ניסן — הקודמים לו.

הנה נעם לי לקרות במכתבו שהתחילו הלימודים בשעה טובה ומוצלחת, ויה"ר שיקויים פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, מנהל פועל ראשון והאחרון דשיבת תומכי תמימים ליובאוויטש, עס זאל זיין א גוטער פרייליכער זומער. והרי ישראל הם גוי אחד בארץ ומאחדים הגשמיות והרוחניות ומתאחדים עם האחדות הפשוטה, וכידוע שמצד הבריאה הנה למטה מאצ"י לאו איהו וחיוהי חד ולא איהו וגרמוהי חד, והאדם נברא לשמש את קונו לעשות לו קן ודירה שיהי' איהו וחיוהי וגרמוהי חד בעוה"ז התחתון.

נהניתי ממ"ש שעלתה בידו להתראות עם . . . שי, ויה"ר שיהיו דבריו

ג'תלד

מוהרנ"ן: מוה"ר ניסן נמנוב. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'פט, ובהנסמן בהערות שם.
לקמן ג'חשיד. ג'חשסח.

יוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב לפעול פעולתם, ומברכתם אתברך וכידוע
פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שלפעמים קרובות ה"י כותב [או] אומר בהפ"י
ישיפעול בי ובחשומעים".

ימים אלו קבלתי מכתב מהרש"י ש"י לעוויטין, וראיתי בזה הזדמנות
להדגיש עוה"פ גודל ערך האחריות והזכות הכי גדולה בהתעסקות עם
האברכים דמרוקה אשר ככל מה שמדברים בזה ועאכו"כ כשבא באותיות
המעשה הם אותיות הכתיבה, אינו מספיק (נעמט ניט ארום) את ערך הענין
כלל וכלל, ובקשתיו למסור התוכן לשאר המשתתפים בהעבודה קדושה זו
ובטח ימלא בקשתי, ויה"ר שיתקבלו גם דברים אלו ויפעלו פעולתם ...

בברכת הצלחה בכל הני"ל ולבשו"ט מפורטות בקרוב.

ג'תלה

ב"ה, ג' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר נתן דוד ש"י

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו שואל ע"ד הנקודות ע"פ תורת הח"ן.

הנה בנוגע לקדושתם, ולא רק קדושת עצמם אלא אפילו קדושת
שמותיהם — מובן ממ"ש בתקוני זהר תקון ה', בהקדמה (ז, ב), בתקון ס"ט,
זהר חדש (צט, ג) בתיקונים, אשר אפילו השמות שלהם הם ר"ת של מלאכים.

ובנוגע להגימטריא שלהם, הנה הוא כפשוטו, שכל נקודה (פינטעלע) הוא
עשר, וכל קו ששה, ולכן לדוגמא צירא (.) הוא עשרים וכיו"ב, ולדוגמא עיין
בתקוני זהר בהקדמה, אשר קמ"ץ בגימטריא ששה עשר, וכיו"ב.

מוסג"פ ממה שנדפס בעת האחרונה שבטח יעיין בו מתאים להתוֹפֵן.

ג'תלה

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 574 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מוה"ר נתן דוד: רחובלום. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'כה. ג'קכב. לקמן ג'תשפג.
קדושת שמותיהם: ראה גם לעיל אגרת ג'שפו. ובהנמקן בהערות שם.

לפעמים מחשבים הנקודות ע"פ שמש, וכמו בהקדמת הת"ז שם (ז, ב):
פתח, בחושבן אותיותיו איהו יו"ד, שפי' המפרשים, שהאותיות של שם
נקודה זו – בגימט' עשרים (במספר קטן).

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תלו

ב"ה, ג' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר יוסף שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק שילהי חדש המלומד בנסים והתחלת חדש זיו
שנולדו בו זיוותני עולם. נעם לי לקרות בו אשר . . . נגש לעבודתו בקדש
במקצוע חינוך הכשר וגם במחוז דעיר שיקאגא חדש, ויה"ר שלא יתרשם, ע"פ
מרז"ל כל התחלות קשות, מקישויים הרגילים בענינים כמו אלו, ואדרבה זה
יעורר בו תוספת כח וגילוי כחות הנעלמים, וכידוע ג"כ בתגליות חכמת
הרפואה בתקופה האחרונה, אשר בכדי שהגוף יעמוד בפני מחלות תקיפות
ל"ע, הנה זורקים בו מעין ודוגמא קלושה ממחלה זו, ועי"ז יוצר הגוף כלי זיין
וכלי מלחמה נגד המחלה שלא תבוא כלל בגבולו, והוא הנקרא בשם
וואקסניישאן (Vaccination), ועד"ז הוא ברפואת הנפש, וכידוע מאמר
המורה הגדול רבנו הרמב"ם בשמונה פרקים שלו, בהדמיון שבין רפואת
הנפש ורפואת הגוף, עיי' העלם מדומה קלוש יוצרת הנפש כלי זיין וכלי
מלחמה, שמבטלים ההעלמות והסתרים אמיתיים.

ויה"ר שיצליח בעבודתו הנ"ל לזרוע ולנטוע גם ברוח בע העיר שמתכוון
לייסד שם בית חינוך הכשר, וישפיע בהמתחנכים אהבת השם אהבת התורה

ג'תלו

מוה"ר יוסף: פלייער. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"ט כ"דלו, ובהנסמן בהערות שם.
זיו . . . עולם: ר"ה יא, א. וראה בהנסמן לעיל אגרת ג'תכו.

ואהבת ישראל, וכבר ידוע אשר גם על ימינו אלה חל מה שנאמר, אחד היי אברהם וירש זרעו את כל הארץ, והרי זרעו הוא לאו דוקא בנים בדור שלאחריו אלא גם זריעתו ותוצאות פעולותו.

בודאי ידוע להם פתגם רבותינו נשיאינו — ווי מען שטעלט זיך אוועק אזוי גייט עס, ובמילא יקנו מגרש מתאים לבנין בהרחבה וכן הבנין עצמו יהי באופן כזה, ודייק הכתוב הרחב פיך ואמלאהו.

בברכה כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, צו א געזונטער זומער לו ולזוגתו שיחיו.

ג'תלז

ב"ה, ג' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח ניסן, בו כותב הוא המצב של וכו'.

הנה נוסף על האחיזה בדרך הטבע שצריך לשאול חוות דעת רופא מומחה במקצוע זה ולמלאות כהוראתו, והתורה נתנה רשות (כח) לרופא לרפאות, הנה עליו לבדוק המזוזות בביתם, וכן את התפילין שלו שיהיו כשרים, ונוסף על שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה, בחומש תהלים ותניא הידועים שבטח שומר אותם.

הנה מהנכון שבכל יום חול קודם התפלה יתן איזה פרוטות לצדקה, ונוסף על כל הנ"ל ישתדל בקיום מרז"ל שתלמידי חכמים (שכל בניך למודי ה', וראה ג"כ הקדמת החוות דעת ליורה דעה בענין התואר תלמיד חכם) מרבים שלום בעולם, ומבואר הדיוק במלת **מרבים** שאין לזה שיעור, כי ככל שיתעסק בזה הרי אפשר עוד להוסיף, וכנראה במוחש. ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, להרבות השלום בגבולם, שלום כפשוטו ושלום בפמליא של מטה וכו', וכמבואר בלקוטי תורה פרשת מטות בדרוש החלצו.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל.

פתגם רבותינו: ראה גם לעיל ח"י אגרת ב'תחקפד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תרסד.
ג'תרעא.

ג'תלח

ב"ה, ג' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ מלאכת מלאכת שמים
מוה"ר ירחמיאל שי

שלום וברכה!

במענה על שאלתו בענין מנהג הגזיזה (אפשערעניש) לשלש שנים ולהביא
הילד אז למירון.

הנה מובא מנהג זה בכמה מספרי הספרדים ובספרי הדרוש שלהם
דרושים רבים מיוחדים לשמחה זו שנקרא חלאקאה, והובא ג"כ בקיצור בפרי
עץ חיים שער ספירת העומר פרק ז', שהאריז"ל הלך שם לגלח את בנו במשתה
ובשמחה בימים ההם, ועיין ג"כ באר היטב ושערי תשובה אורח חיים סי'
תקל"א ס"ק ב'. ונראה שאין לעשות הגזיזה קודם שימלאו שלש שנים,
ובמילא נפשטה גם שאלתו בהנוגע לבנם שי', וזאת למודעי, אשר כנראה
מקומות יש שהספרדים נוהגים לעשות זה במלאת ארבע שנים – אבל כ"פ
שמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע לעשות במלאת שלש
שנים . . .

בספרי דא"ח הנדפסים נמצא עד"ז בסי' מהרי"ד סוף ח"א ד"ה מנהג
לגזוז שער הראש לבן ג' שנים.

לדחות התגלחת לכמה חדשים בשביל לעשותה בל"ג בעומר במירון –
אם מנהג אה"ק ת"ו כן הוא, הנה מנהג מבטל כו'. ובאם לאו, לא נ"ל דחיי
ארוכה כזו של הענין "דמחנכין אותו במצוה להניח פאות הראש" (שעיית
שם).

בברכה.

ג'תלח

מוה"ר ירחמיאל: אלפרוביץ.
הגזיזה . . למירון: על מנהג התספורת כל"ג בעומר ראה לעיל ח"ט אגרת ב'תרכד, ובהנמקן
בהערות שם. לעיל אגרת ג'שפד.
על מנהג התספורת כמלאת ג' שנים ראה קובץ יגדיל תורה נ"י. תוכ' מז סי' ע.

ג'תלט

ב"ה, ד' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר שלמה חיים שי

שלום וברכה!

... בהנוגע לשאלת הנסיעה למירון בלי"ג בעומר, הנה כיון שנהגו בכגון
דא בשנים שעברו, אין כדאי לבטל הענין ולתת מקום ללמוד פירושים בזה,
ומהם פירושים שאינם רצויים, אבל לאידך גיסא, אין מההכרח שתסע כל
הישיבה וכל הר"מ והר"י וכו'. פלא שכותב שיבטלו שבוע שלם מן כל
הלימודים כי הרי בכגון דא לא הכמות עיקר אלא האיכות.

בברכה.

ג'תמ

[ד' אייר, תשט"ו]

... (ג) בהנוגע לשיעורי ערב לנוער עובד, הנה כבר כתבתי לכמה מאנ"ש,
שאין מענין עסקני חב"ד — הפצת לימודי חול, ואין ענינם לתת הכשרים על
בתי ספר בכלל, ובפרט כהנ"ל. אלא שאם יש אפשרות שגם אלו הלומדים
לימודי חול יוכלו להפיץ ביניהם לימודי יהדות בכלל ועניני תורת החסידות
בפרט, יש להשתדל בזה וביחוד, אבל באופן שלא ישמש זה הכשר על בית ספר
שאינו רצוי. ואפשר הדבר — אם עושים זה שלא בתכנית הלימודים של בית

ג'תלט

מוה"ר שלמה חיים: קסלמן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'מו, ובהנסמן בהערות שם.
לשאלת הנסיעה למירון: של כל הישיבה (חומכי חמימים לוד) ביחד. שכיון שלי"ג בעומר חל
באמצע השבוע, הרי יחד עם ההכנות לנסיעה והמנוחה מהנסיעה, יתבטל עי"ז הלימוד בישיבה
כמשך שבוע שלם.

ג'תמ

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 351.
כבר כתבתי: לעיל ג'תג.

הספר וכו', וכיו"ב עניי זהירות התלויים בתנאי המקום והזמן. ואין כדאי
שאחד יעמיד על עצמו — כ"א שיתייצב בזה עם אנ"ש מאלו הנמצאים על
אתר, ויבארם נקודות הדורשות זהירות, כמבואר לעיל.

ד) מבאר במכתבו מפני מה לא התקיימה פגישה בין המורים-ות
והתלמידים בימי חג הפסח, והנה מובן שתירוצ זה אינו מספיק ועאכ"כ
שאינו מובן כלל מפני מה לא התקיימה פגישה בין המורים עצמם בימי
החופש, ולא רק פגישה ידידותית אלא גם ימי עיון וכיו"ב.

ה) לפלא שאינו מזכיר דבר מהתקדמות עבודת הרישום, ורק שכותב
שחלק חשוב בזה נפל לחלקו.

ו) נהייתי ממ"ש שתתקיים פגישה בין נשי חב"ד והאמהות של
תלמידים-ות וישתדל לעשות כזה גם בשאר בתי ספר הרשת, ויה"ר שתהיי
בהצלחה ותומשך ההתעוררות בבתי ההורים בענינים של פועל.

ז) מ"ש שעדיין לא בא ענין הגדר סביב בית הספר לפועל, הנה לפלא
קצת, שהרי באמצע החורף כתבו שהתחילו להתעסק בזה, ויה"ר שיבשר טוב
גם בנקודה זו.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשו"ט בכל זה.

ג'תמא

ב"ה, ד' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש אודות איך להתנהג בענין ללכת יחידי בלילה וכו'. הרי אף
שמוכחני שהשי"ת שומר ישראל ישמרם את כל אחד ואחת מהם, וכמו
שכתבתי במכתבי מאז, וביחוד שכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

הרישום: ילדים ללמוד ברשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש בשנת הלימודים הבאה.

ג'תמא

ללכת יחידי בלילה: בדרך לכפר-חב"ד, לאחר מאורע החורף, דלעיל ח"י אגרת ג'קסא,
ובהנשמך בהערות שם.

מה עד כאן עומד ומשמש אף עתה כו' ומעורר ר"ר על כל הנ"ל, הנה בכל זה אין להיות יוצא מן הכלל ולנהוג כמו שנוהגים שאר מאנ"ש בזה, ובדאי אפשר לסדר שלא יפריע נוהג זה מעבודתו בקדש . . .

ג'תמב

ב"ה, ד' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . נהניתי ממ"ש אודות ההתועדות דשבת מברכין, והעיקר מה שביקרו ג"כ בבתי אנ"ש, ובטח נעשה הדבר באופן שגם הנשים היו בשביעות רצון. וע"ד המדובר בהתועדות דאחרון של פסח שהן הגאולה של פסח היתה ע"י רצון הנשים בזה, וכמבואר במדרש דנשים צדקניות הן השפיעו על בעליהן, וכן בקבלת התורה שזהו המשך דחג הפסח והמשך זה כולל גם הימים שבינתיים, הרי מדייק הכתוב כה תאמר לבית יעקב גו' ופירשו רז"ל בשמות רבה שציוה השי"ת לקבל הסכמת הנשים על זה ואח"כ כו' . . .

בברכה המחכה לבשו"ט.

ג'תמג

ב"ה, ד' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ בעל מרץ
מוה"ר דוד שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעשירי למטמונים, בו כותב אף כי בקיצור נמרץ על דבר תכנית השיעורים הקיימים לעת עתה, ויהי רצון מהשם יתברך ויתעלה

ג'תמג

מוה"ר דוד: ברדא, תוניס. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"י ג'רטז.

אשר יעלה ביד מגידי השיעורים להשיג המטרה, היינו שיהיו נכנסים דבריהם ללב השומעים, והוא על ידי שני התנאים הידועים, שכל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים (ברכות ו, ע"ב), ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב (מאמר רז"ל הובא בספר הישר לרבנו תם שער י"ג ובשל"ה הקדוש שער האותיות). ויצליחם בתלמידים מקשיבים ומביאים הענינים בפועל כי גדול תלמוד (דוקא) שמביא לידי מעשה.

בהנוגע להתכנית בעתיד בעבודה קדושה זו, הנה דברתי עם הרה"ג וו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ בעל מרץ כו' הרב"א שי גאראדעצקי, ובקרוב יבוא עמם בכתובים בפרטיות המתאימה.

בברכת הצלחה ובפ"ש כל החברים שיחיו.

ג'תמד

ב"ה, ד' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך עוה"פ, הנה סו"ס נתקבל מכתבו מספירת מלכות שבגבורה, ויה"ר שישתמש ג"כ בספירת הנצח, היינו לנצח ההעלמות וההסתרים המונעים בעבודת האדם לבוראו ולנצח ג"כ הסיבות שמונעים אותו מלכתוב מכתבים מפורטים ומבשרים טוב הן בגשמיות והן ברוחניות.

נהניתי ממ"ש אודות עריכת הסדרים בבית הכנסת ושלכל קערה היתה מצה שמורה, ובודאי ע"פ המבואר בחסידות שהמשכה מכל מועד ורגל צ"ל נרגשת פעולתה עד החג הבא, משתדל לחזק הצנור והכלים דרך כס תומשך ההתעוררות מליל שימורים על כל השנה.

כמדומה שכבר עוררתי אותו פעם על התועלת באם ירשום את נאומיו בעיני התעוררות לתומ"צ ויר"ש שאז הרי יוכלו להשתמש בזה גם אחרים, משא"כ כשנשארים דברים שבע"פ.

נהניתי ממ"ש אשר אפשר שבשנה זו יזמינו אותו ג"כ למחנה . . . וכדאשתקד, ולדעתי אין כדאי לסמוך על מה ש"אפשר" אלא להשתדל באופן דיפלומטי, אבל שתבוא הזמנה זו לפועל. וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת

ריקס, ובפרט שהמדובר אודות הנוער שעדיין המו"מ שלהם בענייני מסחר, פרנסה כו' וכו' במדה קלושה או שלא התחילו לגמרי.

בקשר עם חג הפסח נשלח ג"כ מכתב למרת . . . תי' על ידו, ובטח אם נצרכה הנ"ל להסברה ימצא האותיות המתאימות לזה, ובמילא תהי' לו עוד הזדמנות לעוררה למה שנאמר, ומה שהדגיש הבעש"ט עבדו את ה' בשמחה, שכל הכתוב בזה הוא בדיוק, היינו שצריכה להיות עבודת ה' וצריכה להיות ג"כ בשמחה, ובפרט שרואים במוחש שעייז מבטלים ומתבטלים מעצמם כמה העלמות ומניעות בלתי רצויים.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל.

ג'תמה

ב"ה, ד' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר שמואל חיים שי

שלום וברכה!

. . . במ"ש אודות נוסח התפלה ובאיזה אותיות להסביר זה להמתפללים, הנה יעוין בהקדמת שער הכולל שהעתיק שם מנשיאנו הק' אשר נוסח האר"י הוא נוסח השוה לכל נפש. ובשו"ת מהרשד"ם חלק או"ח פסק שמנוסח אשכנז לספרד מותר לשנות, וכן בשו"ת דברי חיים חלק ב' חלק או"ח סי' ח'. ומה שהקשה ע"ז בחת"ס חלק או"ח ובשו"ת מהר"ם שיק חלק או"ח, יעויין בשו"ת בית היוצר חלק או"ח וחלק יו"ד ושו"ת מנחת אלעזר חלק ראשון סי' י"א, שתירצו כל הקושיות, ומסקנתם שמותר לשנות מנוסח אשכנז לספרד ואין שום דיעה להתיר מנוסח ספרד לאשכנז.

בברכה.

ג'חמה

מוה"ר שמואל חיים: פולנר. אגרת נוספת אליו — לקמן ג'תשפת.
מותר לשנות: ראה גם לעיל ג'ת. ובהנסמן בהערות שם.

ג'תמו

ב"ה, ה' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... ובמ"ש שזוגתו תח"י תבקר אצל רופאה בשבוע הבע"ל, הרי בטח
תבקש את הרופאה שאם רוצה לעשות בחינה לא תהי' זה בפנים, כיון שאין
בזה תועלת אלא לידיעה, ויש להסתפק בבדיקת המ"ר וכיו"ב.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

ג'תמו

ב"ה, ה' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש אודות הקושיות ששואלים אותו על פרטי מנהגים כו' ...

ובהנוגע להקושיות, הרי ידוע מאמר הזהר הועתק באגה"ק דכל קושיא
מסטרא כו', והוא נוסף על המאמר הידוע סתם מקשן כו' (מובא בספרי
המפתחות משו"ת חוות יאיר, ואינו עתה תחת ידי), ובנדון דידן, הנה ראינו
במוחש שהמקשים, קושייתם באה לאחר החלטתם לגלות אי שביעת רצונם
(או עוד יותר גרוע מזה) ומחפשים ענין במה לתלות את זה. וכשיתרץ פרט
אחד הרי יטרידם לחפש אחרי "עולה" ואמתלא אחרת (וכמובא דאמתלא

ג'תמו

לא תהי' זה בפנים: בהמשך לזה — לקמן אגרת ג'תקנז.

ג'תמו

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 479 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

פירושו אמת-לא). וכשיהי' בהחלט אצל אנ"ש, ואלו שיש להם השפעה בסביבתם בפרט, אשר ליובאוויטש הוא טוב, ויהי' זה בתוקף — לכה"פ כמו אי שביעת רצון של הנ"ל, הרי אפילו מעט אור דוחה הרבה חושך. משא"כ כשרואים חלישות ונמיכת רוח ועניות שלא במקומה מאנ"ש, הרי זה גורם להגבחה ונפיחת רוח של המנגדים . . .

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל.

ג'תמח

ב"ה, ה' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם משילהי אדר, דו"ח מפעולותיהם בקדש. ויהי' מהשי"ת שרבות בשנים יעלה בידם לקיים פסק רז"ל מעלין בקדש, ויוסיפו בהפצת התורה בכלל ובהפצת המעיינות בפרט ככל האפשר, עד שנוכה כולנו לקיום היעוד, ומעיין מבית ה' יצא והשקה, וכמבואר הענין בארוכה בהמשך וככה הגדול ועוד יותר בקונטרס ומעין.

בכלל אין דעתי נוחה ממה שמפצלים הענינים והפעולות ולכל ענין מעגנון מיוחד ושם מיוחד, שמלבד שמבלים כחות על ענינים של מה בכך, הנה כמה דברים שהם בבחי' נר לאחד נר למאה מכפילים ומשלשים אותו, ובמילא, חסרה ההשתדלות במקום אחר, מובן שלפעמים יש טעמים שאי אפשר לערב, עכ"פ כלפי חוץ שני דברים יחד, אבל זה צ"ל יוצא מן הכלל, ולא כהתנועה שבין הצעירים, שמכל דבר ודבר נעשה פרק, ואולי גם ספר בפ"ע וכי'. ומהנכון הי' שיעשו אסיפה מהנהלת צעירי אגו"ח, ובהשתתפות מזקני אנ"ש, וידונו על מדוכה זו, ויעבירו בשבט הבקורת כל הפעולות השונות הנעשים ע"י אנ"ש אגו"ח וצעירי אגו"ח בירושתי"ו, ויחפשו אופנים שאפשר

ג'תמח

ע"פ אגרת ג'תעח דלקמן נראה שנכתבה לשנים, ואחד מהם — מוה"ר שמואל מנחם מענדל שי' שניאורסאהן. אגודת נוספות אליו — לעיל ג'שפכ, ובהנסמן בהערות שם. אין דעתי נוחה: ראה גם לקמן אגרת ג'תעח.

יהי לךז הדברים בכדי שתהיי הפעולה גדולה יותר, וכבר נמנו וגמרו ותשועה ברוב יועץ דוקא.

בברכה לבשו"ט בכל הנייל ומהצלחתם בהמושפעים שלהם ביחוד.

נ.ב.

השם אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש או אפילו בהשמטת התיבה אהלי, הנה מכמה טעמים בהנוגע לפעולות באה"ק ת"ו, הרי, לעת עתה, הוא רק לבתי ספר הרשת. ויש לסלקו משאר הענינים.

ג'תמט

בי"ה, ה' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ כו' מוה"ר צבי שי

שלום וברכה!

... אתענין לדעת אם הדפיסו מכתבי זקנו הרה"ג והרה"ח כו' מוהרי"ח ע"ה זוננפלד, או אם נערך להדפוס לזמן קרוב שבדאי יו"ח מתעסקים בזה, וכמרו"ל עד כמה נתאוה שיהיו שפתותיו דובבות וכו'.

ג'תנ

בי"ה, ה' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ כו' מוהרמ"ד שי וואלנער

שלום וברכה!

נהניתי לקבל מכתבו מכ"ח ניסן, בו כותב אודות ביקור צעירי אגודת

ג'תמט

מוה"ר צבי: זוננפלד.

חב"ד במחנם הט' והרושם אשר השאירו, ובודאי לדכוותי' למותר לעוררו, אשר ככל שיקרה תנועת נפש איש ואשה הישראלים, בחיות של יהדות בתורה ומצות, הנה קיומה של תנועה זו ותכליתה הוא, הבאת התנועה בפועל בעניינים של דבור ומעשה ובחיי היום יומים, וכמר[ו]מז בדבר משנה לא המדרש עיקר אלא המעשה, ובזה תבחן גם התנועה וגם ההתעוררות, ותקוטי, מתאים למכתב כת"ר, שהבחינה עלתה בטוב וביקור צעירי אגודת חב"ד פעל גם בהנוגע למעשה, ועל פי פירוש רבנו הזקן בעל התניא והשולחן ערוך בפירוש התואר מרא דאתרא, אשר רב המקום הוא הבע"ב של המקום, הרי בודאי גם כת"ר ינצל הזדמנויות כאלו להחזקת היהדות והפצתה וביחוד בשדה החינוך הכשר מלאכת ד', בכל המקומות ובכל הזמנים, ובפרט בזמן דעקבתא דמשיחא ימי דגלות חשך כפול ומכופל, ובארצנו הקדושה אשר עיני הי"א בה מראשית שנה ועד אחרית שנה, ותי"ח עם ישמחני בבשו"ט בזה.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש.

נ.ב.

בהנוגע להספרים שהו"ל על ידי קה"ת, הנה נמצאים הם באה"ק ת"ו על יד אגודת חב"ד על פי הכתבת, רחוב פיארברג 22 תל אביב.

ג'תנא

ב"ה, ה' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

מחות' הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר פרץ שי

שלום וברכה!

לפלא הי' בעיני מה שלא הגיעו ממנו כל ידיעות במשך כל הזמן מעת התראינו, ונצטערתי לקבל זה עתה ידיעה ממנו שאין בריאותו כדבעי, וכבקשתו אזכירו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ

ג'תנ

במחנם: מגדל אשקלון.
פירוש רבינו הזקן: ראה גם לעיל ח"ד אגרת חשפ. ח"ז א'תתפה. ח"י ג'דלה. לקמן ג'תקצ.

ג'תנא

מוה"ר פרץ: חן.

זי"ע לבריאיות הנכונה, בריאות הגוף ובריאות הנפש גם יחד, וכמדומה שבעת שיחתנו נגענו גם בנקודה שהיא אחת היסודות בשיטת הבעש"ט עבדו את ה' בשמחה, וכבר ידוע מאמר המורה הגדול רבנו הרמב"ם בהלכות דיעות, אשר עובדים את השם לא רק בעת התפלה או בעת לימוד התורה אלא גם בעניי העולם, ובמילא דרושה עבודה זו גם בעת האכילה ועם האכילה, בעת הטיול ועם הטיול וכו', וכיון שאין מבקשים מן האדם אלא לפי כחו, הרי בטוח כל אחד ואחת מאתנו שמקדימים לתת לו את הכחות לעבוד עבודה קדושה ועבודה נעימה זו במילואה.

ובהתבוננות נוסף על זה, אשר לא כהשקפת עובדי ע"ז אשר רק על השמים כבודו ורם על כל גוים, כ"א משגיח הוא ית' על כל אחד ואחת, ובחיי היום יומים, אפילו בפרטים אלו הנקראים בלשון העולם אפורים וקטנטנים, הרי אין כל יסוד לאיזה דאגה שתהי', ובדוגמת דבר התינוק הנמצא על יד אביו, אף שבהנוגע לתינוק, האב הוא כל יכול רק בדמיונו, ולא כן הוא בהנמשל, אשר האב, הוא אביו שבשמים, כל יכול בפועל וכמובן.

אחכה לבשו"ט אשר מרגיש עצמו בטוב, וכפתגם הרגיל בפי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, האט ער א געזונטען פרייליכען זומער.

והנני חוונם.

בברכה מחות'.

ג'תנב

ב"ה, ו' אייר, תשט"ו
 ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ צנמ"ס עוסק בצ"צ כו'
 מוהרש"י שי'

שלום וברכה!

במה שהעיר כת"ר בשו"ע לרבנו הזקן סי' קנ"ח סוף סעיף ז', והקשה בזה כמבואר במכתב כת"ר, הנה לדעתי הפירוש הוא:

ג'תנב

נדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 176 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
 מוהרש"י: זרין. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תה, ובהנסמן בהערות שם.
 בשו"ע לרבנו הזקן סי' קנח סוף סעיף ז': אם תחלת יציאת הדבש מהשעוה דהיינו כשריסק

וז"ל רבנו הזקן שם: ויש חולקין בזה ולכן יש להקל כו'. שמוזה מובן
אשר היש חולקין — מקיל לגבי הדיעה שלפני זה, היינו דעת המגן אברהם
כפי שמפרשו רבנו הזקן. ונמצאת דיעה זו בט"ז, וכמצוין במראה מקומות.
והוא, כי לדעת המג"א צריכה להיות מחשבה לאוכלין בשעת יציאת הדבש
מהשעוה, ושתי דיעות חולקות על זה: דיעה אחת המקילה ביותר, והיא
שהובאה בט"ז בשם "שמעתי" שאפילו אם חשב למשקין יכול לשנות אח"כ
לאוכלין ע"י מעשה. ודעת שניי שעכ"פ כשרודה הדבש סתם — מעשה שאח"כ
משוהו למאכל, וא"צ להיות מחשבה לאוכלין בפירוש דוקא בתחלת הרדי',
וזהי דעת הט"ז עצמו. וכיון שדעת השמעת דחה הט"ז בשתי ידיים, וכדי
שלא לאפוש פלוגתא — קרוב לודאי לומר שכוונת רבנו הזקן הוא לדעת
הט"ז עצמו. ולכאורה, יש מקום גם לסברא דשמעתי, באם בעל הכוורת הוא
עכו"ם, שאז י"ל שמחשבתו אין פועלת לקביעות הדבש למשקה או לאוכלין.
ואפילו אם בעל הכוורת הוא ישראל — הרי אם רודה למכירה י"ל שקובע
מעשה הקונה, ובפרט כשהמוכר עצמו יודע בעת הרדי' שימכרנו לאחר זמן,
ויש דוגמאות רבות לזה בש"ס, ואכ"מ . . .

מ. שניאורסאהן

ג'תנג

ב"ה, ו' אייר, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . נהניתי להוודע אשר האברך הווי"ח אי"א נוי"נ בעל מדות וכו'
מוה"ר מרדכי אליעזר שיי שארפשטיין, התפלל בבית הכנסת של כת"ר בחג
הפסח העבר, ואיתרמי לידו שאלת המחיצה בביהכ"נ, וכפי סיפורו נעשה
התעוררות בין המתפללים בענין זה (וכמה גדלו דברי חכמינו אשר אף שאני
ישנה בגלותא ולבי ער לתורה ומצוות), ובודאי למותר לעורר את כת"ר ע"ד
גודל הענין, אלא שנשען על פסק רז"ל (ספרא ריש פרשת צו) אין מזרזין אלא
למזרזין.

החלות של דבש כדי להוציא הדבש מהם חישב עליו לאוכלין בלבד . . . נעשה אוכל ע"י מחשבה זו
ולא ירדה עליו תורת משקה כלל. ויש חולקין בזה ולכן יש להקל.
בט"ז: בהמשך לזה ראה לקמן אגרת ג'תקצט.

ג'תנג

שאלת המחיצה: ראה בזה גם לעיל ח"ט אגרת ב'חשפכ, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תרצה.

ארשה לי להוסיף גם איזה מלין עדיין ולא נצרכה אלא להעדפה, והוא:

מבלי להכנס בגוף הדין, הנה כפי המצב בחדשים האחרונים הוא ע"ד מרז"ל במים ראשונים ומים אחרונים שהאכילו כו', כי עמא דבר שהם רוב המבקרים בבית הכנסת והעיקר בני ביתם, הקמת מחיצה בבית הכנסת בעיניהם הוא קידוש השם בפועל, ומזה מובן (ע"פ מרז"ל כל מי שלא נבנה בית המקדש וכו') הרושם מההיפך בזה.

ולכן לדעתי כל שמן השמים ברכוהו בכשרון השפעה בסביבתו, ובפרט למכהנים בקדש, ובפרט לרב שגם בין הרבנים תופס הוא מקום חשוב, לנצל את כל השפעתו, השכם והערב, עד שיקים את דברי התורה הזאת ע"י הקמת מחיצה כדבעי לצאת ידי כל הדיעות, ות"ל אשר דוקא בתקופת האחרונה, שהחשך כפול ומכופל ביותר, הנה במדינה זו הנוער ואפילו האנשים בגיל העמידה מתעוררים בקל הרבה יותר לעניינים דיראת שמים, ואין הדבר תלוי אלא בהתעוררות מראשי העדה, עיני העדה.

ויזכה השי"ת את כתי"ר ויצליחו שיעלה בידו להביא את הנ"ל בפועל בלי קישויים ובקרוב ממש.

בברכת הצלחה ולבשו"ט.

ג'תנ"ד

ב"ה, ו' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר שלום שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' אייר, בו כותב אודות ההצעה שיקבל להדפיס ספר דרוש או חדו"ת, שההכנסה תהי' לטובת היי סקול או הישיבה, וכנראה שעליו בעצמו להשיג מנדבים להוצאות הדפוס.

ע"ד מרז"ל במים ראשונים: יומא פג.ב.

ע"פ מרז"ל כל מי: ירושלמי יומא פ"א ה"א. וראה לקו"ש ח"י ע' 150.

ג'תנ"ד

מוה"ר שלום שי: פריזנר. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ז ב'קפה, ובהנסמן בהערות שם.

והנה בהנוגע לצד המסחר שבדבר עליו להתייעץ עם האנשים על אתר, אם כדאי הדבר מנקודת מבט הכספי, כי הרי מי שינדב להשיבה להדפיס ספר, קשה לפעול אצלו שינדב בסמיכות לזה על הישיבה עצמה. ובהנוגע לעצם הענין, הנה בטח אין כוונתו שיודפס בהספר שהישיבה הדפיסה ספר פלוני, כי אין ענין כזה שייך לישיבת תו"ת, וכנראה הכוונה, שבהספר יהי כתוב שפב"פ הוציאו לאור, ומקדיש ההכנסה לטובת ישיבה מוסד זה, ואם כן הוא, יש מקום להצעה הנ"ל בהתאם למה שיבררו בהשאלה הכספית . . . בברכה.

ג'תנה

ב"ה, ז' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת יקרתו משילחי חדש זיו שהוא גם התחלת חדש זיו (וכתוספת ד"ה בחדש, ר"ה ב, ע"ב), ותחלתו בשורה טובה מאשר בנו בן ציון ש"י לומד בישיבה הקדושה תומכי תמימים, מיסודה של כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, וע"פ המבואר מחד מקמאי בשם הירושלמי, שהשם בן ציון הוא סגולה לאריכות ימים ושנים טובות, הנה יזכה בנו ויצליח נוסף על האריכות ימים ושנים כפשוטו, לאריכות ימים ושנים ברוחניות, היינו שיהיו ימיו ושנותיו ממולאים בתורתו הק', שארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, והמסובב ממנה ע"פ מרז"ל שגדול תלמוד שמביא לידי מעשה, ביחד עם כל ילידי שיחיו.

נעם לי לקרות במכתבו אשר יצק מים ע"י הרה"ג והרה"ח המפורסם בצדקתו ובהנהגתו וכו' מוהר"ש אלפנדרי ז"ל, ואתענין לדעת אם אפשר להשיג ספרי הנ"ל, ומוכן שיכול להיות גם בתור חילוף בהספרים שנדפסים

(ז' מובא בשה"ג לחיד"א ח"א בקו"א למע' ב'.

ג'תנה

יצק . . אלפנדרי: ראה לקמן אגרות ג'תרכא. ג'תשמא.
להשיג . . חילוף: ראה בזה לעיל ח"י אגרת ב'תתקסח, ובהנמסר בהערות שם.

ע"י הוצאת קה"ת, וכן אם מסדרים לדפוס הכתבים וחידושי בתורת הנגלה והנסתר שבטח נשארו בעזבונו.

ובמה שמאריך במכתבו בהנוגע למצבו ואשר לא תמיד שורה השמחה בנפשו, הנה מבואר בזה ארוכות וקצרות בספר התניא קדישא מרבנו הזקן, ובפרט בפרק ג"ל. ויש להוסיף בשמחה זו, ע"י ההתבוננות המוזכרת בספר התניא קדישא ריש פרק מ"א, איך שממה"מ הקב"ה, מניח העליונים והתחתונים ונצב עליו (על כאו"א מישראל) ומלא כל הארץ כבודו כו' וכו', וידוע שעוז וחדוה במקומו (ועיין חגיגה ה' ע"ב – ובסי' עבודת הקדש להרה"ג הר"מ אבן גבאי חלק התכלית פרק נ"ז), הרי מתגברת ע"י התבוננות זו השמחה באדם, וככל שתתרבה שמחה של מצוה זו (מצוה לשון צוותא וחיבור לבורא עולם), הרי ע"פ הכלל דשמחה פורץ גדר, מתמעטים העניינים המנגדיים ומגבילים את האדם הן בגשמיות והן ברוחניות, והרי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, וכבר ידוע מ"ש המורה הגדול בידו החזקה הלכות יסודי התורה פרק ז' הלכה ד'. ומובן שבכל הני"ל אין סתירה לעבודת השי"ת כשדורשת לפעמים ענין של מרידות, וע"פ המבואר בתניא קדישא סוף פרק ד"ל ובאגרת התשובה שם פרק י"א.

בקשתי את אנ"ש שיחיו אשר ימציאו לכת"ר איזה מהספרים הנדפסים בהוצאת קה"ת, ובודאי ינהג בהם עין טובה ויזכה בתוכנם את הרבים בקהלתו ומושפעיו, וזכות הרבים תלוי בו.

בכ' ובברכת הצלחה במשרתו בקדש.

ג'תנו

ב"ה, ט' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש ממנו ע"י הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוהרש"ז שי העכט, ויהי רצון שכפסק תורתנו הק' תורת חיים, אשר הפסק שלה הוא גם כן נתינת כח להתנהג באופן כזה (שהרי אין מבקשים אלא לפי כח האדם, ולכן נותנים הכחות המתאימים טרם שמודיעים ע"ד הפסק), הנה יעלה בקדש הן בתורה והן במצות הוא וכל בני ביתו שיחיו, ותקויים בו הבטחת

ע

אדמו"ר שליט"א

רז"ל כל המוסיף מוסיפין לו, ובפרט שנכנסו לדירה חדשה, הנה יה"ר
מהשי"ת שיהי' משנה מקום משנה מזל לטובה ולברכה הן בגשמיות והן
ברוחניות . . .

ברכה.

ג'תנז

ב"ה, ט' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

כבקשתו הזכרתי את . . . על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, להמצטרך לכל אחד ואחת מהם, וכיון שהי' שליח
להובאת בקשתם, הרי בטח ימסור להם ג"כ הנ"ל, שנזכרו על הציון הקי' של
כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, ובודאי יסבירו ג"כ מה דמרגלא בפומא,
בדיוק לשון רז"ל בהנוגע לברכה, גשמי ברכה, שצריכה להיות תחלה חרישה
וזריעה ואז הנה הגשם מביא ברכה בתוספת מרובה. ומובן, אשר באיש ואשה
הישראלים בני משפחה — הוא, לכל לראש, העמדת הבית שיהי' דוגמא
ולמופת בית איש הישראלי — היינו "מקדש מעט" בהנהגתו. וכנראה במוחש,
הרי תלוי זה בעיקר בהנהגת האשה עקרת הבית ושחבעל יסייע בידה ככל
יכולתו.

ומובן אשר אי אפשר להני"ל כי אם כאשר הבעל מתנהג בשבתו בביתו
ובלכתו בדרך ובשכבו ובקומו, באופן אשר כל רואיו יכירוהו כי מזרע אברהם
יצחק ויעקב הוא.

ואם הנ"ל מוכרח בכל מקום ובכל זמן, עאכ"כ בדורנו זה, שכל אחד
מאתנו הוא אוד מוצל מאש, אשר ברחמיו הגדולים, השאירו בורא עולם
השי"ת לפליטה כדי להחיות עם רב, ובארץ אשר עיני ה"א בה מראשית שנה
ועד אחרית שנה — שהאחריות והזכות ההנהגה כזו גדולים כ"פ ככה. ואין
הקב"ה מבקש אלא לפי כחו של כל אחד, ומראש ניתנו הכחות והאפשרויות

ג'תנז

לשון רז"ל . . . גשמי ברכה: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'רנו, וכהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תצד
ובכ"מ.

למלא את כל הנ"ל במילואו בזמן ומקום בו נמצאים. ואשמח אם יודיע את
... שיחיו כל אחד מהם בפרט, עדכ"ז בפרטיות המתאימה.

בברכה למילוי שליחותו זו במילואה, ולבשו"ט בכל זה,

מ. שניאורסאהן

ג'תנח

בי"ה, ט' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר אברהם צבי שי' הכהן

שלום וברכה!

לפלא שמאז מכתבו מקודם הפסח אין ממנו כל ידיעות, ויה"ר שיהי' זה
סימן לטובה בטוב הנראה והנגלה. ובכ"ז, ע"פ פסק תוה"ק תורת חיים (יו"ד
בתחלתו) שבמקום שיש לברר אין מסתפקים בהחזקה — בטח יכתוב אודות
זה בפירוש.

ובמה ששואל שכיון שהקטן מברך על כל המצות שעושה, אף שעושה רק
מטעם חינוך. אי"כ במה נשתנה חינוך דהנחת תפילין שהתחלתו הוא, כפי
מנהגינו (מועתק בהיום יום ב' מני"א) שני חדשים קודם הגיל די"ג שנה,
ובתחילתו בלא ברכה. וכמובא שם הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נב"מ זי"ע.

הנה בפשטות י"ל, כי בשאר המצות שמברך הקטן בעשייתם לשם חינוך,
הנה אין חסרון באופן עשיית המצוה כ"א בגדלות מקיים המצוה — משא"כ
בהנחת תפילין שצריך לכוון מקום ההנחה וכן הקשירה וכו', ואין לסמוך על
הקטן, גם לאחר שילמדו אותו איזה ימים, וכפי המבואר בקונטרס התפלה
הטעם עפ"י נגלה — שמפני קטנותו אינו מכיר יוקר גודל הענין, משא"כ

ג'תנח

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 442.

מוה"ר אברהם צבי שי' הכהן: אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ב רלא. לקמן ג'תקמג.
חינוך דהנחת תפילין: ראה לקמן שם.

לכשילמדוהו בזה איזה שבועות. ויש להמתיק הדבר עוד יותר, עפ"י נגלה, קרוב לפנימיות התורה, כי הרי ענין מצות תפילין הוא לשעבד הלב והמוח, כמועתק גם בשו"ע, ועיקר ענינה ברוחניות הוא, המשכת המוחין, היינו ענין הגדלות — ולכן אין שייך בזה כ"כ חינוך. משא"כ בשאר המצות שענין הגדלות הוא, רק תנאי להתחייב במצוה ולא עצם המצוה. והשי"ת יצליחו ויזכהו עם זוגתו תחי' לגדל את ילדיהם שיחיו שיהי' יר"ש חסידים ולומדים.

בברכה.

ג'תנט

ב"ה, ט' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה.

... אף שבכלל אין דרכי לחוות דעה בענין שאינו נוגע לפועל, אבל חוששני שנוגע גם על להבא, שכנראה נוהג בביהכ"נ זו, כזה שתקותו שאחרים יתעסקו בהתפתחותו, וענינו ללמוד שיעורים אחרי שיבואו לשם בע"ב, נאומים לפנייהם וכו', וכמדומה לי שבכמה משיחותינו אמרתי לו השקפתי בזה, אשר בע"ב טרודים בעסקיהם, ודי ומספיק כאשר מעוררים אותם ומבקשים השתדלות בפרט מפורט נותנים טרחתם בגופם או בממונם, ואם רוצים שבנין ביהכ"נ יהי' בנין בריא, לא זו הדרך לחכות שהבע"ב יבואו ויביאו מעמבערס וחברים ומתפללים וכו'. ... הצליחו השי"ת, אשר ישנם אחדים מהבע"ב המתעניינים ג"כ בהתפתחות הבית הכנסת, וע"פ המבואר בחסידות שצריך להתלבש בלבושי המתברר, הנה יצייר בעצמו אילו הי' הוא אחד מהבע"ב דביהכ"נ הדר בריחוק מקום קצת, ויש לו איזה ענין או שמחה משפחתית וכיו"ב, הרי ע"פ שכל הרגיל בבני אדם צריך הוא ללמוד קל וחומר, ומה אם המרא דאתרא, שלדעת העולם, ובהבנת הבע"ב דארצות"ב, פרנסתו הוא מביהכ"נ, הנה השמחה שלו עורך במקומות אחרים, הרי עאכ"כ שעליו ללכת ג"כ בדרך זה, לע"ע. וכשיעזור השי"ת ויתפתח הביהכ"נ ויהי' לתלפיות שהכל פונים אליו, אזי גם אני אעשה ככה, כנ"ל אינני רוצה להאריך בדבר המצער, ובפרט שכנראה אין זה דבר ארעי אלא שיטה.

ואין כוונתי שיבטיח (באווארענען) תרעומות (פאראיבעל) ממי שהוא ואפילו לא פליאה ושאלת למה? (פארוואס?) כי אין בע"ב מעוניינים בחיפוש

קושיות ופליאות, ויש להם כמה ענינים כמו שמתבטאים כאן, אינטערעסאנטער, והענין הנ"ל וועט זיי ניט באדערען ולא יבואו אליו בטענות, אלא שיש מקום לחשוש כנ"ל שגם הם ינהגו ככה, ומעצמו מובן התוצאות בהתפתחות בית הכנסת ע"י הנהגה כזו.

ועוה"פ עלי להדגיש שאפילו מנקודת מבט של חיפוש פרנסה, הנה בימינו זה מסודר החיפוש שצ"ל אחיזה בדרכי הטבע, ואז יש מקום להצלחה למעלה מדרך הטבע, והאחיזה בדרכי הטבע שלו היא ע"י בית הכנסת החדש, ובמקום להתבונן שפרנסתו אינה בהרחבה ובמילא פועל נמיכת רוח ועצבות וכו', הנה התבוננות צ"ל איך להרחיב צנורי הפרנסה וגם בדרכי הטבע, והוא ע"י הרחבת בית הכנסת.

— אמור אמרתי שינצל לזה ימי הפסח ע"י שהי' עורך סדר באותה השכונה ששם נמצא בית הכנסת, ובמילא הי' מקום שהבע"ב יבואו להסדר ואולי גם יזמינום להארוחה כו' וכו', וכנראה שלא נעשה זה.

בל"ג בעומר יש מקום לעשות דבר בשביל הילדים דהשכונה או בימים הסמוכים, וגם עד"ז איננו מזכיר במכתבו . . .

שמעתי פעם, ומובן ע"פ המבואר באיזהו מקומן בתורת החסידות, אשר הצלחה פירושה, כשאין פעולות להשפעת פרנסה בשופי ולא עוד אלא שישנן פעולות הפכיות, הנה לא רק שאינן גורמות חסרון בהפרנסה אלא אדרבה, ענינים ההפכים, הנה היפך השכל מסייעים להוספה בפרנסה, ויהי"ר שגם בהנ"ל יהי' כזה, ושמכאן ולהבא ינצל את ענין ההצלחה, לא שיתנו לו פרנסה בשופי היפך מההנהגה, אלא שתחלה תהי' הפרנסה בשופי ע"י הנהגה כדבעי, וההצלחה תנוצל להוספה על זה כ"פ ככה . . .

ג'תס

ב"ה, יו"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מעש"ק שמיני, וי"א לחד"ז, בס כותב אודות החלישות בהשיעורים שנתהוו עתה, ובטח מתייעצים ביניהם איך לחזקם,

עט

אדמו"ר שליט"א

ואדרבה — להוסיף עליהם לגבי מה שהי' בעבר, וכפסק רז"ל דמעלין בקדש. ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט שכיון שדורשים זאת מאת כאו"א מאתנו — הפצת המעיינות חוצה, בודאי ניתנו הכחות איך למלאות הדרישה בפועל. וגדול זכות התעסקות זו להמשיך ברכות השי"ת והצלחתו בכל, ובפרט בעיני בריאות של המתעסקים וכל ב"ב . . .

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

ג'תסא

ב"ה, יו"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נוי"נ רב פעלים סופר וכותב
מוה"ר יהושע שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מיום ד' . . . תנוח רוחו כאשר הניח את רוחי בכתבו ע"ד התועדות דאני"ש, ואשר ברצונם להרחיב פעולות בהפצת המעיינות שיגיעו אפילו חוצה, ובודאי כשירצו באמת, חפץ ד' בידם יצליח, וכידוע ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר הנדפס בספר קיצורים והערות לתניא, אשר "בכלל המסירת נפש הלזו על תורת החסידות פסקו בבי"ד של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות, תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה".

בפרטיות נהניתי ממה שמתכוון לנאום לפני נשי חב"ד בהילולא דרשב"י הבע"ל, אחד המיוחד, וכמאמר רבי עקיבא אני ובוראך מכירים כחך (ירושלמי סנהדרין פ"א הלכה ב') בחמשה תלמידי רבי עקיבא שהם העמידו תורתו, ושכמאמר רבי עקיבא (שלי ושלכם) שלה — הוא (כתובות ס"ג א).

ג'תסא

מוה"ר יהושע: שפעטמאן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ז א'תתעב, ובהנסמן בהערות שם.
פסקו בבי"ד: ראה גם לעיל אגרת ג'תכט, ובהנסמן בהערות שם.

ויהי"ר שיביא לפועל, וכמרו"ל המעשה הוא העיקר.

בכ' בברכה לבריאות ולהצלחה בעניניו.

נ.ב.

הפתקא המוסגר במכתבו אקראהו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ג'תסב

ב"ה, יו"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק פ' אחרי, בו כותב אודות מסעיו מהאדיטש
בו נולד עד לאה"ק ת"ו, ואשר עתה עוסק הוא בהשגחה על הכשרות
בנתני...

בודאי ידוע לו המבואר בכמה שיחות מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, אשר ענין הזכרון הוא, שהמעמד ומצב שזכרים עליו, יעמד חי
נגד עיני בעל הזכרון ויפעול פעולתו, ויהי"ר, שזכרון המסעות שלו, וביניהם
היחידות שלו אצל כ"ק אדמו"ר נשיא ישראל שכותב אודותה, יעורר בו
תוספת כחות פנימים, שכל רואיו יכירו שמחסידי חב"ד הוא, וכתקות
רבוה"ק נשיאנו הק' בהחסידיים שלהם והמקושרים אליהם. אשר הדרכים
להשיג את זה הוא, לימוד תורת החסידות בשופי, הליכה בדרכי' והנהגותי',
והעיקר בהם הוא להפיץ מעינות תורת החסידות, והמעשה שלה בכל
הסביבה, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בעת רצון אקרא את הפ"נ המוסגר במכתבו, על הציון הק' של כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, והשי"ת יזכהו ויצליחו לבשר טוב
בכל הני"ל ובהנוגע לפועל.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל.

נ.ב.

בודאי ידוע לו משלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח
אדמו"ר, בחומש תהלים ותניא ושומר עליהם.

ג'תסג

בי"ה, יו"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... במ"ש אודות הנקודות העיקריות דתורת החסידות והשקפתה, הנה לימוד תורת החסידות הוא ע"ד לימוד כל חלק וחלק שבתורה, ולמה הדבר דומה, לכשקודם שיתחיל בלימוד גמרא לאחר לימוד המשנה, ישאל לנקודות העיקרים דהגמרא וכו', אשר מובן שאפשר להעלות על הנייר ענין זה הן בנוגע לגמרא והן בנוגע לתורת החסידות. אבל מעולם לא ראיתי גישה כזו בהנוגע ללימוד הגמרא או ראשונים וכו'. ולדעתי אין זה נוגע כלל וכלל בלימוד תורת החסידות, אף שמובן שכל אחד מחפש לו דרך קצרה, ובמילא שואל, אפשר שכשילמוד וישיג נקודות העיקריות ילמוד תורה זו על רגל אחת.

במדה חשובה ימצא את הנקודות העיקריות דתורת החסידות והשקפתה, בשער היחוד והאמונה (תניא חלק ב'), מצות האמנת אלקות שבספר דרך מצותיך בכמה פרקים בשרש מצות התפלה שם, ובקונטרס לימוד תורת החסידות.

ג'תסד

בי"ה, י"א אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאדר"ח אייר והקודם לו.

הנה נעם לי לקרות בו שמתגלה בו כשרון נואם לפני הרבים, ומנצל כשרונו זה לדברי התעוררות להחזקת היהדות וקיום התורה ומצות. ויה"ר

ג'תסג

בלימוד גמרא לאחר לימוד המשנה: ראה גם לקמן אגרת ג'תק"ח.

ג'תסד

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 490.

מהשי"ת שיפעלו הדברים בהנאם ובהשומעים. ובודאי מסדר שלא יפריע
הני"ל בלימודיו בהתמדה ובסקידה, הן בתורת הנגלה והן בתורת
החסידות...

ג'תסה

בי"ה, י"א אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מרי"ח אייר, נעם לי לקרות בו אשר יש לו קביעות
עתיים בלימוד נשמתא דאורייתא, כלשון הזהר הק' היא פנימיות התורה, אשר
בדורנו זה נתגלתה בתורת החסידות.

ובודאי ע"פ דבר משנה לא המדרש עיקר אלא המעשה, משתדל ככל
יכולתו לשמור הדרכותי ומנהגי.

אשר אחד היסודות בהם היא אהבת ישראל, שזה מביא את החסיד
האמיתי ואותו המשתדל להיות חסיד כדבעי, להפיץ תורה זו וענייני בסביבתו
הקרובה ואפילו הרחוקה.

ובמה שכותב אשר מרגיש הוא שינויים במצב רוחו בהנוגע לעבודת
השי"ת ואהבתו. הנה אל יפול לבו על זה חס ושלום, וכמבואר בתניא ובכמה
מקומות בתורת החסידות, אשר הני"ל בא במלחמת היצר, שלפעמים זה קם
וזה נופל, ולפעמים כו' וכו', וכמו שכבוש ארץ ישראל בפעם הראשונה הי'
הסדר מעט מעט אגרשנו, הנה כן הוא בחיי כל אחד ואחד מישראל בכבוש
ארץ ישראל הרוחנית בחלקו הנופל לגורלו, שאין הכבוש נעשה בבת אחת
אלא מעט מעט, ועל ידי יגיעה שדוקא באופן כזה, כהודעת רבותינו ז"ל יגיעת
— ומצאת. והוא הדין לענין ההתרכזות, שכדרך בני אדם המצב הולך לטוב
צעד אחר צעד ולא מן הקצה אל הקצה (לבד במקרים יוצאים מן הכלל), נכון
יהי' לבו בטוח בהיוצר יחד לבם, אשר ברצונו של העובד הדבר תלוי, ואף אם
לפעמים רואים נסיגה לאחור, צריכה הנסיגה לעורר כחות נוספים ואומץ
נוסף, ולא ח"ו נפילת הרוח. וזוהי הדרך לנצחון סופי במלחמה זו.

ג'תסה

נדפסה בבטאון חב"ד חוב' יא ע' יח.

בודאי שומר אמירת תהלים בכל יום לאחר התפלה בבוקר, וגם על דבר מנהג זה מודיע בסביבתו, ובטח ימצא גם את האותיות להסביר אשר בפרט אותם הנמצאים בצבא, שקיום צבא תלוי בקבלת עול ובמשמעת, הנה צריכים לעשות בקבי"ע במכל שכן וקל וחומר, ומה בהנוגע למפקדים, בני אדם נזקקים להנהגה כזו, על אחת כמה וכמה ביחס למלך מלכי המלכים הקב"ה.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור לעיל בקרוב ובפ"ש שכנו מר . . . ש"י (שכבששתו אזכירו ואת ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל).

ג'תסו

ב"ה, י"א אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר יצחק ש"י הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטי אייר, ולפלא גדול שלמרות שהנני מעורר את אנ"ש לפרקים קרובים אשר התורה והמצוות הם עניני ההתקשרות לדי ותורתו, והמצב ברוחניות בו תלוי המצב בגשמיות, הנה אפילו התמימים והרבנים שלנו כותבים על כל דבר ודבר, אבל אינם מזכירים ע"ד הנ"ל אפילו בכללות, ולא אפי' ברמז, ומובן שאין כוונתי שיתפארו במכתביהם, ראו פעולות שפעלתי, אבל להזכיר מהנעשה בזה בתוך הסביבה בה נמצאים, עאכ"כ בתוך הד' אמות של הכותב בתוך ביתו, אין בזה ענין של גאווה וכו', ואין להאריך בדבר הפשוט, ובהנוגע אל התמימים עוד גדולה יותר, כי גם ע"ד הנעשה בישיבה אינו מזכיר דבר, אף שזה עתה התחיל זמן לימודים חדש.

ויה"ר שע"פ פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר ששמע בשם זקני החסידים, אז מען דארף אויפשטיין גאר א אנדערער, הנה גם בזה ישתנו הדברים מן הקצה אל הקצה . . .

בברכה.

ג'תסו

מוה"ר יצחק ש"י: הנדל. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א קמג. קנח.

ג'תסז

ב"ה, י"א אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — .

הנה ידועות הוראות כ"ק נשיאנו הק', אשר צריך למלאות הוראת הרופאים מומחים, וה"ה בנוגע אליו שכנראה ממלא הוראותיהם לסרוגין, היינו שלמשך זמן מפסיק בזה ומתנהג שלא כדבריהם, וכבר מבואר הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות, אודות יוקר הגוף של איש הישראלי, שבמילא צריך להשתדל שיהי' בריא ושלם, שאז אפשר לעבוד השי"ת מבלי בלבולים, ואדרבה כפירוש הבעש"ט עזוב תעזוב עמו, מיטן גוף, והנהגה הפכית בזמננו זה, הנה לפעמים קרובות יותר, סיבתה רצון צו ווייזען קונצען או גם גרוע מזה, ובמילא כלך מדרך זו, ועכ"פ מכאן ולהבא הנה ישאל את הרופא שלו הוראות מפורטות בהנהגה דאכילה ושתי' וכו', ובדאי יש לסדר שלא תהיי כל סתירה להשו"ע ח"ו וינהג כן, ובמילא וועט זיך בא אייך גיך אויסשטיין ויחזור לאיתנו.

בברכה לבריאות ולבשוי"ט.

ג'תסח

ב"ה, י"א אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מדי' אייר, הנכתב זו פעם הראשונה כדרישת נשיאנו הק' במצב רוח של בטחון, וכאמיתית מדת הבטחון, המבוארת בכ"מ שבוטחים בהשי"ת שימלא כל הצטרפות כפשוטם בגשמיות מבלי הבט, אף אם לפעמים ע"פ החשבון אין זה מגיע, ויה"ר שימשיך לכתוב תמיד במצב רוח כהני"ל שזה גופא ירבה בהבשוי"ט בטוב הנראה והנגלה בתוכן מכתבו.

ג'תסז

כפירוש הבעש"ט: ראה גם לעיל אגרת ג'שפא, ובהנסמן בהערות שם.

בבקשתו אזכיר את מרת . . . תחי' על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
צוקללה"ה נבג"מ זי"ע לאריכות ימים ושנים טובות, ולפלא שאינו מזכיר
באיזה אופן נסתדרה, כן לפלא עוד יותר שאינו כותב דבר ע"ד ההתועדויות
דחדש ניסן העבר, וכן לא ע"ד הפעולות בתוככי נשי חב"ד, ובטח ימלא
בהודמנות הבאה.

בברכה להסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות גם יחד בקרוב ממש.

ג'תסט

ב"ה, י"א אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מוה"ר אלי' ליב שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה' אייר, הנה ידוע פתגם הבעש"ט ששמענוהו כ"פ
מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שמכל דבר שהאדם רואה או שומע יכול ובמילא גם
צריך ללמוד הוראה בעבודתו את השי"ת, ועאכו"כ במאורע שנוגע לכו"כ
מבני ישראל, ובפרט אם רואים שמסר השי"ת רבים ביד מעטים באופן נסי,
ה"ז צריך לעורר תוספת כח לעבדו ית', ואין להתרשם כלל וכלל ממה שישנם
נוהגים באופן אחר, ורוצים לבאר הנהגתם ע"פ שכל שהם הרוב, והני"ל הוא
הוכחה להיפך, שאין הרוב בכמות מכריע כלל וכלל, וגם אלו המתנהגים
אחרת יודעים עד"ז, אלא שיצרם הרע אין נלחמים בו כראוי, ולכן נופלים
תחת ממשלתו, שזהו נוסף על כל שאר העניינים הנהגה דכפוי טובה באופן
היותר מבהיל.

משל למה הדבר דומה, למלך גדול ורב, שמראה אהבתו הגדולה

ג'תסט

מוה"ר אלי' ליב: רבקה.

מכתבו מה' אייר: ותוכנו: בין המחנכים יש מציעים לעבור כשתיקה על יום העצמאות שנקבע
לה' אייר ריש המציעים להזכיר במלים ספורות על המאורע שאירע לפני שבע שנים, שערכים
התנפלו עלינו וה' ברחמיו הצילנו.
ראה גם לעיל אגרת ג'תד.

והעצומה לאיש הדיוט נבזה שפל אנשים כו', ויורד אליו ממקום כבודו עם כל שריו כו', ומכניסו להיכלו היכל המלך כו' (ע"ד המבואר בתניא פרק מ"ו), האפשר לומר ששפל אנשים זה יאמר למלך, אשר היכל זה אינו של המלך אלא של ההדיוט, ולכן יתנהג בו כפי רצונו, ותחלת הנהגתו היא לגרש את המלך מהיכלו בכל האופנים שאפשרי, והיינו ע"י הנהגה גסה היפך ציווי המלך על כל צעד וצעד!! והנמשל מובן . . .

נהניתי גם מכתבו אשר חלקו מצה שמורה לחורי התלמידים דבית הספר שלהם, ובודאי גם בשאר בתי ספר הרשת נהגו מנהג טוב זה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב תמיד בענינים הכללים והפרטים . . .

בברכה לכהני"ל.

ג'תע

בי"ה, י"ב אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . בהנוגע למה שכותב אודות נסיעה לכאן להתראות, ושלעת עתה אין היכולת בידו, הנה ע"פ המובן ממ"ש בתניא פרק ה' — גם עתה היכולת בידו, ועוד יותר מהתראות בעלמא, כי הרי מבואר שם, אשר כשלומד תורתנו הק' ומשתדל להבינה ולהשיגה — הרי האדם הלומד מתיחד ביחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות עם הענין שלומד אותו.

ולכן כשילמוד שיעורים קבועים בתורת הנגלה ובתורת החסידות, שגם הנמצאים כאן לומדים אותם — נמצא, שהוא והנמצאים כאן מתייחדים ביחוד נפלא הנ"ל עם הענין הנלמד, ובדרך ממילא איש עם רעהו. ובפרט שעל ידי זה באה לגילוי גם כן הנקודת המבוארת בפרק ל"ב בתניא — שרק הגופים מחולקים והנפשות כולם מתאימות וכו' ולכן כל ישראל אחים ממש.

חלקו מצה שמורה: ראה גם לעיל אגרת ג'שפו, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תע

נדפסה בלקר"ש ח"י"ט ע' 468.
הנמצאים כאן לומדים אותם: ראה גם לקמן אגרת ג'תרכ.

והרי לגבי עצם הנפש אין המקום מפסיק, כי הוא למעלה מן המקום, וכמובן
ממה שכתוב בלקוטי תורה סוף חלק דברים ד"ה מזמור שיר חנוכת הבית.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל מתוך פרנסה ובריאות,

מ. שניאורסאהן

ג'תעא

בי"ה, י"ב אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הנחלת ישיבת תומכי תמימים אשר בלוד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א שבטח כבר נתקבל, הנה נפרטים
לקמן איזה נקודות בקשר עם מכתביהם הקודמים, שבטח יענו גם עליהם
במכתבם הבא, והם:

(א) מזכירים במכתבם אודות לימוד הלכות שו"ב ויו"ד, ובטח הכוונה
ג"כ לאומנות השו"ב לאחר כך ולימוד היורה דעה בכלל. ומובן אשר, בכלל,
נכון הדבר ובפרט בשביל התלמידים הספרדים (ומובן שיש להביא בחשבון
הדינים שבהם מחולקים מהשו"ב האשכנזים), אבל ביחד עם זה יש להנהיג
באופן שלא יומעט עי"ז שם הישיבה ומהותה בלימוד התורה בעמקות, וד"ל.

(ב) מזכירים שמנהלים שקו"ט אודות התקציב מועד הישיבות, שבאמת
אינו מובן כלל הסכום הקטנטן הניתן להם. ובפרט לאחר שביקר כאן הרב
שער שי', ואמר וכפל בשיחותיו שיחסו טוב והגון לישיבות תו"ת וכו', ולו
דעה גדולה בעניני הועד הנ"ל.

(ג) מהכפר נתקבל מכתב שקצבו שטח אדמה מספיק להבי"ס למלאכה.
ובטח יודיעו ג"כ הם הבפועל בזה.

ג'תעא

על האגרת חותם המזכיר, ומ"מ נראה מהתוכן והסגנון שהוכתבה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(ד) מהנכון הי' לברר סיבת העדר אישור בייס למלאכה עיי משרד העבודה. ובטח יש אופנים לשנות החלטתם עיי איזה שיפורים בייס למלאכה. מוכן שכלל וכלל לא עיי לימודי קדש.

(ה) לעת עתה, לא נתקבלו גליוני תלמידי בייס למלאכה ותמונותיהם.

(ו) בשאלתם אודות להנהיג קנסות לתלמידים בעד העדר התמדה וכיו"ב, הנה בענינים כמו אלו, יש להתחשב עם הנוהג במדינה בה נמצאים.

(ז) בהנוגע להחצעה אודות הבנינים בטבריא, הרי יש מקום ליסוד שם בייס למלאכה, כיון שכנראה – התלמידים יהיו מבין הספרדים, ולכן צריך לברר לכל לראש היש פערסאנאל מתאים לעמוד בראשות הנהלה שם (אם המורים יהיו שלא מאני"ש, משא"כ בראשות הנהלה שאין לוותר על זה). מובן שה"ה והבירור באם תהיי אפשריות לייסד שם סניף ישיבת תומכי תמימים, ואפשר עוד בתוקף יותר.

מה נשמע אודות הטענדער?

בכבוד וברכה,

א. קווינט
המזכיר

ג'תעב

בי"ה, י"ב אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבם מה' אייר, בו כותבים אודות הצעות השונות בהנוגע למקום יסוד כפר חב"ד שני. ולפלא שהשקו"ט הוא גם בהנוגע להתיסדות

קנסות: ראה גם לעיל אגרת ג'שפה.
הבנינים בטבריא: ראה לקמן אגרות ג'תעב. ג'חקנו.

ג'תעב

כפר חב"ד שני: ראה לעיל ח"ט אגרת ב'תתכו.

במקום רחוק, לא רק מכפר חב"ד העכשוי, אלא בכלל ממקום ישוב יהודים חרדים, לאחר שידועים הם המצב בזה באה"ק ת"ו . . . שבהתבוננות קלה מובן שאין להצעה כזו מקום.

(ב) בקשר עם הנ"ל, וכמו שדברתי בע"פ גם עם מר שז"ר שי' כשהי' כאן, וכן עם מר קורן שי' כשבקרני, צ"ל יסוד כפר חב"ד שני בסמיכות לכפר חב"ד העכשוי, אם אי אפשר הדבר בשו"א – הרי עכ"פ בסמיכות לישוב שבו נמצאים אנשים פעילים מחב"ד, וכמו ירושת"ו תל אביב לוד וכיו"ב, ואם גם זה אי אפשר בשום אופן – הרי עכ"פ בסמיכות לישוב בו נמצא גוש חשוב של בניי שומרי תורה ומצות. וכולי האי ואולי . . .

המוכשר המקום וישנן האפשרויות להקמת כפר חב"ד שני בטבריא, סביבות הבנינים של אדמת פאגיי וכו'?

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל ויה"ר מהשי"ת שיהי' בהקדם,

מ. שניאורסאהן

ג'תעג

בי"ה, י"ב אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מידיד אייר. הנה תי"ח על הסיפור עכ"פ מאשר עשו התועדות התלמידים, והר"י וחלקו היי"ג מסעודת אחרון של פסח, סעודתו של משיח, ובודאי עוררו את התלמידים בעיקר העיקרים שהוא המעשה בפועל, היינו התמדה ושקידה בלימודיהם (דעקימת שפתיו הוי מעשה, וכמבואר בתניא פרק ל"ז) ובקיום המצות בהידור.

במ"ש אודות וכו', אשר לע"ע אין לו פרנסה גשמית כו', הנה הלא אם

בטבריא: ראה לעיל אגרת שלפנ"ו. לקמן ג'חקנר.

ג'תעג

וחלקו . . . משיח: שנתן כ"ק אדמו"ר שליט"א עבורם כעת חלוקת כוס של ברכה בהתועדות אחש"פ.

לא היו מתיחסים בקרירות, בעת שחסרה להני"ל פרנסתו הרוחניות, שלא הי' בא המצב העכשוי, שעייז נגרם החסרון בפרנסה בגשמיות, והא בהא תליא, כשיוסיף בפרנסתו הרוחנית אשר גם עליהם מצדם להשתדל בזה ככל האפשרי עיי כל אלו שמזכירים במכתבו בהנוגע להני"ל.

אזי יוסיף השי"ת בברכתו לפרנסתו בגשמיות, וכידוע הסיפור ופסק כ"ק רבנו הזקן, דו זאגסט אלץ וואס דו דארפסט, און אויף וואס דארף מען דיך זאגסטו ניט, וכחסיוס שם, שכשעשה המוטל עליו נתמלאו כל צרכיו ובהרחבה.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל ויהי"ר שיהי' בהקדם.

ג'תעד

בי"ה, י"ב אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר נחום שמרי' שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מתחלת אייר והקודם לו.

הנה תי"ח על הבשו"ט של ההתועדות, והעיקר בהתעוררות של המתועדים בהנוגע לימים שאחרי ימי התועדות, ובטח גם לאחר זה הנה משגיחים כל אלו שהיכולת בידם על זה שתבוא ההתעוררות בפועל גם בימות החול.

ומי"ש שבני מערבא לא ראו רבי מימיחם, וגם השבוע ששהה כ"ק מו"ח

וכידוע הסיפור: ראה לעיל ח"ח אגרת ב'תקמז, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תצו. ג'תקט. ג'תקיא.

ג'תעד

מוה"ר נחום שמרי': ששונקין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תשנט, ובהנסמן בהערות שם.
השבוע ששהה: בקיץ תרפ"ט.

אדמו"ר היי זה בדרך מקיף. הרי מקיף סו"ס נכנס בפנימיות, ואחד הדברים בזה (בדרך מלמעלמ"ט הוא) ע"י שממשיכים מקיף יותר נעלה, או בדרך (מלמטלמ"ט) כשמשתדלים להמשיך המקיף בפנימיות ע"י עבודה, והרי שני הדברים ביד זקני אנ"ש שבירושתי"ו הוא, ע"י שיחזרו לפניהם מאמרי דא"ח שתורתו של הרבי הי"ז פנימיותו ועצמותו, וע"י שידריכום בהנהגותיו בדרך אשר הורה לנו בחיי היום יומי . . .

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל.

ג'תעה

ב"ה, י"ב אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק. ולפלא שאינו מזכיר דבר על דבר שיעוריו בלימוד הנגלה והחסידות, ולא ע"ד השתתפותו בהתועדות ובשיעורים הנלמדים ברבים כו' וכו', וראשית מכתבו ואפילו גם באמצעותו הוא רק בענייני פרנסה גשמיות וסברות שונות בזה, וכאילו ח"ו נשכח ממנו האמור בברכת המזון שהוא מן התורה, והתחלתה שהקב"ה הוא מלך העולם, והוא דוקא, הזן ומפרנס לכל בחסד וברחמים, שבמילא מובן ובלי כל ספק שצריך לעשות דירה לו יתי' כאן במקומו, ואז יקוים ג"כ הענין דהזן ומפרנס לכל, ויעיין ובעיון המתאים באגרת הקדש סי' ט' ובכ"מ שם.

ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא יתוקן הדבר מעיקרו, העיקר בהקיום בפועל, ובטח לא ימנע הטוב לבשרני טוב בזה . . .

המחכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תעו

בי"ה, י"ב אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר אברהם צבי שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה ניסן ואדר"ח אייר, שנתקבלו ביחד . . במ"ש
ע"ד הסיפור מענין שע"ה פרקים בהסוגיא דרצון ותענוג מי מכריח את מי,
שכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר לעצמו בהיותו צעיר, ואח"כ שרפס ואח"כ התחרט
על זה עכ"ל, והוא מסיפור אי' מזקני אנ"ש הרה"ח מיכאל דווארקין ע"ה,
ושואל פירוש הדבר.

והנה איני יודע למה צריך פירוש — אם על המספר או על הענין,
ובהנוגע להמספר, הנה ימצא בשולי הגליון מ"מ, משם מובן שייכות שע"ה
לרצון ותענוג* שהם כתר, עתיק ואריך, באדם התחתון, ובמילא גם באדם
העליון. כן מצוין בהמשך תרס"ו ששם מדובר בענין רצון ותענוג**, ובהנוגע
למה ששרפס ואח"כ התחרט, הנה י"ל בדרך אפשר, שכיון שהמדובר
בפנימיות התורה לא רצה לאמר דבר שלא שמע מרבו, ולהעיר מזח"ב רכ"א
ב'. ואח"כ הצטער ע"ז כיון שהמדובר הוא — בהבנת ענין שקבלו מהרב.

— דא"ג: משי"כ וסימנך יד יוסף, כנראה נשמט לפ"ז: ונחלק ליי"ד
חלקים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

זה עתה נתקבל מכ"י מטי אייר.

(*) לקו"ת ויקרא ט, ג. שם שה"ש לה, ד. לה, ג.
(**) ד"ה לך ואלך.

ג'תעז

ב"ה, י"ג אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתביו מכ"ט ניסן והקודם לו, וכן מג', ו' אייר והמברק
אודות השתתפות הבחורים בהרישום.

הנה פלא ותמי' גדולה עליו הרבה יותר מאשר על שאר אנ"ש באה"ק, כי
הרי הוא בעצמו הי' בארצוה"ב בעת שכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע, נשיא ישראל ולא רק של אנ"ש, הי' שולח את תלמידי התמימים לעבודת
תעמולה בנוגע לחינוך הכשר, ובחר במובחרי התלמידים ביותר, ושלחם לערי
השדה לייסד שם ישיבות קטנות במ ילמדו אליף ביי"ת עברי סידור חומש
משנה וגמרא, אף שתלמידים אלו מצד עצמם היו יכולים להתעסק בלימוד
החסידות, נוסף על לימוד הנגלה, ונודע לו גם אודות המיטוואך שעה שענינה
ללמוד עם קטנים וקטנות שאין יודעים אפילו לדבר אידיש, וצריך עוד
להסבירם ע"ד מודה אני, יסוד שמירת שבת כו' וכו', — וגם לעבודה זו שלח
כ"ק מו"ח אדמו"ר מהתלמידים, ואפילו מאלו שכבר עסקו בלימוד החסידות
ובעבודת התפלה כו' וכו', ואפילו בשעה שמספר התלמידים בישיבת תו"ת
כאן הי' קטן ביותר. וכשנצבת השאלה באה"ק ת"ו, ולאחר שכמה פעמים
השתתפו תלמידים הנ"ל בעבודת הרישום, והמדובר הוא ע"ד 15 תלמידים
לערך, ורק למשך שבועיים, הנה מניח הוא את כל עסקיו הצדה, ומבזבז ממון
לשלוח מברק לכאן — אפשר יעלה הדבר למנוע השתתפות התלמידים
בהרישום, (אף שע"יז עלול שבאיזה מקומות החדשים ואולי גם מהישנים —
ימנע ממאות נערים ונערות חינוך כשר . . .).

מובן ש"מצערי" יג"כ" הפאָרשעלעפעניש בהנוגע להבנינים לבית ספר
לחקלאות ומלאכה בכפר חב"ד — ועתה בא נוער ממרוקה, ואם היו הבנינים
מוכנים לקליטה במילואם — אפשר הי' להציל כמה עשירות מהנוער הנ"ל,
לקולטם בבתי ספר אלו, ולעשות געוואלד אודות בנינים חדשים נוספים,
משא"כ בהמצב העכשוי. וכשמזמן לזמן מתחדשת עוד הזדמנות להרחיב עניני
חב"ד באה"ק ת"ו, ובד"מ הפצת המעיינות חוצה לקיום היעוד לכשיפוצו
המעיינות קאתי מר, — הנה מזמן לזמן נתחדש עוד מניעה ועכוב . . .

ג'תעז

הרישום: ילדים ללמוד ברשת אהלי יוסף יצחק לייבאוויטש בשנת הלימודים הכאה.

נעם לי לקבל ידיעה אשר הביקור שלהם בבית ספר הרשת במנחה, עשה רושם טוב ביותר על התלמידים-ות. והלואי היו נשמעים לדברי ועושים בקורים כאלו לעתים תכופות יותר, ויהי"ר שעכ"פ מכאן ולהבא יעשו זה, והשי"ת יצליחם.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל,

מ. שניאורסאהן

ג'תעח

ב"ה, י"ג אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד בירושלים עיה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

פליאה קצת על הפסק מכתביהם בהמשך הפעולות הטובות, אשר בודאי ניצלו חדש ניסן, שע"פ מרז"ל (ברכות נ"ז א) נסי נסים נעשו בו, להפצת המעיינות חוצה וגם ההדרכות וההנהגות דתורת החסידות, ובטח ימלאו בהזדמנות הכי קרובה.

בנוגע למ"ש אודות ישיבת הערב, תקותי שבודאי ש"ב הרה"ח כו' שמואל מנחם מענדל ש"י מסר תוכן מכתבי אליו, שגם הוא נגע בשאלה זו, ומפני הכבוד ולאהבת הסדר אחזור ואכפול גם בזה, והוא:

אשר לא טוב לתועלת עבודתם בקדש, מה שמפצלים העניינים ביותר ולכל מפעל בשם יקרא ומנגנון במיוחד וכו', ולמרות שיש בזה תועלת דקנאות סופרים, והעומד בראש מפעל פרטי מרגיש אחריות יותר גדולה, אבל יצא שכרו בהפסדו, כי כמה עניינים שהם בבחי' נר לאחד נר למאה מבזבזים כחות בהכפלתם, כן ביצוע העבודה אינו פעיל כ"כ, כיון שלא כל הפרטים ידועים מאחד לחבירו, ולכל דבר הנהלה נפרדה ועוד ועוד, ולכן הצעתי שבהקדם

ג'תעח

מכתבי אליו: דלעיל ג'תמח.

האפשרי יעשו אסיפה בה ישתתפו כל הפעילים במקצועות העבודה שלהם, ומבלי למעט דמותו של מי שהוא או לנגוע בכבודו של מי שהוא, ירכזו העניינים באופן שתהי' התאמה שלימה במקצועות השונים, ובמילא גם פעילים ופעולות יותר גדולות, והוצאות הן בטרחה, הן בזמן ואפילו בממון יותר קטנות, ומובן ע"פ מכתבי מאז, וע"פ מה שנאמר ותשועה ברוב יועץ, אשר מהנכון במאד שישתתפו באסיפה זו גם מזקני אני"ש שבירושתי, ובפרט אלו שהתיעצו עמהם עד עתה, ובמילא יודעים מהלך העניינים ובראשם ש"ב הרה"ח כו' מוה"ר עזריאל זליג שי' סלונים.

כן אכפול גם בזה, אשר מפני כמה טעמים הנה השם אהלי יוסף יצחק ואפילו בהשמטת תיבת אהלי, הרי באה"ק ת"ו להשתמש בו רק במוסדות הרשת, ולכן להמפעל שלהם יש לקרות סתם בשם ישיבת ערב שעל יד וכו', אבל לא בשם הנ"ל, וכאן מקום אתי להביע תמיהתי בכלל על מה שנטלו שם זה וקבעום על מוסד מיוחד מבלי להתייעץ מתחלה עד"ז, והרי זהו שם נשיאנו נשיא ישראל, וקביעות שם מטלת אחריות גדולה ביותר, ומי הוא זה ואיזהו אשר יוכל להעמיד על דעתו הפרטית מבלי דעת רבים, ומאלו שאין נוגעים בדבר כו', ומובטח שיהי' קידוש השם ולא כו', והרי הרואים אין שואלים מי קבע את השם ואם הוא בהסכם רבים וכו', ולפעמים דנים על בעל השם מהמוסד שעליו נקבע שם זה, ואין להאריך בדבר המובן ובטח יתקנו את הנ"ל באופן המתאים . . .

מובן מעצמו, ואין להאריך בזה, אשר אין רצוני בכל הנ"ל לפעול ח"ו נמיכת רוח, ועאכ"כ נפילת רוח, ופשיטא שאין בזה ענין של גערה וכו', ואדרבה, מחד גיסא נהנה אני אשר הענין דחינוך על טהרת הקדש קא מרתחא בהו, אבל לאידך גיסא, ובפרט בזמננו זה צריכים הדברים להיות מסודרים ומשוכללים עד כמה שאפשר בהתחלת עבודה איזה שתהי', ולכן מובן שתקותי חזקה שימשיכו גם במפעל זה במרץ הכי גדול, ושאם יש פרטים שצריך לתקנם ע"י הוספה או גם ע"י גרעון ושלילה, הרי יעשה גם זה, ואדרבה, ע"י יתוסף במרץ ובהצלחה.

המחכה לבשו"ט ומברכם בהצלחה להפיץ המעינות חוצה הצלחה למעלה מן הטבע.

ג'תעט

בי"ה, י"ג אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו, כנראה משילהי ניסן ושלאחריו, ולקרורות במ אשר מקיים ציווי הקב"ה בקיום המצות בכלל ובמצות הצדקה בפרט, שתהיי בשמחה ובטוב עין, ובודאי יקיים השי"ת הבטחתו שעלי אומר ובחנוני נא בזאת, אשר עיי מצות הצדקה, הרי והריקותי לכם ברכה עד בלי די, ומדה כנגד מדה, הרי יהי גם זה בצנור של שמחה ובאור פני מלך חיים מלכא דלעילא, ובהעיקר אשר בקרוב יוכל לבשר שמצא שידוך מתאים בשביל בתם הבכירה תי.

מובן שצודק במ"ש שאין הוא דורש מאלו שמציעים נכבדות בשבילה בתנאי קודם להשידוך לימוד תורת החסידות וכו', כי בזמננו זה יראת שמים סופה להביא לידי הליכה בהדרכות החסידות והנהגותי, ובמשך הזמן גם ללמוד תורתה.

נהניתי ממ"ש שמתועד הוא בתוככי אני"ש ומתדבר אתם גם בהימים שבינתיים בהנוגע לד"ת הנהגות חסידיות כו' וכו', והרי ידוע ומפורסם עד כמה נהנו מהנהגות כמו אלו נשיאנו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ומובן ג"כ שכל אלו המקיימים פקודתם והוראותיהם וגורמים להם נחת רוח במקום הם נמצאים בהיכלות ובעולמות עליונים, שבודאי נחת רוח זה מביא לתוספת ברכה והצלחה בהמצטרך להמערור לו ולכל בי"ב שיחיו.

בברכת מז"ט ליום הולדתו ובברכה כפתגם כ"ק מו"ת אדמו"ר צו א געזונטען פרייליכען זומער.

ג'תפ

ב"ה, י"ג אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מערב חג הפסח — במצב רוח טוב בהרבה יותר מאשר במכתביו הקודמים. ויה"ר מהשי"ת שלא רק שישאר במצב רוח כזה, אלא אדרבה עוד יוסיף בבטחונו בהשי"ת, ובמילא במנוחת הנפש ובשמחה, שעיי"ז יתוסף גם המרץ בעבודתו בקדש.

בודאי אקבל ימים אלו ידיעות מפעולת הרישום, וההשקפות לשנת לימודים הבע"ל.

מ"ש שמרגיש הוא שבמקצוע ההוראה עדיין חלוש הוא, הרי מקרא ישן נושן הוא, ומדבר בכא"א ממין האדם, אשר עיר פרא אדם יולד, וממילא מובן שאך צעד אחר צעד הולכים בדרך ובמסילה העולה בית א"ל, להיות אדם הממלא את תפקידו לשמש את קונו בכל כחותיו ובכל יכולתו. וכיון שהמטרה היא התאחדות במהות ועצמות א"ס ב"ה ה"ז מובן שגם הדרך אין סופית היא. וכמו שכל אחד מבני ובנות ישראל כבר צעד לפנים מהנקודה הראשונה שבדרכו — הרי, מצד השני, עדיין אפשר לו להשתלם עוד יותר ויותר. ועיי"פ מרז"ל רגלי החיות כנגד כולם, וכמבואר בתניא סוף פרק י"ג, הנה כל המעלות ומדריגות שלמטה — הם כאין לגבי מעלת ומדריגת — היינו לגבי הנקודה — שיבוא אלי' לאחר שישתלם עוד מעט ועוד מעט להגיע לשלימות, שלכן מתאים לזה גם אופן הסייעתא דשמיא — שהיא ג"כ באופן כזה, וכמבואר באגה"ק סי' י"ד, אשר בכל יום ויום נמשכין מוחין עליונים מבחינה עליונה יותר שלא הי' מאיר עדיין מעולם עיי"ש, וכמו שהוא בכללות ובדברים עיקרים כן הוא גם בכל מקצוע וענין. ובמילא הרגש הנ"ל צריך לעורר תוספת כח ויגיעה ובמילא תהי' גם תוספת בהצלחה ובה'מצאתי'.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל, ולבשו"ט גם בעניניהם הפרטים שלו ושל כב"ב שיחיו.

ג'תפ

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 360 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
הרישום: ילדים ללמוד ברשת אהלי יוסף יצחק לייבאוויטש בשנת הלימודים הבאה.

ג'תפא

בי"ה, י"ג אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו שסיימו בדי אייר ושנים הקודמים לו, ובמענה עליהם:

א) בטח שמע מפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר כמו שבעסק מוכרח לדעת מעמד ומצב העסק שזהו בא ע"י חשבון צדק, ובכל זה, ישנם זמנים מסוימים לעריכת חשבונות, שע"פ רוב הם בסוף השנה, ובאם יעשה חשבון בכל שעה ושעה, הנה נוסף על בזבז הזמן והכחות יבלבל ג"כ להעסק. כי עסק ברובא דרובא צריך להעשות בהרחבה ובטחון, וכמ"ש הרחב פ"ך ואמלאהו, וחשבון ענינו מדידה וצמצום תנועה הפכית. הנה עד"ז הוא ג"כ בעסק התורה והמצות, שזהו עסק האדם העקרי שבריאיתו הוא לשמש את קונו, שלכן קבעה תורתנו הק' תורת חיים זמנים מיוחדים לעריכת החשבון שהם ברובא דרובא בסיום כל תקופה, היינו בק"ש שעל המטה חשבון על היום שעבר כו', ובשילחי השנה הוא חדש אלול, ובפרט ימי הסליחות על השנה שעברה. מהנ"ל מובן אשר שיטתו שלעתים תכופות עורך חשבונות שביניהם על הנהגתו במשך שנים שעברו, ושוקל עוד הפעם ועוה"פ אם צריך הוא להרבות בעבודת החינוך או בלימוד או בהשפעה על זולתו, ה"ז היפך הוראת כ"ק [מו"ח] אדמו"ר נשיא ישראל.

ב) בהנוגע לגוף הדבר, הנה תר"י מצות ניתנו לבני ישראל, ובאו רז"ל ואמרו שבכאוי"א צריך לעשות ולהדר לפנים משורת הדין, ובאה תורת החסידות ופירשה שכאוי"א מהן צריכה להעשות בהתלהבות ובחיות, ובכל זה הרי פשוט שאין סתירה ממצוה אחת לחברתה או לתר"י מצות האחרות, ואדרבה, מצוה גוררת מצוה. וה"ה בנוגע לשאלתו ההולכת ונשנית בכמה ממכתביו, שכל הענינים שמזכיר אודותם, עבודתו בקדש בהשפעה בסביבתו לתורה ומצותי, מלאכתו בקדש ב... עזרתו בבית אשר גדול השלום שבין איש לאשתו, וכמז"ל בזה שע"ז שכינה שר"י ביניהם, הנה כולם נחוצים הם וכולם הם זכות גדול, וכיון שהבורא היוצר יחד לבם הטיל עליו את כל אלו

ג'תפא

מפתגם: ראה גם לעיל ח"ח אגרת ב'תקטז ובכ"מ.

אדמו"ר שליט"א

צט

בבת אחת, בודאי יש אפשרות לסדר הענינים שלא לבד שלא תהי' סתירה מאחד לחבירו, אלא אדרבה עוד יסייע, והרי כותב במכתבו גם הוא, אשר זוגתו תחי' נהנית ממה שהצליח בהשפעתו על נער פלוני שעיי'ז נעשה ירא שמים, אף שבודאי מבינה שהנאתה תוסיף בו מרץ וחשק להמשיך בכגון דא, שמזה הוכחה שפעולות אלו מתאימות לרצונה ומסכמת עליהם בחפץ לב, מובן שברחוק מקום ואפי' בקירוב מקום, אי אפשר לקבוע מסמרות שמשעה פלונית עד שעה פלונית יתעסק בענין זה, ואח"כ עד שעה פלונית יתעסק בענין השני וכו', כי הכל תלוי בתנאי המקום והימים, במצב רוח, דרישת הענינים כו' וכו', אבל הלא — לא ניתנה תורה למלאכי השרת, ואין להגזים בהקישוי לסדר הענינים שיתאימו וישלימו איש את חבירו.

ג) מה שכותב שכשמביט על אברך או בחור היושב ולומד, והוא מתעסק ב... או בהשפעה על זולתו לקרבו לאבינו שבשמים, הנה ספק בידו אם בחר בדרך הנכונה. — הנה פסוק מפורש, ויצונו ה' (אלקיננו) לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה"א, ונאמר את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, שמזה מובן, אשר כל ענין של יראת שמים ויראת אלקים ושמירת מצוה בפועל זוהי תכלית כל האדם, ומובן ג"כ ע"פ פסק משנה אני נבראתי לשמש את קוני, ולא לשמש את עצמי, אפילו באופן נעלה, וע"ד הני"ל, וכמבואר ברמב"ם סוף הלכות תשובה, וכיון שלימוד התורה צ"ל מפני אהבת אדון כל, שציוה בה וכשרואה את אחד מבני ישראל, שעל כל אחד מהם נאמר בנים אתם לה' אלקיכם, ובן זה טועה ביער עבות בין חיות טורפות ונוכר על פסק רבי עקיבא שואהבת לרעך כמוך כלל גדול הוא בתורה, הרי מובן שבאם יעזוב את בנו של אדון כל הארץ לנפשו ויתעסק בלימוד כדי שחכם יתקרי ומבין יתקרי שלא זה תכלית בריאות האדם שעלה ברצונו ית' שישמש את קונו...

בברכה לעבודה מתוך השמחה.

ג'תפב

בי"ה, י"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר ירחמיאל שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו ממוצש"ק תו"מ, בו כותב אודות השיעורים שיש לו עם הזולת, עם יחידים וגם – והוא העיקר – עם קבוצת תלמידים, וישר חילו, ובודאי למותר להאריך בגודל הדבר, וכבר ידוע מרז"ל שאחר כל המעלות דהמלמד את בן חבירו תורה, ובנו וכו' הנה העומק רום – כשמוציא יקר מזולל (ב"מ פ"ה ע"א).

ובטח למותר לעוררו על הזהירות שלא יפרשו את לימודו עם תלמידי מוסדות חינוך מיוחדים – כעין נתינת הכשר למוסד החינוך ושיטתו. וכמו שכתבתי בזה כבר לאחדים מאנ"ש, אף שפשוט הוא, והזהירות בזה תלוי בתנאי המקום והמוסדות, שלא בכל מקום שוים הם. ובכלל הוא – ע"י אי ההכנסה של שיעורי לימודו בהתכנית שלומדים בהנ"ל, שלילת התערבות הנהלת המוסד בשיעורים וכו' וכו', ותשועה ברוב יועץ של אלו הנמצאים במקום.

במ"ש שבהרצאתו ע"ד נושא חסידותי – הנה מציע שגם הבנות תשתתפנה, אבל בתנאי שתהיינה בשורות נפרדות (ובודאי כוונתו בצדדים נפרדים של החדר והפסק מקום מתאים באמצע), הנה אף שאין לפרסם הדבר שזהו באופן רשמי, וכעין שיטה, כי בודאי ימצאו קנאים (שלא לשמה) שיזכירו ע"ד מרז"ל כל המלמד בתו תורה כו', אבל יש להשתדל שיבוא הדבר לפועל (כמובן בהזהירות – שלא יהי' כהכשר על עצם המוסד, וכנ"ל). וכמו שסידר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, כתות בנות לומדי חסידות עוד בהיותו בריגא, וגם כתב להם מכתבים בנושאים כאלו, ובמשך הזמן נראו הפירות והתועלת הגדולה מזה – כי הרי האשה היא עקרת הבית,

ג'תפב

חלקה נדפס בלקר"ש חכ"ב ע' 409 וחלקה שם ע' 431 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מוה"ר ירחמיאל: בלומנפלד. אגרת נוספת אליו – לקמן ג'תש"ט,
וכמו שכתבתי: ראה לעיל אגרות ג'תג. ג'חמ.
וכמו שסידר... בריגא: ראה גם לעיל ח"ח אגרת כ"שעה, ובהנסמן בהערות שם.

ועוד קודם לזה בהנוגע לשידוך, ובאמת הוא פסק ודין תורה, וכדאיתא בשו"ע הלכות ת"ת וגם בהלכות ת"ת לרבנו הזקן סוף פרק א', אשר הנשים חייבות בלימוד הנ"ל המביא את האדם לקב"ע מלכות שמים ליראת שמים ולהידור – בחיי היום יומים – בענינים של תומ"צ, והמפורסמות והנראה בחוש מעשים בכל יום – אין צריך אריכות.

בהתאם להנ"ל, מובן ג"כ גודל הענין שנתיסד גרעין או גם סניף של אגודת נשי חב"ד במחנם הטי. ובטח ישתדלו בהתפתחותם באופן המתאים. וכבר כתבתי מאז ולכמה סניפי אגודת נשי חב"ד, שאין להקפיד בהכנסת חבירות באגודתן שתהיי דוקא מקודם כבר משוכנעות ומתנהגות כמו שפיץ חב"ד. וכיון שרוצות להכנס באגודה זו, זה מראה על יחסן הטוב לחב"ד, ולכן יש להיות בטוח שברובן ורובן ככולן תביאנה מחשבה טובה זו למעשה, ובזמן לא ארוך, ואפילו באופן דטופח ע"מ להטפח . . .

בברכת הצלחה בכהנ"ל.

ג'תפג

בי"ה, י"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מיו"ד אייר עם המוסגר בו, ומוסג"פ הקבלות, ויהי"ר שגם להבא יבשר טוב בכל אותם הענינים שבמכתבו.

במ"ש אודות הנהגה עם התלמידים הקשישים, הנה מובן שצ"ל כעם תלמיד חבר ולא כעם תלמיד גרידא, ופשיטא שאין בזה ח"ו מיעוט הדמות של הרי"מ והר"י.

בברכה כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר צו א געזונטען פרייליכען זומער,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תפד

בי"ה, פסח שני, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגו"ח באה"ק ת"ו
סניף תל אביב
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לפלא שזה זמן ארוך ביותר שאין מהם כל מכתבים, ובודאי יתקבל
ימים אלו מכתבם בפרטית המתאימה מפעולותיהם בכלל, ובנוגע להמפעלים
חדש ניסן ולי"ג בעומר בפרט, וכן ע"ד השתתפותם בהרישום ההכנות לימי
החופש וכו'.

מאשר קבלת שני טופסים של הבטאון, ונראה מהשער והשינוי שבו
שהשיגו רשיון להופעתו, ולאו דוקא בתור פנימי, ובטח גם עד"ז יכתבו
בקרוב. ויה"ר שיהי' בשעה טובה ומוצלחת ויצליח הבטאון להיות צנור דרך
בו יבוא פנימיות תורת החסידות הדרכותי' ומנהגי', בסביבתם הקרובה וגם
בסביבה שלע"ע עדיין איננה קרובה, וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, שהלימוד מפסח שני הוא שתמיד יש לתקן, ואפילו
את זה שהי' טמא או בדרך רחוקה, ואפילו — לכם שעשה זה מרצונו.

נתעכב שילוח מכו זה. וז"ע נתקבל מכתבם מט"ז אייר.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש.

ג'תפד

רשיון... פנימי: ראה לעיל ח"י אגרות ג'נט. ג'דמא.
וכידוע פתגם: ראה גם לעיל ח"ד אגרת א"סט, ובהנסמן כהערות שם.

ג'תפה

ב"ה, י"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ בעל מדות
מוה"ר דוב יהודא שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ב אייר, נהניתי לקרות בו אשר מתחיל בהתעוררות להקים ביהכ"נ וביהמ"ד בחלק עיר טורונטה המרובה באוכלסין דבני ישראל, וכבר ידועה הוראת נשיאנו הק' אאזמו"ר של כ"ק מו"ח אדמו"ר — זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, די וועלט זאגט אז מען קען ניט ארונטער דארפמען אריבער, און איך זאג אז מען דארף לכתחילה אריבער, והרי כבר נאמר הרחב פיך ואמלאהו וחפץ הי' בידו יצליח, להגדיל תורה ולהאדירה, ביחד עם עמוד העבודה שבלב זו תפלה, ביהכ"נ וביהמ"ד יחד, וכדרז"ל עה"כ אוהב די שערי ציון.

ועי"פ הוראת רז"ל שכל הנוטל פרוטה מאיוב ה"ה מתברך מפני שהי' איש תם ירא אלקים גוי' (בי"ב ט"ו ב), הנה מוסגי"פ המחאה מאחת הקופות של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר ישתמש בה להתשלומים הראשונים, ויה"ר שיהי' ההצלחה והסייעתא דשמיא במילואה.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל.

ג'תפו

ב"ה, י"ז אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיו"ד לחדש אייר, בו מבקש תיקון על וכו', ואופן איך להלחם נגד זה בעתיד, היאוש תוקף אותו וכו'.

ג'תפה

מוה"ר דוב יהודא: שוחאט. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ד א"יא. לקמן ג'תקעב. ג'תשפד.
הוראת נשיאינו: ראה גם לעיל ח"ח אגרת ב"שכח, ובהנסמן כהערות שם.

והנה מבואר בכמה מקומות אשר היאוש הוא אחד התחבולות והדרכים של היצר הרע להפיל את האדם ברשתו, ע"י ההסברה שכיון שלא יהי' בידו לנצח היצה"ר, ח"ו, הרי אין תכלית ותועלת במלחמתו נגדו, ומובן שרעיון זה הוא אפיקורסות ר"ל היפך האמונה, אשר השי"ת הוא בורא כל העולם והאדם בכללו, ולית אתר פנוי מני' ואמר לו בתורתו הקי' בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, אלא שכל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, וכבר ידוע פסק רז"ל אשר ח"ו לא זכה, הרי ר"ל יכולה להעשות לו סם מיתה (יומא ע"ב ב), לכן מוכרחת התפלה לפני אדון כל שהיא בקשת צרכי האדם, והצלת נפשו עאכו"כ, וכדי שתהי' התפלה מקובלת, צריכה להיות בטהרה ובפירוש המלות עכ"פ, ומה טוב לעתים קרובות ותכופות בנתינת קודם [התפלה] איזה פרוטות לצדקה, וכדרז"ל עה"פ אני בצדק אחזה פניך, ויתנהג בכל הנ"ל ויאמר לאחר התפלה של שחרית בכל יום השיעור תהלים כפי שנחלק התהלים לימי החדש, וכשיעשה את כל זה – אף כי כמנהג ישראל צ"ל בלי נדר – אזי לאט לאט תקל עליו המלחמה ומעט מעט יגרש את היצה"ר מגבולו, ומהנכון הי' שילמוד בעל פה מהתחלת פרק מ"א בספר התניא עד התיבות כעומד לפני המלך (שם דף נ"ו ריש עמוד ב'), כן הי' מהנכון שיבדוק התפילין שלו.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תפז

ב"ה, י"ז אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... בודאי למותר לעוררו אשר הגשמיות והרוחניות יחד יהלכון, כי הרי הבריאה היא מאחדות הפשוטה, ולכן האחדות שולטת בכל הבריאה, אלא, כדי שתהי' הבחירה חפשית ניתנו שני דרכים, ועל האדם לבחור בחיים, ועיי' לגלות את האחדות שבכל, ועאכו"כ בהנוגע לבני ישראל גוי אחד בארץ, ולכן כשמודיעים ע"ד מצב בריאות בגשמיות מהנכון תמיד להודיע ע"ד מצב הבריאות ברוחניות, ובפרט כשהמדובר הוא בקשת ברכה מהרופא כל בשר

קה

אדמו"ר שליט"א

ומפליא לעשות שמחרוניות משתלשל להגשמיות, ובודאי גם ע"ד הנ"ל
ימלא פרטים אלו במכתבו הבא.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל.

ג'תפח

ב"ה, י"ז אייר, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ב אייר, בו כותב שירא הוא מהשפעת איזה אנשים
שממשיכים אותו לאורח חיים חפשי מדת ומצות, וגם לקבוץ חפשי, ולכן
רוצה לנסוע לישיבה בחו"ל. אבל אם זה, רק זה הסיבה, הרי כמה מקומות
ישנם באה"ק ת"ו שבם ישיבות כדבעי למיהוי, והרי יכול להכנס בתוכם
וללמוד בהתמדה ושקידה, וכשילמוד בדבוק חברים הרי יחזקוהו בהליכה
בדרך העולה בית א"ל, וכמו שנאמר ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם
היום, וכמה ישיבות ישנן שהן חדורים יראת שמים הן בפנימיות ואפילו
בחיצוניות, היינו בהלבושים וכיו"ב, שכל זה מגדיר את האדם ומוסיף
בכחותיו שלא להתפתות אחרי היצה"ר אשר גם אם בראשיתו שפתי חלקות
לו, הנה אחריתו מרה כלענה לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל בהקדם, ומה טוב שיהי' באחת הישיבות

באה"ק ת"ו,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תפט

ב"ה, לבי למטמונים, היתשט"ו
ברוקלין, נ.י.

כבוד הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נוי"מ בעל מדות עסקן
בעל מרץ ורב פעלים איש המעלה וכו' בנשי"ק
מוה"ר ר' יצחק מאיר הכהן שי

שלום וברכה!

אשר מכתבו מכ"ה בניסן עם המוסג"ב, ואבוא מיד לענינא דיומא,
הוא ענין חזית הדתית, ובפרט חזית מאוחדת בין אגודה ופאג"י, שלדעתי הוא
הכרח גמור, ותקותי, אשר עי"ז תגדל האפשרות גם לחזית דתית מאוחדת.
ואחרי שבקרני מר בנימין שי מינץ, עוד נתחזקה אצלי עמדתי זו.

כדי שלא להסביך המצב, אלא אדרבה להקל התנאים לחזית מאוחדת,
דעתי ברורה וחזקה אשר לעת עתה נקודת הכובד צריכה להיות רק בהנוגע
לבחירות בלבד, ואין לערב בזה ענינים צדדיים . . .

בכבוד ובהוקרה המצפה לבשורות טובות.

ג'תפט

מוה"ר יצחק מאיר: לרין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ד א"ל. א"מ. א"צ. לקמן
ג'תרכה.
חזית דתית: ראה בזה לעיל ח"י ג'כו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תפט. ג'תקג. ג'תקנח.
ג'תקצט. ג'תרכה. ג'תרעז. ג'תשמא.

ג'תצ

בי"ה, י"ח אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר יעקב שי
וזוגתו מרת רחל תחי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק והקודם לו, הנה נהייתי מהשיעור שלומד
עם בחורים מדי שבת בשבתו, ובלי נדר אזכיר שמותיהם על הציון הקי של
כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, בעת רצון, להמצטרך להם בכלל
ולחוספה בשיעורים בתורת הנגלה ובתורת החסידות, שע"ז יתוסף בברכות
השי"ת והצלחתו בהמצטרך להם.

בשאלתו בפירוש הנפש החיונית, הנה בכלל הכוונה בנפש החיונית
להנפש שאודותה מדובר בפרק א' דתניא שמתחלקת לנפש השכלית ונפש
הבהמית, יע"ן בזה בהערות לתניא עמוד פ"א ובהמקומות שנשמנו שם.

בהנוגע לאותם מהני"ל שהולכים לצבא בעוד חצי שנה, ורצונם בקשר עם
זה, הנה כיון שהוא בעוד חצי שנה עדיין מוקדם זה.

בנוגע להשגת ספרי תניא וספרי לימוד בכלל בזול, הנה יפנה בזה לצעירי
אגודת חב"ד, כי אין להכפיל הענינים, ומכמה טעמים צריכים לרכוש, והוא
יהי הממוצע והבי"כ דצעירי אגו"ח בהנוגע להני"ל.

כבקשתו אזכיר על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ
זי"ע במיוחד את בנם יוסף יצחק שליט"א, ושמא מילתא היא, ויה"ר
מהשי"ת שיגדל להיות ירא שמים חסיד ולמדן, ויגדלוהו עם שאר ילידיהם
שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

בברכת הצלחה.

ג'תצ

מוה"ר יעקב שי: פלס.

ג'תצא

ב"ה, י"ח אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר שלום שי

שלום וברכה!

... לפלא שאין ממנו כל ידיעות אשר נתרבה הענין דנר מצוה ותורה אור, ומאור שבתורה הדרכותי והנהגותי בסביבתו, ע"י תעמולה מתאמת והשתדלות במרץ הדרוש מצדו, ובטח יודע מהמבואר באגרת הקדש סימן י"ד, אשר בכל יום ויום נמשכים מוחין עליונים יותר ואור חדש שלא הי' עדיין מעולם כו' וכו', שמזה מובן ופשוט שהאתעדל"ת, או עכ"פ הכלים להנ"ל, צריכים להיות ג"כ באופן דמוסיף והולך, והרי הלכה כבית הלל ...

ג'תצב

ב"ה, י"ח אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום שני, הנה כבקשתו יזכירו את זוגתו ... על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע לרפואה קרובה, וכפי שמתאר המצב במכתבו הנה כנראה שחלק גדול במיחושה הוא מצד העצבים (ניערווין), ולכן מובן שכל שתסיח דעתה מזה על ידי עסק בענינים אחרים, והעיקר, ככל שתחזק בבטחונה בהשם יתברך הרופא כל בשר ומפליא לעשות ימהר זה הטבת בריאותה, ומובן שאין הנ"ל שולל כלל מילוי הוראת הרופא, כי הרי התורה נתנה רשות לרופא לרפאות, ולכל דבר צריך להיות אחיזה גם בדרך הטבע.

ועל פי מה ששמענו כמה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר פתגם הבעל שם

ג'תצא

מוה"ר שלום שי: רבקיין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ו א'תרנ"ג, ובהנסמך בהערות שם. ח"ו א'תתקיג.

טוב, שבכל דבר שאיש ישראל רואה ושומע יש בזה הוראה בעבודתו את קונו, הנה כיון שמשרתו על פי מכתבו היא במשטרה, עליו לנצל כל הזדמנות שבאה לידו לקדש שם שמים, על ידי שִׁירָאָה אשר האלקים שם משטרו בארץ (איוב ל"ח ל"ג) הן בחייו הפרטים והן במשרתו, ויהי רצון שגם זה יוסיף בהמצטרך לו בכלל ובהנוגע לבריאות אשתו תחי' בפרט.

בברכה.

ג'תצג

ב"ה, כ' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — הנה כבקשתו אזכירו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לאריכות ימים ושנים טובות, וכדאי הי' שילמוד שער הבטחון בספר חובת הלבבות ויתבונן בהעניינים המבוארים בו, וכשיתבונן אפילו לשעה קלה אשר כל אחד ואחת מבני ישראל מאמין באמונה פשוטה אשר לית אתר פנוי מיני, וידוע פסק רז"ל ע"פ הכתוב עוז וחדוה במקומו, ועפמ"ש שאין לבוא בשער המלך בלבוש שק, הרי אי אפשר לבלבל שמחתו של זה דעוז וחדוה במקומו, ע"י עצבות של מי שהוא, ושל מי שיהי, אפילו אם נדמה לו לפי שעה שיש יסוד לזה, ואיך צריך להתעמק בזה כי אפילו התבוננות קלה מספקת.

עוד זאת, שהרי ידוע פסק הרמב"ם והובא בשו"ע או"ח סי' רמ"א, שעבודת השי"ת צריכה להיות בכל דרכיך, וידוע ג"כ הפסק שעבודת השי"ת צריכה להיות בשמחה, וכמ"ש תחת אשר לא עבדת גוי, וגודל הענין דשמחה של מצוה, וכיון שבכל דרכיך יש בזה אפשריות דענין של מצוה, מובן שצ"ל השמחה במעונו, וכמבואר ברמב"ם סוף הלכות לולב והועתק במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בהקדמתו לס' קונטרס עץ חיים ולקונטרס העבודה, ויסיח דעתו ממחשבתו ומעצמו, ויעסוק בעניינים דאהבת ישראל ואהבת השם, והשי"ת יתן לו אריכות ימים ושנים טובות.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל בקרוב.

ג'תצד

בי"ה, כי אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מפסח שני, בו כותב אשר נכנס לשיבת תורת אמת.

הנה יה"ר שיהי' בשעה טובה ומוצלחת, וילמוד בהתמדה ושקידה אמיתיות הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות, וישפיע גם על חבריו בכגון דא, ובודאי למותר להאריך, אשר, לסייעתא דשמיא בזה זוכים ע"י שישפיע בהסביבה לקרבם לתורה ולמצות בכלל, ולחסידות הדרכותי' והנהגותי' בפרט, כי מדתו של הקב"ה היא מדה כנגד מדה (אלא שכמה פעמים ככה).

שני המכי הקודמים נתקבלו בעתם. ובשאלתו, שמנהג ביהכנ"ס בו הוא בעל קורא, שמתעטף הבי"ק בטלית בעת הקריאה (ודלא כמנהגינו) ותובעים שגם הוא יתעטף כנ"ל — ימלא דרישתם, כי א' בכגון דא על היחיד לנהוג כהרבים. ב' בעטיפת טלית יש גם ענין של כבוד הצבור (מגי"א סי"ח סק"ב), וכיון שהציבור או רובו מקפיד ע"ז, אין לזלזל בכבודם (ע"י אי העטיפה).

בברכת הצלחה בכהנ"ל.

ג'תצה

בי"ה, כי אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה' אייר, בו כותב שקבל חלקה חקלאית ובונים עתה, ושואל אם יבנו ביתו, אף שעיי"ז יכנס בחובות או לחפש עבודה כו'.

והנה כבר כתבתי לכמה מאנ"ש, ובקשתים לפרסם, אשר לדעתי צנור וכלי הפרנסה לאנ"ש הם בכפר חב"ד, וכל מי שזכה שיש לו חלק בו עליו

ג'תצה

כתבתי... בכפר חב"ד: ראה לעיל ח"י אגרות גירסב. ג'שא. ג'שלח. לקמן ג'תצ"ז.

להתאחז בזה בכל היכולת, ואין להתרשם שנכנסים בחובות לבנין הבית כדבעי, כיון שבתוך עמו הוא יושב וכל המתיישבים במצב פחות או יותר שוה אחד לרעהו, ובמילא יהיו תנאי התשלומין נוחים וכו', והשי"ת יצליחו בכל הנ"ל ובמכתבו השני יבשר טוב בזה, ומשיעוריו הקבועים בתורת הנגלה ותורת החסידות נוסף על השתתפותו בשיעורים הנלמדים ברבים.

בברכה.

ג'תצו

ב"ה, כ' אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

בהנוגע לשאלתו אודות החלקה והבנין אם יתעסקו בזה או לא.

הנה לפלא שכל אחד בפרט שואל, אף שכבר עניתי לכמה מאנ"ש ובקשתי לפרסם את הדבר, והוא, אשר ענין הכפר הוא ענין דברים, שעיי"ז בא גם הצלחת היחיד, וזכות רבוה"ק נשיאנו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מסייעת בזה, ולכן כל ענין שהולך בדרך עקלתון ובערמומית בזה, הוא מקום שחב לאחרים, ולכן מושלל הוא, ומזה מובן גם בהנוגע אליו שלדעתי צריך למסור החלקה והדירה לועד הכפר, כיון שבחדשים הבאים יעבוד בכרם חב"ד שלא בשטח מקום זה, ועצם הבטחון אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר עומד ומשמש במרום להשפיע המצטרך הן בגשמיות והן ברוחניות לאנ"ש בכלל, והעובדים במוסדותיו לוקחים חלק בראש, ושאין לו לדאוג על זה, כי אם אויף וואס מען דארף עם (וכידוע הסיפור בחסיד של רבנו הזקן, ופתגם אדמו"ר הזקן, דו זאגסט אלץ וואס דו דארפסט, און אויף וואס דארפמען דיך זאגסטו ניט, וכשהחסיד הנ"ל שינה הנהגתו הנה חזר לעשירותו ועוד יותר), הנה גם בנדון דידי' יצליחו השי"ת בהרחבת הדעת פרנסה כדבעי, ומילוי תפקידו בהשגת התכלית, כפסק המשנה אני נבראתי לשמש את קוני, ומובן שמכמה טעמים ההקדם בכל זה ישובח, וכאמור במכתבי הקודם יסע

ג'תצו

שכבר עניתי: ראה אגרת שלפנ"ז, ובהנסמן בהערות שם.
פתגם אדמו"ר הזקן: ראה גם לעיל אגרת ג'תעג, ובהנסמן בהערות שם.

בהקדס בשעה טובה ומוצלחת למקום עבודתו בקדש, ובזמן המתאים יבואו גם בני ביתו שליטי"א לשם בריאים ושלמים.

בברכת הצלחה.

ג'תצו

ב"ה, כ"א אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מוה"ר ישראל זוסמן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ז אייר, בו שואל הכוונה במה שכתבתי שגם נקודה הראשונה שמחוץ למעיין ה"ז בכלל חוצה.

הנה מעצם התואר נלה דאורייתא ונסתר דאורייתא, גופא דאורייתא ונשמטא דאורייתא, מובן, שבכל ענין ופרטי ענינים ישנם שני הדברים גם יחד, הן גליא והן סתים, וכיון שע"פ נלה, נקודה הראשונה שמחוץ למעיין אין זה המעיין עצמו, הרי גם בפנימיות הדברים ורוחניותם, מוכרח שכן הוא, ויעויין רשימות תהלים להצ"צ קיח, יט סק"ח.

ובהנוגע לפועל — שאפילו אני"ש וזקני אני"ש באמת, עליהם לדעת, שלימוד מאמר דא"ח או עבודת התפלה עצמה — שזהו המעיין עצמו — אין זה ערובה (באווארעניש) שלהם על אחר זה, וצריכים זהירות להמשכת ההתעוררות דהתפלה והלימוד על הרגע שלאחר זה. ואפילו אם הענין דרגע זה קשור עם עבודת התפלה ולימוד המאמר, וכגון באמירת תהלים שאחר התפלה או בלימוד השיעור שלאחר התפלה, וכמו שבנגלה צריך להזהר שלא יופסק החיבור בין המעיין והשוקת שבצדו וכמבואר במשנה בש"ס ופוסקים.

במ"ש בהענין שלא זכה ח"ו, אם שייך זה בלומד תורה ברבים כו'. הרי ידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע (נדפס גם בקונטרס)

ג'תצו

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 244 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מוה"ר ישראל זוסמן: דבורץ. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"י ג'רנט.
במה שכתבתי: לעיל שם. וראה גם לקמן אגרת ג'תשכט.

שממנו מובן שגם בלימוד ברבים שייך זה, אבל מזה גופא שסיפור זה לא נתפרסם אלא פעם אחת, ועד אז לא נודע אודותו וגם אחרי זה, מובן שברובא דרובא החשש הנ"ל הוא עצת היצר ותחבולותיו לבטל את האדם מהשתתפותו בתורה בלימוד ברבים, שזכות הרבים מסייעתו, שכשרואה שאין לו עצה אחרת בא בערמוניות, שע"פ יראת שמים אין כדאי הענין וכו', ואזלינן בתר רובא.

בהנוגע לשאלתו אודות אופן הסתדרותו בהחלק החדש דכפר חב"ד, כבר כתבתי חו"ד לכמה מאנ"ש שי, שזהו במקום שחב לאחרים ואין ללכת בזה בדרכי ערמה, אפילו אם שייך איזה הוראת היתר בזה, אבל לאידך גיסא, יש להשתדל ככל האפשרי להיות מתושבי הכפר. כי לדעתי ברור, שהוא הצנור והכלים לקבלת הברכה וההצלחה הנשפעת ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, העומד ומשמש במרום ומעורר ר"ר על אנ"ש תושבי כפר חב"ד ביחוד.

בברכת הצלחה.

ג'תצח

ב"ה, כ"א אייר, תשט"ו
ברוקלין.

ועד כפר חב"ד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתבם ממוצש"ק העבר, בו כותבים שכבר מסרו רשימה מלאה של המתישבים בשלב שני, הנה יה"ר מהשי"ת שיהי' בשעה טובה

(*) ועיין חגיגה טו, ב. ה"ל תי"ת לאדה"ז פ"ד ס"יז.

כבר כתבתי: ראה לעיל אגרת ג'תצח, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תצח

המתישבים: בשכונים החדשים שנבנו בכפר חב"ד, שעברו לשם מהדירות הישנות שנשרדו מתקופת הערכים.

ומוצלחת ושיתנהלו העניינים בזריזות, כי הרי בכמה פרטים הפסידו עד עתה על ידי התסבוכת וההמשך המבהיל בהבאת העניינים לידי פועל, וכבר ידוע מאמר החכם – הובא במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר – העבר מלמד להועיל העתיד, ומוכן שזהו בהנוגע להבניינים דשלב השני, וכן על שאר ענייני הכפר ההולכים ונמשכים עידן ועדנים. ביחוד נהניתי ממה שהוסיפו חלקות דבעלי מקצוע, אף ששמונה בלבד אינן מספיקות, ובטח אם תהי' אפשריות להגדיל בזה יעשו ככל הדרוש ...

ג) ובהנוגע להסברא שיושיבו בהדירות שיוצאים מהם, דיירים חדשים ולא שועד הכפר יבחר אותם. הנה לפלא גם על הקס"ד בזה, כיון שזהו הכנה קרובה לאבוד הבעלות בכל הכפר הישן וגם החדש. ואין זה ענין רק לשעה, כיון שנעשית פרצה וסדר חדש, ועליהם לעמוד בכל תוקף, שהם צריכים להיות הבוחרים את המתיישבים החדשים, ומוכן ג"כ, שאין זה ענין למלחמה, ועליהם תומ"י להכין רשימה מלאה לכל הדירות שיתפנו, וכשיבואו ברשימה מוכנה מבין העולים, ויסבירו שבהם חפצים הם, והם מתאימים לרוחם ונזקקים לדירור כו', יוכלו להבליע בנעימה את הנקודה האמורה לעיל, היינו שאי אפשר שיתערבו מבחוץ בהעניינים הרוחניים של הכפר ולא יוצרכו אפילו לדבור חריף בזה, כי בטוחני שלע"ע אין הכוונה להושיב בהכפר אנשים בלתי מתאימים, אלא שא"א שיהיו דירות פנויות, ובאמת פליאה שאין מצדם מוכן רשימה כזו, בה בשעה שבטח נודע להם ע"י הנהלת אגו"ח, וע"י הו"ח א"י"א כו' מוה"ר ישראל שי' לייבוב, שכמה מן העולים היו תחת השפעת חב"ד, ורצונם להמשיך בזה גם באה"ק ת"ו. ואין צועקין על העבר, ועכ"פ הנה תיכף בקבלת מכתבי זה יתקשרו עם הנהלת אגו"ח, ויכינו רשימה ובה יותר על המספר הדרוש כיון שעלול שאיזה מהמוצעים על ידם יופסלו מהמשרדים השונים מאיזה טעם שיהי', וכבר ידוע הצחות אשר מקום פנוי וחלל כו' מקור לצמצומים ודינים, ושולח הנני מכתבי זה מהיר, ובודאי גם המענה עליו יתקבל בחזור ...

ו) פליאה בעיני ג"כ מה שלא נגשו לבנות בית הכנסת ולהבדיל מקוה, והתירוץ שישנו לע"ע רק חצי הסכום לפ"ע, הנה אם היו נוקטים בשיטה זו בענייני הכפר לחכות עד שיהי' הסכום המלא, מובן המצב שהי' אז, והרי כבר ראו במוחש כשמתחילים הנה סו"ס גם גומרים, אף שבעת ההתחלה אין בידם הסכום המלא, וכיון שהקיץ הוא עונת הבנין באה"ק ת"ו בודאי יגשו תומ"י לבנין בית הכנסת ולהבדיל בית הטבילה.

בהדירות שיוצאים: ראה לקמן אגרות ג'תקנו. ג'תש.
מן העולים: ממרוקו.

קטו

אדמו"ר שליט"א

ז' בהנוגע לשמו של הכפר, הנה גם בזה פליאה השאלה, כיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר קרא לו כפר חב"ד (במילא גם בכל מכתבי קורא הנני רק בשם זה), ואין מקום לשנות או לשם עודף ונוסף על זה . . .

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל בהקדם הכי אפשרי.

ג'תצט

בי"ה, כ"א אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ז לחדש זיו, בו כתב אודות הצעת שידוכין שיש לו עם בת כהן.

וכבר ידוע פסק תורתנו הק' המובא בשו"ת לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, חלק אבן העזר סי' י"א, ומסקנתו שיהי' בקי במסכת אחת, וכיון דדשו בה רבים מתיר.

במ"ש שהורי המשודכת (וכנראה גם המשודכת בעצמה) אינם מסכימים שתהי' ראשה מכוסה.

הנה בכגון דא אם לא ישנו דעתם, ח"ו, בהחלט אין כדאי להתעסק בשידוך זה כלל, כי נוסף על שזהו ענין דת משה ויהודית, וכמובא בש"ס ופוסקים, הרי זה גופא הוכחה, שרצונם לייסד השידוך ולהתחילו היפך דעת מלך מה"מ הקב"ה, ועיין גם כן בזהר חלק ג' דף קכ"ו ריש עמוד א', והאריכות בדבר הפשוט אך למותר, אלא שבאם יתחרטו בהם ותתנהג כבת ישראל כשרה, הרי יהי רצון שיהי' בשעה טובה ומוצלחת.

בברכה.

ג'תק

בי"ה, כ"ג אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מלפני חג הפסח, בו כותב שישנם שינויים בעבודתו בכלל ובעבודת התפלה בפרט. הרי מבואר הענין בכמה מקומות בתורת הדא"ח – מתחיל מספר התניא – אשר לאום מלאום יאמץ. ובידו הדבר תלוי. אלא שצריך לדעת, שכמו בכבוש ארץ ישראל בגשמיות, ה"י הסדר דמעט מעט אגרשנו – ע"ד זה הוא בכבוש ארץ ישראל הרוחנית שבכל אחד ואחד מישראל [וכמבואר הענין ארץ – רצון, וכמרז"ל שרצתה לעשות רצון קונה. ישראל – כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל], ואדרבה, כשח"ו רואים שינוי לגריעותא, צריך לעורר זה תוספת בכחות הגלויים והתעוררות דכחות הנעלמים בהתבוננותו אשר מה זה עשה ה' ככה וכו', וכמבואר בתניא. והשי"ת יצליחו להשפיע על סביבתו בכגון דא – שזה מוסיף בהסייעתא דשמיא בהנוגע לו.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות,

מ. שניאורסאהן

ג'תקא

בי"ה, כ"ג אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... וואס טוט זיך בא ...? מען דארף אים זאגן, אז, בתוך כלל ישראל, דארפן זיך גרייטן צו קבלת התורה בשמחה ובפנימיות, במילא דארף זיין דער וכבסו שמלותם והקדמת נעשה לנשמע. און קענען קען ער – ער דארף נאר וועלען, וקרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת.

ג'תק

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 464.

ג'תקב

ב"ה, כ"ג אייר, תשט"ו
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבה מג' אייר, בו כותבת אשר הוטב מצב בריאותה אף
שלא חזרה עדיין לאיתנה, הנה קרוב לודאי שהשיור שישנו עדיין, הוא חלק
מדומה, ולכן היסח הדעת בזה – שמוכן שאין בזה סתירה למילוי הוראת
הרופאים – ישלים מצב בריאותה.

במה ששואלת אודות הידורים שרגילה בהם זה כמה וכמה שנים,
ושבעלה לעת עתה לא נהג בהם. מובטחני שבאם יסבירו לו את ההידור
שבדבר, הנה לא רק שלא יפריע אותה מהנהגתה זו, אלא, שאדרבה גם הוא
יתנהג באופן כזה, כי הרי זוהי הוראה ברורה מן השמים אשר הידור זה שייך
אליו, וכנודע פתגם הבעש"ט ששמענוהו כמה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, אשר כל דבר שאיש הישראלי רואה או שומע יש בזה
הוראה בשבילו בהנוגע לעבודתו את בוראו, וכיון שבאיזה אופן שיהי נכנס
הידור זה לתוך ד' אמות שלו, בודאי גם הוא ביכולתו להתנהג בו ושייך הוא
אליו.

ומובן שגם על זה נאמר מה שנאמר על כללות תורתנו הק', שדרכי' דרכי
נועם ואפילו כל נתיבותי' שלום, וכשיסבירו כל הנ"ל בלי התרגשות ובדרכי
נועם ושלום, בודאי יתרבה השלום בביתם ועל ידי זה גם ברכת השיי'ת, כי
הרי השלום הוא כלי המחזיק ברכתו של הקב"ה כפסק משנתנו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תקב

פתגם הבעש"ט: ראה גם לעיל אגרת ג'שפא, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תקג

ב"ה, כ"ד אייר, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו מ"יג אייר, ועל עיקר באתי ובענינא דיומא, בהמשך לשיחתנו אודות החזית המאוחדת, אשר על פי השמועה רק זמן קצר ביותר נשאר בו אפשר עדין לאחד רשימות, ולגודל הדבר, הנה למרות שכבר דברנו עד"ז, ויודע הוא עמדתי והנימוקים שלי, הרי ידועה הוראת רז"ל שבשעת מעשה מחוייבים לכפול עוה"פ בענינים כיו"ב.

ואסתפק בנקודה אחת, אבל עקרית לדעתי, וכמובן בהקדמת סליחתו אם אפשר ויש בשורותי דלקמן חריפות שלא הורגל בה, אבל בודאי גם בענינו פשוט שאין ח"ו כוונתי לפגוע במי שהוא באופן פרטי - והיא:

הכל מודים, ועל אחת כו"כ מנהיגי מפלגה, שתועלת הרבים (המפלגה) דוחה תועלת היחיד, ומזה - שתועלת כללות הצבור דוחה תועלת חלק שלו - המפלגה. ובהנוגע לאנשים דתיים - שבאמת הרי כל ישראל הם מאמינים בני מאמינים - הנה העולה על כלנה הוא ענין הדת.

וכמו שהמפלגה דורשת מאת חברי שיוותרו לפי שעה על עניניהם הם, לטובת המפלגה, ומבטיחה תמורת זה שבסיכום האחרון ירויח גם הפרט על ידי וויתור זה, וכנהנה וכנהנה, הוא הדין ועוד במדה גדולה יותר, בהנוגע לויתור המפלגה על רווחי היא לטובת כלל הציבור, ואין צריך לומר בויתור הפרט, בויתור המפלגה או של הציבור לטובת החזקת הדת ומילוי דרישותי. אלא שכיון שדתנו היא תורת אלקינו האין סופי, גם הריחוב הבא מהוויתור לטובת הדת היא בליגבולי לגבי הוויתור.

ובאותיות ברורות יותר, איש דתי ואפילו מפלגה שקוראת עצמה בשם דתית, עלי להחשיב לכל לראש הרווחים בשטח הדת, ורק אח"כ להביא בחשבון רווחי המפלגה. ועוד זאת בזה, אשר אי אפשר להוליד שולל את הבוחרים עד אין קץ, ובודאי ימצאו כאלה אשר ידגישו ויבליטו את הסתירה הבולטת, שבין תכנית מפלגה דתית ופעולותי המביאות היזק ברור לדת

ג'תקג

החזית המאוחדת: ראה גם לעיל אגרת ג'תפס. ובהנסמן כהערות שם.

בשביל ריוח מסופק ביותר של אנשי המפלגה. וזהו מוכרח להביא היזק גם להמפלגה ולאנשי.

ובודאי למותר להעלות בזכרון כי המצב בעת הבחירות האחרונות לכנסת, ששמשו הבחירות שדה קרב למפלגה דתית אחת בחברתה דוקא, למסע השמצה וחירוף וגידוף של מפלגות דתיות מבלי כל הגבלה, וקיום "בהידור" גדול ומבהיל את הנאמר מהרסיד ומחריבך ממך יצאו.

והנה כל זה — מקומו כשמדברים עם פב"פ בתור מנהיג מפלגה, אבל לפי אמונתי, המיוסדת על מה שנתבאר בארוכה בתורת החסידות, ובלי רבנו הזקן (תניא ספ"ט) — בחינת חכמה שבנפש האלקית כשמתחילה לפעול פעולתה, אזי כל העניינים המגדים על זה ומעלימים ומסתירים עלי, בטלים ומבוטלים והיו כלא היו ממש כו', וככתוב הרים כדונג נמסו, ועצום כח זה כל כך לעמוד בנסיון למסור נפשו וכו' וכו'. ובטוחני שאם יתבונן לשעה קלה שבודאי לפי כל השיטות הנה העדר הקמת חזית מאוחדת — מידי ספק לא יצא שעלול להזיק לעיני הדת בארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, יחליט שבעניינים כאלה, אפילו ספק וספק ספיקא מחייבים (ומזכים) את כל מי שיכול לעשות בזה, לנצל את כל השפעתו בכיוון הטוב. מובן שגם היצה"ר איננו עומד מרחוק ורק מתבונן בהנעשה, אלא ממציא לכל אחד ואחד טעמים מתאימים לתכונת נפשו. ובלי כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אביו, הנה "לפעמים מתלבש בלבוש צדיק תמים ענו ובעל מדות טובות", ויש מקום לומר שיבוא בהסברה שהקמת חזית מאוחדת היא גניבת דעת הבריות והיפך האמת וכו' וכו', ואם זה לא יועיל הרי ישנה עוד עצה להסביר: מי אני ומה אני והן לא ישמעו בקולי ואין בידי למחות וכו' וכו', ועוד טענות שונות ומשונות, אבל הרי אין כל טענות אלו משנות את המציאות, וגם בכגון דא רק לפני הקב"ה גלוי אם יש בידו למחות או לא.

אחת מההדרכות של כ"ק מו"ח אדמו"ר היא הנקריית בלי העולם אופטימיזם, ובלי החסידות — בטחון אשר סוף כל סוף ינצח הטוב האמתי, ולא רק בהנוגע לעתיד הרחוק ולהכלל, אלא גם בהנוגע להפרט ובעתיד הקרוב.

ולכן אף שמחשבה מנקרת שמאחר שנשארו רק איזה ימים בהם אפשר עוד להקים חזית, ובודאי לא אני היחיד המעורר על זה, וכל הכתוב לעיל הם

ענינים פשוטים ומבוארים, הרי מ"נ – או שהענין מצד עצמו יביא להקמת החזית, או גם מכתבי לא יועיל –

בכל זאת באתי בשורותי אלו, והרי לעולם יראה אדם עצמו שקול וכל העולם כולו שקול. ורוצה אני לבטוח בכי שאם נצרך אומץ לב מיוחד לשנות עמדה של כמה שבועות, לא תהיי מניעה מצד זה. ויהי רצון מהשי"ת שכי ינצל הזדמנות זו על ידי ניצול השפעתו במילואה ובתקיפות הכי גדולה להקמת החזית המאוחדת של כל ארבע המפלגות.

ומובן מעצמו שהכוונה בכל הכתוב לעיל הוא אך ורק לחזית טכנית בשביל הבחירות, כי כל המקשר הקמת החזית בתנאים בלתי טכניים והנוגעים להמחר של הבחירות, אף אם יהיו צודקים במאה אחוז, הרי בהתחשב עם המציאות – על ידי זה מבטל מלכתחילה אפשריות ההקמה, ולא רק שאינו מקיים אותה, אלא מהרס אפשריות זו.

תקותי שכמרז"ל אין אדם נתפס על צערו, הנה לא יקפיד על אי-איזה הביטויים שבהנ"ל שאפשר קצת חריפים הם. ות"ח מראש אם יבשרני טוב בנקודה העקרית. ויהי רצון שיתאמת הבטחון שלי בנצחון הטוב והאמת אפ"י במפלגות.

בכבוד ובברכה.

ג'תקד

ב"ה, כ"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכי כ"ז אייר והקודם להם. נהניתי על מה שעומד בקישור עם הרב... ויה"ר שתהיי זה התחלת השינוי לקרב עכ"פ את אלו הרוצים להתקרב, אלא שלדעתם עוד לא נתקיים כמים הפנים לפנים, ואף כי בטח צודק בכתבו כי אשמים ב' הצדדים ושהריחוק הוא בלי שום טעם, הנה כדאי שאני"ש יהיו המתחילים בצעדים לקרב, ומובן שיכול למסור זה לכל האברכים ואני"ש בכלל בשמי, אף שגם זה מובן שקיום המעשה מצדם לא ע"י ציווי וקבי"ע תפעל יותר (מלבד מי שהוא עבד נאמן שהקבי"ע שלו מביאתו לתכלית התענוג וכמבואר בכ"מ ומהם בהמשך רס"ו)...

קכא

אדמו"ר שליט"א

ג'תקה

בי"ה, כ"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מ"ג אייר, בו כותבים אודות סדר הלימודים
וזמניהם בקיץ הבע"ל, ואף שאין מזכירים עד"ז, הרי בודאי לפני כל חג ומועד
מדברים עם התלמידים אודות זה, נוסף על לימוד דיני החג ומנהגיו באופן
המתאים להבנתם.

מ"ש אשר התי הקטנים לומדים רק עד הפסקת הצהריים, וכנראה
שכוונתם עד שעה 12.30, צריך עיון איך מבליים שאר היום, היינו רובו, ובפרט
שבטח שבתלמידים אלו ישנם מגיל כזה שעליו נאמר ספי לי' כתורא, ובטח
ימלאו עד"ז בהזדמנות הבאה . . .

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש.

ג'תקו

בי"ה, כ"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מל"ב בעומר, בו כותב אשר מסדר לקוטים מדברי
רבוה"ק מסודרים על פרשת השבוע.

הנה מובן שנכון הדבר, אלא לשלימות הענין צריך להורות המקור ממנו
נלקח הקטע, בכדי שהרוצה להרחיב הבנתו בענין יוכל ללמדו במקורו, ומובן
ג"כ שאין כדאי לערב בילקוט זה פתגמים שלא מהני"ל, ואפילו פתגמים

ג'תקו

מוה"ר צבי הירש שי': חיטריק. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ז א'תחקצט.

מגדולי עולם ופשוט, ובהתאים לכל זה טוב ג"כ שיצוין ע"ד הענין המובא,
אם זהו בלשונו ממש או בהעתקה מלשון אחרת, והשי"ת יצליחו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תקו

ב"ה, כ"ד אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר ניסן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"יב אייר, מ"ש שאין נמצא בסביבתו מי שיוכל
ללמוד — בל"נ — דרושי התו"א ולקו"ת מתאים לשיחת שבת מברכים
שלפני חנוכה, כבר אמרו רז"ל לא יגעת ומצאת אל תאמין, יגעת ולא מצאת
אל תאמין, ופשוט שאין כוונה בהני"ל ליטול שעות הקבועות ללימוד הנגלה
אלא להוסיף עליהם.

ומה שהעיר באגה"ק סי' א' במ"ש שם המעמיד ומקיים את הראש הוא
השכל כו', להוליד מתבונה זו דו"ר כו', בחינת הזרועות והגוף שבנפש, ולמה
השמיט ראש. — הנה פשוט הוא כי זהו סיום הביאור על ההולדה מתבונה זו
דו"ר כו', היינו המדות שנחלקות לשלש, חסד דרועא ימינא גבורה כו' תפארת
גופא. ומ"ש אח"כ לקיים הראש והזרועות, מפני שמתחיל לבאר פעולת
המתנים שהם מעמידים לא רק המדות אלא גם את השכל, ומה שלא פרט גם
בכאן הגוף הוא דאטו כרוכלא ליזל ולחשוב, והרי כבר נתפרטו כל שלשת
הקוים לפני זה, ששם נכנס בפרטיות המדריגות של המדות וכמו שמבאר
רשפי אש פחד ה' וליבוש כו'.

ובמה שהעיר במ"ש להלן במוסגר ועל העמדת בחינת וקיום הראש אמר

ג'תקו*

מוה"ר ניסן: הורביץ.

דרושי התו"א ולקו"ת: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'רנט.

קכג

אדמו"ר שליט"א

טעמה כי טוב סחרה, ורוצה לאמר שהכוונה בזה לתיבת סחרה ומדבר במקיפים. הנה לדעתי אינו כן, כי אין נזכר כלל לעיל אודות מקיפים והדיוק הוא כפשוטו בתיבת **טעמה** — טעם ושכל ובא בהמשך לפסוק הקודם חגרה בעוז מתני' ותאמץ זרועותי שזה המתנים והגוף כו' ובהמשך לזה — טעמה, עניני טו"ד.

בברכה.

ג'תקז

ב"ה, כ"ה אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר יצחק שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ה', הנה בהנוגע להאתרוגים דאיטליא, הרי כבר עניתי שאין בידי ידיעות משם. ואפשר כדאי שכת"ר יתקשר עם הרה"ג הרה"ח כו' מוה"ר מרדכי הכהן שי פערלאוו הדר במילאנא-איטאליא.

נהייתי ממה שכותב, אף כי רק מלים אחדות, מהתועדות דל"ג בעומר, ויה"ר שיתועדו לעתים תכופות יותר, וע"פ מרז"ל גדולה לגימה שמקרבת, וע"פ פתגם רבנו הזקן ע"ד התועדות חסידותיות — יקויימו כל הענינים המקוויים מהתועדות כדבעי . . .

במש"כ בתניא רפמ"ג — יראה הבאה מההתבוננות בגדולת ה' היא בחי גדלות **דיר"ת**, ולא יר"ע. ומבואר הענין היטב בקוני העבודה פ"ג.

בברכה — כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר — לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות,

מ. שניאורסאהן

ג'תקז

מוה"ר יצחק: דוכאור. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קלא, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'חרנו.

פתגם רבנו הזקן ע"ד התועדות: ראה אג"ק אדמו"ר מוהר"צ נ"ע ח"ג אגרת חשפד. לעיל ח"י אגרת ג'שלו. לקמן ג'חרעז. ג'חשמו.

ג'תקח

בי"ה, כ"ה אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר סעדי" ש"י

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ' אייר, נהניתי ממ"ש שלאט לאט מתרבה מספר התלמידים. ובודאי עושים ככל הדרוש בזה – עד שיהי' יותר מזמן לימוד העבר, כי הרי מעלין בקדש, ובענין זה "מביטים" על ההגדלה – בהמוסדות אשר עמהם עומדים בקישור, ולומדים בזה כמה פירושים.

אף שאין מזכיר אודות הלימוד של דינים ומנהגי ישראל, בודאי אין זה אלא חסרון בכתיבה, אבל ישנו הלימוד בפועל, כי רב הוא, וכמדובר כבר כמה פעמים.

נהניתי במיוחד מההתועדות שערכו עם התלמידים בהילולא דרשב"י, והרי מרז"ל גדולה לגימה שמקרבת – קאי גם על תלמידים ומושפעים. ובודאי גם בקשר עם חג השבועות יערכו התועדות, אם בימי היו"ט עצמו או לפניהם או לאחריהם. ואפשר יש מקום להא ולהא.

בודאי מתדברים אנ"ש שבמרוקה ביניהם אודות התכנית דימי החופש הבע"ל. ויה"ר שיהי' בהצלחה. וכן שאר פרטי עבודתם בקדש.

אתענין לדעת – **ניט אפיציעל** – אופן תיקון המקוה החדשה שכותב אודותה.

בברכה, כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות,

מ. שניאורסאהן

ג'תקח

מוה"ר סעדי" ליברוב. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"ט ב'תתכט, ובהנמקן בהערות שם.
לקמן ג'תקסח. ג'תרט.
התלמידים: באהלי יוסף יצחק ליובאוויטש ספרו, מרוקו.
המקוה: ראה לקמן שם.

ג'תקט

ב"ה, כ"ה אייר, תשט"ו
ברוקלין.

האברך שרגא פייוויש שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב ע"ד סדר לימוד שיש לו בישיבה, ואח"כ לימוד עם תלמידים בתלמוד תורה, און דערמאנט אויך וועגען דעם וועלען פארען אין אמעריקא.

לויט דער גמרא סוף קדושין הם לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני, וואס פון דעם פארשטייט מען אז אלע ענינים פון עולם, ניט נאר אייערע, זיינען תלוי אין דער ערפילונג פון ואני נבראתי לשמש את קוני, איז אז השי"ת האט אייך מצליח געווען, און האט אויסגעוויילט אייך אלס זיין שליח לקרב לבן של בני ישראל לאבינו שבשמים דורך דער עבודה לערנען מיט תלמידים תורה, און אויך צו האבען א גוטע השפעה אין דער ישיבה און תלמוד תורה, דארפמען פארלויפן טראכטען נאר ווי צו פארגרעסערען אייער ארבעט אויף וויפיל עס איז נאר מעגליך, און בפרט אז די ישיבה דארף מאביליזירען אלע פראנענע כחות בכדי צו פארגרעסערט ווערען סיי בכמות און סיי באיכות אויף וויפיל נאר מעגליך איז, און עס איז דאך באוואוסט דער ווארט פון רבנו הזקן צו איינעם פון זיינע חסידים אז מען דארף זארגען אויף וואס דארף מען מיד, וועט השי"ת דענסטמאל פארזארגען דאס וואס איך דארף, והוא הדין בהנוגע לכל אחד ואחד מאתנו.

און איר זאלט מוסיף זיין אין התמדה ושקידה אין דעם לערנען פאר זיך און מוסיף זיין בעבודתו בקדש צו פארגרעסערען די ישיבה אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש אין מעלבורן — וועט דורך דעם אויך צוקומען אין די ברכות השי"ת והצלחתו אין אייערע ענינים הפרטים.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקט

נרפסה בלקו"ש חכ"ב ע' 372 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
האברך שרגא פייוויש שי: הרצוג, מלבורן.
דער ווארט פון רבנו הזקן: ראה גם לעיל ג'תעג, ובהנסמן כהערות שם.

ג'תקי

ב"ה, כ"ה אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... במה שכותב אודות מר . . . הנה אזכירם על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע בעת רצון, ונוסף על שיבדקו התפילין שלו וכן המוזוות בביתם שיהיו כולן כשרות כדין, ושמירת דיני וחוקי טהרת המשפחה כדרישת תורתנו תורת חיים, צריך הי' לברר אם לא הי' בהשיוך שלהם פגיעה בכבודו של בן או בת ישראל, ואם נזהרים במניעת שבועה אפילו שבועה של אמת, ופשיטא משבועה בחיי מי שהוא, וכדאי הי' שיתענינו שניהם בעניינים דאהבת ישראל בכלל ובנוגע להכנסת אורחים להאכילם ולהשקותם כפשוטו בפרט, ויה"ר מהשי"ת שיקבל תפלתם וימלא בקשתם . . .

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש לפעול בתלמידיו שיהיו חסידים יראי שמים ולומדים ויזכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקיא

ב"ה, כ"ה אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעשי"ק. ולפלא שבמכתבי לכמה מאנ"ש מוכרח אני להזכיר ולעורר כ"פ על הפתגם של רבנו הזקן (אשר כ"פ נדפס ונתפרסם מכבר), והוא, דו זאגסט וואס דו דארפסט און זאגסט ניט אויף וואס דארפמען דיד.

ג'תקי

בהשיוך שלהם פגיעה: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'שכו, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תקיא

הפתגם של רבנו הזקן: ראה גם לעיל ג'חעג, ובהנסמן בהערות שם.

ואין זה ענין של הטפת מוסר, כי הרי כשסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר את הנ"ל הוסיף סיומו שכאשר תיקן חסידו של רבנו הזקן הנהגתו בהתאם להוראה, הרי הוטב מצבו ועוד יותר טוב מבתחלה, ולאחר שהודיעו את כל זאת נפתחו הדרכים להנהגה זו ותוצאותי נקל הדבר לכאמ"א מאתנו, ויה"ר שמכאן ולהבא יהיו מכתביו ובכלל מכתבי אנ"ש מתחילים בבשורה טובה מהוספה בשיעורים בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות ועבודת התפלה ובהשפעה בכגון דא על הסביבה, ואח"כ יבואו שאר הענינים, כי האלקים עשה את האדם ישר, שהגשמיות משתלשלת ובאה כתוצאה מהרוחניות.

בבקשתו אזכירו לפרנסה בהרחבה מתוך הרחבת הדעת, ולענין מסחרו שכותב אודותו.

כן אזכיר את זוגתו ואת כל ילידיהם שיחיו להמצטרך לכאמ"א מהם כפי שכותב במכתבו.

ואחתום מענינא דיומא וכלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקיב

ב"ה, כ"ה אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו מיום ההילולא דרשב"י, ובינתים בטח הגיעו מכתבי מענה על מכתבו הקודם שלו.

במ"ש אודות רופא מומחה א"י שיש לו שם טוב גם בין בני ישראל, ושואל חוות דעתי — לא הבנתי מה הספק בזה, כי בעיני רפואה אין מבדילים בזה, ואומן לא מרעי אומנתו, וכמו שראינו במעשה בפועל אפילו מנשיאינו הק', ובפרט שכותב שהוא דתי. וישלח השי"ת דברו וייטיב מצב בריאותו ע"י איש פלוני וטיפולים פלוני.

וסגולה מיוחדת לימים האלו, שמתקרבים אנו לזמן מתן תורתנו שמביאה רפואה לעולם, וכמבואר בארוכה גם בשמו"ר, שכל ישראל היו בריאים ושלמים לקבלת התורה.

בברכה — בלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר — לקבלת התורה בשמחה
ובפנימיות.

ת"ח על משלוח החוברת "הרופא העברי" שבטח תתקבל ימים אלו.

ג'תקיג

ב"ה, כ"ה אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויפן בריף אין וועלכען דו שרייבסט וועגען בלבול
המחשבות.

דו דארפסט ריידן וועגען דעם מיט דיין משפיע פון חסידות, און
בשעת'ן דאוונען זאלסט דו דאוונען פון סידור און ניט אויף אויסווייניג, און
אויך דאס רוב פון לערנען — א חוץ דאס וואס מען לערנט אויף אויסווייניג
— זאלסט דו לערנען פון דעם ספר אדער קונטרס, און אז מען קוקט אריין
אינווייניג זיינען די אותיות מאירות, און השי"ת זאל דיר העלפען צו לערנען
בשקידה ובהתמדה, און מצליח זיין אין די מסיבות שבת וואס דו פירסט אן,
און בכלל אין גוטער השפעה אויף דייע חברים שיחיו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תקיד

בי"ה, כ"ו אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר פרץ שי

שלום וברכה:

במענה על מכתבו מכ"ד אייר, בו כותב אודות הקביעות דלימוד תורת הנגלה ודא"ח, ומזכיר אשר אחרי חג השבועות נוסעים הרבה מאנ"ש לנאות דשא, ובדאי בעוד מועד יתחילו לדבר ולעורר על הקביעות שיעשו בנאות דשא ואדרבה בהוספה, כי הרי את זה לעומת זה עשה אלקים, וכשהגוף מתעסק לחזק בריאותו ע"י ענינים גשמיים כפשוטם, בהוספה באכו"ש טיול וכו' (ולא תמיד הכונה לעבוד את השי"ת — בגלוי), הרי זה דורש הוספה ג"כ בבריאות הנשמה, ועוד יותר מאשר בבריאות הגוף, כיון שהסביבה בנאות דשא ממשכת יותר לענינים פשוטים הנ"ל מאשר בעיר, ולכה"פ צריכה להיות ההוספה ברוחניות כמו ההוספה בגשמיות, והרי מובא שזהו אחד הטעמים ללמוד פרקי אבות תיכף לכניסת הקיץ, כיון שאז הטבע מתחזק האילנות מלבלבים וכו', ומובן ג"כ שמזה אין סתירה כלל וכלל להוראת הבעש"ט עזב תעזב עמו כו', ולא ע"י תעניות וסיגופים כי כח המתאווה יש להלבישו בקדושה וכו', עדי יקוים היעוד המקוה שהגוף לא רק שלא יבלבל להרוחני ולא רק שיסייע בידו אלא שאדרבה נקבה תסובב גבר.

בברכה כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר לקיץ בריא ושמח, ובגו"ר גם יחד.

ג'תקיד

נדפסה בלקו"ש ח"ח ע' 369 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מוה"ר פרץ: מוצקין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קפג, ובהנסמן בהערות שם.
להוראת הבעש"ט: ראה גם לעיל אגרת ג'שפא, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תקטו

ב"ה, כ"ו אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ וכו' הרב מוה"ר עזריאל זליג שי'
וזוגתו מרת רבקה תחי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — בו כותב אודות הצעה
להמשיך בעבודתם במשרתם עתה גם לשנה הבע"ל, ויוסיפו ג"כ בהשכירות
בעד העבר וכן בעד העתיד.

הנה נכון הדבר ובפרט שכנראה אין מתערבים ברוחניות הענינים
ויכולים לעשות בזה ככל האפשרי בהחדרת רוח יראת שמים ותהדרה
בהכרת מצות מעשיות בהתלמידים-ות, ועל ידיהם עכ"פ במשך הזמן בבתי
הוריהם.

ועי"פ הנ"ל מובן ג"כ שההצעה לעבוד במחנה קיץ ג"כ נכונה היא, ויה"ר
שחפץ ה' בידם יצליח להקים תלמידים-ות מתאים לתכלית בריאת האדם,
וכמאמר המשנה אני נבראתי לשמש את קוני.

מ"ש שבאסיפות אגודת הנשים מדברים אודות פרשת השבוע, אף שנכון
הדבר, כמובן בכל זה מוכרח ג"כ לימוד דינים ומנהגי ישראל, ובפרט בהלכות
הצריכות בחיי היום יומים של חול שבת ויום טוב, וגם לימוד זה אפשר
לבארו באופן שלא יהי יבש לפי חושי השומעות ע"י הקדמה דסיפורים
השייכים לדינים ומנהגים אלו . . .

בברכה.

נ.ב.

אם עד עתה לא בדקו המזוזות בביתם כדאי שיבדקו אותם עתה ע"י
סופר מומחה.

ג'תקטו

מוה"ר עזריאל זליג שי': שרפשטיין.
בהלכות הצריכות: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'מח, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'עתר.
ג'תערב. ג'תשעח.

קלא

אדמו"ר שליט"א

ג'תקטז

ב"ה, כ"ו אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — וכבר כתבתי לכמה מאנ"ש, ואמרתי לו ביחוד כמה פעמים אשר הגשמיות והרוחניות יחד יהלכו בעולם בכלל, ובהנוגע לאיש ואשה הישראלים בפרט, וכשמבקשים הצלחה בגשמיות וברכה בזה מוכרח להגדיל הצנור והכלים הרוחניים להמשכת העניינים מלמעלה, והם הם ענייני תורה ומצות כמובן, ולמרות כל דברי ההתעוררות הרי הם נשארים בדבור בע"פ וגם במכתבו משתמט מלהזכיר אף מלה אחת בהנוגע לתכלית בריאת האדם שהוא כהוראת המשנה סוף קדושין אני נבראתי לשמש את קוני.

ובטח גם בעיניו פשוט שלא בשביל ענייני מסחר או סרסרות והדומה, ירדה הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, וכוונתי כפשוטה ללמוד בכל יום ויום ממש שיעור בנגלה ושיעור בחסידות, נוסף על שלשת השיעורים בחומש תהלים ותניא הידועים, און מיט א שמייכל און שווייגען טוט מען גארניט אויף . . .

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תקיז

ב"ה, כ"ח אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג עוסק בצ"צ רב פעלים מוה"ר ישראל זיסל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"א אייר, אשר נעם לי לקרות בו ע"ד פגישתו עם

ג'תקיז

מוה"ר ישראל זיסל: דבורץ, ירושלים.

כ"ק מו"ח אדמו"ר בזמן שהותו באה"ק ת"ו, וגם עם אביו כ"ק אדמו"ר –
 זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, והרי מפורסמת הוראת הבעש"ט אשר כל דבר שאיש
 הישראלי רואה או שומע יש בזה איזה לימוד בהנוגע לתכלית בריאתו שהיא
 דבר משנה ואני נבראתי לשמש את קוני, ועאכ"כ בהזדמנות פגישה עם נשיאי
 ישראל מורי דרך לבני דורם ולדורות אחריהם . . .

בכבוד וברכת החג וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר לקבלת התורה בשמחה
 ובפנימיות.

ג'תק"ח

ב"ה, כ"ח אייר, תשט"ו
 ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ד אייר, בו כותב אשר התחיל לעיין בספר התניא
 הק' והתפעל מזה, ועז רצונו לדעת וללמוד עוד חסידות ליובאוויטש.

והנה כבר ידוע פסק המשנה בהמעלות שהתורה (כל חלק ממנה) נקנית
 בהם, דבוק חברים. ולכן מהנכון שיתקשר עם אנ"ש אשר בסביבתו, אנשי
 חב"ד, ובדאי יוכל למצוא חברים ללימוד זה, והרי אין לך דבר העומד בפני
 הרצון, ובפרט אם – כלשונו – עז הוא.

אלא שגם בתורת החסידות, כמו בכל שאר חלקי התורה תורתנו הק' –
 נאמרו הוראות רז"ל לא יגעת ומצאת אל תאמין, לא המדרש עיקר אלא
 המעשה – היינו גם הליכה בהדרכותי ומנהגי, אלא שהסדר גם בזה הוא
 הלימוד שמביא לידי מעשה.

ובשאלתו מדוע צריכים ללמוד דוקא תורת חב"ד.

הנה צריך הענין ביאור ארוך שקשה להעלותו על הכתב, ובפרט בלי
 ידיעה מוקדמת אודות ידיעותיו בשיטה זו. והנקודה היסודית בזה היא –
 בדוגמת המענה על השאלה, מדוע צריכים ללמוד גם גמרא ולא משנה או

ג'תק"ח

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 238.

ביאור ארוך: ראה גם לעיל אגרת ג'תס"ג.

תורה שבכתב בלבד, שהמענה על השאלה הזו פשוט, שלימוד הגמרא הוא מוסיף ומבאר ומגלה את הטמון ומרומז במשנה ותורה שבכתב, והוא הדבר בהנוגע לתורת חב"ד – המבארת ומסברת, ובמילא מגלה, הטמון והמרומז בתורת הבעש"ט ותלמידיו, ובפנימיות התורה בכלל, ואם בשנים מלפנים היי לימוד פנימיות התורה שייך (מכמה טעמים) רק ליחידי סגולה, הנה בדורנו זה מצוה לגלות חלק תורה זה, וגם הכרח, וכמבואר באגרת הקדש לרבנו הזקן סי' כ"ו מהאריז"ל (ועיין בארוכה בהקדמת תלמידו הרח"ו בשער ההקדמות), ומבואר בארוכה יותר בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר – אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר – זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בפרט לאברכים חובשי בית המדרש.

ויהי רצון שרצונו הנ"ל יתגבר על ההעלמות והסתרים ויפעול פעולתו – שיזכה להתקשר באילנא דחי, וכמבואר באגרת הקדש שם מיוסד על מאמר משה רבינו רע"א מהימנא.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקיט

ב"ה, כ"ח אייר, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

נהניתי ממה שממשיך בהקישור עם מר . . . ש"י ואם כלל כללו חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם, עאכ"כ מי שמרגיש כבר זעזועים פנימים, אף שלא תמיד מבין סיבתם או שלא תמיד ההבנה חודרת לחיצוניות הלב וע"י פעולות במחדו"מ.

נהניתי במאד מה שתה"י אצלו הזדמנות לשוחח עם התלמידים של הנ"ל, וכיון שאיננו כותב רמת ידיעותיהם ומהותם קשה להורות נקודות דתוכן השיחה, ובפרט שבודאי גם הם מצדס יעוררו ענינים ולא רק שישמעו ממנו. ובכל אופן בטח ידוע לו תמצית מכתב הארוך מכ"ק מו"ח אדמו"ר

ג'תקיט

מכתב . . באשכנז: אג"ק שלו ח"ג אגרות תתלו. תתלט.

זצוקללה"ה נב"מ זי"ע שכתב לפרופסר באשכנז ונדפס בהתמים, ובו הענין ע"ד ההכרח במצות מעשיות ובדוגמת מי שנטמטמו חושיו שרק ע"י נגיעה בגופו אפשר להתקשר אתו, ושם ג"כ אשר ידיעת התורה קשורה בהכשרת האדם הלומד ודלא להבדיל כחכמות חיצוניות, ובדאי למותר לעוררו אשר ישאיר א שליף, כוונתי שתה"י לו היכולת להפגש אתם גם לאחר זה, והשי"ת יהי עם פיהו ויצליח לעורר בהם את הנקודה הפנימית שבדאי נמצאת בתוך כאו"א מישראל ואלו המחפשים את האמת בפרט.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקכ

ב"ה, א' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... בקראי הסיפור המוסגר במכתבו וכן ספרו ... הנה לאחר בקשת סליחתו, אבוא בהערה, אשר —

בכל העתקה, אם ללשון אחרת ועאכו"כ מכלי לכלי, היינו האותיות ששמעון, לאותן של המספר, הנה נוסף ע"ז שאי אפשר שלא יהיו בההעתקה רושמי תפיסת המעתיק, ועל פי רוב לא רק רושמים אלא גם פירוש וביאור — הרי בהעתקה אי אפשר למצות את הפנים המרובות (וכידוע פתגם רז"ל: מ"ט פנים לתורה, ע' פנים לתורה וכו'), אשר בהתורה, הסיפור, או הפתגם המקורי, ואף שלפעמים הכוונה היא למסור הדבר בביאורו, או עכ"פ בפירושו — הרי אפשר לשני הענינים גם יחד, ע"י שמביאים הענין כצורתו — כפי ששמעו המקבל הראשון — ונוסף לזה הפירוש או הביאור. ובאופן כזה הרי הא והא איתנהו. ועאכו"כ שכל הנ"ל מקומו ביתר שאת בנוגע לתורות הנשיאים הק', ולהסיפורים אודותם, כיון שמלבד התורות שנרשמו בביכלאך, רק אצל שרירי ויחידי סגולה נשמרו הדברים כצורתם.

ישנם אנשים שאין בכחם לקלוט ולמסור אח"כ ענין כמו שהוא מבלי שיעבור ע"י הפריזמה של נפשם, ודוקא — בהשתמש בהטרמינולוגי של חסידות — באופן התלבשות גמורה ולא בדרך מעביר. אלא שכמדומה לי בהכירי אותו — שבאם ירצה באמת יוכל להראות גם "קונץ" זה למסור

קלה אדמו"ר שליט"א

דברים כצורתם. וזכות הרבים תלוי בו. ובאם שורותי אלה תסייענה בזה –
והי' זה שכרי . . .

בכבוד וברכה – כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר – לקבלת התורה בשמחה
ובפנימיות.

ג'תקכא

ב"ה, א' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת ישיבת תומכי תמימים אשר בלוד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

. . . במ"ש אודות חופש בימי הקיץ, הנה מובן שיותר נוגע שיהיו
התלמידים בכותלי הישיבה בשילהי אלול ובעשי"ת מאשר בחדש אב, אבל
מובן ג"כ שאין ליתן חופש גם באב גם באלול ועשי"ת.
בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקכב

ב"ה, א' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . הנני מעורר גם אותו ע"ד המבואר בתניא ובחסידות בכלל הענין
דמוח שליט על הלב, ומוסיף רבנו הזקן שגם מצד הטבע והתולדה כן הוא,
שמזה מובן שאצל כל אחד זו היא הנהגה טבעית, ובלבד שלא יגרה את היצר
הרע, ובהביא בחשבון ע"ד הזכות של עבודה במוסדות חינוך הכשר הנקרא

ג'תקכא

מובן שיותר נוגע: ראה לקמן אגרת ג'תשנ. וראה גם לקמן אגרת ג'תרפ. ובהנסמן בהערות שם.

ע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר, הנה יש להשתדל שכל שזכה בזה ימשיך בעבודה זו
(כמובן מבלי שיזיק להתלמידים-ות), אף שלפעמים צריך להבליג על רגשות
הלב ומוכרחים להתאפק אפילו מהוכחה שע"פ תורה לפי שעה . . .

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות ולבשו"ט.

ג'תקכג

בי"ה, א' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מיום א' במדבר עם הפ"נ המוסגר בו, בו כותב
אודות חו"ד הרופא מהטבת מצב בריאותו, ויה"ר אשר הלוך ילך וטוב עדי
יחזור לאיתנו . . .

מ"ש אודות הפצת חומר מתאים בין שכניו בבית הבראה, הנה צריך הי'
לברר: א) אם יש ליתן הנ"ל בתור מתנה להספרי' דשם בכדי שבטופס אחד
ישתמשו בו רבים, כי מובן שאין הקופה מספק[ת] ליתן במתנה לכאז"א וגם
אין תועלת בזה כ"כ, ואדרבה מילתא דמגן מגן שו"א בעיני המקבל. ב)
בהתייעצות עם היודעים תכונת נפש הנמצאים בבית הבראה לערוך רשימה
מספרי קה"ת המתאימים בשבילם, וכשיתקבלו ידיעות אלו בטח ישתדלו
בזה.

ומסוגלים ימים אלו שמתקרבים אנו לזמן מתן תורתנו המביאה רפואה
לעולם, וכמבואר בארוכה גם בשמו"ר שכל ישראל היו בריאים ושלמים
לקבלת התורה.

לברכה בבריאות בגו"ר.

קלז

אדמו"ר שליט"א

ג'תקכד

ב"ה, א' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ד אייר, בו כותב על שתובעים אותו למשפט. והרי
בכגון דא צריך להתייץ עם עורך דין היודע החוקים על אתר, וגם לעורר
שימת לבם שכיון שהוא עלה מזמן לא כביר ממדינה במ ענייני בית הדואר
אינם מפורסמים כל כך, וגם לאחר שעלה לאה"ק ת"ו נמצא הוא בכותלי
הישיבה ושוקד ומתמיד בלימודו, הנה מובן ופשוט שאין הוא בקי בעניינים
כאלו ופשיטא שאין לחושדו במה שאין בו (והשי"ת יתן לו הרעיון הנכון איך
לייעצו).

והרי כבר ידוע בין חסידי חב"ד הזהירות בעניינים כאלו, עד שכ"ק
אדמו"ר הצמח צדק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, כשהי' מוסר מכתב על ידי נוסע
או מהלך ממקום אחד לחבירו, הי' בבת אחת עם זה מכניס למשרד המתאים
שוה של הוצאת הבי דואר שבימיו של מכתב כזה, והרי ידוע עד כמה
מדקדקים ללכת בדרכים שהורו להם רבותינו נשיאנו הק'. ומתוך מנוחת
הנפש יוסיף בהתמדה ושקידה בלימוד נגלה דאורייתא וסתים דאורייתא
וקיום המצות בהידור.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מוזכיר

ג'תקכה

ב"ה, ב' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק, בו שואל אודות הזריקות (איינשפריצונגען)
שעושים עתה לילדים קטנים, איך ינהג בזה.

הנה בכגון דא נאמר אל תפרוש מן הצבור, וינהג כמו שעושים רוב

קלח

אגרות-קודש (ג'תקכה)

הכתה בבית הספר בה לומדים ילידיהם שיחיו, ויעזרם השי"ת לגדל את כל
ילידיהם שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.
בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקכו

בי"ה, ג' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... נחנתי ממ"ש ששניהם משתדלים בעניני שידוכין של תלמידי
הישיבה, ובפרט אלו הגלמודים וכו', ויה"ר שחפץ ד' בידם יצליח, ומובן גדול
הענין ממ"ש ומה' אשה משכלת, ואמרז"ל, שעוד מששת ימי בראשית הקב"ה
דוקא מזווג זיווגים, וכל העושה בזה שכרו גדול ביותר, וכמבואר בכמה
מקומות ...

בברכה לבשו"ט ולקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקכז

בי"ה, ג' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הנחלת בית המדרש נוסח האר"י ז"ל ...
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

איך האב באקומען אייער בריף פון כ"ד אייר, געשריבען דורך דעם
מזכיר מוה' ... אין אויפטראג — לויט ווי ער שרייבט — פון דער הנהלה,
ובמענה עליו:

ג'תקכז

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 612.

בכלל ווען עס זיינען פראן חילוקי דיעות צווישען צוויי צדדים, און עס נעמט אן א פאָרס פון מחלוקת, עפענטליך און מיט שארפע אויסדריקען, איז כמעט שטענדיג זיינען שולדיג ביידע צדדים, אויב אפילו אין פערשידענע מאָסן און אמאל אויך איין צד אין א גאר גרויסער מאס, אבער עפעס שולד איז פראן אין יעדער צד. זעלבסט פארשטענדליך, אז מיינונגס פערשידענהייט איז א נארמאלע ערשיינונג, ווארום עס איז אין דיעותיהם שוות, אבער ניט אז דאס זאל צובריינגען צו מחלוקת און אין א שארפער פארס.

על אחת כמה וכמה, ווען דאס איז פארבונדן מיט א שול וועלכע איז א בית תפלה לו יתברך, וואו אידען קומען דאווענען און אויסבעטען בא השם יתברך, דאס וואס מען נויטיגט זיך בגשמיות וברוחניות, און הקב"ה וואס ער איז דער עצם הטוב, וויל ממלא זיין די בקשות און די תפלות, איז אבער א באדינג, אז אלע מתפללים און אלע דיעה זאגער פון שול, געדיינקען דעם פסק המשנה, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, וואס אט דער פסק המשנה, מאכט נאך מער פארשטענדליך, אויף וויפיל מוז הערשען שלום אין א בית הכנסת, אלס צוגאב אויף דעם מוז, פון שלום בכלל.

עס איז שווער אויסצוהערען טענות פון איין צד, און בכלל זייענדיק פון דער ווייטענס, צו ארויסבריינגען החלטות אין אזעלכע ענינים, אבער איך בין זיכער אז בא א גוטען ווילען, דארפמען ניט אנקומען צו החלטות אין דעם פון א אנדער ארט, און עס איז גענוג אז מען זאל זיך צונויפריידן צווישן זיך און געדיינקענדיק דערביי, לויטן אויסשפראך פון רבנו הזקן אין תניא ריש פרק מ"א, אז הקב"ה מניח העליונים ותחתונים ונצב עליו ומביט עליו ובוחן כליות ולב, וואס דאס מיינט כפשוטו **יעדער איינעם** פון די פארזאמעלטע, אויך דענסטמאל ווען זיי וועלן באהאנדלען דעם ענין וועגען וועלכען איר שרייבט אין בריף. אלע דארפען זיך אריינטראכטען אין דעם אמת פון דער זאך און נעמען אין אכט, אין דער פולסטער מאס, אז דאס איז א מקום קדוש, וואס דארף ממשיך זיין קדושה ווען מען געפינט זיך דארטען, און אין א גרויסער מאס אויך מיטנעמען אהיים פון אט דער קדושה. און זיכער וועט מען געפינען וועגען אז עס זאל זיין שלום צווישען אלעמען לאורך ימים ושנים טובות, און אז אלע צוזאמען, בלבב שלום, זאלן אויסשפרייטען די השפעה פון זייער בית המדרש — ווי עס פאסט פאר א שול וועלכעס טראגט אזא נאמען, נוסח האר"י ז"ל, אין דער גאנצער סביבה.

און ספעציעל זיינען די טעג, הכנה טעג צו מתן תורה, צוגעפאסט צו דעם

וואס ווי דער פסוק דערציילט, האבען אידען באקומען די תורה, דורכדעם וואס ויחן שם ישראל נגד ההר, ויחן לשון יחיד, כולם כאיש אחד.

האפענדיג צו באקומען בקרוב גוטע בשורות אין דעם ענין ובברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקכח

[ג' סיון, תשט"ו]

... ובדאי למותר להכפיל הדברים, ולא באתי אלא לזרז למזורזין, אשר, א) לא זוהי הדרך להתפטר מעבודתו בעיני בית המדרש ובית הכנסת, אלא אדרבה צריך להוסיף אומץ בזה. ב) כיון שהשי"ת דורש מכל אחד ואחד מאתנו ענין השלום בהענין דאהבת ישראל, ובאופן דאהבת לרעך כמוך, הנה מזה מובן, שכמו בהנוגע לעצמו הנה על כל פשעים תכסה אהבה, הרי עכ"פ מעין ענין זה, צריך להיות בקיום הציווי דאהבת לרעך. ובפרט שאי אפשר לאדם להיות בטוח בטענות עצמו בכל המאה אחוז, כיון שעפ"י תורה תורת חיים, אין אדם מעיד על עצמו. ויהי רצון שיבשרני בקרוב ממש אשר השלום בבית הכנסת ובמילא גם השמחה בגבולם ...

ג'תקכט

ב"ה, ג' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ז אייר, בו כותב אודות הקישויים שפוגש בעבודת ד', ואשר ההתעוררות שמתעורר לפעמים לא תמיד באה בהנוגע למעשה בפועל וכו', ושואל שיורו לו איזה ענינים, ושמצד בריאות הגוף יכול לקבל את הכל.

והנה כבר כתבתי כמה פעמים ולכמה מהשואלים בכגון דא, אשר אין

ג'תקכח

נדפסה בלקו"ש ח"י"ב ע' 205.
להתפטר ... בית המדרש: ראה גם אגרת שלפנ"ז.

עבודת האדם לבוראו באופן של נסים ולהראות קונצנץ (ורק בהוראת שעה יש גם ענינים כאלו), ולא זהו דרך הנכונה ודרך השווה לכל נפש, וביחוד דרך סלולה דרך הרבים, ועוד יותר דרך הדרך, וכדרשת רז"ל בענין כגון דא (ב"ב ק' ע"ב), הנה אין להתפתות ולחפש דרכים עקלקלות, ושאי אפשר להיות בטוח לאן מובילות.

וכללות ההוראה בענין הנ"ל הוא, ע"פ מה שכתוב בתניא פרק כ"ז, ולכן אל יפול לב אדם עליו וכו', ובהערה שבימינו אלה שנחלשו הדורות, הנה אין עניני תעניות וסיגופים דרך סלולה והוראה לכל, כי אם במקרים מיוחדים ביותר, ובפרט אברך ישיבה שעיקר ענינו לימוד התורה, הרי מפורסם מרז"ל בכגון דא שמתענה וכו', ויתייעץ מזמן לזמן עם המשפיע שלו, ויחקוק בלבו מה שנאמר מעט מעט אגרשנו בכיבוש ארץ ישראל בגשמיות, וה"ה בכיבוש ארץ ישראל הרוחנית, והשי"ת יצליחו.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקל

ב"ה, יום א' דשלושת ימי הגבלה, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח וו"ח אי"א נכבד ונעלה איש המעלה
יושב על מדין מנהל עדתו במישרין וכו'
מוהר"ר יהודא שליט"א שיטריט, אגאדיר יצ"ו

שלום וברכה!

קבלתי אגרתו, וכבקשתו, הנה בהיותי על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, הזכרתי את . . . יגדלו את ילידיהם לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך שמחה וטוב לבב, וכידוע הוראת הבעש"ט שנמסרה ע"י נשיאנו זי"ע ע"ד גודל ההכרח לקיים משי"נ עבדו את ה' בשמחה, ובאמת לאמתו זוהי גם הלכה פסוקה בעגלה דאורייתא גופי תורה, ועפ"י משי"כ המורה הגדול בה' דיעות ונעתק בטור ומרן המחבר חלק או"ח

ג'תקכט

תעניות וסיגופים: ראה גם לעיל אגרת ג'שצט, ובהנסמן בהערות שם.

סי' רל"א, אשר האדם עובד את השם יתברך ויתעלה בכל דרכיו, באכילתו ושתייתו וכו', וכל שאר הסוגים שמנאם הרמב"ם, שמזה מובן ג"כ שבכל שעות האדם עליו לעבוד את העבודה הגדולה עבודת השי"ת בשמחה ובטוב לבב (רמב"ם סוף הל' לולב).

ובימי סגולה אלה של הכנה לזמן מתן תורתנו, נגלה דאורייתא וסתים דאורייתא, אשר בדורנו זה מתגלה ומתבאר בתורת החסידות, יהי רצון שיזכה כל או"א מאתנו, כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, לקבלת התורה (הגליא וסתים) בשמחה ובפנימיות.

בכבוד ובברכה.

כבקשת כת"ר הזכרתיו גם אותו בשעת רצון על הציון הנ"ל הק', אף שלא הורה במכתבו שם האם, וכמבואר בזהר הק' ח"א, פד, א.

ג'תקלא

ב"ה, ד' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

מסיבות שבת אשר במאנטרעאל על ידי שרה מינדל תי

ברכה ושלוש!

איך בין געווען צופרידן צו באקומען דיין בריף, א באריכט וועגן די מסיבות שבת און דעם סדר ווי זיי ווערן געפירט. און געוויס אין פארבינדונג מיט דעם אנקומענדען יום טוב שבועות זמן מתן תורתנו – האט מען ספעציעל גערעט בא די מסיבות שבת, אין די שבתים פון פאר שבועות, צוגרייטען די קינדער צו דעם יום טוב שבועות, און ווי רבותינו זכרונם לברכה דערציילן אונז, אז ווען השם יתברך ויתעלה, האט געגעבען די תורה צו אלע אידען, האט ער אלס ערשטן באדינג, געפאדערט אז אידישע קינדער

ג'תקלא

נדפסה בלקו"ש ח"י"ח ע' 432 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

שרה מינדל: גרליצקי (שמטוב).

ערשטען באדינג: ראה לקו"ש ח"ה ע' 572. לעיל ח"ו אגרות א'תקעד. א'תקצו. א'תרג.

זאלן ערצויגן ווערען אין דעם דרך התורה, וואס אט די פארזיכערונג האט געמאכט דעם צושטאנדקומען פון געבן די תורה צו אלע אידען.

און אזוי אויך איז אין יעדער דור, אז דאס וואס אידישע קינדער ווערען ערצויגען ווי די תורה הקדושה ווייזט אן, שטארקט דאס יעדער אידען אין אלע לענדער וואו זיי געפינען זיך, און דאס בריינגט די ברכות פון השם יתברך אין דעם וואס מען נויטיגט זיך.

און אט דער געדאנק דארף ארויסרופען נאך מער כחות בא יעדערע פון אייך — בתוך כלל ילדי ישראל, ד' עליהם יחיו, צו גיין אין דעם דרך התורה והמצוה מיט פארשטארקטע כחות, און צוציהען צו זיך אלע אידישע קינדער, וועלכע עס איז נאר מעגליך צו גרייכען — אז אויך זיי זאלען וויסען אז זיי זיינען קינדער פון אברהם יצחק ויעקב, און אויך זיי נעמען אן די תורה פון השם יתברך נותן התורה — וועלכער היט זיי און בענטשט זיי בגשמיות וברוחניות.

בברכה צו א פרייליכען יום טוב שבועות זמן מתן תורתנו.

ג'תקלב

ב"ה, ד' סיון, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

כבוד מר יחזקאל שי' המכונה פרופ. קוטשר

שלום וברכה!

מאשר אני בתודה קבלת הכתבים, תמצית הרצאותיו על השפה בתקופת התלמוד והתקופה החדשה ועל הטכסטים החדשים הכתובים ארמית, ובטח ינהג [ב]מנהג טוב זה גם להבא להמציא להספריי שלנו מפרי עטו, ותודה מראש.

וכמנהג בני ישראל לקשר מכתבים בענינא דיומא, ובקשר לימי מתן תורתנו אשר לפנינו, רצוני להבליט נקודה אחת שנתפרסמה ונתבארה באר

ג'תקלב

יחזקאל ... קוטשר: אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ח ג'תקלב.

היטב בתורת החסידות, אבל בהתבוננות גם קלה נמצאת היא בדיבור ראשון של עשרת הדברות במעמד הר סיני, והוא ענין ההשגחה פרטית שהדגישה הבעש"ט כמה פעמים ובכמה אופנים, ואחריו תלמידיו ותלמידיו תלמידיו, ובתורת חסידות חב"ד ביחוד, היינו:

אשר ההשגחה פרטית היא כפשוטה, השגחה על כל פרט ופרט מהנבראים ועל כל פרט ופרט בימי חייהם,

ודלא כדעת כמה מחוקרי ישראל וגדוליו, ובפרט בימי הבינים, אשר מדת ההשגחה תלוי ברמת המושג והתפתחותו, שלכן השגחה פרטית במובן הנ"ל היא רק באותם שהם בעלי שכל נעלה וכו' וכו'.

ובדבור הראשון הוא: אנכי ה"א אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אלקיך בלי יחיד, וכמובן בדרשות חז"ל שהדיוק בזה הוא שכל אחד ואחת שעמדו בהר סיני מכוון בזה בפרט, ולכל אחד ואחת נאמר הוצאתיך בלי יחיד, מדבר בעדו וליחיד, אף שביניהם אנשים ונשים וטף וערב רב, בעלי רמות שכליות שונות ומהם גם פשוטים ביותר.

בכבוד ובברכה שיזכהו השי"ת להקים תלמידים יראי שמים שהבחינה בזה היא שמירת המצוות בפועל, אשר זהו תכלית בריאת האדם וכמו שנא' את הא' ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם.

ובברכת החג כנוסח המסורתי בתורת החסידות — לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

להיות שעל כל פנים הרשה הזמן ודפדפתי בההרצאות ששלח לי, הנה אבוא עכ"פ בשנים-שלוש הערות, המצורפות לזה.

א. תקופת התלמוד. וקשור ג"כ כאמור לעיל בנוגע להבטוי דאנכי ואני, ובודאי ידוע גם לכו' מרז"ל הנפלא (פס"ר פכ"א. פסיקתא דר"כ פ' י"ב) אנכי בלי מצרי נאמר, משל למלך בוי"ד שנשבה בנו וכו' אמר הקב"ה הרי משיח עמהם בלי מצרי אנכי ה' אלקיך, וראה ג"כ מאמר פרופ. א. ש. יהודא בסי' השנה ליהודי אמריקה תשי"ט.

ב. תקופה החדשה. לפלא קצת שרק בהעברה נזכר ההדגשה האסכולה — שהקסימה בשעתה — במשך זמן דתקופה זו להשתמש בלי התנייכות.

והערה כללית לכו' ההרצאות הנ"ל, כי לא נמצא בהם כלל הוראת המקורים, ואף שאינן אלא תמצית הרצאות הרי בטח כוונת כל מרציא הוא לעורר החשק אצל הקורא או השומע להתבונן בנושא ההרצאה ולהתעמק

קמה

אדמו"ר שליט"א

בה, ועיי' הוראת המקורים לא רק שמאפשרים זאת, אלא עוד זאת, שעיי' הוראת מקורים מיוחדים נותנים לה כיוון הרצוי.

ג. **טכסטים.** עי' 235, טור א', מלת כשור. ולהעיר מהתרגום יונתן בן עוזיאל (בראשית יט, ח) בצל קורתי תחות טלל כשורא, ומובא בגליון השי"ס ב"ק שם. ובתרגום שה"ש א, יז שהביא בי' הלשונות דתרגום אונקלוס ות"י על בראשית שם, שריתי וכשורא. פסקיתא דר"כ צח, א. ובהערה קפב.

ג'תקלג

בי"ה, ערב חגה"ש, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... נהניתי במ"ש בעניני הישיבה, והעיקר בהסיום שעומדים הם על המשמר בכדי שיהי' המוסד מתאים לכוונת מיסדו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, מובן שנכונה במאד מאד הסברא לעשות מחנה קיץ, וכמובן שצ"ל בהתרחבות יותר מבשנים שעברו, והרי כבר כתבתי כ"פ ולכמה עוסקים בכגון דא, שזהו נוגע להחורף שבא אחרי הקיץ, נוסף על התועלת שמתוסף על אתר מהפעולה במבקרי המחנה שיש לפעול בהם יותר, כיון שבקיץ אין עוסקים בלימודים אחרים, וגדול זכות התעסקותו בכל הנ"ל לראות ברכת והצלחת השי"ת, אלא שכ"פ ככה בהנוגע לושננתם לבניך כפשוטו ולגדלם ביחד עם זוגתו תחי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה אמיתית.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות ולהצלחה.

ג'תקלד

ב"ה, ערב חה"ש, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר משה שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק, נהייתי לקרות בו מסדרי הלימודים, והעיקר
מהתקדמות התלמידים ביראת שמים, ויה"ר שיהיו דברי ועיני הלימוד –
הוראה על כל הזמן הבא.

טוב עשה מה שעכב את ה' . . . שיי לכתוב לכאן תומ"י, כי אין זה דרך
שמי שהוא מקבל עצה ואינו רואה נפלאות ומופתים גלויים על אתר – לא
ידע ממרז"ל לא יגעת ומצאת אל תאמין, והרי כתיבת מכתבים הוא דבר קל
יותר, ומוכן שכל זה הוא לא רק בהנוגע להנ"ל אלא גם לשאר התלמידים,
והרי בהמשך למרז"ל לא יגעת ומצאת אל תאמין הוא גם מרז"ל יגעת ולא
מצאת אל תאמין.

ולחג השבועות הבע"ל, הנה יזכה כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ ז"ע, לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות, ויוכל לבשר טוב בכל האמור
לעיל.

ג'תקלה

ב"ה, ערב זמן מתן תורתנו, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה על אגרתו מיי"ט אייר, שנתקבלה באיחור זמן קצת.

ג'תקלד

מוה"ר משה שי: לברטוב.

ג'תקלה

האגרת היא אל מוה"ר דוד עובדי', ספרו מרוקן. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"ז ב"ה,
וכהנסמן בהערות שם.

הנה בהנוגע להשתדלות להביא למדינתם סופר מובהק, תהלה לא-ל
ההשתדלות עושה פרי ומתקדמת, ובענין הפרטים ע"ד מקום התישבותו
ועבודתו וכו', הרי יבוא עמו בדברים הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נו"מ עוסק
בצ"צ וכו' וכו' מוהר"ר בנימין אלי' שי' גורודצקי, אם בכתב אם אפשרי, אם
פנים בפנים כשיבקר במדינתו בזמן הקרוב. ויה"ר אשר מיני' ומינאי יתקלס
שם עילאה.

למלאות בקשתו, הנה נשלח לכהדרי"ג שורת הספרים שדי חמד, עשרה
כרכים, וחפץ חיים ביד כל אחד ואחת מאתנו יצליח להורות הלכה למעשה,
וביחוד בחלכות הצריכות בחיים היום-יומיים, וכבר נאמר אשר הכנה ויסוד
לזה היא יראת שמים טהורה למעלה מטעם ודעת דנפש השכלית והנהגת
העולם, וכמרז"ל (סנה' צג, ב) על דוד המלך שהלכה כמותו בכל מקום משום
שהוא עמו – שם העצם, ה"י הוה ויהי כאחד, למעלה מהטבע לגמרי,
ולמעלה משם אלקים כמו שהוא מתלבש בטבע, שלכן אמרו רז"ל שאלקים
בגימ' הטבע (פרדס שער י"ב פ"ב, ובשלי"ה שער האותיות פ"ט ע"א משמע
קצת שכן הוא בזוהר שה"י לפניו).

בכבוד ובברכת מועדים לשמחה ולקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ג'תקלו

ב"ה, ערב חגה"ש, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטי' אייר, שנתקבל באיחור זמן קצת, בו כותב אודות
טרדותיו ופיזור הנפש שבמילא משפיע על השיעורים בנגלה ובחסידות
ובעבודת התפלה.

והנה בכגון דא, ידועה העצה קנה לך חבר, שנוסף אשר בטח מזמן לזמן
מתדבר עם זקני אנ"ש בכל, הנה יהי לו חבר אמיתי, היינו כזה שיוכל לגלות
לפניו נעי לבבו, וכבר ידוע מרז"ל דאגה בלב איש ישיחנה ואמר ע"ז הוד כ"ק

ג'תקלו

ואמר... האמצעי: ראה גם לעיל אגרת ג'שצד, ובהנסמן בהערות שם.

אדמו"ר האמצעי אשר באופן כזה, הנה שני נפח"א נלחמים על נפש הבהמית אחת, והרי כבר רואים התועלת מזה במוחש.

במ"ש אודות הנחת תפילין שלו, ומה שראה בשו"ת הצ"צ וכו', הנה פשוט אשר שאלתו אם יש חיוב לברך עוד פעם כשמניח על ידו השנית אחר התפלה אין לזה מקום, כי הרי ספק ברכות להקל, והשאלה אפשרי רק בנוסח הפכי, אם יש לברך אפילו בפעם הראשונה, כיון שספק בדבר, ובטח כשמברך אז כוונתו גם על ההנחה שעל ידו השני לאחר זמן, ובהנוגע לגוף העובדא אין עליו להניח וכו', אין הפרטים מבוררים כ"כ במכתבו, ויציע בפרטיות לרבנים בעלי הוראה ביראת שמים והם יורוהו.

ואחרון אחרון חביב, להודעתו אודות הקשו"ת שלו עם ב"ג תחי', הנה יה"ר מהשי"ת שיהיו לזמל טוב ובשעה טובה ומוצלחת, ולבנין עד עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

נ.ב.

מ"ש אשר זמן הנשואין נקבע לחדש אדר תשט"ז, תמ"י על אריכות הזמן שעד הנשואין, ובטח יתרצו שני הצדדים להקדים בשעה טובה ומוצלחת.

ג'תקלז

בי"ה, ח' סיון, תשט"ז
ברוקלין.

אגודת נשי ובנות חב"ד
סניף קינזמאן-קלעוולאנד

ברכה ושלוש!

באשטעטיגט דערמיט די ערהאלטונג פון אייער בריף פון ב' סיון, וועגען דער אסיפה פון פאר צוויי וואכען מיט דאס בייגעלייגטע.

אריכות הזמן: ראה גם לעיל ח"י אגרת ב'תתקעג, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תקס.

קמט

אדמו"ר שליט"א

און אין די טעג וועלכע זיינען פארבונדען מיטן זמן מתן תורתנו, איז אייער טשעק איבערגעגעבען געווארען צו שטיצען די וואס לערנען תורה אן א ספעציעלען "תכלית", נאר מער ניט ווייל דאס איז תורתנו הק' תורת חיים, און דער זכות פון דעם זאל ביישטיין יעדערער פון די באטייליגטע אין די סניפים אז זיי זאלען האבען אמת'ן תורה נחת וועלכעס זאל זיין סיי בגשמיות (מאטעריעל) און סיי ברוחניות (גייסטיג) פון זיך אליין און פון יעדערען פון דער פאמיליע, און לויטן אויסשפראך פון מיין שווער כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע זאל יעדערע פון אייך מיט די פאמיליעס האבען א געזונטען פרייליכען זומער בתוך כלל ישראל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תקלח

ב"ה, ח' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

האברך יוסף שי' מלמד

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מבי' סיון, בו כותב אשר מקימים אגוד תלמידי הישיבות התימנים ותכלית האגוד וכו', ושואל אם להצטרף לזה.

הנה בכגון דא, יש לחכות עד שיתברר בטוב פרצוף האגוד ועניניו, אשר לא תמיד תלוי אפילו ברצון של המיסדים, ובפרט שגם רצון זה אינו ברור, וכמרו"ל אין אדם יודע מה בלבו של חבירו, ובפרט באה"ק ת"ו יש להזהר ביותר מלהשתייך לאיזה ארגון ואגוד עד שיראו משך זמן בפעולותיו שרק אז אפשר לדעת מהותו מי הם הבעלי דיעה כו' – כאשר רואים במוחש ברור ענינם.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תקלט

בי"ה, ח' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מב' סיון, בו כותב אודות מצב בריאותו, ולפלא שאינו מזכיר דבר בהנוגע לבריאות הנשמה — הם עניני שיעורי לימוד וקיום המצות — ועבודת התפלה בכלל — והרי בריאות הגוף והנשמה הא בהא תליא. ובטח ימלא בהזדמנות הכי קרובה.

והשי"ת ישלח דברו וירפאהו ע"י רופא פלוני וטפול פלוני, ויוכל להוסיף בלימוד תורת הנגלה והחסידות ובעבודת התפלה. וכל המוסיף בחוספה זו מוסיפין לו.

בטח זהיר בקידוש לבנה — סגולה לשנים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

ג'תקמ

בי"ה, ט' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... בטח יתדברו באופן המתאים ע"ד הכנות לסיום הלימודים בבתי ספר הרשת, ויתנו גם צדה לדרך להתלמידים-ות לימי ההפסק בלימודים, ומה טוב שגם בהשבעות דחופש יאספו תלמידיהם איזה פעמים, ובמילא תהי' אפשרות גם להזכירם אודות הענינא דיומא, וכמו ג' שבועות, הכנה לחדש אלול וכיו"ב, וגם להזכירם דיני ומנהגי ישראל שבערכם.

ג'תקלט

נדפסה בלקו"ש חט"ו ע' 580 והושלמה ע"פ צילום האגרת.

ג'תקמא

ב"ה, ט' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מערב זמן מתן תורתנו וענינה כהודעת רז"ל הובא
ברמב"ם סוף הלכות חנוכה, וז"ל גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות
שלום בעולם, שנאמר דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום.

דברתי עמו איזה פעמים בעל פה, וגם כתבתי במכתבי, אשר מוכרח
להיות שלום בין אנשי, וכפתגם כ"ק אדמו"ר הצ"צ א.ב.ג.ד. אחדות ברכה,
גאווה דלות, והפירוש הם הענינים בגשמיות ועאכו"כ ברוחניות. ומובן ג"כ
שאם לא הי' כל סיבה להיפך השלום, הרי אין צורך לזרז אודותו ולהזהיר
עליו בכמה אופנים, ועי"כ צ"ל שאפילו אם השכל מוכיח שצ"ל היפך השלום
ולא עוד אלא אפילו שכל אמיתי ושכל דנפה"א אומר כן, הנה בכל זה ישתדלו
בענין השלום, ולכן באו האזהרות הרבות והבטחות הנפלאות בענין השלום,
ועיין ג"כ בלקו"ת לגי פרשיות ס"פ נח.

וכיון שנוסף על כל הנ"ל, הנה על כאו"א נאמר שהוא קרוב אצל עצמו,
ובמילא נוגע הוא בדבר, והשוחד דאהבת עצמו אי אפשר שלא יעור, וכמובא
בש"ס בגדולי האמוראים בכגון דא, הרי אין כלל מיעוט הדמות ופחיתות
הכבוד ח"ו אם תהי' סברא גם בעיני עצמו שאפשר נראה לו המצב והענינים
לא כמו שהם לאמיתתם כיון שנוגע הוא בדבר.

ולאחר כל זה אפילו את"ל שצודק הוא בכל המאה אחוז, הרי אי אפשר
שמוסד איזה שיהי' יתנהג עי"י כמה אנשים בדיעות שונות, והרי כבר ידוע,
דבר אחד לדור ולא שני דברים, אף שתשועה ברוב יוצא — הנה מוכרחים
להסמך על החלטת אלו שהם מנהלי המוסד אף שגם הם בני אדם, ובמילא
עלולים לטעות, ואי אפשר באופן אחר שיכניס בלי סדר בכל המוסדות, ובפרט
במוסד דקדושה שהיצה"ר עומד ומצפה לכל תנועה קלה של היפך ההתחזקות
ולכל תנועה קלה של פירוד הלבבות בכדי לגדלה כו' וכו'.

וכבר כתבתי לו פעם שבשעה שכ"ק מו"ח אדמו"ר הי' מנהל פועל

ג'תקמא

וכפתגם... הצ"צ: ראה גם לעיל ח"ט אגרת ב'תתמד, ובהנסמן בהערות שם.
וכבר כתבתי: ראה לעיל ח"ח אגרת ב'תרו.

בתומכי תמימים דליובאוויטש בליובאוויטש, הנה אפילו כ"ק אביו אדמו"ר
נ"ע לא הי' מתערב בעניני הישיבה אלא על ידו, וקרה פעם שהי' – מאיזה
סיבה חילוקי דיעות ביניהם, וכ"ק אדמו"ר נ"ע אמר שיעשו עי"פ הוראת כ"ק
מו"ח אדמו"ר, ומזה בנין אב, וק"ו למה שכותב אודות ההנהלה . . .

ג'תקמב

בי"ה, ט' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מלפני חג זמן מ"ת, בו כתב שמרגיש שחסר לו איזה
דבר בתורה או ביראת שמים וכו', אבל אינו מזכיר מאומה בהנוגע לדבר
לימודו בנגלה ולסדר לימודו בחסידות, שבדאי אינם כדבעי, ובמילא אין
פלא על הרגש הנ"ל, וכיון שמבקש עצה, הנה לפני התפלה (בימות החול)
בבקר (יפריש איזה פרוטות לצדקה) וילמוד איזה ענין בחסידות, ששני ענינים
אלו הם עצה שתקובל תפלתו, והרי התחלת בקשות צרכי האדם שהם ב"ב
אמצעיות הוא חנינת דעת, כן יהי' זהיר בטבילת עזרא וילמוד תורה בהתמדה
ושקידה, וכפירוש רש"י (מספרא) אם בחקותי תלכו שתהיו **עמלים** בתורה,
וכבר ידוע פסק רז"ל לא יגיע ומצאת אל תאמין.

בטח ידוע לו משלשת השיעורים השווים לכל נפש, מתקנת כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, ועל כל פנים
מכאן ולהבא יזהר לקיימם, ותקותי חזקה שאם יעשה ככל הנ"ל, הנה לאט
לאט יוטב המצב, ואף שתתחזק הכרתו שחסר הוא וצריך להשתלם, הנה
ביחד עם זה בעת הלימוד וכן בקיום המצות בהידור תהי' שמחה בלבבו,
וכמבואר בארוכה בתניא שאין שני הענינים סותרים זה את זה.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים.

ג'תקמג

ב"ה, יו"ד סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר אברהם צבי שי' הכהן

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה, נעם לי לקבל מכתבו מד' סיון . . . להתחלת הנחת תפילין של בנם אשר לעמיל הכהן שי', הנה יה"ר שיהי' בשעה טובה ומוצלחת, ויקוים בו האמור בתוכן ענין התפילין כמבואר בשו"ע ובתניא ריש פרק מ"א, והוא הוא תכלית תורת החסידות חב"ד, והרי חב"ד הוא הענין הנ"ל, וכמבואר שם.

ולהודעתו אשר התחיל להגיד שיעור בהשיבה, יזכהו השי"ת להשפיע בתלמידיו התורה אשר שם משה, היא תורתנו תורת חיים סס"חיים — וכמבואר בגמרא יומא ע"ב ב', ונעשה זה ע"י העבודה בדו"ר שאז עמלא דאורייתא סלקא לעילא קמ"י קוב"ה, וכמבואר בכ"מ ומהם בתניא ריש פרק מ'.

בברכה.

ג'תקמד

ב"ה, י"א סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מא' נשא, בו כותב אודות שלומו ושלום ב"ב שי', הנה יה"ר מהשי"ת שתמיד כל הימים יבשר טוב בהנוגע לכל אחד ואחת מהם, ובפרט לאלו הנמצאים באהלה של תורה, היינו בד' אמות של לימוד התורה, אשר לומדים הם גופא דאורייתא ונשמתא דאורייתא גם יחד, וכמבואר

ג'תקמג

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 442 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מוה"ר אברהם צבי שי' הכהן: אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תנח, ובהנסמן בהערות שם.
להתחלת הנחת תפילין: ראה לעיל שם.

באריכות בזהר הקדוש חלק ג' דף קנ"ב ע"א, עד כמה מוכרח לימוד פנימיות התורה, הנותנת חיות גם בלימוד חלק הנגלה שבתורה וקיום המצוות בהידור, עיין שם באריכות, ובביאור עוד יותר בהקדמה של הרחי"ו תלמידו של האר"י הקדוש ז"ל לשער ההקדמות. ובפרט לאלו שמוצאם מגזע חסידים, אשר בודאי שנשמות אבותיהם אין להם מנוחה ונחת רוח, כי אם, כשרואים יוצאי חלציהם שומרים הדרכות תורת החסידות ועוסקים בלימודה, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר.

ויהי רצון שיוקלט ענין זה בו, ובמילא ימצא האותיות המתאימות איך להסביר את זה לבניו שיחיו, ויה"ר שיזכו לסייעתא דשמיא ויתחילו בזה בהקדם היותר אפשרי, כי הרי בתורה בכלל ובלימוד נשמתא דאורייתא בפרט כל רגע היא אבדה שאינה חוזרת ובשעתא חדא וברגעא חדא אפשר לקנות עולמו. וד"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תקמה

ב"ה, י"א סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ע"י התלמיד הנעלה . . . שי, בו כתב אשר סובל הוא מענין השכחה.

הנה יהי זהיר במקוה טהרה (טבילת עזרא), ויאמר בכל יום אחר תפלת שחרית שיעור תהלים — כפי שנחלק התהלים לימי החדש — וקודם תפלת שחרית בימות החול יפריש איזה פרנק לצדקה, ויקבע שיעור לימוד בחלק התורה אשר בזהר הקדוש אמור עלי' שהיא נשמתא דאורייתא, ומזה מובן שמוסיף חיות גם בלימוד נגלה דתורה הנקראת שם גופא דאורייתא, וחיות הרי הוא סגולה לזכרון, וכמ"ש בתהלים (ל"א י"ג) נשכחתי כמת מלב וגו', ויעיין ג"כ בהלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן פרק ב' סוף סעיף יו"ד, והשי"ת יצליחו ללמוד תורה ביראת שמים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

קנה

אדמו"ר שליט"א

ג'תקמו

בי"ה, י"א סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... במה שהעיר ע"ד מש"כ בד"ה כי תבואו תרס"ו, אשר אצל הבעש"ט
לא הי' המקום וזמן מגביל, והי' אצלו בבחי' ראוי ממש. והקשה בזה כו'.

הנה המדובר בד"ה זה הוא ע"ד מקום וזמן דעוה"ז העשי' שלא הי'
מגביל. וראה הענינים בעוה"ז בלי הגבלות וכו'. ואינו שייך להענין דמהות
ומציאות וכיו"ב. — וראה הסיפור בס' דרך אמונה ע' קכט. בס' דרך מצותיך
סוף מצות האמנת אלקות ובהערותי לשם.

ג'תקמז

בי"ה, י"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר [מרדכי שי' הכהן]

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצאי חג השבועות — ובהנוגע להאטרונים, הנה
צריך הי' — מבלי לעשות רעש בזה — לנסוע איש מתאים למקום הפרדס,
ושיהי' ג"כ אחד היודע בשפת המדינה, וידבר עם בעל הפרדס באופן דמסיח
לפי תומו — בהנוגע לאופן גידולם של האילנות וכו'. ומה טוב לדבר עדי"ז גם
עם אנשים צדדיים הדרים במקום ההוא שאינם נוגעים כלל בדבר, אבל בטח,
כדרך שכנים, יודעים אופן הטפול בהפרדסים. ובמילא יש מקום לומר

ג'תקמז

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 573 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מוה"ר מרדכי: פרלוב. אגרות נוספות אליו — לעיל חי' ג'נו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן
ג'תשכ"א.
להאטרונים: ראה לעיל ולקמן שם.

שיבררו פרט הנ"ל. נוסף על זה כדאי לקחת שלשה אתרוגים מאילנות שונים שבפרדס ולבדקם בהתאם להסימנים המובאים באחרונים. והובאו ג"כ בשער הכולל. ומובן שההקדס בכל זה ישובח. ובפרט שיש מקום לומר שיקדמונו אחרים.

כיון שאין טעם לומר שרק פרדס זה הוא בלתי מורכב, ובודאי ישנם עוד מקומות כאלו, הנה כדאי ה"י שיבדקו גם במקומות עוד, ויבררו כהנ"ל. ומובן שעל ההוצאות בדבר במקח השוה — גם אני אשתתף בזה.

כיון שאינו מזכיר ע"ד האברך . . . כנראה שאין אצלו ידיעות ממנו, ובודאי גם הוא ה"י יכול לסייע בזה, ואפשר יסייע לו מר . . . ש"י, שבודאי הרבה מכירים לו בעירו ובמדינה, ומהם גם כאלו שיתרצו לעשות נסיעה כהנ"ל ויהיו מזורזים וממולחים לברר בכל הנ"ל. ובקשר לזה — שימצאו גם מקום לקחת משם גרעינים ושתילים, כי אינני מאמין שרק בחדש טבת אפשר לעשות זה.

נהניתי ממ"ש שיצא כבר מהדפוס מש"כ בעניני פסח בלשון המדינה. ולפלא שלא צירף זה במכתבו, ואפילו אינו כותב אם נכתב זה במכ"ע בחוברת או כיו"ב. ובטח שישלח לכאן הנדפס בהקדם, ותי"ח מראש. והי"ה בנוגע לעניני חג השבועות שכותב אודותם . . .

ג'תקמח

בי"ה, י"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר חיים שאול ש"י

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מערב זמן מתן תורתנו.

הנה כבקשתו אזכיר את זוגתו תח"י על הציון הק' של כ"ק מו"ח

מהדפוס . . בלשון המדינה: איטלקית. ראה לעיל ח"י אגרת ג'קמט. לקמן ג'תשכא.

ג'תקמח

מוה"ר חיים שאול: ברוך. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קסח, ובהנסמן בהערות שם.

קנז אדמו"ר שליט"א

אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להטבת מצב בריאותה, והרופא כל בשר ומפליא לעשות – הממנו יפלא כל דבר.

שמחתי לקרות במכתבו אשר בשבוע הבע"ל מניחים אבן הפנה לבנין ישיבת אחי תמימים ברש"צ, ויה"ר שתה"י הישיבה לראש פנה, וכמבואר בדא"ח אשר שלשה כתרים הם, כתר כהונה, כתר תורה וכתר מלכות, וישנו הרביעי – אבן מאסו הבונים (אשר אח"כ) היתה לראש פנה – הוא כתר שם טוב שעולה על גביהם, ומבואר הדיוק על גביהם, שסו"ס גם תורה מלכות (השפעה, גמ"ח, בת היתה לאברהם) כהונה (עבודה) יש בזה.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשו"ט בכל הנ"ל.

מ. שניאורסאהן

ג'תקמט

[י"ג סיון, תשט"ו]

במענה על הודעתו מתקופת יום חתונת הוריו שיחיו.

הנה יה"ר מהשי"ת שעוד רבות בשנים יחוגו יום זה מתוך בריאות הנכונה והרחבת הדעת.

אשר שתייהם גם יחד תלויות, במדה גדולה, בקבלת נחת אמיתי נחת יהודי חסידותי מכל יו"ח שיחיו.

וכיון שבחירה חפשית ניתנה לכאו"א מישראל, הרי במדה גדולה תלוי זה ברצונו הטוב של כל אחד מהבנים והבנות. והשי"ת יזכהו לעשות בזה ככל יכולתו, ולהשפיע גם על אחיו ואחיותיו בזה**.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים וקיום המצות בהידור, ולבשר טוב בהנוגע אליו ולכל בני משפחתו שיחיו.

(*) כמבואר בשו"ע.

(**) כמבואר בשו"ע בחסידות ובמוסר בענין השפעה על חבירו ואהבת חבירו.

אבן הפנה... בראש"צ: ראה גם לקמן אגרת ג'תרנ"ד.

ג'תקמט

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 466.

ג'תקנ

בי"ה, י"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מלפני חג השבועות, בו כותב אשר גודל בין חסידים וזיכחו השי"ת והצליחו להכיר בהכרח הדעת את הוי' וכו', ושואל להורותו דרך בה ילך בלימוד תורת החסידות, בעבודת התפלה וכו', ומה היא ההכנה הנדרשת וכו'.

הנה מובן שאופן הלמוד, ובפרט העבודה שבלב – אין זה שוה לכל נפש, אף שכאוי"א מחויב בהם, כי הם מצוות השם ומהמצוות התמידיות בכל זמן ובכל מקום וכו'. וכמבואר ע"פ הקדמת ספר החנוך, כי אופן הלימוד והעבודה – תלוי בתכונות הנפש וכשרונותי. ולכן מה טוב שיפגש עם זקני אנ"ש הנמצאים בסביבתו, ובעיקר עם המשפיע דתורת החסידות, ועמהם יתייעץ, והשי"ת יתן להם הרעיון הנכון, שגם האופן יהי טוב לפניו בכל הפרטים.

אבל הכנה אחת יסודית דרושה לכאוי"א, והיא אשר כמו שמוכן ופשוט אשר קבלת התורה בכללותה – אפשרית רק ע"י הקדמת נעשה לנשמע, וכמבואר בסוגיא דקבלת התורה (שבת פ"ו ואילך), ולא עוד אלא אף דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם, הנך כו' כתיב בהו וכו' (שם פ"ח סוף ע"א), הנה עדיין ממש הוא בכל חלקי התורה, ועאכו"כ לימוד פנימיות התורה הנקראת בזהר הק' נשמתא דאורייתא, כיון שיצרו הרע של האדם נלחם נגד לימוד זה ביתר שאת ויתר עז. ועיין בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. אבל לאידך גיסא – הנה ניתן לכל אחד ואחד היכולת והכח להתגבר עליו. והקב"ה עוזרו, ובפרט בדורנו דור יתום זה – אשר מצוה והכרח מוחלט ללמוד חלק תורה זה ולפרסמו, והשי"ת יצליחו בכל הנ"ל.

בטח למותר לעוררו על הזהירות בטבילת עזרא, ושישמור שלשת

ג'תקנ

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 242.
הקדמת נעשה לנשמע: ראה גם לעיל ח"י אגרת ב'תחקעג, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תקסט.

קנט

אדמו"ר שליט"א

השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ
זי"ע – בחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תקנא

ב"ה, י"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... זה מכבר עניתי על מכתבו, ובודאי קבל המענה וקרא בשימת לב
הראוי, ותקותי חזקה שימלא בקשותי במכתבי, אשר הנקודה בהם היא שלא
יהי דן יחידי, וכמאמר המשנה שאין דן יחידי אלא אחד, ומי ישוה לו ומי
יערוך לו, ולכן אין כל מיעוט דמותו וכבודו אם יעשה כהוראת רבים
ובהתייעצות עמהם, וגם בהוראת מנהל בית הספר, וזכור יזכור וחקוק יהי
במוחו ולבו אשר לידו נמסרו כמה מהתלי שעל כל אחד מהם נאמר בנים אתם
לה' אלקיכם, והוא נושא האחריות, וגדולה היא מאשר יוכל לשאת אותה על
דעת עצמו ובהבנתו ושכלו הוא, משא"כ כשתהיי דעת ההנהלה בכללותה שאז
זכות הרבים מסייע לכוון כפי הרצוי, ומובן ג"כ שהשתלמותו בתור פרט
ובעניינים פרטים אין לזה מקום ע"ח הפסד בהנוגע לתלמידיו.

ובאמת הלשון אין לזה מקום הוא לשון נקי, ועיין הלכות ת"ת לרבנו
הזקן פרק א' סעיף י"ב ובמקורים המסומנים שם. ואקוה שלא אצטרך
לכתוב עוד ע"ד כל הני"ל, אף אם לפי דעתו יש בחברי ההנהלה קטנים ממנו,
הרי אמרו רז"ל אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים ...

המחכה לבשו"ט בכל הני"ל.

ג'תקנב

בי"ה, י"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... ולהודעתו אודות מצב בריאות זוגתו תחי'. הנה צריך הי' להסבירה שכאוי"א מאתנו מבקשים ולפעמים גם דורשים מהשי"ת בורא כל עולמים, שישפיע לנו את כל צרכנו וגם ימלא את רצוננו מבלי להביא בחשבון עד כמה ראויים אנו לכך, ועד כמה מתאים אשר הקב"ה דלא איתרמיו לא בשום אות ולא בשום קוץ, ועליו נאמר אל מי תדמיוני ואשוע יאמר קדוש, יתענין בצרכנו, ולא עוד אלא אפילו במילוי רצוננו בענינים שאפילו בעיני האדם הם ענינים פעוטים, ובכ"ז מבקשים ודורשים את הני"ל, והשי"ת בחסדו חסד חנם – ממלא את התפלה, וכשביחד עם זה בא הקב"ה ומבקש שיעשו מה, לקרב לבו של בנו יחידו, שזהו כאוי"א מבני ישראל, בן ובת, אשר מפני כמה סיבות אינו יודע את הנדרש מאתו בעניני תורה ומצות, ואומר הקב"ה שלתכלית זו ברא כל העולמות בשביל שפלוני בן פלוני בסיוע זוגתו תחי' יעשו לו דירה בתחתונים בלבד של ילד או ילדה פלונית, ולתכלית זו עוזב את העליונים ותחתונים וכו', וכמבואר בתניא בכמה פרקים, הרי דבר פשוט שלא רק שצריכים למלאות בקשתו של הקב"ה במילואה, אלא שצריכים להיות ב[צ]הלה ובשמחה גדולה, על שזכו שהקב"ה פנה בבקשתו זו אל איש פלוני או אל אשה פלונית, ונתן להם האפשריות למלאות את מבוקשו, ולא עוד אלא שמבטיח בעד ענין זה טוב גשמי ורוחני בשבילם ובשביל ילדיהם שיחיו, ואם תתבונן אפילו לשעה קלה בכל הני"ל, הנה אינני רואה מקום לאיזה תלונה או לאיזה התמרמרות, כ"א אדרבה לשמחה גדולה ועצומה ...

ג'תקנב

בי"ה, י"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מודיע אודות מצב בריאותו אשר אינו כדבעי, ולפי"ד דעת בני אדם, הנה אינו מתאים לעבודתו בנסיעות להגדיל תורה ולהאדירה, ולכן מבקש שיקילו עליו בהנוגע לנסיעות.

והנה כבר הורגלתי בבקשות שונות ומשונות, אבל לא שיערתי שיכתוב סיום בקשה בנוסח הנ"ל. והגע עצמך, לפי"ד בריאותו אינו כדבעי, ולכן קשה עבודתו עליו לפי סברתו, לכן מבקש לא הטבת מצב הבריאות אלא להקל עליו מעבודתו, היפך השכל דנפח"א, היפך השכל דנפש השכלית וכו'. והנה ידוע בפירוש הכתוב משביע לכל חי רצון, משביע לכל חי לפי רצונו והתאוותו, היינו שהשי"ת בחסדו חסד חנם ממלא לא רק רצון אלא גם תאוה, אבל במה דברים אמורים שאין בזה היזק, ואף שבדיני אדם הרי בנוגע לעצמו פטור, אבל כיון שבדיני שמים אינו כן, הנה בקשתי מצדי היא שיוטב מצב הבריאות שלו עד שאפילו לפי דעתו וסברתו יוכל להמשיך בהצלחה עבודתו בקדש.

ומסיימים בטוב, במ"ש אשר נמלאה שנה לחתונת בנו שליט"א, הנה יהי"ר מהשי"ת שביתם יהי בית חסידותי אמיתי משם יפוצו חיות וחוס חסידותי בהסביבה, וזה יוסיף בברכות השי"ת בהמצטרך להם בבני חיי ומזונא רוויחא.

בברכה לבריאות הנכונה ולבשו"ט בכל הנ"ל.

ג'תקנד

ב"ה, י"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מא"ח שבועות, בו כותב שקשה עליו ללמוד משך זמן בהתרכזות המתאימה אם לא בדבוק חברים, ואין לו כח שקידה וכו'.

והנה ידוע שדבוק חברים היא אחד מהמ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, ומ"ש שבטבעו הוא עצל ואין לו כח שקידה, הנה על ידי עצמו יוכל לשנות הטבע, אף שהאופן בזה הוא כמ"ש מעט מעט אגרשנו, ולא בפעם אחת מן הקצה אל הקצה, והסדר בזה, שמוסיפים מיום אחד לחבירו רק איזה רגעים בהלימוד, והלימוד בפ"ע יהי כמרז"ל במקום שלבו חפץ, ועוד זאת אשר לא יהי שעה ארוכה בענין אחד, אלא כשמרגיש שמתייגע הוא יעבור ללמוד בענין שני מתאים למה שלבו חפץ וכנ"ל.

מפורסם מאמר רז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו כו', ומרז"ל שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחו, שמזה מובן שלכל אחד ניתנו הכחות להתגבר על יצרו

שלו, והיות שבכל דבר צריכים להסייעתא דשמיא, הנה יפריש לעתים תכופות קודם תפלת שחרית איזה פרוטות לצדקה, ולאחר התפלה שחרית יאמר בכל יום שיעור תהלים כפי שנחלק התהלים לימי החדש, ולקבוע שיעור בלימוד נשמתא דאורייתא זוהי פנימיות התורה שבימינו נתגלתה בתורת החסידות, ומובטחני שבאם יתנהג ככל הנ"ל, הנה לאט לאט וצעד אחר צעד ישתפר המצב לטוב.

ולהודעתו אודות מצב זוגתו תח"י.

וכדאי הי' לבדוק המזוזות בביתם (אם לא נבדקו במשך י"ב חדשים האחרונים), וכן לבדוק את התפילין שלו, וזוגתו בטח נוהגת במנהג בנות ישראל הכשרות, להפריש לצדקה קודם הדלקת הנרות בכל עש"ק וערב יום טוב.

הנה השי"ת ימלא ימי הריונה כשורה ובנקל ותלד זחור"ק בעתה ובזמנה כשורה ובקל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תקנ"ה

ב"ה, ט"ו סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... משי"כ אשר יש עוינים אותו ואת מעשיו וכו' — יסיח דעתו מכ"ז כי ודאי חלק גדול בזה הוא רק דמיוני, חלק מהנשאר יש לבטלו ע"י כמים הפנים לפנים גוי שייטיב יחסו להנ"ל. ואם ישאר עוד מה — אין צריך לבלבל לעבודה בקודש בהפצת תורת החסידות הדרכותי ומנהגי' ...

משי"כ ע"ד הפחד בלילות: יבדוק התפילין והמזוזות, ידקדק יותר בקשעהמ"ט ועל מטתו יחזור בע"פ או במח' לחוד איזה שורות מתניא, ילמוד איזה פעמים שער הבטחון בס' חוה"ל, ויסיח דעתו מהפחד, היינו אפילו לא להלחם בו. ומעצמו יחלש עד שיפטר מזה לגמרי. ובודאי יש אצלו תמונת כ"ק מו"ח אדמו"ר בפורמט כ"ס.

ג'תקנו

בי"ה, ט"ו סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת ישיבת תומכי תמימים דלוד,
הנהלת בתי ספר למלאכה באה"ק ת"ו,
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

... ברשימת תלמידי בי"ס למלאכה נמצאו כמה ששנותיהם הם י"ג
י"ד, אשר לכאורה זהו גיל צעיר-מדי להסתפק בלימודי קדש איזה שעות
ביום, ושאר השעות ללימודי חול. ואף שהספרדים לא הורגלו בכגון דא,
ואפשר ג"כ מאיימים שבלא"ה יצוו את בניהם להכנס למוסד אחר, הנה גם
בוה, כנ"ל, נחוצה תעמולה מיוחדת בתוככי התלמידים, ואפילו לאחר שנכנסו
לבי"ס למלאכה, שבאמצע הלימודים יפסיקו וילמדו משך זמן אם בלוד, תל
אביב וכיו"ב, בכדי למלאות החסר אצלם בידעית התורה ...

אודות הבנינים בטבריא והסברא לפתיחת ישיבה שם, כנראה זהו ענין
מסובך מכל הצדדים, מצד בעלי הקרקע, בעלי הבנינים וכו'. וכיון שנוסף על
זה הקישוי דריחוק מקום ועוד ועוד, אפשר יש לדון על כל הדבר מתחלתו –
אם כדאי פיזור הנפש וכל ההשתדלות בשביל ענין מסופק מכל הצדדים.
ותמורת זה הי' נכון יותר להשקיע המרץ בהסתדרות תלמידים נוספים בבניני
הכפר המתפנים מאותם שמעתיקים לכפר החדש, שבזה יפתרו כמה שאלות
בבת אחת, ונוסף ע"ז הנה ההשגחה ואכו"ש יוקלו באין ערוך. ויש מקום
לאמר שאפילו בנוגע לקבלת עזר ממשרדים – יהי נקל יותר באופן כזה, כיון
שכבר נותנים עזר בכפר זה עצמו למוסדות דומים. ולכמה אנשים ישנו יחס
מיוחד להעניינים הנמצאים בכפר.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

ג'תקנו

הבנינים בטבריא: השוה לעיל אגרת ג'תעא"ב.
בבניני הכפר המתפנים: ראה לעיל אגרת ג'תצח.

ג'תקנז

ב"ה, ט"ז סיון, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מז' סיון, ומוכן אשר מה שכתבתי במכתבי הקודם שנכון להשתמט מבדיקת פנים, הנה זהו רק בימי עיבור ואינו שייך לפניו ולאחרי ההולדה.

במה שכותב שאינו יכול לקחת עוד עבודה בכרס חב"ד מפני מצב הפרנסה, הנה כבר כתבתי לכמה אנשים מאנ"ש שהעבודה בכרס חב"ד הוא לא שעושים הם טובה לכ"ק נשיאנו הק', אלא בעיקר הוא שעושים טובה לעצמם, ולא רק בענייני עולם הבא אלא גם בענייני עולם הזה בבריאות ובפרנסה, ובמילא אם נמצאים במצב שהבריאות או הפרנסה אינם כדבעי ח"ו, אחת הסגולות להטבתם הוא הוספה בעבודת כרס חב"ד, ולא לאמר שלאחר שתכיר הנה"ב התועלת, אזי יקחו התרופה להמצב ופשוט, והוא ע"ד מאמר רז"ל מלח ממון חסר, ויה"ר מהשי"ת שיוקלטו דברי הנ"ל אצלו ע"מ לעשות, ויהי טופח ע"מ להטפח גם בחבריו בזה.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל ולפרנסה.

ג'תקנח

ב"ה, ט"ז סיון, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מכתבי אודות ההכרח המוחלט להקמת חזית מאוחדת לבחירות מכל

ג'תקנז

זה שכתבתי: לעיל אגרת ג'תמו.

ג'תקנח

המברק נעחק מהעחק המזכירות.
מכתבי: רלעיל ג'תקג.

קסה

אדמו"ר שליט"א

המפלגות הדתיות, בטח נתקבל בעתו, ותקותי חזקה שכבודו ינצל השעות האחרונות לגשם הדבר, ובודאי שבתוקף המתאים יש בידו להתגבר על המכשולים שבזה.

בברכה.

מ. ש. ליובאוויטש

ג'תקנח'

ב"ה, ט"ז סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

נאכן לאנגען שווייגען בין איך געווען צופרידען צו באקומען אייער בריף פון א' בהעלותך, האטש איר האט געדארפט זיין פרייליכער, ווארום איר באקלאגט זיך נאר אויף דעם וואס **לפי החשבון** זיינען די גשמיות'דיקע חובות געווארען גרעסער מיט א פאר הונדערט דאללאר, וואס פון דעם נעם איך ארויס אז געזונט און ענליכעס איז בסדר, איז אויב אזוי, וויבאלד אז דאס איז מער ניט ווי א צייטווייליגע זאך אויף א קורצער צייט און עס איז נאר [א] פראגע פון א פאר הונדערט דאללאר, איז ניט ווערט, צו זיין ניט פרייליך, און בפרט אז איר האט געהאט א שמחה אז אייער טאכטער . . . און איר מאן האבען געפראוועט דעם פדיון הבן פון זייער זון . . . שליט"א. פון דער אנדער זייט, ווידער וואונדערט מיך דאס ניט אזויפיל וואס איר טראכט איבער אזויפיל וועגען דעם חוב פון א פאר הונדערט דאללאר, און די סיבה אויף דעם איז וואס איר זייט ניט אפט בא [א] חסידישע התועדות, וועלכע פרישען אפ דעם נפש אלקית און העלפען דעם מענטשן אויפהויבען זיך העכער פון דעם טאג טעגליכען לעבען, און אויב אפילו דער רושם פון דער התועדות זעהט מען בגלוי נאר אויף א וויילע, אבער אינוועניג פילט מען דאס א לייגענערע צייט, ווי מען געפינט דאס אויס בא פערשידענע געלעגענהייטען.

בנוגע צו דער עצם זאך פון דעם חוב; איז פראן די עצה וואס די רז"ל זאגען, מלח ממון חסר, אז ווען מען פילט א חסרון אין געלט, דארפמען אנהויבען צו געבען מער צדקה, און דאס העלפט צו האבען א הוספה אין פרנסה, און ווי השי"ת האט מבטיח געווען, עשר בשביל שתתעשר, און ניט שטענדיג דארף זיין די וועג, צו מאנען פון השי"ת אז ער זאל גלויבען און

געבען הוספה אין פרנסה, און דערנאך זאל דער מעגש דארפן זיין א עומד
בנסיון, און מען מעג טאן די אנדער וועג צו אנהויבען געבען מער צדקה פריער
און זיין זיכער אז הקב"ה וועט מקיים זיין הבטחתו, און השי"ת זאל איין
מצליח זיין צו געבען א פולע צדקה מיט א פרייליכער הארץ, און אפהיטען צו
זאגען תהלים אלע טאג — דעם שיעור תהלים ווי ער איז פארטיילט אויף די
טעג פון חדש — נאכן דאוונען און נעמען איינטייל אין די שיעורים וואס
ווערען געלערענט ברבים, וואס דאס וועט צואיילן בשורות טובות בכל הני"ל.

בברכה.

ג'תקנט

בי"ה, ט"ז סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוהרמ"ז שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ב סיון. ומוחזר כאן הרשימה כבקשתו. מה
שנתרשם עוה"פ מהמכתב שקבל מירושת"ו מהריא"ז שי' מרגלית וכו', כבר
כתבתי שתמיהני עליו על זה.

א) מ"ש הני"ל אשר מפורש איתא בכתבי האריז"ל, כי המצות הן מוחין
דאבא ולא כלים, אין לזה הבנה. ולא הוצרך להביא ממרחק לחמו, כי הרי
בדא"ח דנשיאינו הק' הועתק זה ובהרחב הביאור: בלקו"ת, בסידור, בדרך
מצותיך כו' וכו'. ואעפ"כ הרי אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם כ"ק אביו
אדמו"ר מוהרש"ב, אשר המצות רומזים לכלים, ועכצ"ל שאין בזה כל
סתירה.

ג'תקנט

חלקה נרפס בהגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים ובאורים (הוצ' תשמ"ז ע' סה) וחלקה
בלקו"ש חכ"א ע' 417 והושלמה ע"פ צילום האגרת. בהמשך לזה — לקמן ג'תשמא.
מוהרמ"ז שי': גרינגלס. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תצ, ובהנסמן בהערות שם.
לקמן ג'תשמא.

הרי אמר: בהגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים (בהוצ' החדשה ע' ו) בשם שיחת פסח תרח"ץ
"המצות רומזים לכלים, מה שמניחים על המצות — לאורות".

אדמו"ר שליט"א

קסז

ובאמת אין הבנה לקושייתו של הנ"ל: א) במוחין דאבא עצמן הרי ישנם אורות וכלים. ב) המצות, כמו כל עניני התורה והמצוה, רומזים לכמה ענינים בב"א. והרי ידוע שהמצות הם מוחין דאבא, ובכ"ז הם גם כנגד האבות, היינו כנגד חגיית, וביחד עם זה הרי הם במלכות לחם עוני כו' וכו', כמובא בכתבי האריז"ל, ואפילו בזהר ובתקו"ז.

וה"ה למ"ש שאין מקור ב[כ]האריז"ל לומר שמה שמניחים על המצות – רומז לאורות – הוא ג"כ כנ"ל: א) בהענינים הנרמזים בשש הדברים שמניחים על המצות ישנם הן אורות והן כלים. ב) גם בששת דברים אלו נרמזים כמה ענינים, וכנ"ל. ואין הזמן פנוי עתה לחפש בכתבי האריז"ל מקום הנ"ל (אבל יעוין במאוי"א, קה"י וכו' בערכם).

אבל, א) ברור שאי אפשר שתמצא שם סתירה – כיון שהנ"ל נאמר מפי כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב. ב) קרוב לדאי שיש למצוא מקור בכתבי האריז"ל ואפשר גם בתקונים להנ"ל. ומה שהרב הנ"ל מסיים במכתבו שבאם יצאו דברים אלו מפי אדמו"ר הזקן היו חשובים ומקובלים עליו כמו מפי האריז"ל, הנה כדאי הוא אדמו"ר מוהרש"ב – ממלא מקום רבנו הזקן וכו' – לסמוך עליו בכגון דא וברברתא מדא.

אנוס ע"פ מרז"ל ללמד זכות על כאו"א מבני ישראל, אפשר שלא כתב להנ"ל, שהנ"ל הם דברי כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב, ולכן כתב מה שכתב.

כן מ"ש אשר ישנם מקובלים כשמגיעים לאיזה דבור מהחברים שבפע"ח מדלגים, הנה פשיטא שלא כן קבלתנו, והרי מובא ענינים מהחברים וכו' בדא"ח, ומהם בלקו"ת וכו'. נוסף על המובא בדא"ח בכ"מ – קבלת הרמ"ק וקבלת הרי"י סרוג וכו', דלא ככמה ממקובלים הספרדים. ויש לבאר הענין אשר האחרונים לא רצו להכנס במקום הספק, משא"כ הבעש"ט הה"מ ורבנו הזקן ומ"מ – שהיתה להם בזה קבלה איש מפי איש – והבעש"ט מאחי השילוני (שה"י ממקבליו – אלי הנביא) – ידעו באיזה ענינים יש לסמוך. וכידוע ג"כ שמפני זה סמכו עמ"ש בעמק המלך (וראה לקו"ת שה"ש כז, א: ובע"ח לא הוזכר כלל. ובמקומות שנשמנו במפתחות לתו"א מחלוקת המקובלים וכיו"ב).

ב) במ"ש הנ"ל בענין ההשתתפות בהבחירות, הנה אנו אין לנו אלא דברי

ומ"מ: וממלאי מקומם.

ההשתתפות בהבחירות: ראה גם לעיל ח"ד אגרות תתיג. א"סד. לקמן ג'תרמב. ג'תרסז.

ג'תרעז. ג'חשמא. ג'תשסז.

נשיאנו, היינו כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר גם עתה עומד במרום ומשמש וגם כאן, ולהבחירות לכנסת הראשונה צוה והשתדל שישתתפו בהם, שמזה מובן שלא רק שמותר הדבר, אלא שמחוייבים בזה.

ואף שכניסה בקאאליציע, לדעתי, אסורה מפני השתתפות בגזירת גזירות נגד וכו' – הנה כל מי שיש בידו תעודת אזרח, ובמילא יש בידו רשות הבחירה (ובעצם לקיחתו את התעודה הרי מודה, ולא באונס, בהנהגה דשם), ואם לאחר זה אינו משתתף בבחירות, וממנו רואים וכן עושים עוד אחרים, ויש מקום לומר שע"ז תהי' הכרעה בחוק "גדול" או אפילו קטן – בעת שיצביעו על החוק שלא כדבעי, הרי תקלת הרבים, ח"ו, תלויה גם בו. ועדיין לא מצאתי האיש – וועלכער זאל האבען ברייטע פלייצעס שיכול לשאת תקלה עליו.

מובן שאין הדברים הנ"ל שייכים לאלו אשר אין מכירים כלל בהנהגה או שאינם רוצים לנסוע לאה"ק ת"ו מטעם זה וכו', אבל הנמצאים שם ומשתתפים באיזה ענין שיהי' שם¹ ורק שבפרט דהשתתפות בבחירות מבליטים קנאותם, ה"ז איפכא מסתברא. ולא עוד אלא שמזיקים את הרבים, וכנ"ל. ובפרט לאחר שראו במוחש במשך השנים שעברו – שהכרעת ב"כ (דעפוטאט) אחד יכולה היתה למנוע עניינים במכשול הרבים באיסור דרבנן ואפילו באיסור דאורייתא, וד"ל.

מובן מעצמו שברשותו לכתוב להנ"ל את כל מה שכתבתי כאן אודות הבחירות, ויכול ג"כ להוסיף חריפות בזה – כי כמה שיוסיף – אין זה ממצה את כל הענין. ודוקא לפני מתן תורה הי' מקום להנהגת נח שהציל את עצמו, ולא הוכיח את בני דורו כדבעי, וכדאיתא בזהר הקי² משי"א כן לאחר מתן תורה, אשר כל ישראל הם קומה אחת שלימה³. וכמבואר ג"כ בענין מתן תורה דאזלינן מניי, שאילו היו הששים רבוא חסר אחד (ובמילא גם מיכה

(1) כדאי לשאול את הנ"ל אם נהנה הוא ומשלם (ומסייעים עי"ז) בעד שירות המים, החשמל וכיו"ב. אם משלם המסים (שמזה ניתן ג"כ להחזקת משרד הדתות – לי רבים – וענייניו) ועוד ועוד. וה"ז סיוע ממש, ולא השתתפות גרידא. וכמה פעמים נאסר הוא או מהחברותא שלו על אי תשלום מסים! – ואם באמת האלט ער בא דער דרגא אודותה כותב – מפני מה אינו מקיים פסייד הרמב"ם הלי דעות רפ"ו.

(2) ח"א קו, א (אף שבמקצת הוכיחם – סנה' קח, ב. ועיין סד"ה החדש הזה קיץ היש"ת). ועי"ש היטב הנהגת משה איך היתה – היפך הגמור ממה שכותב הנ"ל.

(3) ועיין סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל דהנוהג באופן אחר, עליו נאמר, בו מוס לא יקרב להקריב גוי, ואוא"ס הכולל כולם לא יסבלנו כו' – דברים מבהילים. ודוקא תמים – יהי' לרצון.

קסט

אדמו"ר שליט"א

שהעמיד פסל — בכלל זה) לא היתה ח"ו התורה ניתנת. וכדאיתא בדברים רבה פ' ז, ח. ובמכדרשב"י.

מספרי הנ"ל שמזכיר במכתבו, לע"ע, אינם אצלי, הם תיקון היסוד, ישב רוחו.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג'תקס

ב"ה, י"ז סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר שלמה ש"י

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיי"ג סיון, בו כותב אשר נשלמה מלאכת הסתדרות המקום החדש בקסבלנקה. ויה"ר מהשי"ת שיתרבה גבולם בתלמידים טובים, ויראו פרי טוב בעמלם — לחנכם בחינוך קדוש ותמים, חינוך תורתי חסידותי.

... בעניני השידוכין שכותב אודותם: היש סיבה מספיקה ומתאימה ע"פ שוי"ע להארכת זמן כ"כ בין גמר השידוך בכלל וזמן הנישואין? או שזהו רק מנהג בלי כל יסוד, ואז כדאי לבטלו בדרכי נועם ודיפלומטיא, כי מי בדורנו יכול לומר גירא בעינא כו'. ועכ"פ לקצר זמן זה בשידוכי אנ"ש והמשתייכים להם.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש,

מ. שניאורסאהן

ג'תקס

מוה"ר שלמה ש"י: מטוסוב. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג', ובהנסמן בהערות שם. להארכת זמן: ראה גם לעיל אגרת ג'תקלר, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תקסא

בי"ה, י"ז סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"י"ב סיון.

נכונה סברתו ודעתו לחזור אחר שידוך מתאים בשבילו דוקא במרוקה, ולא למהר לעלות לארצנו הקדושה תבנה ותכונן על ידי משיח צדקנו, והרי אחד מה"יג עיקרים של אמונתנו הוא האמונה בביאת משיח, שמאמינים אנו בכל יום שיבוא, ואם אלפים ורבבות מ"ישראל מחכים ומצפים לביאתו בחוץ לארץ, הרי גם הוא יכול להכלל עם יראי ד' העובדים אותו בחוצה לארץ בלימוד התורה ובקיום המצות בהידור.

ובפרט שהצליחו השי"ת לעמוד בקרן אורה לקרב לבן של ישראל לאבינו שבשמים ע"י חינוך הכשר שאין לך חלק יפה מזה, ויעמוד על משמרתו בה עובד עתה, ובמהרה בימינו יקום היעוד דביאת גודל צדק והוא יוליכנו קוממיות לארצנו בגאולה האמיתית והשלימה.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

קעא

אדמו"ר שליט"א

ג'תקסב

ב"ה, י"ז סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מראשון לבהעלותך, בו כותב אודות מצב בריאותו
שמרגיש חולשה ושכחה וכו'.

הנה כבקשתו אזכירו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, להטבה ניכרת בכל הנ"ל, ובודאי שומר שלשת השיעורים השוים
לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר, בחומש תהלים ותניא הידועים, וכן את
הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו, ואיזה פעמים שמענו מכ"ק מו"ח
אדמו"ר שבכגון דא נכון ללמוד משניות בכלל ומשניות בעל פה בפרט, ומה
טוב שכשלומד משך זמן באיזה לימוד ומרגיש שמתייגע הרי יחליפו ללימוד
בתורה במקום אחר, וכמרו"ל במקום שלבו חפץ, וע"י הוספה בעבודת
התפלה היינו דו"ר שהם מעלין התורה למעלה מעלה, וכמבואר בזהר
ובתקונים והובא בתניא פרק ל"ט ופרק מ', וכבר ידוע המקור בנגלה בשם
רבנו הזקן מפסחים נון ע"ב, הנה אז מתעלית למעלה מעולם השכחה בכלל
ומתחזק כח הזכרון, וכמובא ג"כ ממ"ש רבנו הזקן בהלכות תלמוד תורה שלו
פ"ב סעיף יו"ד בסופו, והשי"ת יצליחו לאריכות ימים ושנים טובות, להפיץ
מאור החסידות ואורה, בסביבתו הקרובה וגם בסביבתו שלע"ע עדיין איננה
קרובה.

בכבוד ובברכה.

נ.ב.

מוסג"פ העתק מכתבי כללי לצעירי אגו"ח, אשר ככתוב בו לצעירים
ברגש, ובמילא צעירים בכחות, ומספר השנים הרי בפרטים נותן אדרבה
חיזוק בהנ"ל.

מסיבה נתעכב שילוח מכתבי זה. ובנתים נתקבלו ב' מכתביו והידיעה
שנוסעים לנאות דשא (ומפרש במדרש תהלים סו"ס כג: טובו של עולם),
ויה"ר שיהי' בשעטומי"צ, וכלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר: א געזונטען זומער.

ג'תקסג

בי"ה, חיי סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ג סיון, בו כותב שלומד בישיבה ובשיעור מבלי עזרת מורה, ושואל באיזה אופן, דרך ושיטה, יאחז בלימוד תורתנו הק', אם ירבה למיגרס או לעיונא, ואם ללמוד בחברותא או לעצמו.

והנה ידוע פסק רז"ל שצ"ל שני הענינים הן למיגרס והן לעיונא, והריבוי ומיעוט מאחד להשני תלוי בכשרונות ובנטיות נפשו של הלומד, ואין לקבוע בזה מסמרות, אבל מוכרחת הגירסא והבקיאות בהלכות הצריכות בחיי היום יומים, ובפרט בארצנו הקדושה תבנה ותכוון, שנתוספו בה הלכות התלויות בארץ שמעטים הבקיאים בהם, והרי זה כל האדם את האלקים ירא ואת מצותיו שמור.

כן מוכרח בדורנו זה, וביחוד לחברי עדות הספרדים, שמסורת אבותיהם הוא ללמוד פנימיות התורה, לקבוע שיעור בלימוד נשמתא דאורייתא נסתר דתורה, שבדורנו זה נתגלתה ונתבארה בתורת החסידות. ומהנכון שיפגש עם הרה"ג והרה"ח כו' מוה"ר נחום שמרי" שי ששונקין, שיכון רבנים פליטים רוממה בירושלים ת"ו, והוא יעצו סדר לימוד בזה ועל ידו יוכל להפגש עם אברכים ובחורים שיש להם שיעור דומה.

(ב) כבר ידוע דבר משנה שמהארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם הוא דבוק חברים, ולכן נכון לסדר שיהי' לו לימוד בחברותא אף שפשוט שאין להבטל ח"ו מתלמוד תורה, גם אם אין חבר, וכבר אמרו רז"ל שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה עליו נאמר אבוא אליך וברכתך (אבות ג' ו'), ראה ג"כ אגרת הקדש לרבנו הזקן בעל התניא — פוסק בנסתר דתורה — והשולחן ערוך — פוסק בנגלה דתורה, סימן כ"ג.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים ולבשו"ט בכל הני"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תקסד

בי"ה, חיי סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות יום הולדתו (ובודאי יודע מנהג קדמונים ונתפרסם ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, לאמר קאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו כמובא בקובץ מכתבים).

הנה יה"ר שעוד רבות בשנים יעסוק בתומ"צ ועבודה שבלב, ויזכה ויצליח להפיץ המעינות בסביבתו הקרובה וגם לרבות בסביבתו שלע"ע איננה קרובה, חוצה, ויהי זה מתוך בריאות הנכונה והרחבת הדעת, וכבר ידוע דכלי מחזיק ברכתו של הקב"ה הוא רק ענין השלום ולא רק שלום בפמשמ"ע, אלא גם שלום בפמליא של מטה, והוא העיקר, היינו כפשוטו בהמקום שהוא נקרא מרא דאתרא, והדרכים לזה הם ככל דרכי התורה דרכי נועם דוקא, אבל צריכים להיות בתוקף הדרוש וכנרמז בנתינת התורה שצ"ל עוז ותושי, ונרמז ג"כ בהכתוב ותרגומו (תהלים ע"ו) משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה, שהוא דין בעיני נפח"ב — לקו"ת ד"ה טוב לחסות בהוי' — ועי"ז שקטה עיני דנה"א ארעא דישראל.

בברכה לאריכות ימים ושנים טובות ככל הפירושים
ולבשו"ט בכל הנ"ל.

נ.ב.

בענין לימוד הלכות התלויות בארץ, הנה אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות, ובמילא ישתמש בספר הנמצא ומצוי בסביבתו.

ג'תקסד

מוה"ר שניאור זלמן: גרליק. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קעא, ובהנסמן בהערות שם.
לקמן ג'תרנא. ג'תשעט.
יום הולדתו... מנהג: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'ערב, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תקעט.
ג'תשעו.
ככל הפירושים: ראה לעיל ח"ח אגרת ב'רסח, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תקסה

ב"ה, ח"י סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטי' סיון, מבשר טוב, אשר זכאים הוא וחבריו שיחיו, וכבר כתבתי אשר זכאים הם וזכאים יהיו, להצליח במילוי תפקיד האדם האמיתי, היא הוראה בדבר משנה, אני נבראתי לשמש את קוני, ע"י לימוד תורה קיום המצות בהידור, ומהם ענין היסודי דהפצת מעינות החסידות הדרכותי ומנהגי עד שיגיעו גם חוצה, ויהי זה בו וחבריו מתוך בריאות הנכונה.

וכבר ידוע הרמז בתרגום הכתוב ובני ישראל יוצאים ביד רמה, אשר בעיקר צ"ל זה בעניני פנימיות התורה זוהי תורת החסידות, דיוצאים "בריש גלי" ברייש ר"ת רשב"י, וכמו שנרמז ג"כ בהתחלת ספרי הזהר ברייש הורמנתא, עיין שם בהגהת דרך אמת וניצוצי אורות . . .

ג'תקסו

[י"ט סיון, תשט"ו]

במענה על מכתבו מערב זמן מ"ת והקודם לו בברכת החג. הנה כל המברך — מתברך בברכתו של הקב"ה וכמ"ש ואברכה מברכיך (סוטה לא, ב), וע"כ כהן האמור שם לאו דוקא. וכן הוא גם במדרש הגדול שם, וכן מוכח ג"כ בירושלמי (ברכות ח, הובא בתוספת חולין מט, א), שהתוספת מרובה על העיקר.

במה שהעיר על ההוספה להגדה של פסח הוצאת קה"ת:

א) בענין השם שבת הגדול, יעוין בתורה שלמה כרך יא ובמילואים שם — שציין לכמה ספרים המדיינים בזה.

ג'תקסו

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 449.
ההוספה להגדה של פסח: נדפסה לראשונה כהוספה, ובהוצאות האחרונות נדפס כל דבר במקומו.

(ב) במה שכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע הי' אומר השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, הבאה, מלעיל, היינו לשון עבר. ושואל איך יפרשו זה. הנה אף שלא שמעתי בפירוש, נראה לי לומר שפירושו כפשוטו, שזה **תקומה** שכבר התחילה, בשנת פסח זה עצמה, ולשנה הבאה **מלדע** — בני חורין, היינו בעתיד. ולחוסין בם הכנות הדברים ובפרט ברוחניותם. כי לשנה הבאה בארעא דישראל תלוי רק בהאדם עצמו, שבחירה חפשית לו ובפרט ברוחניות הדברים, אשר ארץ ישראל הוא שנמצא בהשגחה תמידית מדי' אלקינו מראשית שנה עד אחרית שנה, תמידית ומיוחדת שזה תלוי באם אין הולכים בקרי כ"א בחקתי תלכו. ולכן כשאומר ומחליט לשנה הבאה בארעא דישראל — בידו להעשות כך על אתר וגם שעה אחת קודם, משא"כ להעשות בני חורין היינו להשתחרר משעבודים, הרי, כמו בדין הנגלה צריך לשטר שיחרור או לענינים מעין זה, וברוחניות הי"ז כמה שנאמר שרק הקב"ה שוחטו ליצה"ר שאז נעשים בני חורין, וכדו"ל אל תקרי חרות אלא חירות.

* * *

במש"כ לעיל בפ"י "הבאה" — להעיר מזהר ח"א רסה, א. רמב"ס ה' תשובה ספ"ח.

* * *

(ג) מה שרוצה לפרש חילוק הלשונות ברמב"ס, שלפעמים כתב מרורים לי רבים ולפעמים מרור לי יחיד, אשר מרורים הוא בזמן שבית המקדש הי' קיים ומרור לי יחיד לאחר החורבן. — הנה כדי לשלול פירוש זה — שהי' הקס"ד שלי, ציינתי להרמב"ס ה' חמץ ומצה פ"א הלכה ד' שכתב מרור לי יחיד, ובסדר הגדה שלו שבמקום א' כתב מרורים — שהם בסתירה לפירוש הנ"ל.

(ד) מה שרוצה לפרש בדברי התוספתא וכו' — יעין בצפנת פענח המצויין ג"כ בהוספה.

(ה) מה שהעיר אשר הכתוב בהוספה דהלימוד ביום השמיני הוא לאחר מ"ת, קשור זה בהסוגיא אם מצות מילה רק נשנית בסיני. — הנה לא כן הוא לדעתי, ולכן ציינתי דווקא לתוספת ולא להסוגיא דשבת, כי הענין דנשנה בסיני הוא במה שנאמר קודם מ"ת, ובמצות מילה בהענינים הנלמדים מפי' לך, משא"כ וביום השמיני — שהוא בפרשה שנאמרה לאחר מ"ת.

(ו) מה שהביא פירוש היפה תואר שנמולו ביום דערב פסח ולא בלילה,

וגדולה מזה נמצא בריב"א (פ' בא), שנמולו מבעשור לחדש. — הנה אין לפרש כזה בשמו"ר שציינתי שם, כי שם כתוב בפירוש שרק לאחר שהריחו ריח צלי הפסח שצלה משה נמולו. ובהני"ל י"ל שזהו מדרשנות חלוקות, או שכתות כתות היו. וקושיתו איך נמנו על הפסח ואכלו אותו וכו', ורוצה לדמות זה לגר שנתגייר כו' — לא נראה לי הדמיון, כיון שבמצרים נצטוו בפסח כולם להקריב קרבן פסח. ומה שאכלו בפסחו של משה י"ל שמנה את כלם מה"יט על פסחו הוא, והרי זכין לאדם בכגון דא, ובפרט בפסח מצרים שכמה ענינים מחודשים בו, וקשור בהגאולה והצלה ממכת בכורות, וכהלשון ופסח ד', שבזה כולם שווים.

* * *

במשי"כ בהוספה — ונזכר לעיל — שמלו בלילה מפני שלא נאמרה עדיין פ' תזריע מצאתיו עתה בהרשי"ש לשהש"ר א, יב.

ג'תקסז

בי"ה, י"ט סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... ובשאלתו שעי"י שהורגל להאריך בתפלתו אינו שומע קדושה מהשי"ץ. ושואל אם ינהג במנהגו זה, או שיקצר בתפלתו בכדי לשמוע קדושה.

הנה מובן — עי"פ היסוד אשר הכוונה היא העיקר בתפלה, עד שישנה גם כוונה כללית כזו שבלעדה התפלה בטלה* — שאין לקצר בהתבוננות בתפלה ובהאריכות בה, אפילו בשביל לשמוע קדושה, והוא גי"כ מובן מפסק הצמח צדק בשו"ת שלו — נדפסה בשער המילואים סימן י"א — עיי"ש ובספרים שמזכיר.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

(*) ראה רמב"ם חל' תפלה פ"ד. שו"ע לאדה"י סצ"ח סוס"ב. קו"א בתניא (קנד, ב). חידושי ר"ח חלוי לרמב"ם שם.

ג'תקסז

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 281.
שבלעדה התפלה בטלה: ראה כזה לעיל ח"ח אגרת ב'תקפח.

ג'תקסח

ב"ה, י"ט סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר סעדיי שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"יג סיון, הנה יה"ר שיתרבה גבולו בתלמידים בכמות, ובמילא גם באיכות, יהי בנקל יותר הריבוי, וכמובן מהכלל שמאלף למקרא נכנסים מאה למשנה וכו'. ולפלא קצת שאין הריבוי כבר, כיון שכתב שכמה תלמידים נשלחו להם מקסבלנקה. ואחכה לבשו"ט.

(ב) מ"ש בענין המקוה. הנה אף שמלה אחת אינה מבוררת בכתבו, אבל כנראה הכוונה שהמים מהמקוה יוצאים ונסתמים ע"י מגופה של ברזל, שסותמת חור בקרקע המקוה. ונבהלתי לקרות זה, ואולי לא, זהו הפירוש. וכבר צווחו על ההיתר דנעשה מלכתחלה ע"י לקובעו כ"ו וכו'. ובטח יש אצלו העתק המכתב מכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע שלא רצה סתימת חור אפילו בגומי (קאָוטשוק) מפני הי"א דמקבל טומאה, וייעץ לעשות בכמה מקומות סתימה בפשוטי כלי עץ שנעשה חלק ביותר. וכיון שבין עץ ואבן קשה לצמצם ולהדק, הנה העצה לזה שקרן הרצפה עושים חלק ממנו של עץ ובתוכה חור הנסתם ע"י מגופה של עץ, והידוק עץ בעץ קל יותר, אבל מה שטוב עוד יותר, וכן נהגו בכל מקום שידי מגעת — היינו שלא יהי בכלל חור בהרצפה, ויוציאו המים ע"י פומפ (נאָסאָס), וטוב יותר על ידי נאסאס הנקרא סיפאָן, וידוע לעוסקים בכגון דא.

מוסג"פ המענה ל... ואל בינתו אשען להסבירו הסברה נוספת אם זקוק לזה. וכנראה גם ממכתב כת"ר — כדאי שישע, אחרי הכנה מתאימה, ללמוד בברונא.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל,

מ. שניאורסאהן

ג'תקסח

מוה"ר סעדיי: ליברוב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תקח. ובהנסמן בהערות שם.
המקוה: ראה לעיל שם. לקמן ג'תרלט.
אפילו בגומי: ראה כזה לעיל ח"י אגרת ג'קפט, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תקסט

בי"ה, י"ט סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק, בו כותב שמסתפק מצד ההלכה אם מותר לשנות נוסח התפלה לנוסח אר"י, וכנראה כוונתו מנוסח אשכנז לנוסח אר"י.

והנה מעשה רב אשר אלפים ורבבות מבני ישראל בדורות הראשונים של תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיו החליפו נוסח תפלתם באופן כזה, והנמוקים ע"פ הלכה ימצא בשו"ת מנחת אלעזר חלק א' סימן י"א ובשו"ת פרי השדה חלק ב', והמסקנא אשר מותר לשנות לספרד ואר"י ולא להיפך, ומובאים שם המקומות אשר שקו"ט בזה, ובד"א אשר השינוי יהי ע"מ להתפלל מכאן ולהבא בקביעות בו אבל לא באקראי.

ב) בשאלתו סדר ואופן לימוד תורת החסידות, הנה מובן שזה תלוי בתכונת נפש הלומד כשרונותיו ונטיותיו, ולכן יפרש שיחתו לפני זקני אנ"ש הנמצאים בירושלים עיה"ק ת"ו, והם יורוהו, ובכלל הרי יש להתחיל בתניא חלק ג' אח"כ חלק ב' ואח"כ חלק א', דרושים מסוימים בספר דרך מצותיך ועוד.

והעיקר והיסוד בכל חנ"ל הוא כמו בכללות קבלת התורה הקדמת נעשה לנשמע, אפילו בלימוד התורה עצמה, כוונתי שאף שישנם ענינים שאינם מובנים או שגם מוקשים לו, בכל זה, לומדים בבטחון גמור שלאחר זמן יזכה גם הוא להבנה והשגה, והי"ה גם בלימוד תורת החסידות פנימיות התורה, נשמתא דאורייתא בלשון הזהר, ועוד ביתר שאת וביתר עז, כיון שבזמננו אלה היצה"ר מנגד ביותר דוקא ללימוד פנימיות התורה, וכמבואר בקונטרס עץ חיים לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע.

בטח נזהר בטבילת עזרא ושומר שלשת השיעורים השווים לכל נפש

ג'תקסט

לשנות נוסח התפלה: ראה גם לעיל אגרת ג'ת, ובהנסמן בהערות שם.
הקדמת נעשה לנשמע: ראה גם לעיל אגרת ג'תקנ, ובהנסמן בהערות שם.

קעט

אדמו"ר שליט"א

מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא
הידועים, והשי"ת יצליחו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תקע

ב"ה, י"ט סיון, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון ג' בהעלותך, אין וועלכען איר זייט
חושד פלוני בן פלוני, אז ער האט מיר ניט איבערגעגעבען אייער בריף וכו'.

דער חשד איז אומבאגרינדעט, ווארום די אלע בריף וואס קומען אן
אויף מיין נאמען באקום איך זיי, און ליינען זיי אליין, האטש דעם ענטפער
אויף זיי קומט טיילמאל מיט דעם אונטערשריפט פון איינעם פון מינע
סעקרעטארין צו וועמענס אפטיילונג דאס געהערט, און אזוי אויך אין דער
פראגע פון שיקען דרוק זאכען, וואס ניט איך פארנעם זיך מיט דעם, און
דעריבער האט איר באקומען דעם ענטפער אויף אייער בריף מיט די חתימה
פון דעם אנדערען, וואס דאס איז זיין אפטיילונג, און נאר בכדי אראפנעמען
דעם חשד פון בן ישראל, שרייב איך דיון בריף.

בנוגע צו דער גוף השאלה, איז יעדער ענין האט זיך זיין סדר עבודה, און
די זאך פון פארשפרייטען ספרים געדרוקטע, אין אירופא בכלל און צרפת
בפרט, איז דאס איבערגעגעבען געווארען צו דער לשכה אין פאריז, וועלכעס
ווערט אויך אנגעפירט פון דאנען, און דעריבער איז אין די אלע פראגען
דארפט איר זיך ווענדען נאר צו דער לשכה אין פאריז.

זיכער האט איר געהערט פון די דריי שיעורים השווים לכל נפש מתקנת
כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, (א) צו זאגען יעדער טאג נאכן
דאוונען אין דער פריה א שיעור תהלים (ווי דער תהלים איז פארטיילט אויף
די טעג פון חדש). (ב) לערנען יעדער טאג א פרשה חומש מיט פירוש רש"י פון
דער סדרה פון דער וואך — זונטאג פון אנהויב סדרה ביז פרשה שני, מאנטאג

פון פרשה שני ביז שלישי א.א.וו. ג. לערנען יעדער טאג א שיעור תניא, ווי דער תניא ווערט פארטיילט אויף די טעג פון יאר. און וועט דאס אפהיטען על כל פנים פון איצטער אן און ווייטער, והשי"ת יצליחו.

בברכה.

ג'תקעא

ב"ה, כ' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

אגודת נשי ובנות חב"ד
סניף טאראנטא
ד' עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

דורך הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ רב פעלים לד' ולתורתו וכו' מוה"ר דוב יהודא שי' שחט, האב איך ערהאלטען א טשעק אויף \$1200 לטובת די יונגע יתומים. . . שיחיו, אויף צו פארניצען אויף א פאסענדען אופן אין די פאסענדע צייטען, און בייגעלייגט איז דא א קבלה פון מחנה ישראל, וועלכע באשעפטיגט זיך מיט אזעלכע ענליכע ענינים.

די עצם זאך אליין, נדבת לבן חט' צו זאמלען דעם סכום פאר די יתומים, צייגט, אז עס איז איבעריג צו ערקלערין דעם גרויסען ערך פון דעם ענין צו העלפען יתומים בכלל ובפרט העלפען יתומים וועלכע געפינען זיך אין אהלה של תורה, און באקומען א חינוך על טהרת הקדש, און גייען אין דעם וועג פון תורה און מצוה, וואס בעזרת השי"ת וועלען זיי אזוי אויך איינארדנען זייער לעבען.

איך וויל נאר דא אונטערשטרייכן דעם ווארט פון רבנו הזקן בעל התניא והשו"ע, וואס ער שרייבט וועגען דער מעלה פון צדקה בכלל, אז די געלט וועלכע מען גיט אוועק אויף צדקה — דערהויבט דאס די איבעריגע אייגענטום אז דאס גאנצע זאל זיין א מכון לשבתו ית'.

ג'תקעא

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 295 והושלמה ע"פ צילום האגרת.

קפא

אדמו"ר שליט"א

וואס פון דעם איז פארשטענדליך, אז דארט וואו עס געפינט זיך השם יתברך, וועלכער איז עצם הטוב, וועט זיין דורכאויס טוב וחסד. אין אנדערע ווערטער, אז די גאנצע געלט וועט פארנוצט ווערן נאר אויף געזונטע און פרייליכע זאכען.

און ספעציעל ווען עס האנדעלט זיך — העלפען שטעלען זיך אויף די פיס יונגע יתומים, וואס יעדער פון זיי וועט זיינער צייט בויען א הויז בישראל בנין עדי עד, איז די אלע באטייליגטע אין דער יעצטיגער הילף, באקומען אויך א חלק אין דעם בנין עדי עד, וואס צדקתם עומדת לעד.

ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, צו ממשיך זיין יעדערער פון די איינטייל נעמער אין דעם — מענער און פרויען — ברכה והצלחה אין די ענינים הפרטים. און אז איר זאלט קענען געזונטערהייט און מיט פרייליכע הערצער פארטזעצען און פארגרעסערען אייער ארבעט אין די ענינים פון תורה ומצוה, וואס זיי און זייער שכל זיינען נצחיים וקיימים לעד.

בברכה לכל אחת ואחת — הן וב"ב שיחיו,

מ. שניאורסאהן

ג'תקעב

ב"ה, כ' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר דוב יהודא שי

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו מח"י סיון, ונהניתי מהכתוב בו והמצורף לו, ואף שכתב לי אודות זה מכבר, הרי ידוע מרז"ל (מכילתא פ' יתרו יט, ט) שאינו דומה שמיעה לראי, ואם בכל הזמנים פעולה טובה של בני ישראל ובפרט של רבים היתה גורמת שמחה, שאכו"כ בזמננו זה, ובפרט כשבאה מנשי ישראל,

ג'תקעב

מוה"ר דוב יהודא: שוחאט. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תפ"ה, ובהנסמן בהערות שם.

אשר נשים צדקניות הביאו גאולה הראשונה מארץ מצרים, והרי כימי צאתך מארץ מצרים אראנו כו', בגאולה העתידה בבי"א בגאולה השלימה והאמיתית. ובהצעתו, הנה מוסגר בזה מכתבי אליהן וחמרא למרא וטיבותא לשקי' (ועיין בספר המצות לכ"ק הצמח צדק מצות מילה ספ"ג שזה שייך דוקא באדם, אתם קרוים אדם בעלי בחירה אמיתיים). וכיון שכותב בשמן, הנה יצליח להיות שליח גם מלמעלה לעורר תמיד צדקה וחסד – צדקה בגשמיות וגם צדקה ברוחניות.

בכבוד וברכה.

ג'תקעג

[כ' סיון, תשט"ו]

... כל התעוררות בתחלתה – רובה אור, ובמילא עומדים בהתפעלות ובחיות בגלוי. אבל תכליתה – שתפעול במעשה במועל, ומדי יום ביומו, היינו "להלביש האור בכלים", ולכן מוכרח שתתעלם ההתפעלות, ולא יורגש כ"כ החיות, כ"א העשי' במועל. וזהו – התכלית. ואל ישמע לפיתוי היצה"ר שהני"ל צריך להביאו לעצבות, ח"ו. כ"א לעבוד עבודה מסודרת, אורות בכלים מרובים דוקא. והסדר בקדושה הוא "מעט מעט" אגרשנו", הן בלימוד התורה הן בקיום המצות (ומהם – אהבת ישראל), ולא בפעם אחת או בקפיצה [מלבד במקרים מיוחדים].

ולכל זה מוכרח – גוף בריא, ולכן צריך להתנהג באופן המתאים לזה בעיני אכילה, שתי', שינה וכו'.

וכלשון התניא פ"ז [האוכל בשרא שמינא דתורא כו' להרחיב דעתו לה' ולתורתו כו' כעולה וכקרבן"]. וכיון שהתורה נתנה רשות לרופא – הרי כשיש איזה ספק בזה, או איזה מיחוש – צריך לשאלו ולעשות כהוראתו. וכשהולכים בכל הני"ל צעד אחר צעד – מצליחים ברוחניות, ובמילא גם בגשמיות.

וציונו השי"ת על השמחה בכל זה, ורואים במוחש, שכל דבר הנעשה בשמחה – הוא נעשה בשלימות ובהידור יותר. ומועיל לבריאות בגו"ר ...

קפג אדמו"ר שליט"א

ג'תקעד

בי"ה, כ' סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ב סיון, בו כותב שנסתדר בענין שידוך עם בחורה אחת וגמרו השידוכין, אבל לאחרי זה נתברר אצלו שהטעוהו בנוגע לשנותי, ולפי ידיעתו עתה, גדולה היא ממנו בשנים, ושואל איך להתנהג בזה.

הנה בענינים כמו אלו, התלויים בכבוד בן או בת ישראל, וביחוד בעניני שידוכין תלוי זה במנהג המדינה והמקום, ומנהג ישראל תורה היא, ולכן צריך לפרש שיחתו לפני רבני המדינה בעלי ההוראה, ויפרט הדברים בכל הטעמים שבזה, והם יורוהו, והשי"ת ינחהו ויצליחו בהסתדרות טובה לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בודאי יש לו שיעורים קבועים בלימוד תורתנו הקדושה תורת חיים, ומהדר במצות בכלל ובמצות הצדקה בפרט, ומהנכון הי' לבדוק את התפילין שלו ובעיקר הפרשיות, והשי"ת יצליחו בכל הנ"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תקעה

בי"ה, כ"ב סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר מנחם שמואל דוד שי' הלוי שד"ר

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — עם המוסגר בו.

ג'תקעה

מוה"ר שמואל דוד שי': רייטשיק. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ד תתמ, ובהנסמן בהערות שם.

לפלא שאינו כותב כלל ע"ד פעולותיו בקדש במקומו, ובפרט בימי זמן מ"ת ובהסמוכים להם ש"ק מברכין ולי"ג בעומר וכו', ולפלא שצריכים לעורר על זה, ובפרט למי שידעו היטב השקפת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בכגון דא, בעיקר תפקידם של שד"רים קלייבען גשמיות און זייען רוחניות, אפילו בנוגע להמשולחים דהמוסדות וכו'.

להודעתו אשר מתכוון לנסוע לפריסקא וכו', הנה יה"ר שיה"י בהצלחה בכל הענינים הן בגשמיות והן ברוחניות, ובודאי למותר לעוררו כשיבקר את הרה"ח אי"א נו"נ בר אבהן ידיד בית אבות מוהר"ש זלמן שי בעזפאלאוו, ימסור להם פ"ש במיוחד, ויקבל פ"ש גם מהם בפרטיות.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל.

ג'תקעו

ב"ה, כ"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב, א) במה שציינתי ללמוד בספר התניא קדישא פרק כ"ז כ"ט והפרקים שלפניהם ושלאחריהם, ורוצה ללמוד בזה איזה כוונה צדדית. — איני מבין מה הכריחו לזה, והיא כפשוטה — אשר מבואר שם גנות ענין העצבות וההפסד שבה, ואשר בהתבוננות אפשר לבטלה גם ע"פ שכל אפילו כשנדמה או שגם באמת הוא עצבות מדאגת עונות.

ב) נסתפק במה שכתבתי בנתינת צדקה, שיתן לפני התפלה פרוטה או שתיים וכו', באם לא ימצא עני על אתר. — הנה ידוע שבכגון דא מוסרים הצדקה לגבאי צדקה או לקופה של צדקה (א צדקה פושקע).

ג) נסתפק במ"ש מקוה טהורה, והנה במכתבי אינו בוא"ו אלא מקוה

קלייבען גשמיות... רוחניות: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'ע, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תשו.
אפילו... דהמוסדות: ומכ"ש שהוא שד"ר רבתינו.
כשיבקר... בעזפאלאוו: ראה לקמן אגרת ג'תרנב.

ג'תקעו

במה שציינתי: לעיל אגרת ג'תטו.

קפה

אדמו"ר שליט"א

טהרה, וכוונתי לטבילת עזרא עכ"פ בזה יזהר, ומה טוב גם במקוה המוסיפה קדושה לקדושה גדולה יותר, וכמו שנמצא עדי"ז בשי"ס (היינו בטבילת כהן גדול ביוהכ"פ שבין עבודה לעבודה).

לפלא שאינו מזכיר ע"ד אמירת שיעור תהלים בכל יום אחר התפלה, ויה"ר שלא תהי' אלא השמטה בכתיבה ולא חסרון בפועל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תקעז

ב"ה, כ"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר משה שי

שלום וברכה!

נבהלתי להידיעה מפטירת אחיו עקיבא יוסף ע"ה, תנצב"ה. ויה"ר אשר מכאן ולהבא יבשר אך טוב בטוב הנראה והנגלה.

ומי"ש אודות איזה תיקון לנשמת הנ"ל, הרי ידוע שמשנה אותיות נשמה, ויקבע שיעור לימוד במשניות על הסדר באופן שיגמור שיתא סדרי משנה לפסח שני הבע"ל, והרי כבר ידוע סגולת לימוד המשניות גם לנשמות בגופים.

וכהמסופר מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק (הועתק ברשימת המאסר חלק הרביעי) שאמר להווי"ח אי"א כו' ר' אבא ז"ל פערסן, לימוד משניות בעל פה, משנה הוא נשמה, עיי' אמירת משניות בעל פה הנשמה מאירה את הגוף, אז דער גוף ווערט ליכטיקער, ואף שהנ"ל הוא לימוד בספר, הרי זה הכנה ללימוד בעל פה, ובמילא גם הכנה להאמור בפתגם הצ"צ, ובטח יוחקקו בזכרוננו גם איזה משניות מכל סדר וסדר, והשי"ת יצליחו בכל הנ"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תקעז

מה"ר משה: שלזינגר.

ג'תקעח

ב"ה, כ"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר דוד נתן שי

שלום וברכה!

נמסר לי בקשת ברכה עבורו וזוגתו שיחיו, ויזכרו בעת רצון על הציון
הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וזכות ימים האלו ימי
פרשת שלח וגמרה — פרשת ציצית — דזהיר בה טפי להשפיע על הרבים
בענין זה, יעמוד לו ולזוגתו לאריכות ימים ושנים טובות ולקבל רוב נחת
חסידותי מכל יו"ח שיחיו. ויעיין בספר קיצורים לתניא עמוד מ"ו, פתגם
הבעש"ט, אשר, אפילו מלאך מיכאל הגדול שבמלאכים, הי' נותן כל עבודתו
והשגתו באלקות, אפילו רק עבור מצות ציצית אחת מדי ציציות שיש לכל אי
מישראל, ובהערה לשם בספר הנ"ל עמוד ק"ן.

בברכה לבריאות הנכונה ולבשוי"ט בהנוגע לעצמו ולב"ב ומושפעיו
שיחיו.

ג'תקעט

ב"ה, כ"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ט"ו סיון והקודם לו.

הנה במ"ש אני אודות השפעתו בהפצת המעינות חוצה, כוונתי היתה
לביקורו בישיבה . . . וקויתי אשר מה שמעורר הנני עד"ז, יעורר בו חשק

ג'תקעח

מוה"ר דוד נתן: לעסער. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ח ב"שטז, ובהנסמן בהערות שם.
לקמן ג'תשעז.
ציצית . . על הרבים: ראה לעיל ח"ו אגרת א'תשכב.

להמשיך בפעולות נשגבות אלו וביתר שאת וביתר עז, והרי ההכרח בזה, ולא דוקא בשיבה הנ"ל, גדול ביותר, ונוגע גם לקיום היעוד לאימתי קאתי מר, לכשיפוצו כו' שיתקרב יותר, וכיון שדורשים זאת מאת כאו"א מאתנו, בודאי ניתנו הכחות והאפשרויות למלאות הדרישה וכמובן.

(ב) מה שהזכרתי במכתבי אודות קו השלישי דגמ"ח, הנה נוסף על שלימות הענין נוגע גם בתוכן מכתבי כו', כי הרי העסק בהפצת המעניות חוצה ובכלל בהשפעה על הזולת ה"ז ענין דגמ"ח.

(ג) נהייתי ממ"ש אשר ממשיך באמירת השיעורים בשיבת . . . ות"ל אשר כותב שנתעורר יותר רוח הלימוד מאשר בזמן העבר, ובודאי מצדו הוא מוסיף גם בענינים דיראת שמים, כיון שזקוק הוא ביותר עתה למרז"ל (ברכות ו, ב) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, וה"ה בלימוד התורה, ובפרט לרבים.

(ד) מ"ש אודות כח הזכרון שלו שנדמה לו שנחלש בזמן האחרון, הנה ידוע ההנהגה בזה ללמוד במקום שלבו חפץ, וכשמרגיש שמתייגע ונחלש כח עיונו, להחליף הלימוד ללימוד סוגיא אחרת או ענין אחר, ומהסגולות בזה ללמוד משניות בעל פה, וכנ"ל מבלי לייגע, וכמ"ש וקובץ על יד ירבה, ומהנכון לדעת המאמר והדרת פני זקן בלקו"ת סוף פ' קדושים ג"כ בעל פה.

(ה) להודעתו מיום הולדת שלו, — ובודאי נהג במנהגי יום הולדת, בעלי" לתורה (ואם חל ביום שאין בו קרה"ת, אזי בש"ק שלפניו), בנתינת צדקה לפני התפלה (כשחל בימות החול, ואם חל בש"ק, יו"ט, אז ביום שלפני יום הולדת), ובלימוד שיעור נוסף בתורת הנגלה ובתורת החסידות, ושמירת שלשת השיעורים השווים לכל נפש בחומש תהלים ותניא של אותו היום, — הנה יה"ר מהשי"ת שתהיי שנת הצלחה אצלו בלימוד התורה וקיום המצות בהידור.

בברכה.

ג'תקעט

במנהגי יום הולדת: ראה גם לעיל אגרת ג'תקסד, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תקפ

בי"ה, כ"ג סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ בעל מדות
מוה"ר משה שי הכהן

שלום וברכה!

נעם לי לראות בכאן ולקבל פ"ש מאנ"ש דשיקאגא, די עליהם יחיו,
ומהנעשה אתם בכלל ובבית הכנסת שערי תפלה בני ראובן נוסח האריז"ל
בפרט, ובהמשך לשיחתנו:

א) נהניתי מסיפורו ע"ד המגרש (לאט) שקנו על מנת לבנות שם בנין בית
הכנסת, והעיקר הוא אשר נמצא במקום מרכזי דמושב בני ישראל, וכידוע
פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בפ"י לשון המורגל בדברי
רז"ל כל העוסק בתורה, עוסק במצוה, אשר לכאורה מתאים לזה הביטוי,
לומד תורה עושה מצוה.

אלא שבן ובת הישראלים ענינם בתורה ומצות צריך להיות כמו עסק,
וכנראה במוחש, אשר הבעל עסק אינו יושב בביתו ובחדרו ומחכה עד שיבוא
מי אליו ויאמר לו, יש לי בשבילך הצעה טובה בעסק ואם תסכים על זה אתן
לך תואר הצטיינות ובמקום מכובד יושיבך וכו'. אלא כיון שברור בעיניו
שהעסק טובתו הוא וטובת ב"ב, מחזר אחרי העסק בשוקים וברחובות,
מוותר על כבודו ועניניו ומתייגע ביגיעת נפש וביגיעת בשר, ובלבד שיתנהל
העסק באופן המתאים ויתפתח ויתגדל מזמן לזמן, ולא עוד אלא אפילו בשעה
שאי אפשר להתעסק במסחרו טרוד הוא בזה, מה עליו לעשות למחר
ולמחרתים, ובאיזה אופן אפשר לו לנצל גם שעה זו בהכנה לזמן ההוא, ואחת
הדרישות בזה היא — שהעסק יהי במקום בו נמצאים הרבה בני אדם
ומחוגים היותר רחבים בכדי להקל עליהם עד כמה שאפשר ביקורם בהעסק
והקשרים עמהם, וככל הדברים האלו הוא בנוגע לתורה ומצות והפרטים
מבוארים.

ג'תקפ

מוה"ר משה: שאי"צודיטש. אגרות נוספות אליו — לציל ג'שפא, ובהנסמן בהערות שם.
פתגם .. העוסק: ראה גם לציל ח"י אגרת ג'קט, ובהנסמן בהערות שם.

אדמו"ר שליט"א

קפט

ועאכו"כ בקביעת מקום לבית הכנסת שאין תואר יוצא מידי פשוטו, מקום שבו צריכים להתכנס בני ישראל להתפלל למלך מה"מ הקב"ה וללמוד תורתו, והרי נאמר ברוב עם הדרת מלך.

ב) בכל תפוצות ישראל, ועאכו"כ בארצות"ב, הנה ימי הסליחות וימי חדש תשרי מסוגלים לקרב לבם של בני ישראל לאבינו שבשמים, ולקרב הלבבות ביניהם, ובמילא כל דבר שבקדושה יש לנצל ענין זה ככל האפשרי, וזה נוגע לכל השנה הבע"ל.

ולכן לדעתי אף שמוכן שאין הזמן מספיק אפילו בהשתדלות הכי גדולה שלתשרי הבע"ל כבר יהי' בנינם בנין בית הכנסת בנוי על המגרש שקנו, הנה יש להשתדל במרץ לשכור בסמיכות לשטח הנ"ל עכ"פ חדר גדול או טרקלין אשר בו יוכלו להתפלל אנשי השכונה ההיא בימי רצון דתשרי הבע"ל, וכן מקום ליסוד סניף התלמוד תורה שלהם בשביל ילדי הסביבה ההיא, כי על ידי זה יאחדו תושבי השכונה להעשות מתפללים וחברים בבית הכנסת שלהם לכשיבנה בשעה טובה ומוצלחת, וכן אשר בניהם ובנותיהם ילמדו במוסדות חינוך שלהם אשר שני ענינים אלו תלויים בהתחלת השנה שנת הלימודים ושנת התפלה, כי ברובא דרובא בית הכנסת בו מתפללים בחדש תשרי, ממשיכים להתפלל בו כל השנה, ומוסדות החנוך בו מתחילים ללמוד בתחלת זמן הלימודים מבקרים בו עד תומו.

ג) בנוגע לסיפורו אשר ישנה הצעה מאיזה בית הכנסת או בית המדרש להשתתף עמהם בבנין בית הכנסת שלהם על מנת שיהי' שינוי השם, ושואל חוות דעתי בזה.

ולדעתי פשוט אשר שם בית הכנסת שלהם שזה עשירות בשנים נתפרסם בשיקאגא וסביבותי, אין לחשוב ע"ד שינוי בו כלל וכלל, וצריך להשאיר במילואו – השם שזכה לתפארת ולתהלה, ובמענה לדרישה הנ"ל אפשר להסכים שיצטרף גם שם, ומוכן אשר שם ביהכ"נ שערי תפלה בני ראובן צריך להיות הראשון וקודם, ומה טוב שיהי' בהפסק המלות "ובית הכנסת" או "ובית המדרש", כוונתי, "בית הכנסת שערי תפלה בני ראובן נוסח האריז"ל, ובית הכנסת (או ובית המדרש) פלוני וכו' . . .

ויהי רצון אשר גם בשכונה החדשה יזכו ויצליחו להעמיד בית כנסת ובית מדרש חסידותי ממנו יתפשטו נר מצוה תורה אור ומאור שבתורה וזהי תורת החסידות הדרכותי ומנהגי בכל הסביבה.

בברכה ופ"ש כל המתפללים החברים וההנהלה בראשם שיחיו.

ג'תקפא

בי"ה, כ"ד סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק, בו כותב אודות הסברא לנסוע ל... ושואל
דעתי אם לחשוב שמה אודות הסתדרות בכלל ושידוך בפרט, ונכון הדבר,
ויה"ר שיהי' בהצלחה ויבשר טוב.

ובודאי למותר לעוררו שצריך להתעסק גם שם בהפצת המעינות חוצה,
מבלי התחשב כמה זמן בדעתו לשהות שם, וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בכגון דא, אשר משכן ד' מקימים היו אותו בכל
הפרטים והדיוקים, אפילו באותן הנסיעות בהמקומות שהי' הענן מערב עד
בקר, ונעלה הענן בבקר ונסעו, ובפרט שבכגון דא מוסיף זה הצלחה גם
בעניני הפרטים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תקפב

בי"ה, כ"ד סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מ"ג סיון, — הנה מובן עד כמה מצער תוכן המכתב,
כי אפילו לפי שמתארים הענין במכתבם, ולו יהא שצודקים במאה אחוז, אין
זה מצדיק כלל וכלל הענין דהרמת יד ועוד יותר כו', ובפרט כשנעשה זה
ברבים, ובפרטי פרטיות כשנעשה זה בהתועדות חסידותית, וביחוד אשר
כאוי"א ממנו המתחש לעדת חב"ד מביטים עליו כעל דוגמא, ראו מהו חסיד
חב"די, ומהו פעולת הדרכת תורת החסידות והוראת רבוה"ק זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, ובפרט בהביא בחשבון תוכן אגרת הקדש סוף סי' כ"ה, ואין
להאריך בדבר המצער.

קצא

אדמו"ר שליט"א

ואם לדעתי ישמעו, הנה נוסף על בקשת הסליחה כדין, יתענה כל אחד מהם, אלא שכיון שענינם לעסוק בתורה, הנה יחלקו התענית לשני חצאי יום, ויתנו לצדקה דמי הסעודה דאותו יום, וילמדו אגרת הנ"ל ד' וה' פעמים עד שיהי תוכנה חקוק במוחם כדבעי, ויהי"ר שיקוים בהם בכגון דא ע"ד לשון הרמב"ם בהל' תשובה ב, ב., שיעיד עליו יודע תעלומות אשר לא ישוב כו', ומבירא דא יעלו לאיגרא רמה, להצליח בהפצת המעיינות חוצה מתוך הרחבת הדעת ולהצליח בלימוד התורה בנגלה ובחסידות בהצלחה מופלגה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תקפג

ב"ה, כ"ה סיון, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ בעל מדות משכיל על דבר טוב וכו' וכו'
מוה"ר מיכאל שי המכונה דר. ווילנסקי

שלום וברכה!

נעם לי במאד לקבל פ"ש ממנו ע"י הרה"ח וכו' מוהר"ר יוסף שי
גולדשטיין שו"ב, ובקשתיו למסור ד"ש ממני לכבודו ולכבוד זוגי שי בצירוף
איחולי לכל טוב בכל.

תודה חמה ועמוקה בעד תשורתו היקרה, מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ותנחו דעתו כאשר הניח את דעתי.

ובקשר עם תוכן אחד המכתבים, בו מדובר ע"ד ביבליוגרפיא לספרי
ומאמרי חב"ד, אתענין לדעת אם עסק בזה או עכ"פ התענין בזה, ואם כן

ג'תקפג

הו"ח .. ווילנסקי: אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ט אגרת ב'תחפ.
אחד המכתבים: אג"ק אדמו"ר מוהר"י צ"ע ח"ב אגרת תקכ.

הוא, הנשאר מה ברשימותיו ותוכנם. ובודאי ראה החוברת "שערי חב"ד"
למר הוברמן, תדפיס מספר היובל לזמן שוקן.

בברכה לו ולזוגתו שי' לקיץ בריא ושמח ובכבוד.

ג'תקפד

בי"ה, כ"ו סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הראשון. כבקשתו אזכירו על הציון הק' של כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נב"מ זי"ע בהנוגע לפרנסתו ומצב העסק שלו,
ויהי רצון שיבשר טוב בקרוב בזה.

בודאי למותר לעוררו אשר עצה היעוצה למנוע הקישויים בהרחבת
הפרנסה, הוא, לכל לראש להרבות בצדקה, שעל זה אומר הקב"ה הון ומפרנס
לכל, ובחנוני נא בזאת, וכבר אמרו רז"ל שהנתינה של הקב"ה, הוא לא רק
יברכך אלא גם וישמרך, שיהי' שמור מכל בכל וישתמש בה מתוך בריאות
ושמחה, וככל שירבה בצדקה תתרבה ההצלחה . . .

בברכה.

תדפיס . . שוקן: תדפיס מתוך עלי עין. מנחת דברים לשלמה זלמן שוקן. ירושלים תש"ח-
תשי"ב.

קצג

אדמו"ר שליט"א

ג'תקפה

ב"ה, כ"ז סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"נ עוסק בצ"צ מר א. שקלובסקי שי

שלום וברכה!

איך בין געווען צופרידען צו באקומען אייער בריף מבשר טוב פון די
סדרים אין בית הכנסת ובית המדרש, און אז מען האט מוסיף געווען מיט
פערשידענע שיעורים, און עס איז שוין דאך באוואוסט די הבטחה פון הקב"ה
ע"פ דרז"ל, אז כל המוסיף מוסיפין לו.

זיכער איז איבעריג צו אויפמערקזאם מאכען אייך צו אויסניצען די
קומענדע טעג פון י"ב וי"ג תמוז הבע"ל, דער חג הגאולה פון כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, באופן המתאים, ובפרט בנוגע דעם לימוד
תורתו, און אפהיטען די תקנות זיינע און מחזק זיין די מוסדות אויף וועלכע
ער האט זיך מוסר נפש געווען. ובטח עומד ומשמש במרום ומעורר ר"ר על כל
המקושרים והשייכים אליו הם ובני ביתם שיחיו . . .

בברכה.

ג'תקפו

ב"ה, כ"ז סיון, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטו"ב סיון, בו כותב אודות עבודתו בבי"ס למלאכה

ג'תקפה

נדפסה בלקר"ש ח"י"ח ע' 471 והושלמה ע"פ העתקה.
נר א. שקלובסקי: פתח-תקוה. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'לט, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תקפו

נדפסה בלקר"ש חכ"ג ע' 529 והושלמה ע"פ צילום האגרת.

בתור מדריך רוחני, ואשרי חלקו, כי כפי שקבלתי ידיעות מן הצד, נראה שינוי לטוב בהתלמידים מעת התחיל להתעסק בהנ"ל, הן בנוגע ללימוד והן בהנוגע לשמירת המצות. ואף שמוכן שאין זה מספיק עדיין, הרי כיון שניכרת הזזה לטוב, ורק כל התחלות קשות, בודאי ישתדלו הוא וחבריו בעבודה קדושה זו להיטיב המצב עוד יותר, וחפץ די בידם יצליח. ויה"ר שיוכלו תלמידיהם לשמש **דוגמא** למופת מתלמידי ב"ס חב"ד.

(ב) בהתאם להנ"ל מובן ג"כ, שכיון שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה – הרי עבודתו זו תוסיף גם הצלחה בהנוגע למעמדו ומצבו הוא, בשלשת הקוים תורה, עבודה (שתפלה כנגד קרבנות תקנום) וגמ"ח (שכוללת – ענין המצות). ובקביעות עתים שלו בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות יראה הצלחה רבה, שבזמן מועט לפי ערך יצליח כבזמן מרובה ביותר, וכפירוש רבנו הזקן, אשר נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה.

(ג) מכל הנ"ל מובן ג"כ, שאין לבלבל ולגרום פיזור הנפש על מחשבות של נסיעות למקום אחר. ובפרט – אם הכוונה להשתלמות בתורה ועניני, התלויים בסייעתא דשמיא הבאה ע"י ענינים הגורמים לסייעתא דשמיא, שאין לך ענין גדול מזה מלהוציא יקר מזולל, וכדרז"ל על פי"ז ...

בברכת הצלחה מופלגה בעבודה האמורה לעיל ומתוך שמחה וכמ"ש עבדו את ה' בשמחה.

מ. שניאורסאהן

וכפירוש רבנו הזקן: תורה אור בתחלתו.
וכדרז"ל: ב"מ פה,א.
על פ"ז: פסוק זה (ירמיה טו,יט).

ג'תקפז

ב"ה, כ"ז סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר חיים הלל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכי סיון והקודם לו, עם המוסגר בהם.

א) הפ"נ המוסגרים במכתבו יקראו בעת רצון על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, ובטח ישתדל מצדו להסבירם כאו"א מהם להוסיף בעניני תורה ומצות, שע"ז מוסיפים בברכות השי"ת בהמצטרך להם ולב"ב בגשמיות וברוחניות, וכיון שהפ"נ יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הרי להתקשרות, כדי שיהי הצנור והכלי לקבלת ברכות המושפעות ע"י התעוררות ר"ר שלו, צריכה להיות פעולה הקשורה באיזה אופן עמו, והוא, בקביעות שיעור בלימוד תורתו ועכ"פ בתורת החסידות, כיון שהוא הנשיא ממלא מקומם של מיסדי תורת החסידות, ושמירת תקנותיו עכ"פ בהנוגע לאמירת תהלים לאחר התפלה בכל יום, וכבר אמרו רז"ל דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

ב) נהייתי ממה שעשה התועדות עם התלמידים ודוקא בברונא, היינו במקום רחוק מפאריז, וע"ד לך מארצך מבית אביך, ואשרי חלקם של כל אלו שסייעו בארגון הדבר, ומטובו למסור להם תודתי בזה, ובפרט להגבאים וכו', שמזכיר אודותם הוא במכתבו, מר יאדליצקי שי, מר זילברמאן שי, מר מרדכי מיללער שי ומר פינקאס שי, ויוסיף השי"ת בברכתו לכל אחד מהם בהמצטרך להם בגשמיות וברוחניות.

ג) תקותי שהצלחת מפעל הנ"ל יעוררם להשתדל במרץ לעשות כגון דא עוד איזה פעמים במשך הקיץ, אף שמוכן שיכול להיות בצורה שונה ובתוכן שונה, ועיקר להכין צידה לדרך לימי החופש בשביל התלמידים.

ד) להודעתו אשר ישלחו את בניהם שיחיו להשיבה לימי הקיץ, נכון

ג'תקפז

מוה"ר חיים הלל: אדימוב. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תערעו, ובהנסמן בהערות שם.

הדבר, ויהי' שיהי' להטבת בריאותם ברוחניות ובמילא גם להחזקת הבריאות בגשמיות.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל.

נ.ב.

... בודאי עוררו את המלמדים שיספרו לכל תלמידיהם בעוד מועד מענין י"ב תמוז, ומוסג"פ המשך רשימת המאסר שהו"ל זה עתה.

ג'תקפח

ב"ה, כ"ט סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ בנשי"ק כו'
מוה"ר אלימלך שליט"א

שלום וברכה!

ז"ע הגיעתני הידיעה אשר בזמן הקרוב מתכוון לעלות לחזור לאה"ק תבנה ותכונן ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו, ויהי רצון אשר תהי' נסיעתו כשורה ובהצלחה, ובבואו למקומו יוסיף אומץ במפעלים להחזקת היהדות והפצתה ברוח ישראל סבא, אשר עם לבדד ישכון בין העמים.

ודוקא זוהי הדרך להשגת המטרה להיות גוי אחד בארץ להמשיך אחדות השי"ת גם בארץ ע"י ההתחלה בענינו שלו ובהד' אמות של עצמו להחדירם, אשר רק אחת האמת ואחת המטרה להקריא אשר ד' אחד ושמו אחד, ע"י הליכה בתורתו תורה אחת מבלי כל פשרות וויתורים, וכהכרזת רז"ל אודות המלך שלמה אשר מלכותו שלימה היתה ותקופתו מלכות ישראל בכל הדרה: יאבד שלמה ואלף כמוך ואל תאבד אות אחת מן התורה.

ועאכו"כ בדורנו תועה ונבוכ זה, שאין לנו אלא תורתנו (מלשון הוראה) בכל ענין ופרט, אשר רק היא חיינו וקיומנו בתור יחיד ועאכו"כ בתור אומה.

ג'תקפח

מוה"ר אלימלך: שפירא.

ונוסף זכות ואחריות על כל אלה שמגזע הבעש"ט הרב המגיד ותלמידיהם הם להפיץ מעינות תורת הבעש"ט (נשמתא דאורייתא) עד שיבואו ג"כ החוצה, היינו הפצת לימוד תורת החסידות והליכה בהדרכותי ומנהגי בחוגים ההולכים ומתרחבים עד שיעשו נחלת כל עם ישראל.

והרי כבר התאוננו מאז על מה ששמוני נטרה את הכרמים (היינו כרם אמיתי, ובכ"ז מתאוננים ומצטערים למה ש)כרמי שלי לא נטרתי, וכוונתי בזה כפשוטה, אשר כיון שחוננו השי"ת בהשפעה גם בחוגים שלע"ע אינם יודעים ומכירים המאור שבתורת החסידות, חוב קדוש הוא ותפקיד לראש ולראשונה, להכירם תורת הבעש"ט ותלמידיו ממלאי מקומו עד שתחדור הכרה זו בחייהם היום יומים, במחשבה דבור ומעשה, ולפוס גמלא שיחנא, ובפרט שזכות אבותיו מסייעתו, להיות צנור, דרך בו יגיעו המעינות לכמה וכמה מישראל, וגודל הענין בטח אינו דורש ביאור נוסף לדכוותי.

בברכת הצלחה בכהנ"ל.

ג'תקפט

ב"ה, כ"ט סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אפרים אליעזר שי' הכהן

שלום וברכה!

בודאי כבר באו אתו בקישור — בהמשך לתוכן מכתבו מחמישי לבהעלותך את הנרות, בכל זה מפני הכבוד באתי גם אני, לאשר קבלת מכתבו עם המוסגר בו.

ויה"ר שתהיי התחלה טובה אשר תקיים הבטחתה במילואה, בכל הסכום, ואדרבה להוסיף עליו. והרי מדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, שכשמקיימים הבטחה ומוסיפים עליה הרי גם מלמעלה מקיימים מה שהובטח לנו ועוד מוסיפים על זה, ובלשון החסידות: אתערותא דלעילא שבערך האתערותא דלתתא והבאה בסיבתה, והאתעדל"ע שלאחר זה שאינה בערך

ג'תקסט

מוה"ר אפרים אליעזר: יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תכו, ובהנסמן בהערות שם.

קצח

אגרות קודש (ג'תקפ"ט)

כללי, וכשם שכת"ר היי המתחיל בענין זה — הרי אומרים לו גמור. ויזכה להעלות את הנרות (נר ה' נשמת אדם) גם בענין פרטי זה, עד שתהא שלהבת עולה מאליו. ובפרט שענין הנ"ל קשור **בחינוך** שע"פ תורה תמימה (גליא וסתים דתורה) ובדרא דעקבתא דמשיחא ששוקעת** החמה — שדוקא נרות אלו קיימים לעולם, וכמובן מפירוש הרמב"ן עה"ת עה"פ בהעלותך את הנרות.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל.

נתקבל המכ' מכ"ו סיון. ות"ח על הסיפור אשר בו. ועפמרז"ל הנותן מתנה כו' (ושזהו ג"כ הוכחה דעביד נייחא לנפשי) — הזכרתיו ואת כב"ב שי על הציון של בעל הגאולה דחדש הבע"ל.

ג'תקצ

ב"ה, כ"ט סיון, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר יצחק זלמן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום השני, מבשר טוב, אשר ברוב גדול חדשו החוזה שלו בקהלתו. הנה יה"ר שיהי בשעה טובה ומוצלחת, ויצליח להיות מרא דאתרא כפירוש רבנו הזקן שיהי כפשוטו דער אמתיר בעל הבית פון דעם ארט, וישתמש במרות זו לעשות את המקום מקום תורה ומצוה מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות הדרכותי ומנהגי.

וכיון שדורשים את זה ממנו הרי הקדימו לזה לו הכחות על זה וגם האפשריות להביאם מהכח אל הפועל, ובדרכי התורה שהם דרכי נועם ואפילו

(י) נתבאר בלקו"ת שה"ש כב, ב ואילך.
(**) ע"פ מרז"ל שמ"ר פט"ו, וא"ו.

ג'תקצ

מוה"ר יצחק זלמן שי: פריזגר. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'מ"ד, ובהנסמן בהערות שם.
מרא דאתרא .. רבנו הזקן: ראה גם לעיל אגרת ג'תנ, ובהנסמן בהערות שם.

קצט

אדמו"ר שליט"א

נתיבותי' הם שלום, ומובן שגם בנדון ידי' בתקפו הוא הכתוב ומבשרך לא תתעלם והוא בהנוגע לשלשת העמודים דתורה עבודה (שבימינו היא העבודה שבלב, וכפירוש רבנו הזקן מיטן הארץ און אין הארץ), וגמ"ח שכללותה ענין הצדקה וחסד ויסודם אהבת ישראל, שעליהם העולם עומד היינו העולם גדול והעולם קטן זה האדם.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל.

ג'תקצא

ב"ה, א' דר"ח תמוז, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הנכבד והנעלה איש המעלה גזע תרשישים גדול
באישים וו"ח אי"א משכיל על דבר טוב וכו'
מוה"ר סלימאן דוד נ"י ששון

שלום וברכה!

בנועם קבלתי החוברת בענין השחיטה אשר כת"ר הוציא לאור, ות"ח
על שימת לבבו, ובטח גם להבא ינהג כן בנוגע פרסומיו לעתיד, וכן מה
שהוציא לאור בעבר ות"ח מראש. ובאם מענין לכת"ר לקבל מהוצאות קה"ת
יושלח לו בחפץ לב.

בהזדמנות זו הנני להביע תודה חמה לכת"ר בעד הספ"י וההתענינות
שהראה להרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ בעל מרץ וכו' וכו'
מוהר"ר בן ציון ש"י שם טוב שד"ר, בבקרו את כת"ר ש"י בענין עזר
והשתתפות בעבודתנו בשדה החינוך על טהרת הקדש, ובפרט לטובת אחינו
הספרדים בצפון אפריקה, ויישר חילו בעד השתתפותו במפעל רב ערך זה.

בכבוד וברכה.

כמובן אשר אם מצד סיבות טכניות נקל לכת"ר לכתוב בשפה לועזית,
הרי בטח יכול לכתוב בכל לשון, וכמובן בשפת המדינה.

העבודה שבלב .. רבנו הזקן: ראה גם לעיל ח"ח אגרת ב"רנא, ובהנשמך בהערות שם.

ג'תקצא

הרה"ג .. ששון: אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תשיא. ובהנשמך בהערות שם.

מוסג"פ העתק מכתבי לאסיפה של צעירי אגודת חב"ד, אשר תכנו באמת שייך לכל אחד ואחד, ותקותי שיענין את כת"ר שי.

בפ"ע נשלח לכת"ר רשימת המאסר לכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בקשר עם תקופת השנה י"ב-י"ג תמוז.

בענין שחיטה — נפלאים הדברים לספר התמונה בזה וביאורם — בספר עבודת הקדש (לר"מ ו' גבאי) חלק העבודה פל"ד (אף, שכמובן, אינם ענין לתוכן חוברת זו).

דרך אגב, כמה וכמה נוהרים מלהשתמש בהצורה שבאה לציין הערה — בהחברת ע' י"א וכ"ז בסופם.

ג'תקצב

ב"ה, אדר"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... הדין והמקור לדין שערות הבתולות — מפורש הוא בטוש"ע או"ח סע"ה. ועייג"כ נ"כ שו"ע אהע"ז סכ"א ס"ב.

הטעם להחילוק י"ל, דהרי ופרע את ראש האשה (ראה כתובות עב, סע"א) בנשואה כתיב. והעיקר, עדמשי"כ בהקדמה לפיה"מ להרמב"ם — שבענינים המקובלים מדור לדור מימות מרע"ה אא"פ להיות בזה מחלוקת (וראה עד"ז בירוש' פסחים רפ"ו: והרי א"א לשני שביעית כו'). והרי בהנ"ל ראו מנהג הבתולות מדור לדור. ולדעת ר' ישמעאל (ספרי לבמדבר ה' יח) זכר במקרא שהבתולות הולכות מגולות. פנימיות הטעם ע"פ נגלה י"ל דכסוי הראש באשה בא כעונש על חטא עה"ד (עירובין ק, ב) שהכשילה את בעלה, ולכן אינו בבתולה. ומובן דל"ק מדם נידות (עירובין שם) — כי זהו ענין שנעשה בטבע הגוף, משא"כ הנ"ל ...

ג'תקצב

נרפסה בלקו"ש ח"ח ע' 285.

ג'תקצג

בי"ה, אדר"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשרים קבלת הפ"כ מכ"ב סיון, ויה"ר מהשי"ת אשר מכאן ולהבא
יקוים בהם פסק רבותנו ז"ל ת"ח מרבים שלום בעולם,

(יעויין בהקדמת חו"ד ליו"ד בדיוק הלשון תלמיד חכם, ומובן באר
היטיב ע"פ המבואר בדא"ח פעולת החכמה שבנפש בהנוגע לעבודה, ובזה גם
בדברים שבין אדם לחבירו, וכמובן ג"כ מדרושי החלצו – מתחיל מהדרוש
לרבנו הזקן הנדפס בלקו"ת פי' מטות ועד למו"ח כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
בהוספה לקונטרס החלצו תרנ"ט).

וינצלו כל זמן, זמניהם וכשרונותיהם והמרץ שלהם, בהפצת המעינות
חוצה מתאים לרצון וכוונת כ"ק נשיאנו הק'.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש, לעשות נקמת ה' במדין, וכמבואר
בדרושים הנ"ל, שאחרי זה נכנסים לארץ ישראל ברוחניות (ארץ – שרצתה
לעשות רצון קונה, ישראל – כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל), שהיא
הכנה קרובה להתיישבות בארץ ישראל גם הגשמית, ע"י משיח צדקנו במהרה
בימינו, בתוך כלל ישראל.

בברכה.

מסיבה נתעכב שילוח המכ' וז"ע נתקבל מכתבם מאדרי"ח עם
המוסג"ב. ות"ח על הבשו"ט ממפעל ל"ג בעומר, אף שכנראה לא נוצלה
הזדמנות זו במילואה (. . . וא"כ הוא – בטח יקיימו ההוראה באגרת
התשובה ספ"ט, שמכאן ולהבא תה"י עבודתם כפול ומכופל. וראה ב"ר רפנ"ח
ובאור התורה ד"ה וישמע אברהם).

ג'תקצד

ב"ה, ב' דראש חדש תמוז, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הועד לאסיפת רופאים דתיים בניו-יארק
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הידיעה על דבר אסיפתם שמטרתה לארגן התאחדות של רופאים דתיים. ואם בכל הזמנים איחוד חרדים לדבר ה' דבר טוב הוא, על אחת כמה וכמה בדורנו זה, דור בלבול המוחות לרגלי המאורעות המזעזעים, אשר גרמו והביאו רבים לאכזבה מלאה בדיעות שקר ואידיאולוגיות שלהם, ועוררום לחיפוש האמת ברציניות.

יש בידי איחוד רופאים דתיים להשפיע על מהלך זה של הרוחות, על ידי הצהרה גלויה בהנוגע לכמה נקודות שרבים טועים ותועים בהן,

להצהיר אשר המדע האמת, שמטרתו אך ורק האמת, המסקנות שלו אינן יכולות להיות בסתירה לתורתנו תורת אמת, אלא להיפך — ככל אשר יעמיקו חקור — כן תגדל ההכרה באמתיות העקריות וגם הפרטים של דתנו דת ישראל.

בתור רופאים ביחוד — לשלול בהחלט את שיטת ממשלת החומר, בשים לב עד כמה בריאות הגוף תלוי בבריאות הנפש. אם מקדמת דנא הדגיש הפתגם הרפואי על "נפש בריאה בגוף בריא", הנה בימינו נוכחו לדעת עד כמה קלקול קל בנפש מביא לידי קלקול גדול בגוף, וכל מה שהנפש בריאה יותר, כן גדלה שליטתה על הגוף ואפשריותה לתקן חסרונות בגוף, עד שגם כמה מטיפולים גשמיים משפיעים ומועילים הרבה יותר ברפואת הגוף אם מצטרף עמהם גם תוקף והרצון וכחות הנפש של המתרפא.

ועקרון זה של הגברת הצורה (האיכות) על החומר (הכמות) — מודגש גם בזה שאפילו בעניני הגוף הולכת ומתגברת ההכרה, כי הפעולות החיוניות בגוף אינן תלויות בכמות, שכן הבלוטות (דריזען) והתוצרת שלהן (הארמאנים, וויטאמינים וכיו"ב) זעירות הן ביותר, בכמות.

ג'תקצד

נדפסה בלקו"ש ח"ו ע' 326 והושלמה ע"פ צילום האגרת.

— ובתור הערה: נאמר מבשרי אחזה אלקה — מן הכרת שלטון הנפש בגוף (עולם קטן) — רק צעד קטן להכרת שלטון הקב"ה בעולם (אדם גדול).
ובלשון חכמינו ז"ל: מה הנפש הזו ממלאה את הגוף, סובלת אותו, רואה ואינה נראית — כך הקב"ה ממלא את העולם, סובל אותו, רואה ואינו נראה.

* * *

והנה האמור לעיל — נקודות כלליות הן. ורבות השאלות הנוגעות באופן ישיר במקצוע עבודתו של רופא, ומהן כמה שהן הלכה למעשה, ולדוגמא:

פרסום התועלת הכי גדולה בשמירת דיני טהרת המשפחה,

בשמירת דיני כשרות המאכלים,

מילה.

אברי ההולדה בכלל: שלילת טיפול הגורם לסירוס והחלפתו בטיפול אחר. ובפרטיות — בניתוח הפראסטאטע.

סמי רפואה — כמה מהם שאפשר להכניס באופן שיהיו כשרים, ורק מחוסר התענינות ושימת לב — נעשה באופן אחר.

ניתוח מתים וניוולס: ללימוד מבנה הגוף — להשתמש באמצעי תבניות או מודלים. לדעת סיבת המיתה: בהרבה מקרים אין ידיעה זו הכרחית כלל. במקרה ונוגע להצלת נפש על אתר (ביטול האשמה בהרעלת המת על ידי בדיקת גופו וכיו"ב) — לנתח רק במקום ההכרחי וקבורת החלקים לאח"כ.

ועוד כהנה.

* * *

למותר להדגיש אשר בהאמור לעיל — בענין התועלת לבריאות שיש בקיום המצוות, אין כוונתי לבאר טעמי המצוות, כי, כידוע, צריך לקיים המצוות משום שהן ציווי ורצונו של הבורא ית', ושכר מצוה — קיום המצוה, כי זה כל האדם, להתקשר ולהתאחד עם בוראו, על ידי קיום מצותיו,

אבל כוונתי בהנ"ל, היא בשביל אלה שהם חולים בנפשותיהם ר"ל, אשר באופן אחר אי אפשר עדיין לקרבם לקיום המצוה, שיש לעשות כל האפשרי להביאם לידי קיום המצוות בפועל, ולו גם על ידי ההדגשה בתועלתן הגופנית.

הפראסטאטע: ראה בזה לעיל אגרת ג'ת, ובהנסמן בהערות שם.

ואחתום באיחולי, אשר יקויים בהם אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, וחפץ ה' בידם יצליח להביא לתוצאות ממשיות. וכסיום הכתוב — ויכתב בספר זכרון לפניו, לזכרון לפני ה' ולזכות הרבים, אשר זכות הרבים תלוי בהם.

מ. שניאורסאהן

ג'תקצה

ב"ה, א' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח נו"נ מו"ה אברהם שי המכונה ד"ר אהרונב

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש ממנו ע"י הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר אליעזר שי קרסיק, אשר כותב לי כי בצעירותו למד בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, אשר החיות האור והאש שלקחו שם — הם אש תמיד לא תכבה, וסו"ס פועלים פעולתם גם בגלוי, אף כי כמובן שלא כל האנשים שוים במשך הזמן הדרוש לגילוי הפעולה ובסוג הענינים בהם פועלים, ובמכש"כ ומה החומר אפילו חלק היותר קטן ממנו אינו הולך לאבוד כ"א משנה צורה ומחליף צורה, עאכו"כ עניני הרוח שהוא המחי ומקיים את החומר, ובודאי לדכוותי האריכות בזה מיותרת.

ובקשר עם זה הנה נהניתי בכפלים מהבעת רצונו להשתתף בהוצאות הבני" של אחד המוסדות בכפר חב"ד אשר באה"ק ת"ו, ולדעתי מהנכון שיהי בבתים הקשורים עם בתי הספר למלאכה שזהו דרישת השעה כמתאים לתכונת נפש העולים החדשים מאחינו הספרדים שהם רוב מנין העולים החדשים בזמן האחרון, ונוסף בזה עתה על התקופה הקודמת שכשקולטים נער לבית ספר דחינוך הכשר הרי זה, לא לבד שנותנים לו הידיעות הנחוצות בשבילו בחיים הרוחניים וגם בחיים הגשמיים, אלא שעוד יותר גדול בזה הסיוע דסור מרע שמצילים אותו מחיי בטלה אשר הבטלה מביאה לידי כו'

ג'תקצה

ד"ר אהרונב: אגרת נוספת אליו — לקמן ג'תשלז.

וכו', וכמו שראו במוחש תמיד ועאכו"כ בתקופה האחרונה של דורנו המזועזע עד היסוד.

בטח ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ע"ד הדמיון שבין רפואת הגוף ורפואת הנפש (נדפס בקונטרס ח"י אלול תשי"ח). תקותי חזקה אשר יש לו שיעורים בתורה בכלל ובחסידות בפרט, וכבר ידוע מאמר החוקרים אשר יסוד הבריאות בגשמיות הוא דוקא מהרוחניות. בכבוד וברכה.

ג'תקצו

ב"ה, א' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר יעקב יוסף שי' שו"ב

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום השני, בו כותב סדר השיעורים בימי הקיץ והשינויים שנהיו בזה. ובודאי מזמן לזמן יוסיפו, וכבר ידועה ההוראה אשר אין לך דבר העומד בפני הרצון ואשר כל התחלות קשות.

ומ"ש שמרגיש נמיכת רוח מזה ששומעי השיעור בבית הכנסת פלוני אין ניכרת בהם פעולה ושינוי, הנה בודאי רק נדמה לו כן, כי אי אפשר שדברי תורה בכלל ודברי חסידות בפרט לא יפעלו, הן בסו"מ והן בוע"ט, עד שסו"ס אפילו האדם שהוא רק רואה לעיניים מכיר בהשינוי, אלא שלא תמיד בא זה בזמן קצר, ואין כל המשפיעים והמקבלים שוים בזה.

והנה באמת זהו שני ענינים נפרדים, כי על כל איש הישראלי לעשות

מכתב: סה"מ חש"ח ע' 296 ואילך.

ג'תקצו

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 353 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מוה"ר יעקב יוסף שי': גורקאוו. אגרות נוספות אליו לעיל ח"ח ב'תקצג, ובהנסמן בהערות שם.

המוטל עליו – והפעולה בהמקבל זהו עוד ענין, ויש בזה שביעת רצון שהוא גם מעין קבלת שכר – אלא שמובטחים אנו, שחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ובמילא – ימשיך בפעולותיו הטובות בהפצת המעינות בכל מקום עד שיבואו גם חוצה, ויראה פרי טוב בעמלו בשומעי השיעורים, ונחת חסידותי מבי"ב שיחיו.

מוסג"פ המשך רשימת המאסר ובטח יזכה בתוכנו את הרבים באופן המתאים.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

בודאי למותר לעוררו לנצל את ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל ככל האפשרי, אבל באופן שגם אנשי לונדון יביטו עליו שזהו דרכי נועם.

ג'תקצו

ב"ה, א' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר ניסן שי

שלום וברכה!

נהניתי לקבלת מכתבו מכ"ז סיון, בו כותב ע"ד סידור התלמידים בהכתות החדשות, ובטח כפי מכתבו כבר מכינים אצלם תכנית לסדר לימוד לימי החופש, ובפרט שיש כבר נסיון בזה משנה העברה, והשי"ת יצליחם.

ולפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד קבוצת הנערות הבוגרות שהתחילו לאספן ולארגן אותם (ושזה כמה שאיני מקבל ידיעות בזה), ובטח יבאר בהזדמנות הקרובה.

כן אתענין לדעת אם משתדלים בהתלמידים דכתות הגבוהות לעשותם

ג'תקצו

מוה"ר ניסן שי: פינסון, קסבלנקה. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"ט ב'תתנא. לקמן ג'תשלז.

מדריכים, וגם מעין מחנכים לתלמידי כתות הקטנות (ומובן שאין כוונתי בזה לתת להם משרה וכו', אלא להרגילם בענין הדרכה וחינוך), ועוד מעלה גדולה בזה שנותנים להם הרמת רוח לתוספת שקידה להוסיף בידיעותיהם ולדקדק בהנהגה טובה, וכמה דרכים להביא זה לידי פועל אם ע"י התמנות משגיח מהם מתחלף משבוע לשבוע, היינו משגיח על חבריו בכתתו, או מדריכים ומשגיחים בזמני המנוחה שבין שיעור לשיעור כו' וכו'. ומטובו למסור את האמור בזה להרה"ח כו' מוהרש"מ שי' ותשועה ברוב יועץ. וגם בזה יש לנצל ימי החופש כיון שאז מתרבים תלמידים ותלמידות שהם חדשים בכותלי הישיבה והבית רבקה, ומעין אורחים בערך כל הני שלומדים כל השנה.

נהניתי ממ"ש אודות המקוה ועיקר העיקרים שנתוסף מספר המבקרות לשם . . . אבל לאידך גיסא כדאי להשתדל ע"י המעטת מחיר הכניסה ושיפור התנאים שם כו' להגדיל המספר ככל האפשרי. ונוסף על עצם הידור המקוה יש ללמד את האשה המשגחת על הטבילה דינים הנחוצים בזה, ולהורותה שתודיע לכל אחת ואחת מהמבקרות את כל הדינים (כיון ששמעתי שגם בזה ישנה עם הארצות בחוגים מסוימים וד"ל), והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הני"ל.

מוסג"פ המשך רשימת המאסר אשר בודאי יזכה בתוכנו את הרבים באופן המתאים.

בברכה.

ג'תקצח

ב"ה, א' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

האברך אהרן שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ד סיון, ויישר חילו בעד הקורת רוח

מוהרש"מ: מוה"ר שלמה מטוסוב שי'.

ג'תקצח

האברך אהרן שי': סרכנסקי. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קכו. ג'של.

שגורם ע"י הידיעות מפורטות מהתפתחות אחלי יוסף יצחק במעלבורן והגדלת גבולה בתלמידים, ומובן שיש להשתדל ג"כ בריבוי מספר התלמידים, כי בזה תלוי ג"כ הריבוי באיכות, וכמובן ממרז"ל אלף נכנסים למקרא מאה יוצאים למשנה כו' ואחד להוראה, ובודאי גם שאר האברכים משתתפים בזה כפי יכולתם בהתפתחות הישיבה, ואשרי חלקם. ומובן אשר יכול הוא למסור לכאז"א מהמשתדלים ומשתתפים ברכתי זו, ויה"ר שגם יוסיפו בהתעסקותם הקדושה ותקוים הבטחת רז"ל כל המוסיף מוסיפין לו.

מוסג"פ המשך רשימת המאסר אשר בטח יזכה בתוכנו את הרבים באופן המתאים.

בברכה.

ג'תקצט

ב"ה, ב' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ צנמ"ס כו' וכו'
מוהרש"י שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מלפני חג השבועות (שנתאחר קצת בדרך הילוכו) והקודם לו. מובן עד כמה מצער מה שלא בא לפועל הענין דחזית דתית המאוחדת. ומתמיה עוד יותר, שלאחרי שרואים בעיני בשר במוחש, ענין המפלגתיות, שאפילו מנהיגי המפלגה שבחייהם הפרטים הם דתיים באמת, הנה בעיני המפלגה הרי בלא שום פקפוק מוכרים הרוחים לדת הודאים שבקיום חזית דתית — בשביל נזיד עדשים מפוקפק דעניני המפלגה, וכה גדול כח ההעלם וההסתר וחשך כפול ומכופל של גלותנו זה, ובפרט ההסתר הבא

אחלי... במעלבורן: ראה אודותה לעיל אגרת ג'ת"א, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תקצט

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ב ע' 176 וחלקה בחי"ז ע' 511 והושלמה ע"פ צילום האגרת. מוהרש"י: זרין. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'ת"ה, ובהנסמן בהערות שם. חזית דתית המאוחדת: ראה בזה לעיל אגרת ג'תפ"ט, ובהנסמן בהערות שם.

מהדרגא דסט"א שניתן לה רשות לרקד בהיכלו של מלך, בארץ אשר עיני ה"א בה מראשית שנה עד אחרית שנה, אשר לא לבד שהם בעצמם אינם מרגישים מה שעושים, וכנראה שאפילו אינם מבינים את זה – אלא שעולה בידם לרמות אנשים יראי ד' ולפתותם אשר רק יר"ש טהורה בענין זה, ואין כאן כל ענין של פני' פרטית, ואפילו לא פני' מפלגתית וכו' וכו'! ולמרות שפסקו רז"ל דמילתא דעבידא לגלויי הכל נאמנים, א"כ הרי עאכ"כ דבר שכבר נגלה, ובכ"ז מצח נחושה לאנשי המפלגה להצהיר ההיפך הגמור, וגם זה מצליח – אף שכל אחד בידו לקרות הנדפס במכ"ע של כל מפלגה ומפלגה ימים אחדים לפני זה ונכתבו ע"י האנשים האלו המצהירים עתה להיפך!

(ב) מכ"ז יש להבין עד כמה גדול יהי אור הגאולה האמיתית, כיון שהבטיח השי"ת שיאמרו אז אודך ה' כי אנפת בי, שאפילו העלם והסתיר הנ"ל הנעשה דוקא ע"י מי שיש לו בבואה דבבואה כו' וכו' (ומובן עוד ביתר שאת ויתר עז ממ"ש בתניא ספכ"ד), הנה גם ע"ז יודו כשיתגלה מ"צ ויוציא את אחינו שבגולה, הן בגולה שבאה"ק ת"ו והן בגולה שבחו"ל, מבירה עמיקתא והחשך המבהיל אפילו עיני שכל אנושי אם רק בריא הוא.

(ג) ת"ח על שבא בקשר עם ידידנו כו' וכו' מר שז"ר שי. ומה שמוסיף שהנ"ל כותב אלי, הנה עד עתה לא קבלתי ממנו כל מכתבים.

(ד) מ"ש אודות הספר פלח הרמון, הנה נגמר עתה בדפוס החלק שעל ס' שמות, מחזיק יותר מ-400 עמודים, ומובן שלכשיוכרך יושלח לכת"ר שי.

(ה) בודאי כשיהי' לו בשו"ט בהנוגע למצב בריאת בנו שי' – לא ימנע הטוב מלהודיעני. ות"ח מראש ...

(ו) במ"ש אודות השינוי בהנוגע לליג בעומר אשר בהמאמרים וכו' הוא בבי"ת, אף שנוסח הספירה בכל הימים וגם ל"ג בעומר בכלל – הוא בלמ"ד, ומבאר זה בארוכה. אבל הטעמים שמביא לשינוי הלשון יש להם מקום גם בשאר ימי הספירה, בכתובת מכתבים וכו', ולאידך גיסא – גם בל"ג בעומר, בענינו המבוארים בדא"ח הרי נוגעים גם הימים שלפני זה, כיון שהבירורים והעבודה הם מדרגא לדרגא וא"א להגיע להוד שבהוד עד שעוברים הדרגות הקודמות.

– וביני לביני רק סברא אחת נראית לי בשינוי הנ"ל, ופשוטה היא ביותר. והוא, אשר הרי רבו הדיעות לספור בבי"ת, ובפועל – הנה החידוש

הי' הנהגת מנהגנו לספור בלמ"ד, ומובן שהקפידו על נוסח הספירה עצמה – לשנותה מתאים לכל הסברות שנאמרו בהחילוק שבין נוסח בעומר להנוסח לעומר, אבל לא הקפידו בהשינוי בענינים שאינם מדויקים כל כך, וכמו בתאריך מכתבים וכיו"ב, והוא ע"ד שבשלושת החלקים הראשונים שבתניא מדויקים מקום שנאמר גוי מקום שנאמר כו' (שלדעתי הטעם בזה כמרז"ל כל פסקא וכיו'), אבל באגרת הקדש לא דייקו בזה. וכמו שהעירותי בפתח דבר למפתחות לתניא. ומטעם המובן לא רציתי לפרסם טעם זה.

(ח) מוסגי"פ חוברת המשך המאסר, שבודאי יעניין את כת"ר שי.

בכבוד וברכה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

ז"ע נתקבלה ידיעה ששיבת קרן הצלה תהי' ביום השני הבע"ל, ובקשתי להבריק עד"ז לכת"ר ובאמצעותו גם להרב הוטנער שי' – שבודאי עומד בקשר עמדם, למען תהי' שהות בידם לזרז את הנ"ל בהנוגע לתמיכה להאנציקלופדי, כיון שבשנה זו מאיימים עליהם שיתנו להם פחות הרבה מאשתקד, ובמילא מוכרח בזה מאמץ מיוחד. וכולי האי ואולי.

בחילוק אם בבי"ת או בלמ"ד, ועי"ד הנ"ל, להעיר גם מאגה"ק סו"ס י"ג.

במשי"כ במכתבי הקודם, ע"ד משי"כ שו"ע או"ח סקנ"ח:

(א) שהט"ז (ולא רק ה"שמעתי אומרים" שבט"ז) מקיל יותר מהמג"א (כפי שמפרש דעתו אדה"ז – שם בשו"ע שלו ס"ז) – מוכח ממה שמדגיש וכ"פ – כיון דעביד מעשה למשקין כו' נעשה מעשה שהוא משקה כו' – משא"כ להמג"א שצ"ל "כשריסק . . . חישוב עליו לאוכלין בלבד".

וא"כ מחולקים הט"ז ומג"א בכל האופנים שבין ב' קצוות אלו, וכמו כשחישב לאוכלים וגם למשקין (שעי"ז אין כאן מעשה מוכיח, ובמילא תלוי בהמעשה שאח"כ) ועוד.

(ב) מנ"ל לאדה"ז לפרש כן דברי המג"א – אי"ז נוגע להנ"ל, כי אין שיהי' דעת הט"ז, פליג המג"א – לפי פי' אדה"ז – על שמעתי אומרים. ועכצ"ל שיש לאדה"ז רא"י לפי זה ולא מפני שא"א לומר אחרת. – ואפ"ל

ראיתו מפני שהמג"א מביא סיוע לפסקו כאן בנטי"י משבת יט: דבש מעיקרא אוכלא והשתא אוכלא.

(ג) מה שהעיר בל' אדה"ז "להקל גם בזה" – פשוט שקאי על משי"כ קודם לזה "ומ"מ כו' יוכל לאכול בכף או בסכין" ומסיים באותו ל' ממש "יש להקל גם בזה ע"י כף או סכין".

(ד) הסברא שלא תועיל מח' עכו"ם בשעת הרסיקה (ולא הבאתי' אלא לסניף) – הוא משום שאין בזה – שיהי' בעתיד אוכל או משקה – כל נפק"מ להעכו"ם. משא"כ בכ"א שציין כת"ר. וכאלו עדיין אין מציאות להשאלה והספק, ובמילא אין עדיין מקום לקבוע ולהחליט. וכמה דוגמאות יש עד"ז.

כן י"ל – דמח' מועלת כתוצאה מהבעלות של החושב, ולכן בכמה ענינים אין מח' לעכו"ם, וע"פ משי"כ בצפע"נ השלמה לח"ד ע' יד. ואכ"מ.

ג'תר

ב"ה, ב' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו. נהניתי לקרות בו שהוטב מצב הפרנסה, ולכן חפץ הנני להיות בטוח שכשרואים חסדי השי"ת שהוטבו הענינים בגשמיות, מבינים תיכף הרמז שבזה, שבבחירתו חפשיית להיטיב ענינים ברוחניות, שהרי הגשמיות משתלשל מהרוחניות, ואם השי"ת מקדים הגשמיות לרוחניות, צריך א"כ שכל שבאדם תיכף להודיע שהוא צריך לעשות מצדו לחזק ולהגדיל הצנור והכלים לקבלת ברכות השי"ת.

מה שכותב שנדמה לו שישנם ענינים וואס בא עם האט זיך ניט אפגעלייגט, ואין לו ידיעה רבה בתורה וכו'. הנה בכל ענינים אלו צריכים להשתמש בבחינה שכ"ק מו"ח אדמו"ר מביאה בשם כ"ק אביו אדמו"ר – זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע (הועתק בהיום יום כ"ג סיון), שאם מונע זה מתורה ועבודה ה"ז מתחבולות היצר הרע.

ובטח למותר לעוררו שלסייעתא דשמיא צריכים להיות נזהר בטבילת עזרא, וליתן בכל יום חול קודם תפלה איזה פרוטות לצדקה, לומר תהלים

בכל יום אחרי תפלת שחרית (השיעור תהלים כפי שנחלק לימי החדש), ושיעור בכל יום בלימוד פנימיות התורה.

אקוה שעושה במרץ המתאים ובאופן המתאים לאברך חסידותי בענייני שידוכין, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

ג'תרא

ב"ה, ב' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבה — שנתאחר בדרך הילוכו —

(א) במה שכותבת עוד הפעם הספיקות שיש לה אם מתאימה היא לתפקידה ודרישת המפעלים וכו'.

הנה כבר גליתי דעתי בכגון דא לכמה מהשואלים הן מאני"ש והן שלא מאני"ש, וכתבתי גם לה במיוחד באחד ממכתבי הקודמים, אשר על שכם כל אחד ואחת שנשארו כאודים מוצלים מאש לאחר התקופה הנוראה של הגזירות בדורנו, מוטלת העבודה למלאות גם כן תפקיד אחינו ואחיותינו שנהרגו על קדוש השם, וכיון שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחנו, היינו הכח של כל אחד ואחת, ודאי הדבר שניתנו מראש הכחות והאפשריות, ואין הדבר תלוי אלא ברצון, ובפרט כשנמצאים כבר במקצוע עבודה מיוחד ורואים הצלחה, ומובן ופשוט שאין זה אומר שהמדובר מנצל את כל כחותיו ואין זה אומר אפילו שהוציא את הכחות שלו מן ההעלם אל הגילוי, כי הרי בחירה חפשית לבן ובת הישראלי, ואף שבקשתו של הקב"ה לאחר שאומר ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגוי' ובחרת בחיים דוקא, הרי ביחד עם ההדגשה בחיים מדגישים גם כן ובחרת, ולכן לפעמים תכופות רואים אשר העובד היי יכול לעבוד במדה גדולה יותר, ובמילא גם להצליח במדה רבה יותר, אלא שאין מנצל כחותיו מסיבות שונות ומשונות, אבל כיון שהיכולת נתונה הרי אין הדבר תלוי אלא ברצונו.

ג'תרא

לתוכנה ראה לעיל ח"י אגרת ג'ר, ובהנסמן בהערות שם.

אדמו"ר שליט"א

ריג

(ב) מובן ופשוט אשר כל מחנך ומורה, ובכלל כל עסקן צבורי עליו לדעת, אשר מעיקרי עבודתו הוא להעמיד עוזרים ומסייעים בעבודתו מבין מחונכיו ומושפעייו, כי העבודה עם כל אחד ואחת בפרט רבה מכדי יכולת איש אחד, משא"כ כשביחד עם עבודתו משתדל לחנך המוכשרים לזה ממושפעייו למלאות חלק מתפקידו הוא, והנמשל בהנוגע לעבודתה עם המושפעות שלה מובן.

(ג) מובן ג"כ אשר התכנית שכותבת שתבקר עם החניכות שלה במוסד מפלגתי אשר כמה מעניניו הם היפך הוראת תורת החסידות, ואפילו תורה סתם (וכמו ענין התערובות דנערים ונערות, ועוד כמה ענינים שאינם בגלוי כל כך, אבל עיקרים), הנה עלול להביא היזק בענינים עיקרים אפילו אם יש לקוות שתביא תועלת בענינים טפלים לגבי עיקרים הנ"ל, והרי אי אפשר לבאר להחניכות שבבואן למקום פלוני תתבוננה רק בחלק ובענין פלוני ולהשאר לא ישימו לב או שגם ישללו כמה ענינים אחרים.

(ד) ובכלל אינני רואה צורך כל כך לבקר דוקא במוסד, והענינים שכותבת הרי יש למצוא אותם גם במוסדות חרדים יותר, או לערוך דוגמא בעצמה מבלי לבקר מוסדות המפוקפקים.

(ה) בהמשך להנ"ל נעם לי לקרות במכתבה אשר אחדות מהנערות נתעורר בהן חשק לעבודת הדרכה וחינוך בין הנוער ד... ובודאי תפתח בהן תנועה זו, ויש לקוות שלאחרי משך זמן לא ארוך תסתגלנה להעבודה ותצליחנה בה.

(ו) בודאי למותר לעוררה על הנחיצות הכי גדולה, שיש לנצל את ימי החופש מביקור בבית הספר, על ידי תכנית מתאימה בשביל הנערות לשבועות אלו, אשר אפשר לנהל כמה פעולות תחת כפת השמים, ובודאי ישנו כבר נסיון בזה משנים שעברו, ובנקל יותר לדעת מה שחסרו אז ולהוסיף עליהן, ויצליחה השי"ת לבשר טוב בכל זה ובהעיקר אשר מתמסרת היא לעבודת החנוך על טהרת הקדש בכרם חב"ד.

המחכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרב

בי"ה, ב' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה סיון, ובטח קבל מכבר מענה על מכתבו
הקודם.

הנה יה"ר שקבלתו באופן רשמי הקצבה שלו בעד משרתו בקדש, וכמו
שמודיע, תגלה כחות פנימים ביותר למילוי תפקידו — משרה זו ביתר שאת
וביתר עז, וכן גם מצד המושפעים תשתפר ההכנה לקבלת הוראותיו בקדש
למילוי תפקידם בעולם, מתאים לדבר משנה אני נבראתי לשמש את קוני.

ובזמננו דחשך כפול ומכופל גלות המעלים ומסתיר ביותר עד ששמים
אור לחשך וחשך לאור, ואפילו במקום שגם שכל האנושי הבריא מכיר ששקר
הוא, מוכרח לזה המאור שבתורה, הוא לימוד פנימיות התורה והליכה
בהדרכותיה והנהגותיה שהיא הנקראת (ע"י רע"א מהימנא רועם של כל ישראל
ולא רק גואל ראשון, אלא גם גואל אחרון), אילנא דחיי דלית תמן כל אחיזה
לסטרא אחרא, וכהלשון ברע"א מהימנא פ' נשא ומובא באגרת הקדש לרבנו
הזקן סי' כ"ו. ואז מתקיים מאמר רז"ל בענין ת"ת בכלל זכה נעשה לו סם
חיים, וכמבואר בארוכה בקונטרס עץ חיים לכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע,
ומובן ע"פ מה שכתב הרח"ו בזה בארוכה בהקדמה לשער ההקדמות דברים
נוראים ונפלאים.

בברכה.

ג'תרג

ב"ה, ג' תמוז, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

אגודת נשי ובנות חב"ד

סניף: . . .

ד' עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

אין צוזאמענהאנג מיט די אנקומענדע טעג י"ב י"ג תמוז, די באפרייאונגס טעג פון כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, וועלכע דערמאנען און בעדייטען אויך דעם נצחון פון מסירות נפש פאר תורה און מצות — קעגען די אלע כחות וועלכע האבען געקעמפט געגען דעם.

בין איך זיכער אז דער געדיינקען פון דעם — מאכט שטארקער בא יעדער אידען, מאן אדער פרוי, די צוגעבונדנקייט צו תורה און מצות, אויף צו פירען זיך אין איינקלאנג מיט דעם אין זיין טאג טעגליכען לעבען, און אויך שטארקט דאס דעם בטחון אין דעם בורא עולם וועלכער פירט אן מיט דער גאנצער וועלט בכל עת ובכל שעה, אז ער וועט געבען זיין ברכה אז דער שטייגער לעבען זאל זיין מיט הצלחה, און די שוועריגקייטען וועלכע מען טרעפט אן אמאל זאלען ניט אפשרעקען, זאלן פון צייט צו צייט ווייניגער ווערען, ביז צום גאנצען פארשווינדען.

איך רעכען אז איר וועט געפינען א פאסענדע צייט, אין די טעג פון י"ב י"ג תמוז אדער אין נאהענטע טעג צו זי, אויף צוזאמענטרעפען זיך, שטארקען איינע די אנדערע אין דאס אויבען דערמאנטע און מיט צונעמען די אפפרישונג און ווארימקייט אויף די קומענדע וואכען און חדשים.

און בפרט, נעמענדיק אין אכט, אז עס הויבט זיך אן די צייט ווען די קינדער זיינען ווייניגער פארנומען מיט לערנען, און ווי דער מנהג העולם, נעמט מען זיך א פאר וואכען אויף אפצורוהען זיך אדער ווייניגסטענס פארקלענערען די ארבעט, וואס דורך דעם ווערט געשטארקט דער גוף,

ג'תרג

נדפסה בלקו"ש ח"י"ג ע' 232.

איז דאך זעלבסט פארשטענדליך אז גלייכצייטיג דארף אויך ווערען צוגעגרייט א פאסענדע פראגראם צו שטארקען אויך די נשמה.

ווארום דער גוף און די נשמה בא א אידען - וועלכע זיינען גוי אחד בארץ - זיינען איין זאך. און ווען איז א איד באמת גליקלעך, ווען די נשמה פירט אן מיט דעם גוף, אז דער גוף פירט זיך אויף לויט די אנווייזונגען פון דער נשמה,

לויט דעם באוואוסטען ווארט פון רבנו הזקן "א איד ניט ער וויל און ניט ער קען זיין אפגעריסען פון אלקות (געטליכקייט)",

און גייענדיג אין דעם וועג, איז מען דענסטמאל געזונט אויך קערפערליך, און מען איז רוהיג און גליקלאך זייענדיג דורכגענומען מיטן שטארקען בטחון אין השם יתברך אז ער היט יעדערען פון אונז בתוך כלל ישראל, און פירט אזוי אז עס זאל זיין גוט סיי בגשמיות און סיי ברוחניות.

איך האף אז ביי דער אויבענדערמאנטער אסיפה אייערער וועט איר זיך אויך צוזאמענריידען ווי צו אויסשטעלען די ארבעט פון אייער סניף אויף די קומענדע חדשים, און אויסניצען ווי בעסער די געלגענהייטן וואס עס זיינען דא אין די זומער חדשים, און די מער פרייע צייט.

בברכה צו א געזונטען פרייליכען זומער צו יעדער איינע מיט די בני בית שיחיו און צו בשורות טובות בכל הנ"ל.

ג'תרד

ב"ה, ג' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

אגודת נשי ובנות חב"ד
סניף תל אביב
די עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

בשעתו נעם לי לקבל מכתבן, בו כותבות ע"ד העבודה בחדשים האחרונים, ובודאי גם להבא ימשיכו במנהג טוב זה לבשר טוב מהרחבת פעולותיהן בכל הכוונים, ובעיקר בהשפעה על האמהות של התלמידים-ות דמוסדות חינוך חב"ד אשר בסביבתן, והשי"ת יצליחן.

באוואוסטען ווארט: ראה גם לעיל ח"ו אגרת כ"עט ובכ"מ.

בטח למותר להאריך על ההכרח להכין תכנית מיוחדת לימי הקיץ
הדורשים שינוי באופן העבודה מתאים לשינוי סדר החיים בימי החופש
והקיץ לגבי החדשים שלפניהם ושלאחריהם, וכמבואר ג"כ במכתבי כללי
המוסגר בזה.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל המחכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרה

ב"ה, ג' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

אגודת נשי ובנות חב"ד
סניף בני ברק
ד' עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

נעם לי לקבל מכתבן (שהתאחר בדרך הילוכו), בו כותבות ע"ד ארגון
סניף בבני ברק, ומצורף לו פ"כ מאסיפותיהן. ויה"ר שכיון שכבר היתה
ההתחלה שרק התחלות קשות, הנה מכאן ולהבא תתפתח העבודה בכל
הכיוונים, ויראו פרי טוב בעמלן להחדיר רוח התורה והמצוה בחוגים הכי
רחבים בקרוב החל וברחוק כלה, ובודאי ככל אשר יראו במוחש הריבוי
בהצלחה גם זה יוסיף בהמרץ שלהן להגדיל העבודה ולהרבותה הן בכמות
והן באיכות.

בודאי למותר להאריך על ההכרח להכין תכנית מיוחדת לימי הקיץ
הדורשים שינוי באופן העבודה מתאים לשינוי סדר החיים בימי החופש
והקיץ לגבי החדשים שלפניהם ושלאחריהם, וכמבואר ג"כ במכתבי כללי
המוסגר בזה.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל המחכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרה

סניף בני ברק: ראה לעיל אגרת ג'תפב.

ג'תרו

ב"ה,

בימי חג הגאולה יב"ג תמוז הבע"ל, הנני מציע ללמוד המשך דא"ח
 "רחב"ד אומר" של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. — נדפס
 בהקריאה והקדושה תמוז ה'תשי"ד ואילך, וכן בס' המאמרים אידיית ע' קסה
 ואילך.

כן הננו מו"ל בקשר עם ימי גאולה אלו חלק רביעי מרשימתו אודות
 מאסרו האחרון.

הרשימה נכתבה על ידו לתקופת שנת האסרו, טו סיון תרפ"ח בריגא.
 — חלק ראשון נדפס ליב"ג תמוז תשי"ב — (לקוט לד), חלק השני ליב"ג
 תמוז תשי"ג — (לקוט לה), וחלק השלישי ליב"ג תמוז תשי"ד (לקוט לו).

בתור הוספה — באה בסוף החוברת, רשימה מדברי כ"ק מו"ח
 אדמו"ר, שאמר ביום א' פ' בלק תרפ"ז, קודם נסיעתו לעיר מקלטו
 קאסטראמא, כפי שנרשמה ע"י אחד השומעים.

* * *

תעודת חגיגה זו כבר ביארה כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו לחגיגת יב"ג
 תמוז הראשונה — בשנת תרפ"ח.

לקובעו ליום התועדות והתעוררות לחיזוק התורה והיהדות בכל אתר
 ואתר לפי ענינו.

ומברך "את כל אחינו חובבי תורה ולומדי ומגידי שיעורים ברבים ד'
 עליהם יחיו, כי יפתח ה' את אוצרו הטוב, וישפיע להם בתוך כלל אחינו בני
 ישראל יחיו, שפעת חיים וברכה מרובה עד בלי די, ויחזק לבבם להוסיף אומץ

במכתבו: נדפס בקונטרס נט — לי"ב תמוז, ה'תשי"ח — ע' כז.

ג'תרו

נדפסה בלקו"ד ח"ד עתר.ב.
 במכתבו: אג"ק שלו ח"ב אגרת שפ.

ריט

אדמו"ר שליט"א

בהרבצת תורה והחזקת היהדות, ונזכה כולנו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוה מתוך הרחבה ופרנסה טובה".

ויקיים השי"ת ברכות צדיק נשיא דורנו במילואן.

מ.שניאורסאהן

ג' תמוז, ה'תשט"ו

ברוקלין, נ.י.

ג'תרז

ב"ה, ג' תמוז, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי ההפסק הכי ארוך, הנה סו"ס נתקבל מכתב ממנו – שנתאחר קצת בדרך הילוכו – ולפלא על שמפסיק כ"כ בין מכתב למכתב, ולפעמים גם לאחר שכותב הנה אינו שולחו עד לאחר כמה שבועות, וככתוב במכתבו זה.

ומי"ש שלפעמים מרגיש יותר מגושמ"דיק, עצה היעוצה בכגון דא להטביע זה (דערטריןקען) במים של תורה בכלל, ומים דתורת החסידות בפרט, שזה מברר ומזכך אפילו אם בשעת מעשה לא מרגישים, וכידוע אשר טבילה אותיות הביטל.

לפלא שאין האנשים עוזרים להנשים בעבודתן בקדש בארגון נשי ובנות חב"ד, למרות שכבר נתפרסם בתוככי אני"ש זמן רב דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בגודל נחיצות עבודתן זו. ויה"ר שנוסף על עבודת האנשים בהשייך להם הרי ע"פ מרז"ל שהאשה היא ברשות בעלה, ינצלו מרות ורשות זה להאמור לעיל, ויה"ר שיבשר טוב בכל זה, ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, אלא שכ"פ ככה להרבות בנחת חסידותי שיקבל הוא וזוגתו שיחיו מכל יו"ח שיחיו.

בברכה.

ג'תרח

ב"ה, ג' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר עקיבא יוסף שי' הכהן.

שלום וברכה!

... ובמ"ש בענין הליכת כהנים על קברי צדיקים, הרי ידוע מכתב
מוהרי"ל מיאנאוויטש, אחיו של רבנו הזקן בענין הגדר סביבות הציון
בהאדיטש אשר נדפס בהתמים, אשר מזה מובנת גם ההוראה בהנ"ל.

ומ"ש בענין מערה פרטית ומהשמועה עדי"ז שהיא בקבלה, מובן שזה
צריך בירור על אתר ומאנשים נאמנים, ובכ"א פשוט שחילוק יש בין הענין
שמטמא לנשיא ולצדיק בזמן הקבורה לבין הליכה על הציון לאחר זמן, וכבר
דשו בה רבים.

בודאי לוקח חלק פעיל בעניני צעירי אגו"ח באה"ק ת"ו, ולפלא שאינו
כותב עדי"ז בפרטיות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תרח

מוה"ר עקיבא יוסף: פרידמן.
מכתב מוהרי"ל: בספרו שארית יהודה הוספות סי' יד. לה. וראה גם לעיל ח"י אגרת ג'כו,
ובהנסמן בהערות שם.

ג'תרט

ב"ה, ג' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

מרת רחל תחי

ברכה ושלום!

איך בין געווען צופרידען צו באקומען אייער בריף פון כ"ט סיון, אין וועלכען איר שרייבט וועגען די פרויען אסיפות פאר א לייגערער צייט וועלכע זיינען געווען בהצלחה, און דער עיקר אז עס זיינען צוגעקומען נייע חברות, און איך האף אז מען וועט זיך ניט באנוגענען מיט דעם ביז איצטיקען פאָרמאַט און מען וועט טאן אויף צו פארגרעסערען דאס סיי אין צאל פון חברות און סיי אין דעם אינהאלט, און מען זעהט דאך אז ווען מען וויל אויף א אמת און מען טוט מיט דער געהעריגער ענערגיע, גיט השם יתברך הצלחה למעלה מדרך הטבע.

וועגען דעם פארשלאג אז בא יעדער אסיפה זאל זיין א געלט זאמלונג — חאטש א קליינע סומע — איז אין אזעלכע זאכען דארפמען זיין זייער אויסגעהיט, בכדי ניט אפשרעקין אזעלכע פרויען וואס צייטענווייז איז אפילו א קליינע סומע ניט אזוי פריי בא זיי, און אויך אויף צו באווארענען עס זאל ניט באקומען קיין חאראקטער פון א געלט זאמלונג אינסטיטוציע, וואס צייטענווייז ווארפט דאס א אום חן אויף דער גאנצער ארבעט, און איך רעכין אז אויב מען דארף א געוויסע סומע אויף אויסגאבען, איז פון מערערע שטאנדפונקטען בעסער צו איינארדנען איינמאל א אסיפה פאר דעם צוועק, אבער ניט אז יעדער אסיפה זאל זיין פארבונדען מיט געלט זאמלונג.

בייגעלייגט איז דא א העתק מכתבי כללי צו אגודת נשי ובנות חב"ד, און איך האף אז איר וועט געפינען א געלעגענהייט צו איבערגעבען דעם בריף אינגאנצען אדער דעם אינהאלט פון עס, צו די חברות פון אייער פארזאמלונג, וואס באמת זיינען אויך זיי אין דעם כלל, און אויב אפילו לויט

ג'תרט

מרת רחל תחי: לוי, זונדרלנד.

אייער שרייבען האט אייער צוזאמענקונפט א אנדער נאמען, איז דאך ניט דער
נאמען דער עיקר, נאר דער אינהאלט.

בברכת הצלחה ולבשו"ט בכל הנ"ל ומובן גם ע"ד עצמה בעלה ובניהם
שיחיו,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרי

ב"ה, ד' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

ש"ב הו"ח אי"א נ"י מוה"ר שמואל מנחם מענדל ש"י

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ט סיון.

בהערותו שישנם שינוים בספר התניא לפעמים — בהקדמה ובחלק א'
וב' כתוב אלקה בח"א ובאגה"ק בקו"ף.

יש לברר שני פרטים שם: א) לבדוק שורה אחר שורה בספרים הנ"ל
ולראות א"כ הוא. ב) להשוות לדפוסים הראשונים, ובפרט לאלו שי"ל בחיים
חיותו של רבנו הזקן בעלמא דין ובמקומות הסמוכים (לאפוקי דפוס
זלקווא). ורק אחרי זה יש לבוא לידי איזה בירור בהנ"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

ג'תרי

מוה"ר שמואל מנחם מענדל: שניאורסאהן. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'שפב, ובהנסמן
בהערות שם.

ג'תריא

ב"ה, ו' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח סיון, בו כותב ראשי פרקים מדברי ימי חייו ומצבו עתה אשר נמצא בצבא וכו'.

ובודאי למותר לעוררו, אשר כמו בצבא בשר ודם בעיקר תלוי במשמעת דקבלת עול, ואם אפילו בזמן הראשון אינם מבינים כ"כ ההכרח בזה, הרי במשך זמן קצר כל מי ששכל בריא לו יווכח לדעת ההכרח בזה אפילו כלפי מפקד בוי"ד בערכו, מכש"כ וק"ו ועאכו"כ שכן הוא בהנוגע לכל אחד מישראל שהם צבאות השם יתברך בהנוגע לפקודות של המצביא הראשי הוא ממה"מ הקב"ה. וכמו שבמשל הרי אין מדרך המצביא הראשי לבוא לכל אחד ואחד מהחילים ולמסור לו הפקודה בלי כל ממוצע, אלא מוסרם הוא ע"י פקידים הקרובים במעמד ומצבם להחיל, וכיון שהוא נתמנה מהמצביא הראשי הרי שלוחו של אדם כמותו.

עד"ז? הוא גם בנמשל אשר מקבלי התורה והתנאים והאמוראים מורי הוראה בישראל ע"פ חוקי תורתנו תורת ד' על ידם נמסרים הוראות ממה"מ הקב"ה, וכמו שבמשל המשמעת והקבלת עול היא לא לזכא להשפיל ולהזיק את החיל, אלא אדרבה, ככל שיהי יותר חזק בהמשמעת וקב"ע תוקדם עלייתו מדרגא לדרגא וטוב יהי לו בכל ענינו, עד"ז אלא שכ"פ ככה כן הוא בהנוגע לקבלת עול מלכות שמים המביא לקב"ע תורה וקב"ע מצות בחיי היום יומים, והאריכות בזה אך למותר.

וכיון שזכה לידיעת אור תורת החסידות עכ"פ במקצת ויודע הדרכותי ומנהגי, עליו להתנהג בזה גם בצבא ומוטלת עליו הזכות והאחריות להכיר את חבריו בקבוצה ובפלוגה את כל זה, ולשמש סמל ודוגמא איך נצר ממשפחה שממנה בא, ואיך זה זכה להיות איזה זמן בכותלי ישיבת תומכי תמימים מתנהג ופועל, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ואם ירצה באמת תצליח שליחותו זו בידו.

ג'תריא

נרפסה בלקו"ש חי"ד ע' 294 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

בודאי יש לו קביעות עתים בתורה בכל יום הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות, והעיקר, בהלכות הצריכות בחיי יום יומים.

בהנוגע לשאלתו הפרטית שמציעים לו שידוכים, נכון הדבר שיתעניין בזה, ובפרט שכותב שהמשתדלים בזה הם חבריו מצעירי אגו"ח, והשי"ת המשיג על כאו"א בהשגחה פרטית, ינחהו בדרך הטובה לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תריב

ב"ה, ו' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הכי ארוכה, נתקבל ז"ע מכתבו מבדר"ח גאולת נשיאנו, וגם לאחר הטעמים שכותב עדיין אינו מוכן תועלת השתיקה ואפילו סיבתה.

מ"ש אודות קישוריו עם האנשי חיל, לפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד ימי העיון ובכלל צה"ל, ואם נצלו לתכלית זו הנסיעה ללי"ג בעומר, וכן חג השבועות, וכן אם עושים בכגון דא לימי הגאולה י"ב י"ג תמוז. שמעלה מיוחדת, בנוגע להני"ל, לימים אלו, שאין למי ענין של התחרות בענין ובמקום אחר. וכמו ששייך בפורים חנוכה ואפילו בייט כסלו.

נהייתי במ"ש אודות עבודת סניף נשי ובנות חב"ד. ולפלא שאין מחזקים ומעודדים אותן להרחיב פעולותיהן ומהן ואחת מהעיקריות — השפעה על האמהות של התלמידים — דבתי ספר הרשת.

בהנוגע לבית התפלה — שעבר לדירה פרטית, הנה אינו כותב הסיבות לזה. ובכ"א יש מקום לחשש, שזה ימנע איזה מהאנשים מלבקר באופן חפשי, משא"כ אם הי' במקום שאין משתייך לפרט. וכמובן.

ג'תריב

חלקה נדפס בלקו"ש חכ"ג ע' 439 וחלקה שם ע' 501 והושלמה ע"פ העתקה.

רכה

אדמו"ר שליט"א

נתקבלו גליון י"ד ט"ו דמחנים.

מוסג"פ חוברת המשך רשימת המאסר, אשר בטח יזכה בתוכנה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה.

ג'תריג

ב"ה, ו' תמוז, תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר מרדכי צבי שי

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה נתקבל סו"ס מכתבו מאדרי"ח תמוז, ות"ח על שבביתו הכל שלום, ויה"ר שיוסיפו גם בזה ויהי הכל בריבוי, וכמבואר כל זה בסוף אסתר רבה.

מ"ש אודות האברך . . . הנה מובנות ופשוטות שתי הנקודות, שהיזק הרבים דוחה תועלת היחיד, ובמילא אם יש יסוד שהמצאו של הני"ל עם רבים תזיק להם אי אפשר לסכן אותם כו', (ב) במרז"ל המקיים אפילו נפש אחת מישראל כו', בודאי שגם אברך זה בכלל, ולכן צריך לחפש בחיפוש אחר חיפוש אופנים איך להעמידו בקרן אורה, וכפי שמתאר מצב הני"ל במכתבו, הנה נראה שיש בזה גם כן ענין של מחלה (כוונתי שנטיותיו הבלתי רצויות עכ"פ בחלקן יש לתקן ע"י טפול רפואי), וצריך הי' להתייעץ עם רופא מומחה למקצוע זה, ואפשר כדאי מלכתחלה מבלי ידיעת האברך, ורק לאח"כ (ובאופן שיורה הרופא) יפגשו יחד.

בודאי למותר לעוררו על זה שכתבתי למוסדות חינוך שהשפעתי מגעת, שבעוד מועד צריך להכין צדה לדרך בשביל התלמידים לימי החופש, ומה טוב

ג'תריג

נדפסה בלקו"ש חכ"כ והושלמה ע"פ העתקה.

מוה"ר מרדכי צבי שי: גרינוואלד. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קנח. ובהנסמן בהערות

שם.

לסדר אופן שלא יופסק הקשר עמהם לגמרי למשך שבועות אלו, והרי אדרבה, במשך ימי החופש חפשים מלימודי חול יש מקום לפעול לפי"ע יותר בעניני קדש, והרי רואים במוחש שדברים וענינים הנאמרים כאילו דרך אגב, היינו לא בתור שיעור אלא במשך שיחה וטיול נקלטים ומתקבלים בטוב ובנקל יותר . . .

בברכה.

ג'תריז

ב"ה, ו' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — בו כותב בהנוגע לבנו . . . ש"י שאפשר ילמדו מקצוע וכו', כיון שבע"ח הוא לרגלי הכנסו לדירה אחרת, ולכן אין לו מקום לחשוב על שידוך עבורו, כיון ששידור הענינים לבנו יגיעו לכמה אלפים לירות.

ויתבונן בתחלת מכתבו וסיומו, אשר למצוא אלפים לירות בשביל דירה כדאי להכנס בחוב, אף שקודם לזה ג"כ הי' נמצא בדירה, אלא שדירה העכשוית טובה יותר, ובהנוגע לקיום המצוה דושננתם לבניך, ואח"כ להשיאו אשה, שזה ממצות הבן שעל האב וכפסק רז"ל, הנה פשוט בעיניו שלא רק שלא צריך לעשות בזה אלא כלשונו הוא, אין לו שום מקום לחשוב עד"ז, והלא דר הוא בירושת"ו כו"כ שנים, ובודאי שלא נעלם ממנו אשר בני עניים ממש לי"ע, משיאים את בניהם ובנותיהם אפילו בחדשים האחרונים, ומשתדלים שישארו דוקא באהלה של תורה, ומהם אפילו כאלו שלא הי' בידם לשלם אלפים לירות בעד דירה.

וכך הוא אומנתו של היצר הרע, שבתחלה הוא עצמו הי' נמצא באהלה של תורה כל היום, ואח"כ מסיבות שונות ומשונים קבע פרנסתו במקום אחר ונעשה פקיד, ובמילא מובן שגרם חלישות בלמוד הנגלה ובלמוד החסידות ובעבודת התפלה, ואין היצר מסתפק בזה ולומד בנין אב על הבן שגם עליו לעשות כזה עוד טרם עמדו על רגליו, אף שהאב עשה זה בהיותו בשנת העמידה, ועד כמה גדול ההעלם וההסתר שהני"ל באמת הוא ברור ופשוט ואין מכירים הם הענינים כמו שהם ומלבישים אותם צורה אחרת לגמרי.

ובהנוגע להבפוי"מ, הנה צריך הי' להתייעץ עם הנהלת הישיבה שילמוד בנו הוראה או אומנות השוי"ב, זה שמתאים יותר, והשי"ת יצליחו.

בברכה שהבן יצליח לילך מחיל אל חיל אמיתי, וגם האב יתחיל בזה, והשי"ת יצליח להשיג הדרגא שהי' בה לפני כמה שנים ועוד להוסיף על זה.

בברכה.

ג'תרטו

בי"ה, ששי בתמוז, תשט"ו
ברוקלין.

אני"ש והתמימים אשר במעלבורן
הי' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בקשר עם ימי הגאולה דיי"ב ויי"ג תמוז הבע"ל, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבי"מ נשיא ישראל, גאולתו ופדות נפשו, הנני מציע אשר נוסף על ההתועדות בימים אלו, שבודאי יערכו בממדים הכי גדולים.

יעשו אסיפה מיוחדת, אשר מטרתה היחידה תהי' אודות הישיבה הנקראת על שמו היא אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש באוסטראליא, ולערוך תכנית להחזקתה התפתחותה והרחבתה, וביחוד אשר כל אחד ואחת מאני"ש והתמימים הנמצאים במקום יעלו על הגליון — אף שכותבים בלי נדר — את התנדבותו לתכלית האמורה לעיל, הן בנשמתו תורתו, הן בגופו והן בממונו, וישלחו לכאן גליון הרשימה ונדבת לבם וידם, ותקרא בעת רצון על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר, וכבר מלתי אמורה כמה פעמים שאין זה ענין רוחני בלבד

ג'תרטו

הישיבה: אודותה — לעיל ג'תיא, ובהנסמן בהערה שם.
בהמשך אליה — לקמן אגרת ג'תשדמ.

אלא גם גשמי, נוסף על שבכלל הגשמיות והרוחניות יחד יהלכו ובפרט בגוי אחד בארץ.

בברכת חג הגאולה ובשו"ט בכל הנ"ל.

נ.ב.

מוסג"פ המשך רשימת המאסר שהו"ל בקשר עם ימי חג הגאולה, והצעתי שבאסיפה הנ"ל יקראו את ההוספה שבסופה ובהטעמה מיוחדת.

ג'תרטז

ב"ה, ז' תמוז, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

לכבוד המשתתפים בכינוס השנתי של איגוד הרבנים
ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

במענה על הודעתם אודות כינוס השנתי, אביעה בזה איחולי שיהי כינוס כינוס לשם שמים, אשר אז מובטחים שיהי בהצלחה, היינו שההתעוררות דימי הכינוס תביא לידי פעולות ממשיות משך כל השנה כולה, פעולות מצד כל אחד מהמשתתפים — הן בהנוגע לעצמו והן, והוא העיקר, בהנוגע לקהלתו בה מכהן ובכל מקום שהשפעתו מגעת.

למותר לעורר על האחריות המוטלת על שכמו של כל רב, ובטח גם למותר לעורר על החוב הקדוש המוטל על כל אחד מאיגוד הרבנים בפרט, שכן רובם ככולם ילידי ארצות-הברית הם, שזה מאפשר להם להשפיע באופן ישיר על בני קהילתם וצאן מרעיתם, אשר הדאגה לפרנסתם וצרכיהם הרוחניים מחובתם וזכותם ביתר שאת וביתר עז. ואשרי משכיל אל דל, וענייך קודמים, ואין עני אלא בדעת תורה, שפירושה (על פי הזהר) תורה מל' הוראה, הוראה

ג'תרטז

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 564.

בחיים היום-יומיים — שיהיו על פי תורת חיים, במעשה ובדבור ואפילו במחשבה.

כידוע, הסבה העקרית לכל דבר בלתי מתוקן בחיי היהודים באה"ב, הנה שרשה בחסרון הידיעה, וכפשוטו — עם הארצות המבהילה שהשתלטה בחיים; וכשמתחקים לסיבת העם-הארצות הנוראה הזאת, מוכרחים להסיק שהרבה מן הגורם לזה הוא — טרדתו של הרב ומשפיע רוחני בקהלתו בכמה ענינים, ומהם ענינים עוברים ושוטפים, כגון השתתפות במאורעות משפחתיים או בחגיגות שונות ומשונות בהסביבה והחברה, ועוד ענינים כמו אלה שאין להם שייכות לענינים דתיים; וכתוצאה מזה, הנה ברצון או באונס מזניח הוא עיקר תפקידו, שהוא לנהל צאן מרעיתו במסילה העולה בית א-ל ע"י הרבצת לימוד התורה והחזקת היהדות והפצתה. ותחת להקדיש עתותיו כחו ומרצו להיות מורה הוראה כפשוטו וכמשמעו, הנה כל עיקר הרבנות נצטמצמה להיות נאה דורש, ובמשך הזמן — לא בשביל המוסר השכל שבדרשה, אלא כדי שלהשומע יונעם, וכן נעשה הרב לדרשן שחובתו לתת "גוט טיים" לבני עדתו לחצי שעה בשבת ומועד וביחד עם זה להיות "סאושל וואַרקער" מוצלח בקהלתו.

ובהתבונן אשר מוכרח שינוי עקרי במצב המדאיב הזה, ולאידך גיסא — אין שינוי בחברה מן הקצה אל הקצה חל בין לילה, הנה לדעתי העצה היעוצה היא, אשר אחד מהתפקידים הראשיים של רב באה"ב, ובפרט של רב צעיר המתחיל פעולתו בקהלה וסביבה חדשה, יהי לחפש בתוך אנשי קהלתו אנשים בעלי כח השפעה ואשר היהדות קרובה ללבם, ולעשותם מעין "עוזרים" להרב במילוי תפקידיו העקריים, היינו החזקת הדת והפצתה בכל חוגי הקהלה בחיים היום-יומיים; זאת אומרת, לחנך בעלי-בתים דתיים לעסקנים בהפצת הדתיות בקהלה. ומסוגלים יהודי ארה"ב ביחוד לזה, כי אחת מתכונות תושבי מדינה זו ברובם המכריע היא — המרץ והפעילות האינדיווידואלית והשאיפה להיות מנהיג בחוג פחות או יותר רחב. ואם בענינים טפלים כן, הרי על אחת כמה וכמה בעניני דת, שלב כל אחד ואחת מישראל ער הוא להקב"ה ולתורתו ומצוותיו, אף כשישנה בגלותא — כמאמר רז"ל הידוע.

עוד נקודה אופיינית במדינה זו היא — הגשמיות והחומריות שהחיים בכלל שקועים בהן, שמן הנמנע שלא ישפיע על היחס אל דת תורה ומצוותיו, שנעשו "מגושמים" ביותר. ואין רצוני להאריך בדבר המכאיב ומצער, ובודאי כל אחד ואחד המתבונן בצורת החיים הדתיים במדינה זו מכיר בזה, ואין נצרך לביאור נוסף. אשר על כן מוכרח הדבר, במדינה זו עוד במדה גדולה

יותר מאשר בעבר לים, אשר כל אחד ואחד יהי לו שיעור קבוע בכל יום בלימוד המחזיר רוחניות בחיים היום-יומיים ומברר ומזכך אותם, וכל רבינו הזקן בעל התניא והשו"ע — מאכן פון גשמיות רוחניות, שזה בא על ידי לימוד בתורת המוסר והחסידות. וכיון שתפקידו של רב להיות מורה הוראה לא רק בדבור אלא, ובעיקר — בהנהגת עצמו לשמש דוגמא להבעלי-בתים, הרי על הרבנים לקבוע שיעור זה ולא רק קביעות בזמן אלא גם קביעות בנפש. ואף שתקותי ובטחוני אשר רובא דרובא של המשתתפים בכינוס זה גם בלאו הכי יש להם שיעור כהנ"ל, הרי גם בשביל נפש אחת מהמשתתפים, שהוא עולם מלא, כדאית החלטה זו, והעיקר — שהחלטה המתקבלת ברבים ע"י רבים (אף שהוא בל"נ, ולא נדר על דעת רבים) יש לה קיום יותר ולאורך זמן יותר. וכנראה במוחש.

מובן מעצמו שלא כל הדיעות שוות, ובמילא אין מקום לקבוע את הספר או השיטה בה ילמדו לימוד הנ"ל, אבל כן יש לקבוע המינימום של הזמן להקדיש לזה. ואולי גם להציע שורת ספרים, והבוחר יבחר מתאים לתכונת נפשו ובאותם העניינים שצריך הוא להיות בהם זהיר טפיל.

ומידי דאתינא להכי:

פליאה בעיני זה כמה שנים — שהרי כל האמור בשו"ע הלכה פסוקה היא למעשה בפועל. ואפילו דבר השנוי בשו"ע במחלוקת — הרי ישנם כללים הלכה כדברי מי ועושים ומקיימים דבריו. ויוצא מן הכלל, בחוגים מסויימים מבני ישראל ואפילו בין אלו המדקדקים במצות — דין המפורש ומבלי כל חולק בזה, אשר קודם התפלה מחוייב כל אחד לחשוב "מרוממות הא"ל יתעלה ובשפלות האדם ויסיר כל תענוגי האדם מלבן" (שו"ע או"ח סי' צ"ח, סוף סעיף א'). ומיוסד על דבר משנה, וכמצויין (שם). וכיון שחיוב התפלה הוא פעמים ביום, והאידינא קבעוה חובה גם פעם השלישית — תפלת ערבית, הרי גם דין הנ"ל חיובו הוא לכה"פ שלוש פעמים בכל יום, ומחוייב בזה כל אחד ואחד המחוייב בתפלה.

ועד מתי ולמה מחשים הרבנים, מורי הוראה, הר"מ ור"י מלהודיע על הלכה זו, הלכה שכל כך נתמעטו המקיימים אותה ואפילו אלו היודעים אודותה?

אחתום מכתבי באיחולי לבבים, אשר חפץ הוי' בידם יצליח.

הוי', שם המעיד — דאיהו בתוך כל הוי', והי' הוה ויהי' (זהר ח"ג

וכל רבינו הזקן: ראה גם לעיל ח"ח אגרת ברפא. ובהנסמן בהערות שם. ח"ט אגרת ב'חשכ.

רלא

אדמו"ר שליט"א

רנ"ז סוף ע"ב, היינו – בכל מקום ובכל זמן, שנצחיים הם חפצי שמים,

לחזק קהלות ישראל אשר בארצות הברית,

שבעוונותינו הרבים הנה, בזמננו דחשך הגלות ההולך וכבד ואין לך יום שאין כו', נשארו הם רוב מנין ורוב בנין של כללות אומתנו, ואין להם להשען לקבל חיזוק רוחני ממדינה אחרת, כי אדרבה כל אלו זקוקות לעידוד בעניני התורה ומצוותי וקיומם ברוח ישראל סבא – לבניי דאה"ב, ולעת עתה הנה עליהם האחריות והזכות לראש וראשונה – להרביץ תורת אמת ביראת שמים, ולחזק בדק בית ישראל מבלי פשרות,

עדי ירחם הוי' את שארית עמו ויקויים היעוד, שכל המאמינים בתורה ובמשה רבנו מחכים עליו,

שיעמוד איש הוגה בתורה ועוסק במצות, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, והוא יקבץ נדחי ישראל ויוציאנו מגלותנו – בגאולה האמתית והשלימה.

בכבוד וברכה.

מנחם שניאורסאהן

ג'תריז

ב"ה, ז' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר שמואל יוסף שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מבדר"ח הגאולה, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר

ג'תריז

מוה"ר שמואל יוסף: פינדריק.

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא דורנו, בו כותב אשר נסתדרו בבית מגורם
החדש, דורא.

הנה יה"ר שיהי' בשעה טובה ומוצלחת, וינצל האפשריות שניתנה לו
להפיץ תורת החסידות הדרכותי' ומנהגי' בין אנשים כאלו שלולי זאת לא היו
יודעים עדיין, ובדרכי נועם ובדרכי שלום לא רק בהבית בו דרים אלא בכל
העיר כולה, שע"פ ד"ת היא כדי אמותיו של האדם בהנוגע לעניני עירובין,
וכידוע ביאור ענין העירוב מבואר בהמשך דמצה זו תר"מ, ויה"ר שיהי' זה
מתוך בריאות הנכונה ובשמחה וטוב לבב.

בברכה לבשו"ט.

ג'תריח

ב"ה, ז' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, כבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על
הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ומה שכותב, אם לשמור שלשת השיעורים גם בשבת ויום טוב, פשיטא
שכן הוא ואדרבה, ומה שכותב שאין נוהגים לומר תהלים בשבת ויום טוב,
אינו כן, ומנהג בכל תפוצות ישראל להרבות בשבת ויו"ט באמירת תהלים.

ובמה שכתב אודות תיקון לעון הידוע, צריכים להיות זהיר בטבילת
עזרא, ולהיות חקוק בזכרוננו דברי תורה, ומהם לימוד המשניות ולהרבות
באותיות התורה והתפלה, לתת לצדקה לפני תפלת שחרית בכל יום חול,
להתעסק בעניני ללמד ובעניני חינוך על טהרת הקדש, ובעיקר להסיח דעתו
מכל הענין אפילו מתיקונו עד לאחר הנשואין.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים.

ג'תריט

בי"ה, ז' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

איך בין געווען צופרידען צו באקומען די טעלעגראמע פון אייער אנקומען בשלום אהיים, און אויך פון דעם גרוס וואס עס האט מיר איבערגעגעבען ד"ר מינדעל פון דעם בריף וואס ער האט באקומען פון אייך, און זיכער האט איר געטראפען אייערע בני בית בסדר ובשלום, און האט אויך איבערגעגעבען א גרוס צו אלע אנ"ש שי, און אויך א גרוס אייער ברודער שי, ווי מיר האבען גערעט. און אז מען פארזייט א קערענדעל אין א אידישער הארץ, וואס אידען ווערן אנערופען ארץ חפץ, איז סוף כל סוף בריינגט דאס פירות, אויב אפילו צייטענווייז איז שווער צו פאראויסזאגען אין וויפיל צייט ארום, וכמו שכתוב לבלתי ידח ממנו נדח, און בפרט אז דער זכות פון טאן טובות אידען, דערלאזט ניט צו פארטרונקען ווערען אין גשמיות און ווילענדיק ניט ווילענדיק ציהט דאס (אויב אפילו תחלתו באונט) צום אמת'ן טוב ואין טוב אלא תורה וקיום מצותי.

און אזוי ווי איר זייט תודה לא-ל א מוצלח אין אנדערע זאכען דארפמען האפען אז אויך אין דעם וועט איר האבען הצלחה. זעבלסט פארשטענדליך אז איר קענט עס זאגען דאס אין מיין נאמען אויב איר געפינט דאס פאר נויטיג, און אז עס איז באוואוסט דער ענדגילטיג אויספיר (מסקנה אחרונה) אויך אפילו פון די וועלטליכע וויסענשאפטלער, אז קיין זאך ווערט ניט פארלארען, און מען קען קיין זאך ניט פארניכטען אויב עס האט נאר א מציאות (א פראנענקייט), איז אויב אין גשמיות (מאטעריעל-פיזיש) איז אזוי, איז דאך פארשטענדליך אויף וויפיל ניט פארגלייכליך איז דאס אזוי אין ענינים רוחניים (גייסטיגע מציאות'ען), וואס פון זיי איז אויך דער חינוך הכשר וואס עלטערען גיבען אריין אין קינדער.

בייגעלייגט איז דא [א] חוברת המשך המאסר פון כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נב"מ זי"ע, וועלכעס וועט אייך זיכער אינטערעסירען און ספעציעל די הוספה וואו עס רעדט זיך וועגען גלות, וואס דער גרעסטער גלות קען זיין ניט דאס געפינען זיך בא פרעמדע, נאר דאס זיין אין גלות בא דעם אייגענעם יצר הרע, וכמובן.

בברכה לבריאות טובה לו ולזוגתו וכל המשפחה שיחיו ושיוכל לעשות הרבה בעניני תורה ומצות בכלל ובעניני המוסדות ליובאוויטש ביחוד.

ג'תרכ

בי"ה, ח' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על שאלתו במכתבו מכי סיון . . . בודאי ידוע לו אשר כשאיש ישראל אחד רוצה להתקשר עם איש ישראל השני, אשר באמת הכרח הוא, כי זהו תוכן המצוה דאהבת ישראל, וכמבואר בספר המצות לאדמו"ר הצמח צדק בפירוש מצוה זו, וכלשון רבנו הזקן ריש פרק ל"ב שכולם מתאימות ואב אחד לכולנו, הדרך הכי קרובה כשנמצאים בריחוק מקום הוא ללמוד באותם העניינים בתורה, וכמבואר בתניא ריש פרק ה' ולחשפיע גם על זולתו בזה כי הרי מדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה.

בודאי שומר שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע בחומש תהלים ותניא הידועים אשר גם זה שייך להנ"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תרכא

בי"ה, ח' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א עוסק בצ"צ מוה"ר יחזקאל שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאדר"ח תמוז, ת"ח על הידיעות שכותב בהנוגע לעזובון בחדו"ת של הרה"ג וכו' אלפנדרי ז"ל.

ג'תרכ

ללמוד באותם העניינים: ראה גם לעיל אגרת ג'תצ.

ג'תרכא

בהנוגע . . אלפנדרי: ראה לעיל אגרת ג'תנה.

ומה שמעיר בהמוזכר בכ"מ בתורת הנסתר. א) שכל הז' תחתונות מתלבשים בעולם שלמטה. ב) שספירת המלכות מתלבשת בעולם שלמטה. ואיך יקויימו שניהם*.

הנה ידוע הכלל בהבנת ענינים כמו אלו, שע"ז נאמר – ומבשרי אחזה אלקה. ורואים באדם התחתון, אשר השפעתו אל הזולת באה ע"י כח המעשה שלו או ע"י דבורו, אבל **תוכן** הדבור והמעשה – הם ענינים של חסד או ענינים של גבורה וכו' וכן גם ענינים שבשכלו, היינו מחכמתו ובינתו. אבל לא **מעיקר** חכמתו ובינתו, וכידוע מרז"ל לא קאים אינש אדעת' דרבו כו', אלא רק מדריגה התחתונה שבשכלו שהיא בערך התלמיד, ואיך אפשר שתלמיד קטן ביותר יהי' שכל הרב בערכו, אלא שהוא רק מפני קירוב הרב אל התלמיד, **שאוהב** אותו ורוצה להשפיע לו גם מחכמתו ובינתו, אלא שכיון שידוע ששכל של הרב כמו שהוא לא יוכל התלמיד לקבלו, מצמצם השכל במדה המתאימה – **הגבורה** שלו.

והנמשל באדם העליון הוא, אשר כל מה **שבא** להעולמות הוא ע"י ספירת המלכות (כנ"ל דבור ומעשה), מה **ששייך** אל העולמות הם ז' תחתונות (כנ"ל חסד וגבורה – תוכן הדבור והמעשה) או גם מוחין, אבל לא כמו שהם אלא ע"י צמצומים שנעשים מוחין שבמדות. ויעוין ג"כ באגרת הקדש לרבנו הזקן סי' ט"ו – שבעיון היטב ימצא תוספת ביאור בהאמור לעיל.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובקביעות עתים בלימוד תורת החסידות המביאה לקיום הציווי דע את אלקי אביך (ובמילא גם לסיום הציווי כדבעי) ועבדהו בלבב שלם.

נ.ב.

במה ששואל בענין קניית ספרי הוצאת קה"ת, כמדומה כבר כתבתי לו שאלה נמצאים הם באה"ק ת"ן, ועליו לפנות בזה לאגודת חב"ד, רח' פיארברג 22, תל אביב.

(*) יעוין עץ חיים שער אי"א פ"ו: אין העליון מתלבש בתחתון רק ז"ת שבו. שם שער או"א פ"ו: אין העליון מתלבש בתחתון אלא המלכות שבו בלבד. שם שער סדר אצילות פ"ב: ואין הכוונה ח"ו עלי' עצמה רק על הארת ז"ת שבה. ובהגהת צמח שם פ"א שאפילו לא ז"ת שלה עצמן. שם שער מוחין דצלם ספ"ד: בכל עולם ובכל ספירה הוא כך שהמלי דמלי של המלי דאצילות מתלבש בריאה וכו'.

ג'תרכב

ב"ה, ט' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

זה עתה נתקבל מכתבו מיום השני, וממהר הנני לענות עליו מפני שנפתעתי להתחלתו, כי הרי מצוה מדאורייתא לבקש על אריכות ימים ושנים טובות, וכיון שמחוייבים בזה בודאי שטובה היא לא רק בגשמיות אלא גם ברוחניות, ושליחות להביא בקשה זו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע הנני מקבל ברצון ובשמחה. אבל מה שכותב במכתבו הוא – הרי כבר ידוע אחד משלש עשרה העיקרים שמחוייבים שמחכים לביאת משיח צדקנו בכל יום, והוא יוציאנו מגלותנו ויוליכנו נשמות בגופים לארצנו הק' ת"ו, ובמילא אין מקום להשאלה ובקשה. והשי"ת ימלא הבקשה הרצויה, ויאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים ביחד עם זוגתו – שיחיו, ויפיץ עניני החסידות בכלל וענינים הקשורים בכ"ק מו"ח אדמו"ר בפרט במחנו הטי, אשר אז, ע"פ המבואר ומובן היטיב בתניא פרק ה' שהוא יחוד נפלא כו' ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות, הרי נשמות בגופים מתאחדים יחד עם כ"ק מו"ח אדמו"ר ע"י תורתו והדרכותיו, שבם מסר ויהיב נפשו, ולא רק הנפש אלא גם רוח נשמה ח"י יחידה, וכמובן גם מאגרת הקדש סימן ז"ך וביאורו.

מוסג"פ חוברת המשך המאסר של כ"ק מו"ח אדמו"ר שנכתב על ידו ובטח יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה לאיוש"ט ולבשו"ט.

ג'תרכב

ב"ה, ט' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו – בלי הוראת זמן הכתיבה – בו כותב אשר לפני

ג'תרכב

נדפסה בלקו"ש חכ"ב ע' 307.

זמן למד בישיבה והצליח בלימודים, ואשר אח"כ לפי דעתו סרה ההצלחה ממנו, אינו יכול להתקשר אל הלימוד כו' וכו', ובמילא הרגש של נחיתות בלבו ומסופק אם יצליח בלימודו, ושואל דעתי בזה.

והנה אם בקולי ישמע יגרש את הרגש הנ"ל, וגם את המחשבות הנ"ל כליל לא רק מלבו אלא גם מהד' אמות שלו, וימשיך בלימוד בתורתנו תורת חיים, אלא שיבקש את הראש ישיבה בכתה המתאימה אליו שיסדר לימודו במשך זמן הראשון עכ"פ במקום שלבו חפץ, והחששות הנ"ל אין להם יסוד והם מפיתויי היצר.

אלא שכיון שבכל ענין וכל אדם זקוק לסייעתא דשמיא, ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, מהנכון ביותר שיעשה הוא למשפיע לקבוצת נערים, כמובן בגיל יותר צעיר ממנו, ובזמנים הפנוים מלימוד שלו, ילמוד עמהם או יותר נכון ישוחח עמהם בעניני פרשת השבוע, הלכות הצריכות בחיי היום יומים של נערים כאלו וידריכם במנהגי ישראל המתאימים להם, וכיון שמובטחני שיצליח בזה, גם זו תהי' הוכחה נוספת שהחששות הנ"ל אין להם כל יסוד ועלה יעלה בלימוד ויצליח בהם.

בודאי ישמור עכ"פ מכאן ולהבא שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בחומש תהלים ותניא הידועים, וכן יפריש בכל יום חול קודם התפלה — שתיים שלש פרוטות לצדקה, מובן שכ"ז צ"ל בלי נדר —.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל בהקדם,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג' תרכ"ד

ב"ה, ט' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

צו די אנקומענדע טעג פון י"ב וי"ג תמוז, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וגאולתנו ופדות נפשנו, ווי עס איז באוואוסט דער ביאור אין דעם, אז ווען מען הויבט אויף די קאפ איז בדרך ממילא ווערט דער גאנצער גוף אפילו די פיס אויך דערהויבען:

זאל השי"ת העלפן אז עס זאלען פארקלענערט און דאן אראפגענומען ווערען אלע העלמות והסתרים סיי בגשמיות און סיי ברוחניות, און מען זאל קענען אויסניצען די כחות און מעגליכקייטען וואס השי"ת גיט, אינגאנצען און דורכאויס אויף דעם ועשה טוב און ניט אפילו טיילווייז אויף דעם סור מרע, אויף מלחמה וביטול פון די דברים המבלבלים הסתרים העלמות און הגבלות.

בייגעלייגט איז דא חוברת רשימת המאסר פון כ"ק מו"ח אדמו"ר וועלכע איז א המשך צו די פריערדיקע רשימות וועלכע זיינען געדרוקט געווארען אין די פאריגע יארען, און זיכער וועט איר מזכה זיין מיט דעם תוכן פון דער רשימה וואו איר קענט נאר גרייכען, וזכות הרבים תלוי בו.

בלי נדר, רעכניט מען דא, צו האבען א התועדות סיי שבת קדש הבע"ל, און אויך אויף מארגען זונטאג, און האפענטליך אז אנ"ש בכל מקום שהם וועלען אויך אזוי טאן, און ווען אידען זיינען בשמחה און מן הסתם רעט מען אויך א תורה ענין, איז דאך דאס א שמחה של מצוה וועלכעס איז א סגולה צנור וכלי צו דעם אלץ וואס מען נויטיגט זיך ביז די גילויים היותר נעלים, זעה אויך תורה אור כ, ב.

בברכת חג הגאולה ופ"ש כל המתועדים.

ג'תרכה

ב"ה, י' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

כבוד הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נוי"מ בעל מדות עסקן
רב פעלים איש המעלה בנשיק וכו' וכו'
מוהר"ר יצחק מאיר שי' הכהן

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת מכתבו מכ"ח סיון והקודם לו, עם המוסגר בהם, ות"ח על שימת לבבו להודיעני ממהלך הענינים כמו שהיו, ובודאי למותר

ג'תרכה

מוה"ר יצחק מאיר: לוי. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תפט, ובהנסמן בהערות שם.

להאריך בדבר המצער, פירוקה של החזית הדתית המאוחדת, ויהי רצון שלכל הפחות יאיר זה עיני אחב"י אשר באה"ק ת"ו להכיר את האמת המוחלטת אשר אין לנו אלא דתנו ותורתנו וישראל גוי אחד בארץ, וכל המצרף לזה עוד איזה ענין יהי מה שיהי, הרי זה דרגא אחר דרגא מכהה את האמת, אח"כ מעלים ומסתיר עליי, עד שסו"ס מגד עליי.

בקשר עם חג גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הוצאנו לאור המשך רשימתו אודות מאסרו ומוסג"פ, ותקותי שבודאי יענין את כת"ר שי.

בכבוד וברכה.

ג'תרכו

ב"ה, יו"ד תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"כ כו' מוה"ר שלמה שי

שלום וברכה!

איך באשטעטיג די ערהאלטונג פון אייער בריף פון ז' תמוז, און זיכער האט איר צווישענצייט באקומען מיין בריף.

וואס איר דריקט אויס אייער דאנקבארקייט פאר דער איינלאנדונג וכו', איז באוואוסט דער גאר אלטער ווארט, אז ווען צוויי אידען באגעגענען זיך אין א אופן ווי על פי תורה, איז פאר די ביידע איז דאך געוויס א טובה, מען דארף אבער זעהען אז פון דעם זאל ארויסקומען א טובה צו נאך אידען אפילו וועלכע זיינען ניט בייגעווען בא דער באגעגעניש, און בפרט ווען דאס וועט צוגעבען אין דער ארבעט צו פארשפרייטען ליכטיקייט אידישע חסידישע אין דער אומגעבונג ועל אחת כמה וכמה צווישען די נאהענטע, והיי זה שכרי וגם שכרי.

החזית הדתית המאוחדת: ראה גם לעיל ג'חפט, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תרכו

מוה"ר שלמה: פערין. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ח ב'חכא, ובהנסמן בהערות שם.
באוואוסט... ווארט: ראה גם לעיל ח"י ג'קנט, ובהנסמן בהערות שם.

איך בין געווען צופרידען פון דעם גרוס — וואס ווי איר שרייבט — האט איבערגעגעבן צו אייערע בני בית, און אין פארבינדונג מיט דעם איז דא בייגעלייגט א קאפיע פון מיינעם א בריף צו אגודת נשי ובנות חב"ד, וואס זיין אינהאלט איז שייך צו אלע אידישע טעכטער, און דעריבער האף [איך] אז אייער פרוי תחי' וועט בא א פאסיגע געלעגענהייט און אין א פאסענדער צייט איבערגעבען דעם אינהאלט פון דעם בריף צו אירע באקאנטע, ניט קוקענדיג צי זיי זיינען שוין אנגעשלאסען אין די רייען פון נשי חב"ד, ווארום זיכער זיינען אויך זיי טעכטער פון אונזערע אמהות שרה רבקה רחל לאה.

בברכת חג הגאולה.

ג'תרכז

בי"ה, יו"ד תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מדי' תמוז, בו כותב אודות מצב בריאותו בגשמיות (ואפשר כדאי לעורר הרופא שלו על שיש משתמשים בכגון דא בתרופה חדשה הנקראת הידרא קארטיזאן וכיו"ב, אף שכמובן אין מקרה אחד דומה לחבירו, ורק על הרופא להחליט אם גם במקרה זה מתאים).

כבקשתו אזכירו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לרפוי"ק ולרפוי"ש.

כיון שגשמיות קשור ברוחניות הרי בעיניי כגון דא צריך להרבות בדבור של מצוה, היינו באותיות התורה ותפלה, ולדייק יותר בזהירות מדבור האסור ואפילו מדבור המאוס ודבור הרשות, וכמו שנמנים החילוקים בפירוש המשניות להרמב"ם אבות סוף פרק א'.

וזכות התעסקותו בתוככי הנוער החב"די לקרב לב בני"י לאבינו שבשמים יעמוד לו לבשר טוב בקרוב בכל האמור לעיל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

רמא

אדמו"ר שליט"א

ג'תרכח

ב"ה, י"א תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מו' תמוז, בו כותב אשר מציעים לו נכבדות עם מרת
... תי'.

הנה בכלל, הצעה נכונה היא.

ומה שכותב שיש לה אח גדול ממנה בשנים, יש לסדר לבקש מחילה
אצלו ושיעשה זה בפני שלשה מישראל שיאמר שמוחל הוא בלבב שלם, ונוסף
על זה ישלש הוא וכן המדוברת וההורים שלה, איזה סכום להוצאות הנשואין
של האח לכשיצטרך בשעה טובה ומוצלחת.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל.

נ.ב.

לפלא שאינו מזכיר דבר אודות פעולותיו הטובות בכרם חב"ד בחלקה
דצעירי אגודת חב"ד.

ג'תרכט

ב"ה, י"א תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מח' תמוז, עם הרשימות המוסגר בו, אשר
יקראו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע.

נהניתי ממ"ש ע"ד השתדלותו אצל משפחת האברך . . . שי, ומה שלע"ע
נדמה לו שאין פועלים פירות, לא יפול ח"ו ברוחו וחזקה לתעמולה שאינה
חוזרת ריקם, ולא זו בלבד אלא שמביא תועלת גדולה ופירי פירות, אף
שלפעמים דורש זמן יותר קצת, וכבר ידוע המובא באדרי"נ פ"ו על מ"ש אבנים

שחקו מים שטיף אחר טיף סו"ס עושה חקיקה בהאבן הגשמי, עאכו"כ בלב האבן של בן ובת ישראל שאין זה אלא שם המושאל ולא אבן ממש אפילו במובן הרוחני, כמבואר בתורת החסידות אשר הפנימיות של כל אחד ואחת מבני ישראל בשלימות הוא ורוצה לקיים ציווי השי"ת, וכמרז"ל בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות (אין עני אלא בדעת) מנוולתן, והשי"ת יצליחו שיראה פרי טוב בעמלו בקרוב.

בברכת חג הגאולה.

נ.ב.

מוסג"פ חוברת המשך המאסר שהו"ל בקשר עם ימי חג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל ובטח יזכה בתוכנה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

ג'תרל

ב"ה, י"א תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"י בעל מרץ ורב פעלים וכו'
הרב שמשון רפאל שי

שלום וברכה!

בקשר עם ימי גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, גאולתו ממאסרו על עבודתו במסירת נפש להחזקת התורה ומצותי.

אשר בשעתה היתה נצחון למופת על כחות המנגדים לדי ולתורתו, וגם לשנים ולדורות שלאחר זה משמשת הוראה ברורה, אשר התורה שולטת על המציאות אף אם אפילו אין מוצאים מקום לזה בשכל האנושי.

מנהגנו להוציא לאור במיוחד לימים אלו ספר או חוברת מעניינת דיומי, שבהם עניי התעוררות בזה.

ומוסגר כאן החוברת שהו"ל בשנה זו, חלק מרשימות כ"ק מו"ח

ג'תרל

הרב שמשון רפאל: ווייס. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ז ב'קפו, ובהנסמן בהערות שם.

אדמו"ר אודות מאסרו. ובהוספה — דברי נשיא ישראל מיוסדים על הנקודה, אשר בענייני תורה ומצות כל אחד ואחת מבני ישראל בן חורין הוא ואין עליו אלא ה' אלקיו.

ואם זקוקים לזכרון ולהתעוררות בזה — בהנוגע לגלות אצל אינם־יהודים וגזירותיהם הם שאין להם בחירה ואינם אלא כגרזן ביד החוצב בו, עאכ"כ שמוכרחים להתעוררות זו בהנוגע לגלות אצל יהודים, אשר בחירה חפשית להם, וכמ"ש ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב גוי' ובחרת בחיים. ואף שבקשת הקב"ה (שהיא גם עזר וסיוע) הוא — ובחרת בחיים, הרי כמו שמודגש בזה הענין דבחיים — כך מודגש ג"כ שיהי' ובחרת.

ותקוטי שינצל כתי"ר את האמור בהחברת — בעבודתו הוא, אשר למרות ההתקדמות ותוספת האור שחלה בסביבה זו, כמה ענינים ישנם הדורשים תיקון . . . ותיקונם קשור במדה חשובה בהכרת האמת הנ"ל כיון, שעיד הנ"ל, זהו "גלו" העלם והסתר, היוצר מקום לטעות ולומר על החשך שהוא אור.

ונפלא הדבר אשר דוקא בדורנו דעקבתא דמשיחא, זמן היעוד אשר יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים, ובלשון רז"ל. או כולו זכאי או כולו חייב, בימים האחרונים לגלות כפול ומכופל,

מתרבה ג"כ טשטוש הגבולים ובמילא הערבוביא, ובאומנתו של יצר הרע מביא זה סו"ס, אשר אומרים לרע טוב ולטוב רע (וכתוצאה מזה) שמים חשך לאור ואור לחשך (בחלק השכל והדעות), שמים מר למתוק ומתוק למר (בחלק המדות והמעשה), וכמה ממאשרי העם הזה מתעים (חלקם — מפני היראה, וחלק — מחוסר הבנה והתבוננות. אבל בהנוגע להמושפעים שלהם התוצאות דומות — מאושריו מבלעים). ויהי"ר אשר — למענו יעשה ויזרוק על כאו"א מאתנו בתוך כלל ישראל מים טהורים מייחזעת הטהור, עד שכולם ידעו אותו למקטנם ועד גדולם, ידיעה במוח ובלב, ידיעה המביאה המצוה הזאת בפך ובלבבך לעשותו.

בכבוד ובברכת הצלחה בעבודתו בכיוון הנ"ל.

נ.ב.

ת"ח על שימת לבבו לשלוח אלי חוברת הדו"ח השנתי של "ישראל הצעיר".

ואם זקוקים: ראה גם לקמן אגרת ג'תרי.

ג'תרלא

ב"ה, י"א תמוז, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח' תמוז, בו שואל דעתי אודות זמן נסיעתו לצרפת.

והנה בזמן הקיץ יש שם כמה שינויים בסדרי הישיבה, ולכן אין כדאי כ"כ לבוא שם דוקא בזמן שהסדרים אינם סדרים הרגילים, ויש לחכות בנסיעה זו עד סוף הקיץ או תחלת החורף.

מובן ופשוט אשר תה"י תועלת בהנסיעה אם יחליט בהחלטה גמורה להתנהג בהישיבה מתאים להסדרים שלה, וכיון שלא קל לאדם לשנות את עצמו בפעם אחת מן הקצה אל הקצה, הנה גם בזה תועלת במה שמתעכבת הנסיעה, כי בהחדשים שבינתיים עליו להתרגל צעד אחר צעד להנהגה האמורה לעיל, והוא על ידי שילמוד בינתים בישיבת תומכי תמימים דמאנטרעאל, ולא לבד בשמירת הסדרים דימי הקיץ אשר בודאי גם במאנטרעאל אינם בסדרים הרגילים, אלא מתאים לסדרים הרגילים בכל השנה, וילמוד בהתמדה ושקידה ויתנהג כמתאים לתלמיד ישיבת תומכי תמימים בדבור ובמעשה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל ה"ל.

ג'תרלב

ב"ה, י"ד תמוז, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

בקשר עם ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז דאזלינן מני", הנה בטח למותר לעוררו לקחת ההתעוררות מימים אלו על כל השנה כולה, וגם בודאי למותר לבאר במה היא ההתעוררות — כיון שהענין הוא גאולתו של הוד כ"ק מו"ח אדמו"ר, ובמילא פשיטא שגם ההתעוררות והתוצאות צריכות להיות מתאימות לרצונו ולהוראות שלו . . .

ומזה ג"כ מענה על טענתו במכתבו מיי"ב אייר, אז ער האלט נאר פון למען שמי יכבד ה' (וכדי שלא יהי' ספק במה ההדגשה, הנה הדגיש בפירוש

ג'תרלב

למען שמי: שאם תבוא ההוראה על שמו אזי יביא את ההוראה לפועל.

ונטה קו על תיבה אחת מארבע התיבות), הרי כיון שאינו מתאים להנ"ל, הנה, עכ"פ מאחרי י"ג תמוז השתא – האלט ער שוין ניט דערביי, ומובן שצריכים לתרופה הנ"ל בשביל חסידים . . . – כי אם לא הי' הדבר כן, ובמילא הי' רואה בכתוב למען שמי יכבד – מי הוא האומר, וואלט ער ניט געהאלטען פון דעם גם מבלי תרופה הנ"ל.

והנה בד"א ולמי הדבר נוגע – למיכאל שר הגדול הכותב זכיותיהם של ישראל, ובמילא מעונין שיעשו כל דבר מבלי פניות ולא למען שמי, שהרי אז יכול לכתוב זכות יותר גדול ולא רק בכמות אלא גם באיכות, אבל בהנוגע למכתבי לאנ"ש דאה"ק ת"ו, במכתביי הכללים – שבהם המדובר ע"ד הפעולות ולא ע"ד האיש, מובן שכוונתי שתעשנה הפעולות, ואם יערב פב"פ פנ"י בזה, קבלת שכר בעוה"ז או בעוה"ב או בשניהם גם יחד, מובן אז איך פארגין עם דאס, ורק כשישאלוני ועיימ לקבל תשובה ולעשות מתאים להתשובה – אתחיל להתבונן מה טוב יותר, אם יעשה למען שמי או למען שם ליובאוויטש בכללותו הכולל ג"כ פרטים, היינו אישי אנ"ש . . .

ג'תרלג

ב"ה, י"ד תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

ועד בנין מקוה בשכונת קרית אלי' בחיפה, ובראשם
היו"ר הרב מוה"ר אברהם עקיבא שי' רודנר
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מכ"ו סיון, בו כותבים אודות המקוה השני שרוצים להתחיל לסדר במחנם הטי', ופונים בזה לכאן בהמשך למה שפעם כבר קבלו סיוע מאגודת חב"ד אשר בתל אביב.

והנה מצב הקופה אשר בכאן אינו מתאים למילוי בקשות כמו אלו, בה בשעה שישנם כמה בקשות שלא עזרו להם אף פעם וממקומות שאין שם אפילו מקוה אחת, והרי הקופה מוגבלת היא וכשזכין לאחד הי"ה במקום וכו', בכל זה לגודל ענין הטהרה וכידוע ג"כ אשר עיי"ז מקרבים קץ הגלות המר והחשוד, וכמרומו במשנה סוף יומא עיין שם בתוספת יו"ט וכו', אבקש את אנ"ש שי' שישתתפו בהוצאות המקוה באופן סמלי.

מי הוא האומר: הקב"ה, וא"כ איך יכול הכותב לכתבו על עצמו.

והשייט יצליחם לחזק הטהרה ולהשפיע בכיוון זה על כל הסביבה
כפשוטו, וגם כמשמעו והרמז שלו, מתאים לדברי המורה הגדול ביד"ו סוף
הלכות מקואות אשר גם זה מקרב קץ גלותנו ויקוים היעוד אשר כולם ידעו
אותי למקטנם ועד גדולם.

בכבוד וברכה.

ג'תרלד

בי"ה, י"ד תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר יצחק שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח' תמוז, ואמרתי אשר נתועד יחד בימי הגאולה י"ב
או י"ג תמוז דאזלינן מניי.

כידוע דיוק הלשון דאזלינן מניי, ומפורש בתורת החסידות שעי"ז נעשים
מהלכים, שזהו מעלת בני ישראל נשמות בגופים על המלאכים שנקראים
עומדים, עיין אור התורה כד, ב . . .

מצער מה שמתעכב ענין בנין המקוה במחנס הטי, והרי אין אתנו יודע
כל יום עובר שמתאחר הבנין, גודל התועלת שהי' יכול להיות בהקדם הדבר,
כי מי בא בסוד הנשמות, וכיון שכותב שרק הממון הקל מעכב בזה, בודאי
יכולים לסדר הלואה ע"ח המגבית, ובלבד שתפעול ככל האפשרי להקדים
הדבר לפועל, והשייט יצליחו.

מוסגר פה חוברת המשך המאסר של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, אשר בטח יזכה בתוכנה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה.

ג'תרלד

מוה"ר יצחק: לוי, רידינג פא.

רמז

אדמו"ר שליט"א

ג'תרלה

ב"ה, ט"ו תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מז' תמוז, בו כותב ע"ד מר . . . המרפא אנשים
בשיטת רפואה מיוחדת והצליח בכמה מהם, וגם אחדים הידועים לו אישית.

הרי בכגון דא יש לברר הפרטים, והעיקר מפרטי הצלחתו בהנוגע
לאחרים – באיזה ענין של בריאות פנו אליו ובאיזה אופן הצליח. ואז יציע
זה לשלשה מידידיו וכעצתם יעשו, והשי"ת יתן להם הרעיון הנכון לייעצו
כטוב לאמו שתליט"א.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרלו

ב"ה, ט"ו תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטי' תמוז, בו כותב אודות המצב הכלכלי בביתו, שזה
מעורר לכמה סברות בהנוגע לסידורו בעתיד.

הנה יציע פרטי הענין לפני שלשה מידידיו ואחד מהם יהי המשפיע שלו
שהוא תחת הדרכתו, והשי"ת יתן להם הרעיון הנכון לייעצו כטוב לפניו
בגו"ר גם יחד.

ג'תרלה

נדפסה בלקו"ש חכ"א ע' 457.
בשיטת רפואה: צמחוניית.

שלשה מידידיו: ראה גם לעיל אגרת ג'חכא, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תרלו

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 402.

במה שכותב אשר יורד לפני התיבה בישיבה בשלש התפלות וזה מעורר
חילוקי דיעות בין התלמידים המתפללים אז.

הנה בכגון דא ידועה הוראת רבנו הזקן באגה"ק שלו קו"א (קס"ב ע"ב)
שהיורד לפני התיבה יתפלל בדרך המיצוע ולא יאריך יותר מדאי ולא
מקצרים וחטפים ח"ו, והרי בישיבה צריך להתחשב ג"כ עם סדרי הישיבה,
זמני התפלה וזמני התורה, והשי"ת יצליחו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרלז

ב"ה, ט"ו תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף, וואס איר וואונדערט זיך אויף דעם
אינהאלט פון מיין בריף, ענטפער אויף א צעטיל פון כבוד זוגתו הרבנית
שתליט"א.

א) וואס איך האב געשריבען אז מען זאל בודק זיין די מזוזות, איז דאס
ניט וויילע איך בין ח"ו חושד וועמען, נאר אזוי ווי אין ענליכע פאלען, און
אויך נעמענדיק אין אכט די דיעה אין מכילתא וועגען בדיקת תפילין ומזוזות
(עיין רא"ש סוף ה' תפילין) מימים ימימה י"ב חודש (חאטש דער דין איז אז
עס איז גענוגענד צוויי מאל אין א שמיטה), האב איך דעריבער געשריבען ווי
בא מיר האט זיך אפגעלייגט אז מען זאל איצטער בודק זיין די מזוזות, און
דאס וואס מיט א צייט פריער זיינען זיי געווען כשריה, איז דאס ניט קיין
סתירה אז מען זאל זיי דארפן בודק זיין, ווי מען זעהט פון דעם דין אליין אז
צוויי מאל אין שמיטה דארפמען בודק זיין, און עס איז פארשטענדליך אז
אמאל שפרינגט אפ די טינט אדער עס קומט אמאל אריין א ביסעל וואסער
אונטערן שיידיל פון דער מזוזה, און דארטען וואו עס איז פארבונדען מיט
געזונט, טוט מען אויך קלענערע ספיקות אום צו בעסערן דעם געזונט.

ב) דאס וואס מיין שווער כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נב"מ זי"ע האט

רמט

אדמו"ר שליט"א

זיינער צייט געשריבען צו אייער פרוי תחי' אין א לשון פון הבטחה און א פעסטען צוזאג. און אין מיין בריף איז ניטא אזא אויסשפראך. — איז דער טעם אין דעם גאר פשוט, וויילע ער איז געווען א נשיא ישראל צדיק יסוד עולם האט ער גאר אנדערע כחות, און דעריבער על פי מאמר רז"ל צדיק גוזר האט ער געקענט שרייבען אין א שפראך פון הבטחה.

ג) זעלבסט פארשטענדליך, אז דעם צעטיל פון זוגתו הרבנית תחי' האב איך אליין געלייענט, און האב אויך דיקטירט ווארט אין ווארט דעם נוסח פון דעם ענטפער צו איר, ווארום אלע בריף וואס קומען אן אויף מיין נאמען עפען איך זיי אליין, און עס איז ניטא קיין גרונד צו דעם חשד וואס איר שרייבט, אז עס האט געטאן ווער עס איז זוכ'.

ד) און אזוי ווי די טעג האט מען געפייערט די ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז פון מיין שווער כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, וגאולתנו ופדות נפשנו, זאל השי"ת העלפען אז עס זאלען מקוים ווערען די ברכות וועלכע ער האט געגעבען צו אייער פרוי הרבנית תחי' אין דער פולסטער מאס, און מיט אייך צוזאמען זאלט איר ביידע האבען פיל אידישען נחת לאריכות ימים ושנים טובות פון אלע אייערע יוצאי חלציהם שיחיו.

בברכה.

נ.ב.

מוסגר פה חוברת המשך המאסר של כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר בטח יזכה בתוכנו גם את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

ג'תרלח

ב"ה, ט"ז תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הנחלת ישיבת תומכי תמימים אשר בלוד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

... במ"ש אודות חידוש בתכנית הלימודים בתו"ת להכניס לתוכה לימודי חול, אף שרק בשביל כמה כתות מיוחדות, אינני יודע מהו די

ברייטקייט אין דעם . . . לשנות תכנית תו"ת הקיימת זה כמה שנים. — מובן שאין כל הניל שייך ללימוד דקדוק וכו' דלה"ק, שלומדים אותם בתו"ת.

בודאי היתה תכנית מיוחדת — בכל מוסדות חב"ד — לימי הגאולה, וכל מוסד יודיע עד"ז בפרטיות המתאימה. ותי"ח מראש.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

ג'תרלט

ב"ה, ט"ז תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר סעדי' שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מטי' תמוז, ובודאי יוסיפו אומץ בריבוי כמות התלמידים, שבמילא מתרבה ג"כ באיכות, וכמו שכתבתי מכבר שמובן הוא ג"כ ממרז"ל אלף נכנסים למקרא כו' אחד יוצא להוראה, ויה"ר שיהיי בהצלחה.

הוראות בעניני המקוה מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, הם ע"פ רשימת הרב מוה"ר יעקב שי' לנדא — שהיו לעיני כ"ק מו"ח אדמו"ר כאן, ואישרם אשר נכונים המה, ולכן אין פלא שאינו מפורסם לעי"ע בתוככי אני"ש, כיון שרק כשש שנים שנתפרסמו בארצוה"ב.

. . . מוסג"פ חוברת המשך המאסר אשר בודאי יזכה בתוכנו גם את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג'תרלט

מוה"ר סעדי': ליברוב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תקח, ובהנסמן בהערות שם.
התלמידים: באהלי יוסף יצחק ליובאוויטש בספרו.
וכמו שכתבתי: לעיל אגרת ג'תקסח.
הוראות בעניני המקוה: ראה לעיל שם.

ג'תרמ

בי"ה, ט"ז תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתם הארוכה נתקבל מכתבם מו' תמוז, ויה"ר שע"ד המבואר באגה"ת סוף פרק ט', במשל חבל הנפסק וחוזר וקושרו, הנה תוכפל עבודתם לכל הפחות כפי האמור שם כפול ומכופל* הן בכמות והן באיכות, ויקוים בהם ג"כ מרז"ל אסתר רבה בסופו, שיהי' השלום בריבוי, הברכה בריבוי כו' יעוין שם, ובודאי עשו בזה התחלה טובה לנצל ימי הגאולה די"ב וי"ג תמוז גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר הוא גאולתנו ופדות נפשנו . . .

עפ"י המבואר** בביאור מרז"ל דעיניו למטה ולכו למעלה, שגם עיניו למטה נוגע להעבודה, בכדי שלא יתרשם לאחר התפלה מח[זו] דהאי עלמא וכדבר חדש יפעול זה נפילה ממדריגתו, משא"כ כשכבר נוסה בזה שבמילא יוצא בשלום, רצוני להיות חזק בבטחוני שלאחרי שעברו את . . . לא יתרשם עוד אף אחד מהם מענינים של מה בכך, ויפעלו ביחד מכאן ולהבא מבלי הפסק, ואדרבה בעלי מדרגא לדרגא, שזהו יהי' כלי לקבלת פסק בי"ד של מעלה אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה (עיין קיצורים והערות לתניא דף קכ"ב בסופו).

בודאי יתיעצו בהקדם איך לנצל ימי החופש — שאז כמה מהבחורים זמנם פנוי יותר (אף שכמובן, פליאה בעיני כל מנהג (אותיות כו') דחופש תי' ואברכים באמצע הקיץ. ולו יישר חילי אבטליניי) — והעיקר, שתלמידי ביה"ס פנוים ואינם תחת השפעת מוריסות בלתי רצוים. וכדאי להתבונן בהאפשרויות לאספם כמה ימים במשך החופש בגן וכיו"ב להתחיל בחלוקת ממתקים וכו', ואח"כ לספר ע"ד ביהמ"צ והגלות, שכאו"א מאמין בביאת המשיח ב"ב שכל ישראל יעשו תשובה, הוא יגאלנו, הכנה ע"ד אלול ועוד.

(*) יעוין אוה"ת ד"ה וישמע אברהם.

(**) לקו"ת דכדא.

ג'תרמ

פסק בי"ד: ראה גם לעיל אגרת ג'חכט, ובהנסמן בהערות שם.
אותיות כו': ראה שד"ח כללים מע' מנהג (תנ"א). לעיל ח"ט אגרת ב'חרעה (ע' סב) ובכ"מ.

והרצאת דיני שבועות אלו ומנהגיהם וכו', ויש תקציב מיוחד על ההוצאות —
ע"ד הרגיל — הכרוכות בזה.

בברכת הצלחה ולבשו"ט בכל האמור לעיל.

ג'תרמא

ב"ה, ט"ז תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוהר"א חנוך שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכו' מבי' ויו"ד תמוז.

זה מזמן כתבתי לאחדים מאנ"ש המתעסקים, או יותר צודק צריכים
היו להתעסק בהפצת הספרים, שכדאי בכלל שיודפסו מאמרי הערכה על
ספרות חב"ד, כי גם זהו אחד הדרכים להפצת המעינות חוצה ובעינים ה"ז גם
תועלת להפצת הספרים . . .

מ"ש אודות חוברת בו יוכלו ארבעת החלקים ע"ד המאסר, הנה שלשה
מהם כבר נדפסו בקסבלנקה — מרוקה — ואז שלחו הרבה טופסים לאה"ק
ת"ו, ומחפשים עוד קטעים להמאסר, שבאם ימצאו יו"ל כל הארבעה חלקים
בצירוף הקטעים, אם ימצאו מתאימים, והחלטה בזה בכלל והפרטים בזה,
לעי"ע תלויים הם.

בודאי למותר לעורר אשר המתפרסם ע"ד חב"ד, כדאי שיתפרסם לא
רק במכ"ע אחד של מפלגה אחת, אלא גם בשאר המכ"ע בכדי שיגיע לחוגים
היותר שונים ורחבים, וה"ה למאמרי הערכה שנוזכר אודותם לעיל.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרמא

מוהר"א חנוך שי: גליצנשטיין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ב'תתקפ"ט, ובהנמנן בהערות
שם.

חזון כתבתי: ראה לעיל ח"ג אגרת תנ"ג ובכ"מ.
ע"ד המאסר . . בקסבלנקה: ראה לעיל ח"י אגרת ג'פג, ובהנמנן בהערות שם.

ג'תרמב

בי"ה, ט"ז תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום א' פ' בלק, בו שואל איך להתנהג בענין הבחירות להכנסת. ולפלא קצת השאלה, כי הרי זהו בחירות בפעם השלישית, וידועה העמדה בהנוגע להן, וכמו שפרסם דעתו כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בבחירות בפעם הראשונה לכנסת, שכל אחד ואחד שלוקח תעודת זהות, ובמילא יש לו רשות לבחור, ישתתף בבחירות, ומובן אשר יצביע בעד המפלגות היותר חרדיות.

וכבר ידוע פסק תוה"ק לעולם יראה עצמו שקול וכו' וכל העולם שקול, ובענין הבחירות, הרי לפעמים ע"י קולות בוחרים מתי מספר יכולה להשפיע במשך הזמן שלא תתקבל איזה גזירה או גם לבטל מהגזירות הקיימות כבר, ומי הוא זה בימינו אלה היכול לומר אני את נפשי הצלתי, **והצבור** באה"ק ת"ו יהי לו אשר לו, ואם יגזרו גזירה מה לו ולענין זה, ובפרט כשבבת אחת עם זה הרי משלם הוא מסים לכל המשרדים שזהו **סיוע** ובאופן **ישר** להענינים, לקח תעודה שלהם וגם הוא עצמו הרי כשכותב מכתבים בודאי יודע שמה שמשלם בעד הבולים נכנס למשרד המסים וממעותיו נלקחים ג"כ לענינים השונים ומשונים.

ולפלא גדול עוד יותר שאינו מזכיר ע"ד לימודו בפנימיות התורה תורת החסידות שכתבתי לו מאז, אשר לימוד החסידות זהו חובתו העיקרית, וכפי פסק תוה"ק (עיין הלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן פרק ב' סעיף יו"ד) שעל כל אחד לסדר לימודו באופן שיוכל ללמוד כל התורה כולה שבע"פ עכ"פ פעם אחת, שמה מובנת התמי' והפליאה על מי שנודע לו עדי"ז ואינו עוסק כלל בחלק דפנימיות התורה, ואין להאריך בדבר המבהיל.

והנה אינני יודע ברור כוונתו במכתבו אלי, ורק בדרך השערה, ולכן אינני רוצה למנוע המענה שלי על שאלתו הנ"ל, ובכל אופן — יסיח דעתו

ג'תרמב

בענין הבחירות: ראה גם לעיל ג'חקנט, ובהנסמן בהערות שם.

מענינים של פוליטיקה, ויקבע שיעור לימוד גם בפנימיות התורה בכל יום ויום, ויהי"ר אשר יערה עליו רוח ממרום לעשות זה בהקדם ובלבב שלם.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרמג

ב"ה, ט"ז תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבה, בו כותבת אודות המאורעות השונים אשר עברו עליהם בזמן האחרון, ובהנוגע לתביעותיהם מחברת הבטחון וכן מהחברה בה שרתו אשר בזמן השירות קרה המאורע.

בודאי מתייעצים הם עם עורך דין הבקי בחוקים ודינים אלו, ויודע אם יש יסוד לתביעותיהם, ולא יזוה מקום לפנות על דבר זה.

נוסף על זה והוא העיקר, אשר אם כדבריהם הוא שקרו כזה מקרי אסון ר"ל במשך הזמן האחרון, בודאי יש להוסיף בעניני מצות השי"ת ושיתנהגו בחייהם היום יומי מתאים להוראות תורתנו הק' תורת חיים, כי בודאי זהו רמז מן השמים אשר ישנם ענינים והנהגות הדורשים תיקון, ולכשיתוקן ברוחניות יתקן השם יתברך גם בגשמיות, וצריך הי' לבדוק התפילין של בעלה שי' ושיתפלל בכל יום, ובימות חול יפריש שתיים שלש פרוטות לצדקה קודם התפלה, והיא עצמה תדייק בהדלקת נרות בערב שבת קדש ובערב יום טוב, וקודם הדלקת הנרות תפריש גם כן לצדקה שתיים שלש פרוטות, וכן יזהרו שיהיו על כל דלתות ביתם מזוזות כשרות כדון, ויהי רצון אשר תוכל לבשר טוב בקרוב מהטבת המצב בכל האמור לעיל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תרמד

בי"ה, י"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר נפתלי שי' שו"ב

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מדי' פנחס, בו שואל ע"ד:

א) מענין בבית הכנסת אשר רק פחות מעשרה הם שומרי שבת והשאר אינם ר"ל. ובעברו דרך שם בבקר בש"ק, בקשוהו להכנס ולהיות השי"ץ שלהם במנין הראשון, כיון שממהרים הם לעבודתם, ובכ"ז רוצים להתפלל בצבור וחלק גדול אומרים קדיש וכו'. והספק הוא הצריך הוא להענות לבקשתם ולירד לפני התיבה.

והנה כנראה מהתיאור שלו, לא רצו הם בעצמם לירד לפני התיבה מפני ידיעתם שבלתי שומר שבת אין עליו לעשות כזה, ולולי שיקבל הוא על עצמו להיות שי"ץ – יבטל המנין וקרוב לודאי שחלק גדול גם לא יתפללו.

ואם כן הוא, אין דעתי נוחה מדין קנאות שלא במקום המתאים לגמרי, ואומרים לאדם שיחטא חטא קל בשביל להציל חברו מחטא חמור. ואף שייא שהוא דוקא במקום שלא יש חלק בחטא חברו אינו כן במדת חסידות. ובנידון דידן יש לצרף, עכ"פ בתור סניף:

א. הדעות שחילול שבת בפרהסיא כאילו כו' הוא רק במלאכות מסוימות ובפני עשרה מישראל וכו' וכו', וכמצוין באחרונים לשו"ע יו"ד סי' ב' ס"ה. ב. אם לא הי' ממלא בקשות הנ"ל נחשב הי' בעיניהם לדחי' בשתי ידיים וכו' ומעין חילול השם.

ב) אם יתפלל בבית הכנסת שאין בטוחים כ"כ במהות היורדים לפני

(*) עיין בכ"ז תוד"ה כופין גיטין מא, ב. ריב"א בתוד"ה וכי שבת ד, א. רמב"ן בשבת שם בתירוץ ב'. ר"ח שבת שם בשם י"א. ריטב"א עירובין לב, ב.

ג'תרמד

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 278 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מוה"ר נפתלי שי' יוניק.

התיבה, אבל ע"י כניסתו לשם יש בידו לתקן ענינים בסדר התפלה ובהלמודים.

מובן שמענה על זה — תלוי במהות החסרון שיש בהחזנים או המתפללים כו', ומה שראינו ברובא דרובא — הוא שגם אם אין מתפללים שם, אבל נכנסים מזמן לזמן ומשתתפים בלימודיהם — גם זה מספיק שיקבלו הצעות וכיו"ב, כשמסבירים להם הנחיצות והתועלת בזה. מובן שע"פ הני"ל — צריך להעשות באופן דיפלומטי, שלא ירגישו שמתפלל בפ"ע ובמקום אחר.

בעת רצון אזכיר את כל אלו שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ואת בנו דובער שליט"א לפרנסה מתוך הרחבת הדעת וקב"ע, אשר שני הענינים גם יחד נדרשים מכל אחד מבני ישראל. והשי"ת יזכה את כת"ר ויצליחו לבשר טוב בכל הני"ל.

בטח מלא בקשתי למסור עכ"פ איזה ענינים מההתועדות לאנ"ש שיחיו במחנו הט'. ות"ח.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג'תרמה

בי"ה, י"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

האברך הנעלה מר מאיר שמחה ש"י חזאנאו האט מיר איבער געגעבען א בקשת ברכה פאר אייער געזונט, און בעת רצון וועל איך מזכיר זיין אייד אויף דעם ציון הק' פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אז די דאקטוירים זאלען אייד ריכטיג באהאנדלען, אז אייער געזונט צושטאנד זאל גיין בעסער און בעסער ביז איר וועט אינגאנצן געזונט ווערען.

זעלבסט פארשטענדליך אז וואס אלץ מער מען פארשטארקט דעם

ג'תרמה

נדפסה בלקו"ש ח"א ע' 297 והושלמה ע"פ העתקה.

פארבונד מיט דעם בורא ברוך הוא, וועלכער איז דער רופא כל בשר ומפליא לעשות, אלץ גיכער און בעסער גייט צו דאס היילונג, און דער וועג צו פארבינדען זיך מיט'ן בורא ברוך הוא — איז דאס נאר דורך אויספאלגן די אנווייזונגען פון תורתנו הקדושה, אין די ענינים פון תורה און מצוה, און דעריבער האט מ'ך געפרייט צו הערען פון האברך הנעלה חזאנאווי שי', אז איר האט שוין געמאכט דעם גוטען אנהייב אין דעם.

און השי"ת זאל העלפען אז דאס געזונט בעסערונג זאל גיין פאראלעל — סיי אין דעם נשמה געזונט דורך שטארקען אידישקייט ביי זיך און אין הויז, און סיי אין קערפערליכען געזונט אין געוויינליכן זין.

עס וואלט געווען א גלייכע זאך יעדען וואכען טאג פארן דאוונען אין דער פרי זאלט איר געבען דריי סענט אין א צדקה פושקע.

בברכה צו גוטע בשורות אין דאס אלעס אויבען געזאגט.

ג'תרמו

ב"ה, י"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

שוב לאחרי הפסק ארוך — נתקבל מכתבו מעש"ק חו"ב, ויה"ר אשר לעת קבלת מכתבי זה יוטב מצב בריאותו כהנה וכהנה, עד שיחזור לאיתנו לגמרי, לאיתנו כפשוטו, וגם כמשמעו וככל הפירושים בד"ה משכיל לאיתן לרבנו הזקן נדפס בקונטרס לימוד החסידות.

נהניתי ממ"ש אודות השתדלותו להשפיע על הרבים, הן גדולים והן קטנים, בקירוב לבן לאבינו שבשמים, וגם בעיקרו — היינו במעשה בפועל והלכות הצריכות בחיי היום יומים, אשר בודאי גורמים לשינוי לטובה בהנהגתם, ומובן אשר אין זה פוטרו מלהשגיח על בריאותו בריאות הגוף ולשמוע להוראת הרופא, כי התורה נתנה רשות לרופא לרפאות, ואדרבה, וכלשון רבנו הזקן תניא פרק ז' אשר צריכים לעבוד את השי"ת בגופו, וכן מבואר ברמב"ם הלכות דיעות ובטוש"ע סרלי"א — מיוסד על הכתוב בכל דרכיך דעהו. ואף שיום שלם במשך השבוע שיהי' רק לעניני בריאות הגוף —

קשה במאד לסדר, אבל, לאידך גיסא, אין הכרח לקצוות בזה ויסדר שיהי זמני מנוחה גם במשך ימי העבודה, ומנוחה בכגון דא – היז הכנה לעבודה מוכשרת ופעילה יותר, ובמילא גם היא – עבודה במהותה.

ובהנוגע לכללות אופן הסתדרותו, הנה אף כי אין אתנו יודע עד מה בסוד הבירורים ובאיזה מקצוע על פלוני לפעול ולעשות, הנה עייף שכל הפשוט ונשען על מרז"ל אשר אפילו עבודת נשים לאנשים לעבודת פרך תחשב, במקום שלא זה ענינו אף שהעבודה מצד עצמה קלה יותר, עד היום פליאה בעיני למה זה עבודתו בנטירת כרמים אחרים, ולא בכרמו שלו הוא כרם חב"ד ...

מובן שכבר קשור הוא בכמה ענינים במקומו עתה, ואין כוונתי בהנ"ל שתומ"י ישנה מקום עבודתו, והוא רק הבעת פליאה, ואולי ג"כ ביאור במקצת על שאינו מתמצא כ"כ בעבודתו עתה, ולאחר כ"ז – הנה יה"ר מהשי"ת שכיון שעבודה דורשת מעושה מיטב – כחות, הנה יבוא עי"ז חיזוק בריאותו בגשמיות וגם חיזוק בריאותו ברוחניות, והניצוצות שהי' צריך לברר במקום אחר – ימצאו לו עיי סיבת הסיבות ועילת העילות במקומו עתה, ושם יבררם במנוחה מתוך הרחבת הדעת.

מוסג"פ חוברת המשך המאסר שהו"ל בקשר עם ימי הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע – י"ב וי"ג תמוז גאולתנו ופדות נפשנו, אשר בטח יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה.

ג'תרמו

ב"ה, י"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... טופסי השיחה דכ' מנ"א תשי"ב זי"ע נתקבלו ות"ח, ולפלא ולתמי' גדולה ביותר שלא הודגש בפירוש שזה רשימה לא הוגחה, כי מלבד שלא רבים היודעים מהו הנחה והדיוק שבמלה זו, הנה גם הנחות ישנן מוגהות, משא"כ זו, ואם נשארו אצלו טופסים עכ"פ בהם יתקן המעוות.

רנט

אדמו"ר שליט"א

מחכים לבשו"ט מאשר נצלו ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז כדבעי, ויה"ר שתומשך ההתעוררות על כל השנה ובהנוגע לפועל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרמח

ב"ה, י"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ו לחדש תמוז.

נבהלתי שאין מזכיר אף מלה אחת אודות ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז, שבודאי התועדו ובשעת מעשה עכ"פ התעוררו ובמילא הרי יש מה להמשיך על כל ימות השנה, והאומנם בשביל זה היתה כל המס"נ במדינתנו לפני, והנסים גלויים שהיו עד שבאו למקומם עתה, בשביל שיהיו מושקעים בהדאגה איך להשיג הנצרך לפרנסתו ופרנסת ב"ב באופן שלא ישאר מקום בראש לרושם מחגיגת ימי גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר וגאולתנו ופדות נפשנו לאחר שעברו מ"ח שעות . . .

כבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם בקשר עם יום הולדתם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ובטח נהגו במנהגי יום הולדת כ"א לפי ענינו.

ויתן השי"ת שתה"י שנת הצלחה לכאו"א מהם הן בגשמיות והן ברוחניות.

בברכה.

נ.ב.

מצו"פ חוברת המשך המאסר שהו"ל לימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז, ובטח יזכה בתוכנה גם את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

ג'תרמט

ב"ה, י"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח צמ"ס וכו' וכו'
מוה"ר יוסף ברוך שי

שלום וברכה!

בעתו קבלתו מכתביו ואמרתי ועוד מעט ויהי זמני פנוי לענות לכת"ר
על מכתבו בניסוך המים וכו', ולצערי נתקיים הפסק אל תאמר לכשאפנה כו',
כי גם עתה עדיין הטרדות מרובות ואדרבה עוד מתרבות. ובאתי בשורותי
אלה לבקש סליחתו על האיחור — כיון שהוא מסיבות הנ"ל. ומובן שח"ו לא
נתיאשתי מזה, וסו"ס בודאי תמצא השעה, אלא, שכמרז"ל, אפילו זה תלוי
במזל.

בקשר עם ימי הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע
— י"ב וי"ג תמוז — גאולתנו ופדות נפשינו, הו"ל חוברת המשך המאסר
המוסגרה פה, אשר בודאי יזכה בתוכנה גם את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג'תרמט

מוה"ר יוסף ברוך: כלומנפלד. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'שפח, ובהנסמן כהערות שם.

ג'תרנ

ב"ה, י"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"ינ וכ"י מו"ה יצחק דוד שי

שלום וברכה!

זה מזמן שלא הגיעוני ממנו כל ידיעות הן בעניניו הפרטים וכן בעסקנותו הצבורית, ויה"ר שיהי זה סימן שהכל בסדר ובשלום.

בודאי ידוע לו מנהגנו אשר בקשר עם ימי גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, גאולתו ממאסרו על עבודתו במסירת נפש להחזקת התורה ומצותי.

אשר בשעתה היתה נצחון למופת על כחות המגדים לדי ולתורתו וגם לשנים ולדורות שלאחר זה משמשת הוראה ברורה, אשר התורה שולטת על המציאות אף אם אפילו אין מוצאים מקום לזה בשכל האנושי.

הנה מו"ל במיוחד לימים אלו ספר או חוברת מענינא דיומא, שבהם עניני התעוררות בזה.

ומוסגר כאן החוברת שהו"ל בשנה זו, חלק מרשימות כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות מאסרו. ובהוספה — דברי נשיא ישראל מיוסדים על הנקודה, אשר בעניני תורה ומצות, כל אחד ואחת מבני ישראל בן חורין הוא ואין עליו אלא ה' אלקיו.

ואם זקוקים לזכרון ולהתעוררות בזה — בהנוגע לגלות אצל אינם-יהודים וגזירותיהם הם שאין להם בחירה, ואינם אלא כגרזן ביחד החוצב בו, על אחת כמה וכמה שמוכרחים להתעוררות זו בהנוגע לגלות אצל יהודים, אשר בחירה חפשית להם, וכמ"ש ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וגוי' ובחרת בחיים. ואף שבקשת הקב"ה (שהיא גם עזר וסיוע) הוא —

ג'תרנ

מו"ה יצחק דוד : גרסנר.
ואם זקוקים : ראה גם לעיל אגרת ג'תרל.

ובחרת בחיים, הרי כמו שמודגש בזה הענין דבחיים — כך מודגש ג"כ שיהי' ובחרת.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרנא

בי"ה, כ' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

מכתבי ליום הולדתו בודאי נתקבל בעתו.

והנה בטח פונים אליו בשאלה איך להתנהג כשמאיזה טעם האשה יראה להתעבר, ואף שכמה משו"ת מהאונגרין מחמירים בזה, אבל בכמה מקרים — עיי"ש, לא כן הוא דעת כ"ק אדמו"ר הצ"צ בשו"ת אבן העזר סימן פ"ט שמיקל בכמה אופנים ואפי' בהנחת מוך וכיו"ב קודם התשמיש, אם יש הוראה מרופא בזה.

ומאחר שעיקר הענין בזה הוא בהנוגע להשמר מעון הידוע, הנה אם הנשאל מורה לפרישות, הרי ברובא דרובא ובעוה"ר בדורנו זה אפשר עוד יותר — מביא לשז"ל ר"ל, היינו היפך הכוונה של המחמירים בזה. ואף שלולא הי' כל היתר בדבר — הרי אין ברירה, אבל בהיות שו"ת הנ"ל לגד עינינו, לפע"ד אין להחמיר שהרופא יאמר בפה מלא דוקא — שזהו סכנה ממש וכו'. ובפרט שבדורנו חלוש זה הנה הפרישות עושה רושם על הניערווין ועל הבריאות בכלל, הן של הבעל והן של האשה.

ג'תרנא

נדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 179 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מוה"ר שניאור זלמן: גרליק. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תקסד, ובהנסמן בהערות שם.
שמיקל... ואפי' בהנחת מוך: ראה גם לעיל ח"י ג'לד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תשיג.

ואם יסבירו להרופא אשר לא כמצרים העברים ואפילו אלו הנכשלים
בהוצאת שז"ל, הנה לאח"י מתחרטים ובאים למרירות ועוד יותר לעצבות
וכו' וכו', ואין ידוע התוצאות הסופיות מזה, בטח יאמר דעתו בדברים
חמורים יותר.

ולכן י"ל שהמיקל בהוראה בזה למרות חומר הענין מצ"ע וכמבואר
בנגלה ובחסידות, הרי לא לבד שלא הפסיד להשואל, כיון שבלא"ה הי' ע"פ
רוב השואל עובר, אלא שבאופן אחר הגרוע יותר (גם מצד שאין בזה מעצור
והגבלה מאדם שני, משא"כ בהנחת מוך שאין הדבר תלוי רק בו, וכמה ימים
בלתי טהורים בינתיים וכו') אלא שעוד יועיל בבריאות בגשמיות וגם בבריאות
ברוחניות, ולדכוותי בודאי יספיק הנ"ל.

בברכה.

ג'תרנב

ב"ה, כ' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

מחותי הו"ח אי"א נוי"נ ענף עץ אבות בעל מדות וכו'
מוה"ר שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום שהוכפל בו כי טוב, כן נעם לי לקבל פ"ש
ממנו מהרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר מנחם שמואל דוד שי' הלוי
שד"ר, אשר כותב לי שביקרו פעמים אחדות.

ובהנוגע לתוכן מכתבו זה, נכון מבוקשו ע"ד עניני צוואה שזהו סגולה
לאריכות ימים ושנים טובות, והשי"ת יאריך ימיהם ושנותיהם בטוב
ובנעימים ויתחיל ויצליח בהפצת המעינות חוצה בעירו עתה, והרי החוצה

ג'תרנב

מוה"ר שניאור זלמן: בעזפאלאור. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'ק"ב, ובהנסמן בהערות
שם.

מוה"ר מנחם שמואל דוד שי': רייטשיק.
שביקרו: ראה לעיל אגרת ג'תקעה.

בטח יש למצוא גם שמה, המעינות והתורה בכלל הם בכל מקום ובכל זמן, ואין הענין חסר אלא המשתדל בהפצה, וזכות אבותיו וזכות הרבים המכחים לזה במחננו, מסייעתו, ויה"ר שיהי מתוך בריאות הנכונה, ואף שאפשר בתחלתו יצטרך לקבלת עול בכדי להתחיל ההפצה, הנה לאחר שתעבור ההתחלה יראה פרי טוב בעמלו, ובמילא יתוסף בהחשק והתענוג שבזה, וכבר אמרו החוקרים אשר התחלת ענין (וה"ה לסוף וגמרו של ענין) היא רק נקודה הראשונה, וכשעברו מנקודה זו הרי כבר נמצאים באמצע.

בברכה לו ולזוגתו תחיי צו א געזונטען פרייליכען זומער ולבשו"ט.

ג'תרנג

בי"ה, כ' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר מנחם ישראל שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, הנה סו"ס קבלתי מכתבו ממוצש"ק, ובו ידיעות ע"ד הנעשה בישיבת אחי תמימים ברשל"צ וגם בהנוגע לירית אבן הפנה, ויה"ר שמכאן ולהבא יכתוב תמידים כסדם, והשי"ת יצליחם שיהי בידם עינים משמחים לכתוב אודותם.

ומ"ש אודות הוצאות הבנין, לדעתי יש להם לנצל מה שעתה הוא זמן שבאים הרבה תיירים לאה"ק ת"ו, ומהם גם מארצוה"ב, ויש להשתדל להביאם לרשל"צ להראות התחלת הבנין ולשדלם שישתתפו בהוצאות הבנין, אם תיכף או עכ"פ שימסרו זה כאן ללשכתנו, ולא נפלות היא שבאופן זה יוכלו לגייס חלק חשוב מהתקציב הנדרש להבנין. מובן שאין בזה סתירה שיכתבו באופן רשמי בזה למרכז תומכי תמימים כאן ע"ד סיוע הגון מצדו.

מה שכותב אודות נסיעת שד"ר לדרום אפריקה, לתכלית זו. הנה נמצא שם עתה שד"ר תו"ת ליובאוויטש מכאן, ובודאי יבלה שם עוד איזה שבועות,

ג'תרנג

מוה"ר מנחם ישראל: מלוב.

ירית אבן הפנה: ראה בזה לעיל אגרת ג'תקמח. אגרת הבאה.
נמצא שם עתה שד"ר תו"ת: ראה לקמן אגרת ג'תרנח.

ואיני יודע אם יש מקום שיבוא בסמיכות לו עוד שדי"ר ממוסד ליובאוויטש, ובפרט שגם הנ"ל מדבר ע"ד ישיבת לוד וכו'. והנה כל הנ"ל הוא להדיעה מאין יבואו האמצעים, אבל בהנוגע לפועל הנה ראינו במוחש מיום התחלת עסקנות ליובאוויטש אשר סו"ס היו נמצאים האמצעים, והענין הי' מסתדר, ובלבד שהמתעסקים לא ירפו ידיהם ולא יוחלש הבטחון שלהם והמרץ, ואשרי חלקו שמשותף בזה, ויהי"ר שיוסיפו בהמרץ וההשתדלות, ויוסיף השי"ת בברכתו בהצלחת הענינים.

בברכה.

ג'תרנד

בי"ה, כ' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר יוסף שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו של הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר מנחם ישראל שי מלוב, בו מתאר חגיגת ירית אבן הפנה של בנין ישיבת אחי תמימים בראשון לציון, על המגרש שזכה כבודו והצליח לקנותו בשביל הישיבה, ובודאי למותר להאריך בגודל הדבר וערכו, הנושא פירות ופירי פירות עד סוף העולם כפשוטו וכמשמעו המבואר בדא"ח עד שעושים סוף להעלם וההסתר.

ובודאי ישפיע גם על ידידיו ומכיריו לקחת חלק בזה בהשתתפות בהוצאות הבנין, נוסף על השתתפותם בהוצאות השוטפות, וכבר הפליגו רז"ל בנותני צדקה שענים טובה בשלהם וענים טובה בשל אחרים, ויעמוד זכות הנ"ל לו ולכל בי"ב שיחיו...

בברכה לבשו"ט בכל זה בהקדם.

ג'תרנד

מוה"ר יוסף: שמוטקין.
ירית אבן הפנה: ראה בזה לעיל אגרת ג'חקמח. אגרת הקודמת.

ג'תרנה

ב"ה, כ' תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משילהי סיון, בו כותב אודות מר . . . שיי אשר יש לו
סכסוך ומבטיח שבאם יזכה במשפט ייטיב הנהגתו בעניני יהדות.

בודאי הנה יכול הוא להסבירו שלא זוהי הדרך שמתחלה רוצה
שהקב"ה יתן אמון בהבטחתו וימלא בקשתו ואח"כ תהי' הברירה בידו אם
לעמוד בדבורו או לא, אף שלכל אחד מישראל יש שתי נפשות נפש האלקית
ונפש הבהמית, יצר טוב ויצר הרע הנלחמים בו. משא"כ אם יאמין הוא
בהקב"ה הרי הכל הוא יכול ואין ח"ו מעכב בדבר, ואף אם בתור הוראת שעה
ימלאו רצונו שיהי' באופן הנ"ל, אבל ידוע ידע שעליו להתנהג בשמירת
המצות כמצווה בתורתנו תורת חיים ואז טוב יהי' לו ולב"ב הן בגשמיות והן
ברוחניות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרנו

ב"ה, כ"א תמוז, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוהר"י שיי

שלום וברכה!

לפני כשנה בקרני הרה"ח וו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ בעל מרץ וכו' וכו'

ג'תרנו

מוהר"י: כנראה — דובאוו. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תקז. ובהנסמן בהערות שם.

מוהר"ר יצחק ש"י גרשטנקורן, מייסד בני ברק באה"ק ת"ו ומחבר ספר "נעים
זמירות ישראל" ועוד. והבטחתי לו לעורר את אני"ש ש"י לעזור לו בהפצת
ספרו הנ"ל.

ובאשר בשלהי חודש תמוז או בראשית מני"א הבע"ל מתכוון לבקר
במדינת אנגליה, הנני בזה לבקש את כת"ר ש"י אשר בבקרו במנשסתיר יראה לו
ספ"י, ויעזור לו בהפצת ספרו בגדר האפשריות, ות"ח ת"ח מראש.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
חמ"א חדקוב

ג'תרנז

ב"ה, כ"א תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ צנמ"ס וכו' מוהרש"י ש"י

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ו תמוז.

ת"ח על הבשוי"ט אשר הנתוח אצל בנו ש"י הי' בהצלחה, ואזכירו בעת
רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לרפוי"ק,
און אז עס זאל גיין פון גוט צו נאך בעסער.

לפלא שאין כותב אודות תוכן ההתועדות דימי הגאולה, ובפרט —
בהנוגע להחלטות ממשיות. וכבר ידוע אשר ענין דב"ט אינו דוקא כשמדברים
ע"ד ענינים בטלים, אלא כאשר הדבור שענינו ותכליתו דברים שבמעשה —
נשאר בעולם הדבור ולא ניכר הרושם בהנוגע לפו"מ.

בת"ח הנני מאשר קבלת הספר סיפורי חסידים. וכדרכי ונשען על מרז"ל

ספרו הנ"ל: ראה לעיל ח"ח אגרת ב'רנא וח"ט אגרת ב'תרסא.

ג'תרנז

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 560 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מוהרש"י: זיין. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תה, ובהנסמן בהערות שם.

אטו אנא לא ידענא דשפיר קאמינא כו', באתי בשולי הגליון באיזה הערות.
ואתו הסליחה.

בודאי קבל מכתבי מענה על מכתביו הקודמים, ואחכה לידיעות טובות
בהכתוב בו.

בכבוד וברכה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. הערות כלליות.

(א) בדורנו מבולבל זה, הנה ככל שיש להבהיר הענינים ולהוסיף דיוק, מועיל הוא ביותר. ואם על אתר ובהוה אינה ניכרת כ"כ הנחיצות בזה, הרי אפשר שבמקום אחר ועכ"פ בעתיד הקרוב יתברר ההכרח. וה"ה בהנוגע לאוסף סיפורים ע"ד נשיאי ישראל שבכל הזמנים ובכל המקומות — יש להעיר, אם בשולי הגליון או עכ"פ בסוף הספר, מקורו של כל סיפור והעיקר — הסמכות שלו. ואם בהנוגע לכל נשיאי ישראל הדברים אמורים, עאכ"כ לנשיאי תנועת החסידות, אשר ידיעות שאינן מדוייקות ולפעמים ענינים מזויפים במטרה בלתי רצויה — הביאו נזק רב להפצת תורת החסידות והחדרת הדרכותי ומנהגי לחוגים יותר רחבים. וכיון שכנראה מהשורות האחרונות שבספר, ובכלל משני העמודים מראה מקום המקורות, ובידעי אהבת הסדר של כת"ר ש"י — נרשם אצלו מקור כל ספור וסיפור אשר בספרו, כדאי שעכ"פ ידפיס עתה מראה מקום מקור כל סיפור — בעלים בפ"ע — שעכ"פ יתקן את האמור במדה חשובה אם לא בשלימותו. ומה טוב אם אפשר, לצרף לזה גם שורות אחדות ע"ד ערך הסמכות של קובצי הסיפורים השונים וכן המספרים השונים — שכידוע יש בזה שני הקצוות, היינו בעלי סמכות בתכלית ולהיפך, ורובם נמצאים בין שני הקצוות. — מובן שאפשר להוציא קובץ סיפורים כהנ"ל אפילו אין יודעים סמכות הסיפורים, כיון שעכ"פ משקיף מהלך הרוח של חסידים או יו"ח, וכידוע המאמר "אויב די מעשה איז ניט אמת, האט עס אבער געקענט זיין אמת". אבל לפי מצבו של כת"ר בתוככי אנ"ש — קרוב לודאי שישמכו על סיפוריו כאילו בדקם ומצאם נאמנים, ובפרט כשנדפסים בספר, ולכן נחוצה בזה מסירת מודעה מפורשת.

(ב) בהמשך להנ"ל — בכלל ישנם סיפורי חסידים המעוררים תמהון, ומסקנת חלק מהשומעים הוא, שבודאי איש פלוני — שאודותו הסיפור —

מקורו של כל סיפור: ראה גם לעיל אגרת ג'תה. לקמן ג'תשלכ.

עשה היפך הדין או עכ"פ היפך הלפנים משה"ד. וזה פועל גם על יחסם בכלל לנושאי תורת החסידות ולתורת החסידות עצמה, בה בשעה שעיי שינוי קטן באיזה ביטויים אשר בהסיפור, סרה כל התמיי. וכיון דרובא דרובא של הסיפורים עברו דרך כמה צנורות, ודאי הוא אשר הביטויים אינם מדויקים כ"כ. ובפרט – בהעתק מלשון ללשון.

ואביא שתי דוגמאות:

(א) סיפור ש"א עמוד ש"ט ואילך. שהוא בסתירה לכל ענין של המגידים. ובמילא כמה באים למסקנא שאלו שהשתמשו במגידים וכיו"ב – לא שמו לב ולא רצו להדר להיות עמלים בתורה וכו'.

האמת אודה שגם אני נתקשיתי זה מזמן בענין זה, עד ששמעתי סיפור מכ"ק מו"ח אדמו"ר בשם הצ"צ, שאמר אשר בנערותו רצה אדמו"ר הזקן ליתן לו במתנה ידיעות בתורה, וענה בסגנון הסיפור הנ"ל, שתורה צריכה לבוא ע"י יגיעה ולכן רוצה ללמוד בעצמו ולהתייגע, אבל כעבור זמן נתחרט על שלא קבל המתנה, ומילתא בטעמא – שהרי היי יכול לעמול ולהתעמק בלימוד התורה גם לאחר שידע כבר מה שנתנו לו במתנה, כי הרי התורה ארוכה מארץ מדה, והיי בידו קא וקא, ידיעה יותר רחבה וגם העמל שבתורה.

(ב) סיפור ש"ג: אשר הרה"צ ר' משולם זוסיא ציוה לחפור הקבר ולחפש שם כו' – שקשה להצדיק הוראה זו ע"פ שו"ע, משא"כ בשינוי קטן, שהדברים לאו דוקא בהקבר אלא בסביבות שלו או בדי אמות שלו, סרה כל התמיי. ובודאי בהשתלשלות כל הסיפורים לא דייקו כ"כ שזה הקבר ממש – וכפי שיפרשו הקורא בספר.

דא"ג – מובא בסיפור זה כי הדבר מפורש בירושלמי, ואתענין לדעת אם ידוע לו גם מקומו. ות"ח מראש.

* * *

בהנוגע להמעות שהשלישו לטובת בתו הבכירה של . . . שיחיו – נכון היי, לדעתי, להשלישם בקרן בטוח דגמ"ח לענייני הכנסת כלה – באה"ק ת"ו, או כאן – עד שתשתדך ותצטרך להם.

האם מתעסקים בהי"ל של כת"י מהרא"י ז"ל ריוולין?

אולי – כמובן, מבלי שימנע זה להני"ל – יו"ל יו"ח שיי תיכף ספרו אוהלי יוסף, שכבר עשירות בשנים שאזל מן השוק, והי"ל עיי צילום יכולה

ספרו אוהלי יוסף: ראה לעיל ח"י אגרות גיכו. גרסו. לקמן ג'חשסג.

להעשות בקוצר זמן. והרי זה עתה נמלאו תשעים שנה לפטירתו. ובודאי יוכלו לצרף רשימת ראשי פרקים מימי חייו, הוריו, יו"ת, הכתי"י שבעזבונו, נסיעותיו לליובאוויטש וכו'.

ג'תרנח

ב"ה, כ"ב תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר יוסף הלוי שי

שלום וברכה!

... בודאי למותר לעוררו עוה"פ במה שנדבר אתו בנוגע לאפריקה לפני שנתים, שכדאי לחפש ספרים בלתי מצויים או גם כתבי יד המתגלגלים אצל יורשים או גם בבתי כנסיות כאבן שאין לו הופכים, ולשלחם לכאן. ובמקום הדרוש להחליף זה בספרי הוצאת קה"ת, שבזה גם תועלת נוספת שיהיו דברי חסידות עכ"פ סידור מחזור וכיו"ב בביהכ"נ פלוני או אצל איש פלוני, ות"ח מראש על הטרחה בזה.

ג'תרנח

מוה"ר יוסף הלוי שי: וויינבערג. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ז ב'ריג, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תשיח.
זה שנדבר אתו: ראה לעיל שם. וראה גם לעיל ח"י אגרת ב'תחקסה, ובהנסמן בהערות שם. לאפריקה: ראה גם לעיל אגרת ג'תרנג.

ג'תרנט

ב"ה, כ"ב תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר חיים שי שו"ב

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון עשי"ק פנחס, און זיכער האט איר שוין באקומען מיין ענטפער אויף אייער פריערדיקען בריף.

איך בין געווען צופרידען צו לייענען אין אייער בריף, אז איר טוט אין די ענינים פון מעמד, און זיכער וועט דאס אייך בריינגען א תוספת הצלחה אין געזונט און אייערע ענינים הפרטים.

איך האף אז איר זוכט ענערגיש אויף א פאסענדען אופן צו לערנען פארן עולם, וכיו"ב. וואס נוסף אויף דעם עיקר, די תועלת אין רוחניות, קען מען האפען אז מיט דער צייט זאל דאס אויך זיין א נוצען בגשמיות.

זעלבסט פארשטענדליך אז אלע הוצאות וואס איר האט אין פארבינדונג מיט די ענינים פון מעמד, מוז דאס גיין אויפן חשבון פון ועד המעמד, און ווי עס איז באוואוסט אין דעם דער סיפור פון כ"ק מו"ח אדמו"ר אז ווען זיין פאטער כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב — זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, האט געשיקט הגביר האדיר מוה"ר שמואל ע"ה גוראריי מיט א שליחות אין פעטערסבורג, האט ער עס געגעבען פון זיין קאסע וויפיל מען דארף אויף הוצאות. און הגם עס איז דאך זעלבסט פארשטענדליך ווי צופרידען עס איז געווען החסיד הגביר האדיר מוה"ר שמואל ע"ה פון דער שליחות און דאך האט דער רבי געוואלט אז די הוצאות זאל גיין דוקא פון זיין קאסע, און ווי דאס ווערט ערקלערט אין אנדערע ערטער דער טעם פון דעם.

לויט אייער בקשה וועל איך מזכיר זיין אייך און אייער פרוי תחי' אויף דעם ציון הקי' פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, צום גוטען געזונט ולאריכות ימים ושנים טובות, והשי"ת יצליחו לבשר בשורות טובות בהנוגע לעצמו ולבני ביתו ולכל הסביבה.

בברכה.

ג'תרנט

מוה"ר חיים: פלוטקין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ז ב'מר, ובהנמנן בהערות שם.

ג'תרס

ב"ה, כ"ב תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ מוה"ר יצחק שי הכהן

שלום וברכה!

ת"ח על מכתבו מ"ד תמוז, בו כותב ע"ד אופן ההתועדות, ובעיקר
שהתעוררו בהחלטות לפועל ממש לימי השנה להתחיל לקיימם, ויה"ר
שתומשך ההתעוררות ובמילא גם בשמחה על כל השנה כולה, וכידוע הפירוש
משנכנס אב ממעטין בשמחה, אשר ממעטים העניינים בלתי נעימים ע"י
שמחה, כי הרי בציווי עבדו את ה' בשמחה קאי על כל השנה כולה, וכמובא
ג"כ ברמב"ם סוף הלכות לולב . . .

בברכה.

נ.ב.

במה שהעיר בקובץ הדינים הנה נמסר זה למחברו.

ג'תרסא

ב"ה, כ"ב תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ד תמוז, בו כותב אשר שמע רבות ע"ד חסידות
חב"ד וענייני, ורוצה לדעת כמה פרטים בזה.

והנה מובן אשר קשה לבאר במכתב פרטי שיטה עיונית, ובפרט פרטי
שיטה מקיפה כמו זו, ובודאי יש בידו למצוא הקונטרסים והשיחות שנדפסו

ג'תרס

מוה"ר יצחק: הוצרמן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תרכט, ובהנסמן בהערות שם.
בקובץ הדינים: "קובץ לקוטי דינים". נערך ע"י מוהרמ"ז שי' גרינגלאס (קה"ת תשי"א). ראה
לעיל ח"ד א'קלו, ובהנסמן בהערות שם.

ונמצאים גם באה"ק ת"ו — שבהם חומר מספיק על כל הנ"ל, ויעוין ביחוד בקונטרס תורת החסידות וקוני לימוד החסידות. וכיון שלא תמיד מספיק הקריאה בספר, **ישתדל** להפגש עם המשפיעים דלימוד תורת החסידות אשר בירושתי"ו, בישיבת תומכי תמימים דלוד, כפר חב"ד וכו', שבודאי ימצא אצלם מענה על כמה מהשאלות שלו.

ובהנוגע לשאלתו האם האדם צריך לחפש ולמצוא איש שישמע בקולו, — ופשיטא ששאלתו היא שמיעה בדרך קבלת עול, שאם ע"י הסברה בשכל עד שיבינו השומע — הרי אין זה שמיעה בקול אחר, כיון שמחכה עד שיתקבלו **אצלו** הדברים — הנה פשוט הדבר ופסק המשנה: עשה לך רב, שבזה הפירוש, לא כהיש אומרים, שזהו רק בהנוגע ללימוד התורה ולהבנתה (והרי זה נכלל במצות ת"ת, ואין שייך בזה כ"כ הלשון "עשה" — שמדויק בענינים הנעשים בהכרח ובקבלת עול), והכוונה פנימית בזה — באופן הנ"ל דוקא.

וע"פ הידוע בכללי ההוראה, אשר מעשה רב הוא עוד יותר מהלכה פסוקה, הנה רואים במוחש — התוקף בתומ"צ ביר"ש דכל אלו שמתנהגים בדרך הנ"ל, היינו שלא נשענו על שכלם והבנתם לחד וזה הי' הפוסק אחרון אצלם, ובאמת גם עליהם נאמר השוחד יעוור עיני חכמים, וק"ו וכו' — שהרי אין הפירוש בזה שמבין בשכלו שהדין עם הצד שכנגד ועושה היפך השכל, אלא — שמפני הטית רצונו מטעה זה גם את השכל עד שנדמה לו שכן הדין. ואם הדברים אמורים אפילו בהנוגע לטובת הנאה **קלה** שע"י מעוותים דין אחר, נאכו"כ בהנוגע להגוף ונה"יב (שגם יצה"ר בכלל) שעל כל פשעים תכסה אהבת עצמו. וכנ"ל, מעשה רב שלא עמדו אלו כשהי' מציאות של נסיון לזמן ממושך. משא"כ אלו שהורגלו בהקדמת נעשה לנשמע לא רק בשבועות אלא גם בכל השנה כולה.

מובן שתמיהני ביותר לקרות במכתבו הקושיא — מה שמאות מבניי פורקים עומ"ש מעל צוארם וכו'. והרי זוהי טענת המסיתים והמדיחים, ובטענה זו באו להעברי הראשון הוא אברהם אבינו, וכדאיתא במדרש שנקרא אברהם העברי מפני שהוא הי' מצד אחד וכל העולם כולו מצד השני, אף שאדם הראשון חנוך ומתושלח וכו' היו צדיקים גמורים ולהם כמה תלמידים — משא"כ בימי אברהם. ובכ"ז כבר נאמר: **אחד** הי' אברהם ויירש את

ג'תרסא

נעשה לך רב: ראה גם לעיל אגרת ג'שצד, ובהנסמן בהערות שם.

הארץ, ובפרט שכל הלומד — אפילו בשטחיות — הברייתא דסוף סוטה, הנה מבואר שם כל המצב דימינו אלה לכל פרטיו.

כבר ידוע כלל רז"ל בזה ובכגון דא, שהאדם יראה לעינים וד' יראה ללבב, ויראה כ"א את עצמו שקול וכל העולם כולו שקול, ובכל פעולה שלו, אף הנדמית בעיניו לקטנה ביותר, יכול הוא להכריע את עצמו וכל העולם כולו לכף זכות, שאז מיד ישראל נגאלים ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וגו', וכל הקושיות שיש בזה — הרי זהו מאומנתו של יצה"ר, שמתלבש בקושיא ומלבישה בדברי שכל שעליהם מסוה של צד קדושה. ואם ח"ו נשמעים לו, הנה היום אומר לו כך כו' עד שאומר לך ועבוד עבודה זרה.

והשי"ת יצליחו בהקדם הכי אפשרי שיקבע שיעור בלימוד פנימיות התורה ושיה"י אליבא דנפשי, ובהתנאי לקליטת תורה"ק — בהקדמת נעשה לנשמע, ואז מאושר יה"י, ולא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרסב

ב"ה, כ"ב תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נוי"נ איש רב פעלים ובעל מרץ
מוה"ר חנניא יו"ט ליפא שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעשי"ק והקודמים. כבקשתו אזכיר את כל אלו שכותב אודותם על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע להמצטרך להם וכמבואר במכתבו, ויה"ר מהשי"ת שבקרוב ממש יוכל לבשר טוב בזה.

ג'תרסב

מוה"ר חנניא יו"ט ליפא שי: דייטש. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ב'תתקצב, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תשעה.

שאלתי איזה פעמים למצב הענין אודות המקוה בפאטסוויל, ואמרו לי שקבלו הוראות מפורטות מכת"ר ובודאי נכונים הדברים.

נהניתי ממ"ש שדבר גם בספרינוואלי בהנוגע למקוה, אבל אינו ברור במכתבו מי זה הרב גארדאן, כי כמה רבנים בשם זה ישנם, וגם לא שם העיר או המושב, ובטח ימלא בהזדמנות הבאה.

אתו רוב הסליחה אשר לא עניתי בעתו ובזמנו על מכתביו הקודמים, והוא מפני רוב הטרדות, שזהו ג"כ הטעם שלא נתפניתי עד עתה לעיין כדבעי בספרו חלק ששי כבקשתו, וגם בעתיד הקרוב כמה טרדות נצטברו, ובפרט בהכנה לדפוס מספרי רבוה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, שזהו ענין שהזמן גרמא והכנה לחדש אלול וכו', והשי"ת יצליחו להגדיל (בכמות) תורה ולהאדירה (באיכות) מתוך הרחבת הדעת אמיתית.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל.

נ.ב.

במה ששאלו אותו על מה שכתבתי שלא מצאתי חבר — לזה המונה הוצאת שו"ל במנין המצות בעל המחבר אוך השנים — לא נעלם ש"ס דנדה דף י"ג, כיון שזהו יסודו של הני"ל להכניס במנין מצות וכמבואר בספרו שם, אבל יחיד הוא בזה בין כל מוני מצות כפי החיפוש עד עתה, וע"כ צ"ל ששאר מוני המצות מפרשים ש"ס הני"ל שזהו — אסמכתא ואביזריהו וכיו"ב.

מוסג"פ חוברת המשך המאסר שהו"ל בקשר עם ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז, גאולתנו ופדות נפשנו, ובטח יזכה בתוכנה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בספרו: טהרת יו"ט.

מה שכתבתי: לעיל ח"ט ב'תרמב. ראה גם לקמן אגרת ג'תשפג.
שאלתי... המקוה בפאטסוויל: לעיל ח"י אגרות ב'תתקצב. ג'קפט.

ג'תרסג

ב"ה, כ"ג תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה הגיע מכתבו מט"ז תמוז. ומ"ש אודות
הפרסים השונים — למתמידים, לאותם הבאים לתפלה וכו'.

הנה יש להתוודע מהנהוג בזה בשאר הישיבות. ומובן שיש להזהר שלא
יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה, וה"ה בנוגע לזמני חופש בישיבה,
ובאמת גם ההסתפקות שלא יהי פחות מבישיבה אחרת — אין לזה מקום,
שהרי סו"ס צריך להיות ניכר ב... שזוהי ישיבה חסידותית...

מ"ש אשר פב"פ מציע לו ללמוד ספר עץ חיים, הנה אף שמוכן שהלומד
בזה ה"ה לומד תורת אלקים חיים פנימיות התורה, אבל בשעה שנלמדים
הענינים בספרי חסידות חב"ד — מבינים אותם ושוללים פירושים שלא
כדבעי ח"ו, משא"כ כשלומד מבלי ביאור הנ"ל וכו' שצריך זהירות, וע"ד מה
שמעתיק גם במכתבו מ"ש בשרש מצות התפלה פ"ב בשם הבעש"ט (ובזה
מתורצת ג"כ שאלתו — איך מפרשים דברי הבעש"ט הנ"ל ביחד עם המבואר
בכ"מ אודות ההכרח ללמוד תורת החסידות). ועליו הי' להסביר להנ"ל את
כל זה באותיות המתאימות להנ"ל, ולהבינו היטב, אשר כיון שמתעסק הוא
בלימוד הזהר הקי וכו' — מוכרח בשבילו עוד יותר לימוד תורת חב"ד,
מתאים לדברי הבעש"ט הנ"ל.

מה שהעיר בהכתוב בשרש מצות התפלה פ"ז בהנוגע ל"מדת הרחמים
עלינו התגלגלי", הוא לפלא, שהרי כבר נתפרסם עד"ז בכ"מ, ומהם בסוף
קונטרס קט"ו עמוד מ"ח בהערה שם. ובספרים המובאים שם — ימצא
תירוץ לקושיותיו בזה.

ומ"ש אודות פירוש הסולם על הזהר, הנה לא ראיתיו אלא בהעברה
בעלמא לאיזה רגעים, ומובן שאי אפשר לחוות דיעה על יסוד זה. והספר אינו
אצלי, וכפי הנשמע הנה סלל דרך לעצמו בלימוד ע"ח והזהר, ואנו אין לנו
אלא דרך המלך של נשיאנו בתורת החסידות...

ג'תרסג

קטע האחרון נדפס בלקו"ש ח"ד ע' 237 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
קונטרס... בהערה שם: נעזקה משם בס' המנהגים — חב"ד ע' 64.

בקושיתו שלימוד פנימיות התורה, הנה בהל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב מחשבו בכלל שליש בתלמוד, ובלקו"ת ויקרא (ה, ג) בכלל שליש במקרא, ה"ז תלוי בחלק פנימיות התורה שלומד אם הוא פ"י המקראות, או שקו"ט בהבנה והסברה. דוק ותשכח בחילוק הלי' בזה שבלקו"ת וברמב"ם ושי"ך (המקורות בשו"ע שם). ומזה מובן שאפשר להיות ג"כ לימוד בפני' התורה ע"ד לימוד הלי' פסוקות שבמשנה ותלמוד שהוא ביצירה (שליש במשנה). ובזה מבואר משי"כ בפע"ח שער הנהגת הלימוד (פד, ב) ובכ"מ דמדרש והגדה הם ביצירה. ובכ"ז כי בלקו"ת שם דפנימיות התורה נלמד מאף עשיתיו – מקרא, כי זהו בכלל ועיקרו. וכמו שתלמוד בבריאה, אף שהלכות פסוקות שבו ביצירה, וק"ל.

ג'תרסד

ב"ה, כ"ג תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת ישיבת ות"ת בספריא – כפר חב"ד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

... נהניתי ממה שקבלו עוד תלמידים מבתי ספר הרשת, ובודאי ישתדלו בזה להבא בתוספת אומץ, ומהנכון ה"י שיעשו כתה קבועה בשביל סוג כזה ומכמה טעמים ...

בודאי למותר לעוררם ע"ד תכנית מיוחדת לימי החופש שההכרח להכינה בעוד מועד, וכפתגם כ"ק רבוה"ק, אז ווי מען שטעלט זיך אוועק אזוי גייט דאס, והי"ה להנהגה דימי החופש, ובכפר חב"ד מכמה טעמים נכון לסדר שהחופש יתבטא רק במיעוט ומינימלי של הלימודים, ותו לא, וכמנהג ישראל מאז ומקדם, ואם בכל הערים ובכל המושבות חיתה הנהגה כזו כדאית, שאכו"כ במושב אני"ש.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל.

בהל' ת"ח: ראה גם לקר"ש י"ט כסלו תשמ"ח ס"ג.

ג'תרסד

וכפתגם: ראה גם לעיל אגרת ג'חלו, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תרסה

בי"ה, כ"ג תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבה מט"ו תמוז, בו כותבת אודות מצב בריאותה ואשר
בעבר הנה פעמים לא נגמר הריונה ר"ל.

הנה בענינים כמו אלו יש להתחזק בבטחון בהשי"ת המשגיח בהשגחה
פרטית על כל אחד ואחת מישראל, והוא תכלית הטוב, שישפיע לה חסד וטוב
בטוב הנראה והנגלה, וככל שיהי' הבטחון יותר חזק, וביחד עם זה תדייק
להזהר כמנהג בנות ישראל הכשרות בדיוק שמירת חוקי טהרת המשפחה
וחוקי הצניעות ובהנהגת ביתם בכלל, תמהר ותתרבה הברכה בהמצטרך להם
בכלל ובזחור"ק ביחוד. וכיון שבכל ענין צריך לעשות גם בדרך הטבע, הנה
תשאל דעת רופא מומחה להנהגה מתאמת בימי ההריון, ובדאי תשמר
מהגבחת משא כבדה, מריצה בלתי רגילה וכיו"ב, וכשתעבר בשעה טובה
ומוצלחת לא תפרסם על דבר זה מלבד להקרובים ביותר עד שתכנס לחדש
החמישי לעיבורה.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור לעיל.

נ.ב.

אם לא נבדקו המוזוזות בביתם במשך שנים עשר חדש האחרונים כדאי
לבודקם עתה.

ג'תרסה

לא תפרסם: ראה גם לעיל ח"ח אגרת ב'חלו, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תרסו

ב"ה, כ"ג תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר דוד שי הלוי

שלום וברכה!

... הפיי אודות מרת ... יקרא בעת רצון על הציון הקי של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, ובודאי למותר לעוררו לבקרה מזמן לזמן,
וכן לעורר אחרים לעשות כן, שזהו יעודד את רוחה, וגודל הענין כבר מבואר
במאמרי רז"ל, והרי לבעל ה"ג נכנס זה במנין תרי"ג מצות במפורש.

לפלא שאינו מזכיר מהתוצאות הטובות בענין הדעי קעמפ.

בברכה לבשו"ט בכל האמור לעיל.

ג'תרסז

ב"ה, כ"ד תמוז, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

במענה לשאלת רבים, אבקשם לפרסם דעתי ברורה אשר כל אחד ואחת
מהחרדים מחויב להשתתף בבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות, ולהצביע
בעד הרשימה היותר חרדית, ולהשפיע גם על זולתו בזה, והמניעה מזה
מגדילה בדרך ממילא כח רשימות המנגדים על השם תורתו ומצותי.

בברכה.

ג'תרסו

מוה"ר דוד שי: עדעלמאן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'סט. וכהנסמן בהערות שם.
לבעל ה"ג נכנס זה: ביקור חולים. ראה גם לעיל ח"ב אגרת קע.

ג'תרסז

המברק נשלח לאגו"ח באה"ק.
להשתתף בבחירות: ראה גם לעיל אגרת ג'חקנט, וכהנסמן בהערות שם.

ג'תרסח

בי"ה, כ"ד תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ' תמוז, בו כותב אודות מדת העצלות ושואל מהו העצה לזה. — הנה ילמוד בעיון תניא ריש פרק מ"א עכ"פ עד התיבות לפני המלך (שם עמוד ב') וידע זה בע"פ, ומזמן לזמן יעבור על זה אם בדבור או עכ"פ במחשבה, וכשיתבונן אפילו בפירוש הפשוט של שורות אלו יספיק זה לגרש העצלות כלה.

ומ"ש שיש אומרים שלוקח מהחסידות רק החיצוניות ולא הפנימיות, הנה מובן שגם זה טוב מאשר לא לקחת גם החיצוניות, והוא ע"ד האמור במסכת מנחות פרק ח' משנה ה' השלישי שבראשון הוא שוה להראשון שבשלישי, ובפרט שכיון שמכיר שעדיין לא לקח הפנימיות הרי בודאי לא ינוח ולא ישקוט וייתייגע ביגיעת נפש ויגיעת בשר לנגוע גם בפנימיות ו[א]ח"כ עד שיהי' סו"ס יותר מנגיעה בעלמא, והעצה לזה הוא הלימוד בשופי והנהגה בהדרגת תורת החסידות מבלי לחכות עד שיוכל להסביר לעצמו או עד שתהי' הנחה (אפלייג) טובה אצלו בזה.

לפלא שאלתו אם ילמוד תניא עם אברכים ובחורים, כי באם יש לו הזדמנות להפיץ המעינות חוצה הרי מהו הספק, וצריך להזדרז בזה כמרו"ל חטוף ואכול חטוף ושתה ואם לא עכשיו אימתי, ואם בצדקה גשמית אמרו שנעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה עאכו"כ בצדקה גשמיות ורוחניות גם יחד.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

נ.ב.

לפלא שאינו מזכיר ע"ד ההתועדויות דימי חג הגאולה י"ב וי"ג תמוז,

ג'תרסח

קטע האחרון נדפס בלקו"ש חכ"ג ע' 370 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
השלישי שבראשון: השמן השלישי של הזית הראשון שוה לשמן הראשון של הזית השלישי.
כך גם כשלוקח החיצוניות של פנימיות התורה שוה ללוקח הפנימיות מנגלה דתורה.

רפא

אדמו"ר שליט"א

גאולתנו ופדות נפשנו, ומה שנתוסף לו עי"ז בהימים שלאחרי ההתועדות,
ובטח ימלא בהקדם בהזדמנות הקרובה.

ג'תרסט

ב"ה, כ"ד תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג אי"א עוסק בצ"צ מו"ה חיים דובער שי

שלום וברכה!

... מ"ש אודות החשש דמדורות עכו"ם, הנה אף שאין כאן מקום
להאריך בשקו"ט בזה, אבל הרי ידוע מעשה רב מהנהגת כהנים באה"ק ת"ו
ומנסיעת כהנים מאה"ק ת"ו לחו"ל, המוכיח שאין בזה חשש כלל, וגם גדולי
ישראל ובעלי הוראה כהנים היו בהנ"ל ...

ג'עתר

ב"ה, כ"ד תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... בודאי למותר לעוררו, וכן למסור עדי"ז לכל מקום שהשפעתו מגעת
אודות הנחיצות הגדולה לדעת הלכות הצריכות לדעתם בחיי היום יומים,
אשר כשלומדים שו"ע ובפרט על הסדר מתארך הזמן בה בשעה שכל יומא
ויומא עבד עבדתי. ולכן יש להשתדל להנהיג ג"כ לימוד סימנים מלוקטים
או יותר טוב סימנים מלוקטים מדרך החיים עם נתיב החיים הנדפס בכמה
סידורים, והרי זה כל האדם את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, ולכן

ג'תרסט

מו"ה חיים דובער שי: גולעווסקי.

ג'עתר

הלכות הצריכות: ראה גם לעיל אגרת ג'תקטו, ובהנסמן בהערות שם.

מוכרח בכלל לימוד התורה בחלקה המביאה לקיום אלקים ירא, הלימוד
בהלכות הצריכות המביא לואת מצותיו שמור, והשייית יצליחו לבשר טוב
בכל הני"ל.

בברכה.

ג'תרעא

ב"ה, כ"ה תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ד תמוז, במ"ש אשר רואה שינוי בשנה זו בהנוגע
לנסיעתם לנאות דשא.

הנה יש מקום לומר שתלוי זה מפני ההתחלה בכנוס ד... אשר
ההשגחה עליונה זיכתה גם אותו בהשליחות לארגן הדבר ולאחר ימים
ספורים הניח הדבר באמצע (אפשר צ"ל — בתחלתו) בשביל להקדים הנסיעה
לנאות דשא, ומובן שלא זוהי הדרך לבריאות הגוף ע"ח בריאות הנשמה,
ובפרט לאחר שאמרתי להם בהיותם בחדרי, אשר אין להתרשם ממה שלא
יהי ריבוי גדול של משתתפים כיון שזהו בפעם הראשונה וישמש התחלה,
שמה עצמו מובן ג"כ שע"ז קאי מאמר נשיאנו הקי אז ווי מען שטעלט זיך
אוועק אזוי גייט דאס, ואם לאחר ב' ג' ימים עלה בדעתו שטוב יותר לנסוע
אל ההרים מלהתעסק בעסקו זה, הנה מה יהי לאחר ההתחלה כשיתיישן
הדבר?

מובן ופשוט שהתירוץ בכל זה מן המוכן, אשר פב"פ לא עזר להם ופב"פ
לא סייע בידם, וענין פלוני לא הי' מן המוכן כו', אבל במה דברים אמורים
שתירוצים מסוג זה מתאימים כשהדיבור בענין שמוכרחים לצאת ידי חובתם,
ובמילא נעשה הכרוז בקול גדול חזו דאתאי, ואם לא הי' בשעת מעשה קהל
רב שימחאו כף ויאמרו לו יישר חילו כו' הרי כבר עשה המוטל עליו, ואין
לשום אדם טענה עליו, אבל אם מביטים על הענין כמו שהוא, היינו שזהו ענין
של לימוד תורת הנגלה ותורת החסידות, שלא לבד "שכל העולמות בטלים

ג'תרעא

מאמר נשיאנו: ראה גם לעיל אגרת ג'תלר, וכהנסמן בהערות שם.

לגבי דקדוק אחד מן התורה" (ומובן שבכלל העולם נכנס גם ארצות"ב וענייני), הנה אפילו חפצי שמים לא ישוו בה, שאז לא הי' נחפז בזריזות גדולה ביותר "לגמור" הדבר, ובמילא לא הי' היצה"ר ממציא תירוצים ואמתלאות, ובמילא גם הי' הענין דנאות דשא בא בעתו ובזמנו מתוקן הן בענייני הגוף והן בענייני הנשמה.

מובן ופשוט שאין מתפקידי להיות מגיד מוסר (והראי' שלא עוררתי אותו ע"ד כל הנ"ל גם לאחר שנודעתי עדי"ז של הכנוס ו"משך" זמנו), אבל כיון שהזכיר במכתבו ענין הקאנטרי, הרי מוכרחני לגלות השקפתי כפי שאני רואה את הענין, ואתו הסליחה.

מובן ופשוט ג"כ שכיון שכבר נעשה ההיזק ואין צועקין על העבר, הנה יהי"ר שעכ"פ מכאן ולהבא יהי' שהותם שלו ושל ב"ב שיחיו בנאות דשא בהצלחה הן בגשמיות והן ברוחניות, ויזכירו את כולם על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תערב

בי"ה, כ"ה תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו מט"ו תמוז, בו כותב בהנוגע לחינוך במחנה הט", אשר התחיל לבקר בבתי הספר אשר שם ואחר כך מנעו אותו מזה, וכתב מכתב למשרדים שונים שירשו אותו לבקר בבתי הספר, והמכתבים לא הביאו פרי.

והנה מובן אשר בענין חיוני כמו ענין חינוך הדור הצעיר, אשר כמרז"ל אם אין גדיים אין תישים, אין הנ"ל מספיק כלל וכלל, והרי אפילו נניח שירשו לו לבקר בבתי הספר ואפילו גם לבחון התלמידים פשוט שלא תהי' אימתו בהשפעה בבית הספר כלל וכלל, ובמילא אין זה נוגע להיראת שמים וקיום המצות של התלמידים-ות שסו"ס זהו תכלית החינוך.

והנה בודאי אשר במחנו הטי' נמצאים אנשים שחפצים בחינוך מתאים לילדיהם, כן ישנם כמה מפלגות באה"ק ת"ו שמפני טעמים שונים מעוניינים הם בזה, ובודאי גם למפלגות אלו הדתיות יש חברים במחנו הנ"ל, ולכן אינו מובן כלל מפני מה במשך כל הזמן אי אפשר הי' לארגן שעות נוספות או שיעורים להילדים בבית הכנסת או במקום מתאים אחר, במ ילמדו אותם הלכות הצריכות לדעתם בחיי היום יומים וענייני יראת שמים בכלל וכיו"ב. ולכשתהי' התחלה אפילו בממדים קטנים בודאי יתוספו עוד ילדים וילדות שלעת עתה אין יודעים אודותם, וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, כשמעמידים פנס בחשכת הלילה מתקבצים סביבו. ואין הדבר קשור בהוצאות עכ"פ בתקופה הראשונה כיון שיש למצוא מתנדבים מבין התושבים ומבין המשרתים בקדש להתעסק בזה עכ"פ עד שיתרחב הדבר, והרי המצב שבמחנו הוא בדומה בכמה מקומות באה"ק ת"ו ויכול הוא להתייעץ עם אנשים המתאימים שבשאר המקומות ולטכס עצה, וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ, וכידוע אשר טובה פעולה אחת מאלף אנחות.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל ולבשו"ט.

ג'תרעג

ב"ה, כ"ה תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ כו' מוה"ר אברהם שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' תמוז, בו כותב אשר שלח קונטרסים אחדים מספרו "נתיב ישר" ומבקש הסכמה.

הנה כבר ידוע אשר אין מהנהוג אצלינו מכמה טעמים לתת הסכמות על

ג'הערב

הלכות הצריכות: ראה גם לעיל אגרת ג'תקטו, ובהנסמן בהערות שם.
פתגם .. פנס: ראה גם לעיל ח"ה אגרת א'רמא, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תרעג

מוה"ר אברהם: הורביץ, ירושת"ו.

ספרים, והשי"ת יצליחו להגדיל תורה ולהאדירה תורה המביאה לידי מעשה מתוך יראת ד' ואהבת ד' וכמאמר הזהר ותקו"ז אשר עיי' דו"ר דוקא פרח לעילא, וידוע פתגם רבנו הזקן (בעל התניא) – פוסק בנסתר דתורה – והשולחן ערוך – פוסק בנגלה דתורה) – שזהו מרומז ג"כ בש"ס פסחים נ' ע"ב.

כדרכי באתי באיזה הערות לקונטרסיו בשולי הגליון.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל.

הערות ועפמרו"ל: הוי מקשי כו' וממילא רווחא שמעתא כו' אטו אנא לא ידענא דשפיר קאמינא (ב"מ פד, א). ואע"פ שאין מקשין על הדרוש.

חוברת א' בתחלתה: שלא נצטוו דשאים בפ"י למינו. – עיי' ירושלמי כלאים פ"א ה"ז מובן בפשיטות, שאין איסור או עכ"פ חיוב בזה (עתוד"ה הרכיב חולין ס, א במהרש"א שם, תורה שלמה ועוד).

ח"ב בתחלתה: מחוט ועד שרוך נעל. – גם שרוך נעל הוא רכוש ולא נפש. – ובפשטות י"ל: מחוט – שהוא מתכשיטי ולבושי – הראש (שבת רפ"ו) ועד שרוך נעל – ששייך לרגל.

ח"ג בתחלתה: באר שבע – עיי' פשט חלוקים השמות דבראשית כא, לא וכו', לג. – וכמבואר בספורנו.

ח"ד בתחלתה: גמל הוא קליפת נוגה. – עיין מאורי אור מעי' חזיר שהוא ק"י (ולכן רק חזיר עתיד להחזירו לנו, ולא גמל שפן וארנבת. והוא יחיד בסימנים שלו, משא"כ גמל דשווה לשפן וארנבת. ובפ"י ראה בא בכתוב בפ"ט). – ומה דהשמיט גמלים י"ל: א) עיי' פשט דשלוחי יעקב רכבו על גמלים – וכמרו"ל ב"ר (פ"ס יד) עה"פ ותרכבנה על הגמלים – ולכן לא הוצרך להזכירם. ובכ"ז הזכיר עבד – כי הרי השליח יכול להיות בנו וכיו"ב.

ב) עיי' דרש – ומרו"ל בב"ר שגמל רומז לסימן טומאה שלו על עשו שהוא טמא – ויעקב טהור. ולכן לא הזכירו. (יומתק יותר עיי' המבואר בתורה אור לרבנו הזקן ר"פ וישלח דיעקב חשב אשר עשו כבר נתברר. עיי"ש).

ח"ה בתחלתה: בפ"י "לאמר" שאינה מדויק. ועיי' פשט, אדרבה הוספת **לאמר** מורה על בירור גמור ודיוק (ראה רמב"ן שמות ו, יו"ד). וגם כאן צ"פ כן: דלא רק שמיעה בעלמא שמעתי אלא גם לאמר בבירור גמור.

ג'תרדע

בי"ה, כ"ה תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח"י תמוז, בו כותב ע"ד היותו מהמתפללים
בביהכ"נ ובביהמ"ד דחסידי חב"ד במאה שערים וכן ע"ד שיעוריו בתורה.

ובודאי למותר לעוררו ע"ד מרז"ל כל המוסיף מוסיפין לו, וכידוע
במעלת בני ישראל שנקראים מהלכים כי הולכים הם ממדריגה למדריגה,
ואשר עפ"י המבואר בחסידות זוהי תכלית ירידת הנשמה מאיגרא רמה
לבירא עמיקתא שע"י דוקא ניתנה לה היכולת לעלות בעילוי אין ערוך,
ושמזה עצמו מובן שבאם ח"ו אין מנצלים הזמן והיכולת לעלי' זו, הרי אין
זה אלא מניעת הריוח והמעלה, אלא שאז הירידה היא ירידה בלי תועלת,
ובמילא נפילה ח"ו מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, וכמבואר בארוכה באחד
ממכתבים הכללים דשנה שעברה, וכיון שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחם
הרי שלכאור"א ניתנה האפשרות במעמדו ומצבו לעלות בעלי' זו, וכבר ידוע מה
שנאמר מעט מעט אגרשנו, ולכן אין להתרשם אם כדרך רוב מישראל גם אצל
פב"פ הולכים הדברים מעט מעט, ואדרבה בהליכה כזו הכבוש הוא יותר בר
קיימא . . .

במ"ש בענין השמות דחתן וחמיו אם יש להזהר בזה, הרי בכלל צריך
שאלת חכם ובפרט כשהשמות שוים לגמרי, משא"כ בנדון דידי' אשר שם
האחד הוא . . . ושם השני . . . כבר כתב כ"ק אדמו"ר הצ"צ (שו"ת אה"ע סוף
חלק א') שאין מקום לחשש כלל וכלל, יעוין שם.

מה שהעיר במ"ש בס' דרך מצותיך מצות מילה מכתבי האריז"ל וז"ל
וכל חסד גימט' הוי' כו', וב' חסדים וב' שליש הם עי' עכ"ל, והרי החשבון אינו
מדויק.

מפורשים הדברים בכ"מ ומהם בשער המצות פי' לך לך, עץ חיים שער
ל"ג בתחלתו ועוד, ואפשר שאין הספרים מצוים אצלו ולכן אעתיק בהנוגע
לשאלתו, וזה"ל בשער המצות.

"והנה חשבון כ"ו אי אפשר להתחלק לשלשה חלקים שוים כו', ולכן
מוכרח הוא שהחלק האי' יונה לחבירו כו' לוקח היתר, והנה הטעם הנכון הוא

שהרוב יקח את העודף והם השנים", ומבואר שם הענין ע"פ תורת הסוד, וכן מציאות לקיחת היתר באופן אחר וענינה.

בברכה.

ג'תרעה

ב"ה, כ"ז תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... נהניתי ממ"ש אודות שיעורי לימוד הנלמדים ברבים, ובודאי מוסיפים בזה מזמן לזמן, ויה"ר שיתנהגו כרצון נשיאנו הק' במה שקיוו מהשייכים אליהם, וע"פ המובא בשיחת חג הפסח תרצ"ד ח"ב בחילוק הנהגה בזה בין אנשי ברדיטשוב המובחרים שבהם, ומה שאמר ע"ז כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל ולבריאיות.

ג'תרעו

ב"ה, כ"ז תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ כו' מוה"ר יונה שי

שלום וברכה!

איך באשטעטיג די ערהאלטונג פון אייער בריף פון כ"ג תמוז, און עס וואונדערט מיר וואס איר דערמאנט גארניט ווי איר האט אויסגעניצט די טעג

ג'תרעה

בשיחת חג הפסח תרצ"ד: לקו"ד ח"א קלא.א.

ג'תרעו

מוה"ר יונה: דרעשער, כאגאטא. אגרת נוספת אליו — לקמן ג'תשמב.

פון י"ב וי"ג תמוז, ימי הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, גאולתנו ופדות נפשינו, און אויב ח"ו זייער צייט איז דאס ניט אויסגעניצט געווארען צו מאכען א התועדות ובהתעוררות לתורה ומצות והחלטות טובות, איז לויט דעם ווארט פון מיין שווער כ"ק אדמו"ר אז טובה פעולה אחת מאלף אנחות, וויל איך ניט אין מיין בריף צו קרעכצען אויף דעם עבר, נאר האפען אז איר וועט זוכען ענערגיש א געלעגענהייט צוזאמענקומען זיך מיט די וועלכע זיינען שייך צו דעם (וואס באמת זיינען אלע אידען שייך צו תורה ומצות און אונטערשייד, ווארום אויף יעדער איינעם פון זיי איז געזאגט געווארען דער דבור וועלכער איז דער יסוד פון גאנץ תורה, אנכי ה' אלקיך, לשון יחיד), און די כוונה פון דעם צוזאמענקומען זאל זיין אויף צובריינגען צו התעוררות און החלטות אויף להבא אין ענינים פון יראת שמים תורה ומצות, און מען דארף ניט טראכטען אז מען איז איינער אין א פעלד, ווארום יעדער איינער איז [א] שליח מהשי"ת בורא העולם ומנהיגו און ער ברוך הוא איז דער בעל הבית אין יעדער צייט און אין יעדער ארט און אויך אין באגאטא בזמן הגלות ניט ווייניגער ווי אין קדשי הקדשים בזמן שבית המקדש הי' קיים, ואין להאריך בדבר הפשוט.

אויף דער שאלה וואס מען האט געפרעגט אין מהרש"א (שבת קה, א), וועלכער זאגט אז ת' מורה על הרבים, וקשה דנמרצת - בתי"ו - איז אויך ל' יחיד - לא קשה ווארום דער מהרש"א זאגט ניט אז נמרצת דא איז ל' רבים, נאר אז ת' מורה על ל' רבים, וכוונתו - אין פסוק האט געקאנט שטיין נמרצה אדער נמרצת, און דאס וואס מען האט אויסגעקליבען דוקא באות ת', וואס ת' על פי דקדוק איז אַ סימן ומורה על הרבים, איז דאס לרמז אז אין דער קללה יחידה איז נכלל געווארן [א]רען מערערע.

נאך פארשטאנדיקער איז דאס, נעמענדיג אין בעטראכט אז: (א) רז"ל דרשענען, אין מערערע ערטער, פסוקים בשינוי הנקודות (אל תקרי בניך אלא בניך. ועוד). (ב) ברבים איז די ענדוג - ות, אבער הונדערטער מאל אין תנ"ך אויך אָן אַ וא"ו (אבות, אבת. ועוד). ווען אין אויבענדערמאנטען פאל וואלט געשטאנען נמרצה - וואן [א]לט ניט געקאנט זיין א מעגליכקייט טייטשען - לשון רבים, שרייבענדיג אבער נמרצת גיט מען די מעגליכקייט לייענען עס און דרש[ע]נען נמרצת בחולם לשון רבים.

בברכה להצלחה בכל הנ"ל ולבשורות טובות בעיני פרנסה בגשמיות.

ג'תרעז

ב"ה, כ"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ד תמוז, ולפלא על ההפסק הארוך בין מכתב אחד שלו לחבירו, וכן על שאין מזכיר במכתבו זה דבר אודות השתתפותו בהתועדויות דימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז גאולתינו ופדות נפשינו, אשר בודאי השתתף בזה. והרי ע"ז הוא הפסק דלמעלה אשר מה שהתועדות חסידותית יכולה לפעול הנה אפילו מלאך מיכאל אין יכול לפעול, וכמובא בשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נב"מ זי"ע – וכבר נדפס בקונטרס תהלים ועוד באיזהו מקומן.

ת"ח על מ"ש בהנוגע לפירוק החזית הדתית המאוחדת, ולמותר להאריך בגודל הצער וההיזק היו"ל ע"י פירוקה זה. ובצדק כתב אשר הי' גודל רצוני ושאיפתי להקימה, וכמדומה שעשיתי בזה מה שהי' ביכולתי לעשות בזה בדרכי נועם – כי מכמה טעמים לא רציתי לעשות בזה בדרכים אחרים. אבל מה שכותב ששאיפתי היתה לחזית דתית מאוחדת לפחות לבחירות, הנה הדגשתי כ"פ שדעתי היא לא כנ"ל אלא אך ורק לקראת הבחירות, כי כערך גודל התועלת בהקמת חזית דתית זו בהנוגע לבחירות – גדול ההיזק מבלא"ק לא טכני אלא של ההשקפות, כי לדאבונו ולצערנו ראינו במוחש אשר במיזוג כזה תתאה גבר. וכשנדבר בנדון מיזוג ד' המפלגות – הי' חשש גדול וקרוב לודאי שתתאה הנ"ל יהי' פירושו תתאה שבתתאה, שהשקפותיהם היו גוברות במיזוג זה. ודי' הירידה בהשקפות של כל המפלגות בערך השקפותיהם לפני עשר שנים אפילו בערך עצמם. והדברים אמורים בהנוגע לכל המפלגות הדתיות ועאכ"כ בהנוגע למיזוג של מפלגות.

אחת השאלות שהיתה תומ"י על סדר היום לאחר הבחירות והיא שאלת הכניסה בקאאליציע, הנה השערתי ודאית שאם הי' מיזוג או חזית

ג'תרעז

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 399.

בקונטרס תהלים: קובץ מכתבים, תהלים אהל יוסף יצחק ע' 198. נדפסה באג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ג אגרת תשפד. וראה גם לעיל אגרת ג'חק, ובהנסמן בהערות שם. החזית הדתית: ראה בזה לעיל אגרת ג'חפט, ובהנסמן בהערות שם.

דתית — (לא טכנית בלבד) — בודאי יכריעו להשתתף בקאָאליציע, בה בשעה שלדעתי אסור ע"פ תורה. ופשוט החילוק: בהשתתפות בבחירות, של זה שקבל תעודת זהות וכו' היינו שמכיר בהמשרדים — בהשתתפותו בהבחירות נותן תוספות כח בהמצב הדתי ואינו נושא אחריות בהחוקים והגזירות כו', כי הרי בידו למחות בכל תוקף נגד פגיעה קלה בדת ישראל ואפילו מנהג וכו', משא"כ כשנכנס בקאָאליציע הרי נושא באחריות — בהשתתפותו — בכל החוקים והגזירות וכו'. ואין להאריך בדבר הפשוט.

מ"ש שלא קבל מענה על כמה ממכתביו, הנה במכתבים ההם לא היו ענינים למענה אלא בקשות להזכיר את בני המשפחה להמצטרף להם, וקיימתי הבקשה והזכרתיים על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

לפלא ששוב הפעם נפסקו שילוחי העניני דפוס מהמקומות שהשפעת כבודו מגעת, ואינה מובנת הסיבה, ובטח יברר. בברכה לבשו"ט בענינים הפרטים והכללים.

ג'תרע"ח

ב"ה, כ"ח תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה תמוז, נהניתי לקרות בו אשר הוטב מצב העסק, ומ"ש אשר מפני סיבות הי' מוכרח לסרב לקבל יותר הזמנות לא נראה לי הנהגה זו כלל, וכשמראים הצלחה ומרחיבים הצנור הרי צריך להרחיב הכלים למטה לקבל ההשפעה ולא לאמר שעדיין אינם מוכנים כלים לקליטה, ולכן אינו מקבל ההזמנה, וגם בגשמיות אין הנהגתו מתאימה, כי הרי זה שמסרב לקבל הזמנותיו בטח יחפש המזמין סוחר אחר ואין זה ענין חד פעמי.

נהניתי מהסברא לעשות שותפות עם הו"ח אי"א עוסק בצ"צ מוה"ר ... שבכלל נכונה הצעה זו מכמה טעמים אף שמובן שצריכים להתדבר על הפרטים בזה, וע"פ הנהגת חז"ל טוב שיהיו כל התנאים בכתב למען לא ישאר

רצא

אדמו"ר שליט"א

כל מקום לספק, ובמילא ישרה השלום ביניהם, לא רק השלום במעשה שלא נחשד חסיד על מעשה ח"ו, אלא גם השלום בלב ובפנימיות.

בברכת הצלחה ולבשו"ט בכל הנ"ל וכן מהטבת המצב ברוחניות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תרעט

ב"ה, כ"ח תמוז, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה תמוז, עם מכתב המוסגר בו, שכנראה שולחו בכדי להסביר סיבת התרגשות שלו בקבלתו מכתב זה, וכנראה שהטעם הוא מפני שלא אני באתי על החתום, ואפשר שלומד בזה איזה פירושים, ואין צריך לעשות זה כי אין בזה כל כוונות צדדיות ח"ו, והטעם שלא באתי בעצמי עה"ח אף **שכמוכן** קורא אני כל המכתבים המתקבלים על שמי וגם **אומר לשון המענה**, ובהנוגע לחתימה, הנה כשתוכן המכתב דורש את זה, היינו שיש בו ענינים של בקשות נפשיות או תוכן מיוחד בתורת הנגלה ותורת החסידות בא אני עה"ח, משא"כ במכתב הנ"ל שעיקרו בא לאשר קבלת מכתבו הוא, ולהעיר שימת לבו לתוכן מכתבי לצעירי אגו"ח אשר עליו באתי עה"ח, וכיון שהסיום במכתבי . . . הוא שהוא שייך לכל אחד ואחד מאתנו הרי זה כאילו — ואפשר גם בלא כ"ף הדמיון — נכתב גם מכתב אליו, ובחתימתי.

לרוב הפשיטות לא היי בראש בדעתי גם להבטיח (באווארענען) פירושים אחרים בהענין, אלא כיון שרואה אני במכתבו בהכתוב בו עוד יותר מבין השיטים שיש בזה ענינים מבלבלים אותו, באתי בשורותי אלה, והשי"ת יעזור לך לחזק היהדות ולהפצתה בכל מקום שהוא נמצא, ולעשות את זה מתוך בריאות הנכונה והרחבת הדעת.

בברכה.

ג'תרפ

בי"ה, כ"ט תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת בית הספר למלאכה בכפר חב"ד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

נבהלתי בקבלת ידיעה מן הצד, אשר נותנים או כבר נתנו חופש להתלמידים מתחלת חדש מני"א ואולי עוד קודם לזה, ואח"כ בדעתם ליתן חופש גם בשילהי אלול גם בתחלת תשרי כ"ו וכו'. ולפלא על הקס"ד אפילו – בכגון דא, ביטול תורה מבהיל. ובפרט בהימים שאין לימודי חול מצד ההכרח – שבמילא יש לנצל אותם שימלאו תלמידי ביי"ס למלאכה השעות החסרות בלימודי קדש במשך השנה. ואם אפילו מצד איזה סיבה או פני" באה קס"ד כזה, מפני מה לא שאלו מכאן הסכמה על זה, דכיון שגם אני משתתף בהנהלת ביי"ס למלאכה, הרי גם אני נושא אחריות בביטול תורה זה של כמה עשירות מבני ישראל שהגיעו כבר לגיל מצות, וביחד עם זה סומכים, אשר כיון שהמוסד שייך אלי – בודאי בידיעתי והסכמתי – ואולי עוד יותר מזה – אומרים להם שכמה חדשים בשנה פטורים מלימוד התורה, ולכן בודאי נכון הוא ואין לפקפק על זה.

ובפרטי פרטיות שנוסף על כל הנ"ל ענין השהות בבי"ס למלאכה מביא ג"כ להשגחה בעיני יראת שמים וקיום מצוות מעשיות, וסגירת ביה"ס למלאכה מבטל ג"כ השגחה הנ"ל. ואיני יודע מי הוא שיש לו בריטע פלייצעס אויף דעם – לקחת זה על עצמו.

והנה בהנוגע ללימוד המקצוע – שזהו קשור במשרדים חיצוניים, אינני יודע הסדרים בזה ועד כמה יש להשפיע עליהם, אבל בנוגע ללימודי קדש צריך להיות ביה"ס למלאכה פתוח כל השנה כולה. ורק שלתלמידים מיוחדים יש ליתן חופש לאיזה ימים בשביל להתראות עם ההורים או בשביל הפסק למנוחה בין תקופת לימוד א' לחברתה, אבל לא לכל התלמידים בבת אחת,

ג'תרפ

נדפסה בלקו"ש חכ"ב ע' 416 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
חופש להתלמידים: ראה גם לעיל ח"ט אגרת ב'תתנה, ובהנסמן בהערות שם. לעיל אגרת ג'תקכא. לקמן אגרות ג'תרחצ. ג'תשיז. ג'תשנב. ג'תשנב.

רצג

אדמו"ר שליט"א

ולא באותם הימים שנוגע ביותר שיהיו התלמידים בכותלי בית המדרש או בית הכנסת ולא מבחוץ להם.

אינני יודע הסדרים בנוגע להמשכורת, אבל — באם בשביל חדשי הקיץ אינם משלמים בבתי ספר הנותנים חופש, מובן שאשתדל להמציא המשכורת בשביל חדשים אלו ע"פ תנאים הנ"ל. וברשותם וביכולתם ועל אחריותי למסור הצעתי בקשתי ודרישתי הנ"ל לכל המורים לימודי קדש בבי"ס הנ"ל, ותקותי חזקה שימלאו אותה. ואם נחוצים הם — המורים — מטעם בריאות או מטעמים אחרים למנוחה של איזה שבועות, הנה יסדרו זה שלא לכולם בבת אחת, ובמילא ישאר בית ספר למלאכה — פתוח כל הזמן.

מובן ופשוט גם כן, שבאם ישנם תלמידים כאלו שבשו"א לא יתרכזו ללמוד כל השנה כולה — בלי הפסק כ"א לאיזה ימים, אין לגרשם בשביל זה מבי"ס למלאכה, אבל תקותי שיהי' מספרם מועט ביותר, ויתמעט עוד יותר כשיראו שהסידורים בבי"ס למלאכה גם בשילהי קייטא טובים הם הן בגשמיות והן ברוחניות.

הנני שולח מכתבי זה בדחוף, ובודאי יודיעוני בחוזר בהנוגע לכל הנ"ל, ומה טוב אם אפשר במברק.

בברכה לבשו"ט ולהצלחה,

מ. שניאורסאהן

ג'תרפא

בי"ה, כ"ט תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ איש רב פעלים
מוה"ר אברהם אהרן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו בצירוף הספר, ספר חסידים עם פירושו של

ג'תרפא

מוה"ר אברהם אהרן: פריס.

כת"ר משנת אברהם, אשר אף כי לא הספיק הזמן לעיין בתוכו כראוי, הנה לחביבותא דמילתא ולאות תודה והוקרה עברתי בין דפיו ולאות עיז באתי באיזה הערות מקופיא וכנ"ל.

ת"ח ת"ח על תשורתו זו ואודה בכפילא אם יצוה לעושי רצונו להמציא גם שאר ספריו.

בחבילה בפ"ע נשלח לכת"ר איזה מספרי הוצאתנו אשר בטח יעינינו אותו וכמתאים לתוכנו הכי נעלה.

בכבוד וברכה.

הערות כלליות: א. תקופתנו היא, לצערנו, לא כדורות הראשונים — שהיתה מנוחה לפי ערך, מבלי טלטולים וכיו"ב. ולהתורה וספרי מקום היותר חשוב בבית כאו"א (אפילו אצל כאלה שאינם מבינים הכתוב בהם) ושאר כל הדברים נדחים מפניהם בחפץ ורצון. ולכן עתה, לדעתי, מצוה וחובה על כל המו"ל סי' בתומ"צ, ביר"ש וכיו"ב — להדפיסם בצורה נוחה לשימוש, לטלטול מדירה לדירה, לחדר ספרים קטן וכו'. וחסרון כל שהוא בנחיות השימוש בספר — עלול למנוע כמה אנשים מרכישת הספר והלימוד או הקריאה בו. וגם על אנשים אלו אין לוותר וכמשי"נ כי אינך יודע איזה יכשר, ודילמא הוי ל"י זרעא מעליא. — ואף שיישר חילי דכת"ר על ההידור שבהו"ל של הסי' (הידור פנימי — עי"י עריכת המפתחות וכו'. וחיצוני — האותיות הנייר וכו') הנה הפורמט של הסי' בסתירה גדולה היא להנ"ל. — וראיתי כהנ"ל גם במוחש — בחילוק ההפצה של סי' שהו"ל בהוצאת "קהת" בפורמט גדול וגם מוקטן.

ב. הסי' חסידים — מהדורת בולוניה נתפרסמה בישראל ונתקבלה והוקדשה מראשונים ואחרונים. ופשוט שבכל סתירה או שינוי, יש להכריע — מעשה — כמהדורא זו, ולא ככת"י האחרים בהם יש להשתמש רק להבהרת הענינים וכיו"ב. ובפרט לפי הסברא אשר מהדורת בולוניה — בתראי היא.

ולכן הו"ל של סי' חסידים שמטרתה גם הלכה למעשה — צ"ל דוקא ע"פ הוצאת בולוניה (להחזיר השמטות הצענזאר וכו'), אף שרבה התועלת להביא בהוצאה זו השינוים שבכת"י האחרים, לבארם וכו'.

* * *

הצוואה ס"א (בהוצאת כת"ר): ראה ג"כ פס"ד לאדמו"ר הצמח צדק לשו"ע יו"ד סקט"ז. שו"ת צפנת פענח – להגאון הראגאצובי – סי' קכח.

בשמות האמהות של החו"כ אם מקפידים בשווים – עיין שדי חמד מע' חו"כ סק"י.

בספר ס"א: האריך כת"ר בפ"י במהות החסיד – [בהוצאת מקיצי נרדמים בהגהות לסי' תתקע"ה הביא מכ"מ בש"ס וראשונים שמובא התואר חסיד. ועיין שערי קדושה להרח"ו סוף ח"א בזה] – ולדעתי אכ"מ לכל זה (משא"כ בסי' תתקעה ושלאחריו) כי כאן לא בא המחבר כלל לפרש מהות החסיד ובמילא גם משתמש בו בתור שם המושאל וכולל בו כל יראי השם אף אותם שאינם חסידים על פי פי' המדויק של תואר זה. כי הרי לכל יראי ה' ולחושבי שמו פונה בדבריו אלו ובשביל כולם כותב הספר.

ומשי"כ חסיד שלבו הולך כו' – אינו כלל לבאר מהות החסיד והחסידות, והצעת הדברים היא: ישנו חסיד גדול בתורה ובמעשים, וישנו חסיד אשר הרצון לזה יש לו אבל לא קבל מרבו וגם לא הבין מעצמו, ובמילא חסר גם במעשה ונענשים גם ע"ז "ע"כ אמרתי אכתוב ספר" בשבילם.

סת"י: בענין קרה"ת. ראה צפנת פענח – על הרמב"ם הל' תפלה פ"ב.

סתקמ"ט: נוכח ונסתר בנוסח הברכות. ראה זהר ח"ג רפט, א. ת"ז תל"ט. סי' הבהיר קפג"ד. ובסי' שנשמנו בהגהות הר"א שי' מרגליות שם. ויש להוסיף עליהם ועל של כת"ר: שבלי הלקט השלם סי' קסה. פרי עץ חיים ש"ב ספ"ב. לקו"ת לרבנו הזקן פי' מסעי (צא, ב).

בסוף הספר סי' תר. החטא שבזה – י"ל בפשיטות שהוא טלטול מוקצה (ואכילתה) וניתוק קשר – שוב ראיתי בהגהות משנת חסידים שמציין למג"א סתרל"ח. ופמ"ג שם. – וראה ג"כ שו"ע רבנו הזקן שם ס"ח.

ג'תרפב

בי"ה, כ"ט תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"צ והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ בנשי"ק וכו'
מוה"ר יחזקאל שרגא שליט"א

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' סיון עם המצורף אליו ארבעה עלים מספרו דברי
יחזקאל שרגא ההולך ונדפס, ומסיים ע"ד כתיבת הסכמה.

הנה מהנוהג בזה, וכמו שראיתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, שבדאי נהג בזה כמו בשאר הנהגותיו בקדש במנהג כ"ק אביו
אדמו"ר מוהרשי"ב נ"ע, שלא לתת הסכמות לספרים, ומילתא אלבישיהו
יקרא.

ויה"ר אשר יגדיל חילו לאורייתא ומתוך הרחבת הדעת, יצליח בהחזקת
יראת שמים טהורה והפצת לימוד פנימיות התורה הנקראת בזהר הקי' ע"י
רעיא מהימנא אילנא דחיי וכו', וכמבואר בתניא לרבנו הזקן באגרת הקדש
סי' כ"ו, שאז מתקיים מאמר רז"ל בענין תלמוד תורה בכלל זכה נעשה לו סם
חיים, וכמבואר בארוכה בקונטרס עץ חיים לאדמו"ר מוהרשי"ב נ"ע, ומובן
ע"פ מה שכתב בזה בארוכה הרח"ו בהקדמה לשער ההקדמות דברים נוראים
ונפלאים.

בכבוד ובברכה.

לחביבותא דמילתא באתי בזה באיזה הערות לקונטרסים הנ"ל, אף כי
הוא רק מקופי, מפני הטרדות הרבות.

למכתב א. דביקות בהצדיק ולפעמים במדה גדולה ביותר. — מובן בכי
טוב עפמשי"כ בסי' תניא קדישא לרבנו הזקן פ"ב. — ומשם מובן דיכול להיות

ג'תרפב

חלקה נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 587 וחלקה בחי"ח ע' 458 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מוה"ר יחזקאל שרגא: ליפשיץ-הלברשטם, האדמו"ר מסטראפקוב. אגרות נוספות אליו —
לעיל ח"ד א"עב. א"קע.

גם עד לאחת, וכאבר העושה כהוראות הראש ומוח איזה שתהינה. —
ולחעיר ממכילתא עה"פ ויאמינו בדי' ובמשה עבדו.

ולפלא שקיצר במכתב זה בהנוגע להכרח לימוד פנימיות התורה, אשר
בדורות האחרונים נתבארה בתורת הבעש"ט תלמידיו ותלמידי תלמידיו. —
והעדר לימוד זה ח"ו, או אפילו הלימוד בזה במיעוט מכפי יכולתו — ה"ז
מעכב את הגאולה, מאריך את הגלות וכו' וכו', וכמו שהאריך הרח"י (שם),
אשר כל המתבונן בדבריו אליב"י דנפשי' תסמרנה שערות ראשו. — וכיון
שמימות תלמידי הבעש"ט זכינו ג"כ לגילוי אור תורה הנותן ג"כ הבנה והשגה
— עכ"פ ע"י משלים וכו' — בלימוד פנימיות התורה, הנה גם על זה קאי
הדין — דשאר חלקי תושבע"פ — דהלומד ואינו מבין אינו נחשב ללימוד
כלל (מג"א סו"ס נ). וראה שו"ע לרבנו הזקן שם. ובלקו"ת שלו ויקרא ה, ב).
— אף שאם אנוס הוא בהעדר ידיעה זו, או שעדיין אינו יודע מציאות
לימוד פנימיות התורה — מקבל שכר גם על אמירת אותיות וכיו"ב (ועיי'
בפרדס שכ"ז פ"א ועוד) — אף שאי ידיעה זו חטא הוא ונענש ע"ז, וכמש"נ
חטאתי כי לא ידעתי (ראה שלי"ה ס"פ בלק). והאומר כל התורה כולה נאמרה
למשה מסיני חוץ כו'. —

וכבר ידוע מענה משיח צדקנו להבעש"ט, אשר יבוא כאשר יפוצו
מעיינותיך חוצה, יפוצו דוקא. שמזה מובן ופשוט גודל החוב והאחריות של
כאו"א שחננו השי"ת בהשפעה על זולתו — להביא את מושפעי למעיינות
אלו, ומכלל הן כו'. וכל מי שלא נבנה בהמ"ק בימיו ח"ו כו', והשי"ת יזכנו
לקיום היעוד דטבילה במעיינות אלו, וכמרומו גם ברמב"ם סוף הל' מקואות,
כולם ידעו אותי גוי' דעה את הוי' כמים לים מכסים.

למכתב ב"ג. בענין הסנהדרין. כבר שקו"ט בזה בכ"מ, ואחדים מאלו
שבתחלה הציעו זה או הסכימו ע"ז — משכו את ידיהם. אלא שיש מציעים
עתה מעין סנהדרין ולא סנהדרין ממש. — וכבר הי' מעין הצעה כזו בדור
שלפני זה, וגדולי ישראל בטלוח מכל וכל, והקטנים (ביר"ש) ידעו אשר לא
ישמע קולם במחנה ישראל, כי רק דבר הוי' נר לרגלם, ולא ישמע לקול
מדברים סרה על מנהיגי ישראל בדרך התורה והמצוה, הלוחמים מלחמתה,
ומחזקים את בדקה וכופים את ישראל ללכת בה. ואפילו אם יבואו אליהם
בשם מפלגה, פרוגרס, שיתוף שם שמים עם ד"א וכיו"ב — גרש יגרשו אותם
מן המחנה. ואם בדור [ה]הוא בטלו הדבר מפני טעמים הידועים, הרי עאכו"כ
בדורנו יתום זה. וד"ל.

ורואים במוחש, אשר אפילו בין התומכים בהצעה הנ"ל, הנה ככל

שמתמעט מדת היר"ש דחוג מסוים — כן תגדל ההתלהבות שלו לרעיון הסנהדרין, או כעין סנהדרין.

למכתב ד. ציצית ע"י מאשין וכן מצות. הורה למעשה כ"ק אדמו"ר נ"ע (אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר) — בשעת הדחק, בעת שרבו הפליטים ברוסיה (בשנת תר"ע ואילך) — לעשות ציצית ע"י מאשין, אלא שתחלת העשי' היתה ע"י אדם, ואכ"מ.

דיעות האחרונים ע"ד ציצית שע"י מאשין — נקבצו במאסף לכל המחנות ס"י סק"ג. ובהלכה למשה על קצשו"ע ר"ס ט'.

בהנוגע למצה ע"י מאשין — בשדי חמד מע' חומ"צ ס"י. בהגדת המבאר (פיעטרקוב, רדע"ת). שערים המצוינים בהלכה על קצשו"ע סק"י בסופו.

ג'תרפג

ב"ה, כ"ט תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אברהם ישראל משה שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, כותב אודות המסכתות דתלמוד ירושלמי, הנה לע"ע קבלתי רק כרך אחד מס' ברכות, ולא הכרכים דפאה דמאי ומעשר שני שמזכיר במכתבו.

ויה"ר אשר חפץ ד' בידם יצליח להפיץ גם לימוד תלמוד ירושלמי, וכבר

ציצית ע"י מאשין: ראה גם לעיל ח"ו אגרת א'תשכב, ובהנסמן בהערות שם. לקו"ש ח"ב ע' 508.

ג'תרפג

מוה"ר אברהם ישראל משה: סלמן, ירושת"ו.
המסכתות דתלמוד ירושלמי: עם כמה מפרשים ועם פי' הראי"מ הנ"ל. ירושלים תשי"ד.

נודע מ"ש כ"ק אדמו"ר האמצעי בנו של רבנו הזקן בעל התניא והשו"ע, ע"ד תלמוד ירושלמי, נדפס בשערי אורה (הוצאת קה"ת עמוד מד"ז. ועוד).

בברכת הצלחה לו ולחבריו הרבנים שליט"א.

נ.ב.

מוסג"פ סקריפ להוצאות המשלוח.

לחביבותא דמילתא, הנה אני אמרתי עכ"פ בחפזי איזה הערות בקונטרס חדושי הראי"מ אשר בסוף הכרך.

בתחלתו: אם אמרין דק"ש דרבנן — בדרבנן לא עבדינן סייג כו'. — ראה בבלי (ד, ב): חכמים עשו סייג לדבריהם כו' תפלת ערבית.

— לסיום הפסקא יש להעיר משאג"א ס"א.

שם רפ"ה: ויש להתבונן מאי ענין זל"ז כו' ואינו מפורש אם כו'. — שני הדברים מבוארים בביריתא, (אלא שבהירושלמי הובאה בקיצור), וז"ל (תוספתא פ"ג, כא. בבלי לא, א): אין עומדין להתפלל כו' וכן לא יפטר כו' שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותחנומין. — שהראי" מסיום הנביאים פשיטא שהיא גם על אל יפטר, שג"ז סיום הענין הוא. ואדרבה פשוטה יותר מהראי" לתפלה (עיין בתר"י באלפס). — ועפ"ז מובן אשר מתוך כך זוכרהו הוא ענין בפ"ע. ומפורש כן בתר"י שם. והגר"א מגי' בבבלי בפירוש אל יפטר כו' אלא מתוך שמחה של מצוה. ובתוספתא ג"כ הגירסא שווה בתפלה ובפטירת אדם מחברו: דבור של חכמה.

בסופו. ר"מ אומר אדם מישראל מוקף במצות במרחץ ערום מן המצות עד שנסתכל במילה. ומקשה דלמ"ד מותר להרהר ד"ת בביהכ"ס יכול להרהר בד"ת, ושקו"ט בזה. — ול"ק מעיקרא, כי כוונת ר"מ היא לבאר מעלת כאו"א מישראל שמוקפין במצות, גם בשעה שאינו מתכוון ומתעסק בזה כלל. וראה במנחות מג, ב: סיבבן **הקב"ה**. ואין מקום לקושיא הנ"ל. — ולשיטת הקונטרס עדיפא הו"ל להקשות, דהרי בודאי ה"י מתקיים גם במרחץ מצות דחובת **הלכות**, וכמו אמונת ה' ליחדו לאהבו וליראו כו'. ועוד יתרה, שבאמירתו עצמה **אוי לי** שאני ערום מן המצות במרחץ, מקיים מצות יראת ה' (ואמונתו). ופשוט.

ג'תרפד

ב"ה, כ"ט תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ד תמוז, וחבל אשר מחכה בכתבו עד שיהי' איזה ענין של עגמ"נ ח"ו, והרי מצד הענין דאהבת ישראל שהיא מהמצות השכליות, ובעיקר כמאמר רבי עקיבא כלל גדול בתורה ויסוד כל התורה כולה, וכמאמר הלל הזקן ומבואר בתניא פרק ל"ב ובספר המצות להצמח צדק מצות אהבת ישראל, הרי צריך הי' לכתוב מכתבים כשיהיו מאורעות משמחים, ועי"ז היתה מתמעטת הנחיצות במכתבים מסוג הנ"ל ...

מה שכותב בסיום מכתבו אשר "עובד אני קשה מאד כו' גמ"ח ע"ש קדושו ואני מנהל אותו", מובן שבזה הוא סתירה מרישא לסיפא, כי עבודה בגמ"ח אי אפשר שתהי' קשה כיון שעל ידה מקבלים סיפוק נפשי גדול ביותר, והרי רואים במוחש אשר עבודה קשה היינו זו שהיא למורת רוח אף שקלה ביותר, ועבודה מתוך עונג ורצון פנימי מוסיפה בריאות בנשמה ומוסיפה בריאות בגוף. ולכשיתבונן אפילו לשעה קלה במה שנאמר מלוה ד' חונן דל, ובמאמר חז"ל גדולה גמ"ח יותר מן הצדקה, ישמח בחלקו הטוב בכל יום אשר ההשגחה העליונה בחרה בו לעזור לבני ישראל בעת דחקם. ויה"ר שלאריכות ימים ושנים טובות יצליח בהעמוד דגמ"ח בשירות הצבור נוסף על מה שבדאי עוסק בשלשת העמודים דתורה עבודה וגמ"ח גם בתור איש פרטי.

כבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל זה.

בברכה.

שא

אדמו"ר שליט"א

ג'תרפה

בי"ה, כ"ט תמוז, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אפרים אליעזר שי' הכהן

שלום וברכה!

היום בקר נתקבל מכתבו מכ"ז תמוז, והזכרתיו על הציון הקי' של כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להענינים האמורים בו, ויה"ר שיבשר
טוב בהם ובטוב הנראה והנגלה. מעלה נוספת בחדש אב חסידי ע"י הגאולה,
וכידוע דיוק כ"ק מו"ח אדמו"ר באגה"ק המפורסם סי' כ"ב (קלי"ד ע"ב)
שבשני האופנים כתב התואר אב ודייק אשר כשהוא ע"ד אוהבו שחרו מוסר
לא נאמר התואר וחסיד, משא"כ כשמליץ יושר שיהי' דוקא בטוב הנראה
והנגלה מוסיף גם תואר זה.

מוסג"פ חוברת המשך המאסר שהו"ל לימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז,
גאולתנו ופדות נפשינו, ובטח יזכה בתוכנו גם את הרבים וזכות הרבים תלוי
בו.

בברכה.

ג'תרפו

(תמוז, תשט"ו)

(1) מוכרח מאבות פ"ו מ"ג.

ג'תרפה

מוה"ר אפרים אליעזר: יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תכו, ובהנסמן בהערות שם.
שבשני האופנים כתב התואר אב: ראה גם לקמן אגרת ג'תשב.

ג'תרפו

נרפסה בלקר"ש חכ"ב ע' 297.
מוכרח: מענה על שאלה בפרש"י סוכה (נג, סע"א) "דוד לא הי' מורה הלכה בפני רבו
אחיתופל והוא הי' שם" — מה הכריח את רש"י לפרש שדוד ידע ולא רצה להורות ולהוציא
מפשוטו.

(2) כן הוא גם משמעות פשטות הסוגיא לגירסת הש"ס.

(משא"כ לגירסת הע"י וגירסה אחת במכות יא, א. וי"ל דדחה רש"י גירסאות אלו מפני מרז"ל באבות — הנ"ל).

ג'תרפ"ו

[תמוז, תשט"ו]

מים טהורים. אף שמצ"ע ראויים לטבול בהם (משא"כ מים טמאים ופסולים — עכ"פ מדרבנן — במכש"כ דבעינן הויתו ע"י טהרה).

ודלא כמשמע בס' משנה אחרונה — ומש"כ בתפא"י מדין הכשר טומאה לא נלפע"ד מה ענין הכשר לכאן. ועייג"כ ס' גולת עליות. פרישה ליו"ד סכ"ד בענין הגרמה, ובשד"ח כללים אות ב' ס"ק א"ב.

ג'תרפ"ח

ב"ה, א' מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה [אהרן] שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מט"ז תמוז, ות"ח על שולחו תמונת תלמידים-
ות של בתי ספר אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש במחנם הטי.

ת"ח על הבשו"ט אשר התועדו בחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז, גאולת נשיא
ישראל וגאולתינו ופדות נפשינו, ובודאי משתדלים שההתעוררות תמשך בכל

ג'תרפ"ז

נדפסה בלקר"ש חכ"ב ע' 303.
מים טהורים: מענה לשאלה במקואות פ"ז מ"ב "ואלו פוסלין ולא מעלין המים בין טמאים
ובין טהורים" — אי' החידוש במים טהורים או טמאים.

ג'תרפ"ח

מהעתקה.
מו"ה אהרן: בן חמו. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ח ב'רסז.

ימות השנה ובענינים של פועל, וכמאמר המשנה לא המדרש עיקר אלא המעשה.

במ"ש אודות מר . . . ש"י מעיר בשאר, שסיפר לו מהנעשה עם בנו . . . שליט"א, וצריך ה"י להסבירו אשר אין זה חס ושלוש ענין של שדים ר"ל, אלא ענין של בריאות הגוף בלבד, וכיון שבריאות הגוף תלוי בענינים רוחניים ואח"כ צריך לעשות גם בדרך הטבע, הנה יבדוק את המזוזות בביתו וכן את התפילין שלו, וכוונתי לא הבתים של התפילין מבחוץ אלא בעיקר הפרשיות שתהיינה כשרות כדון, והאם של הבן תה"י זהירה בענינים של צניעות, ובעיקר בדיני וחוקי טהרת המשפחה, ולפני הדלקת הנרות בכל עש"ק וערב יום טוב וכן בכל יום חול של שני וחמישי בשבוע בבקר תפריש לצדקה איזה פרוטות פראנק, ובנם יה"י לבוש טלית קטן וזהיר בכסוי הראש, ונוסף על זה ישאלו דעת רופא מומחה למקצוע זה ובעיר גדולה וכהוראתו כן יעשו, והשי"ת יזכם ויצליחם לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ושלם.

במ"ש אודות מר . . . ש"י שיש לו מיחוש בשער של עיניו וכו' – הנה ישאל עצת רופא מומחה ויעשה כהוראתו, וכן יבדקו את התפילין שלו, ומכאן ולהבא יה"י זהיר בקידוש ובהבדלה.

בקשתו יזכירו את כל אלה על ציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע נשיא ישראל להמצטרף להם, ובדאי כשיהיו אצלו בשורות טובות בזה יודיע . . .

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרפט

ב"ה, א' מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"א תמוז, בו כותב אודות עבודתו עתה אשר קשה

בקידוש ובהבדלה: ראה גם לעיל ח"ה אגרת ב'חקנו. לקמן ג'חשנו.

היא אף שפרנסתו מצוי' עי"ז, ולכן עלה בדעתו לקבל משרת מורה ב . . . אף שעד עתה לא ניסה באלה.

והנה אחד העקרים חסר במכתבו, אם שאלתו זו היא בהסכמת זוגתו תחי', שהרי במילי דעלמא צריכים להתייעץ עמה וכמרז"ל, ובפרט שזהו ענין כללי בהנוגע לפרנסת כל הבית, ואם גם היא מסכמת להעמיד שאלה זו על סדר היום, כדאי הי' לנסות את כחו בעניני חינוך שבודאי יש מקום לנסיון זה גם בימי החופש בלי התחייבות מצדו . . .

לפלא שאינו מזכיר דבר שיעוריו בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות והשתתפותו בעסקנות בכרם חב"ד שהרי זהו הצנור והכלים, ודאנ"ש בפרט, לקבלת ברכות השי"ת בהמצטרך להם.

בברכה.

ג'תרצ

ב"ה, ב' מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . ובמ"ש אשר היו אצלו שתי אפשריות, ללמוד בבית הכנסת של הצמאים לדבר ה' או בביהכ"נ שצריך עדיין לגלות אצלם התשוקה הפנימית שישנו אצל כאו"א מישראל לדבר ד' ולתורתו, כבר ידועה הוראת רז"ל בזה ע"ד גודל הענין של להוציא יקר מזולל, והנה במה דברים אמורים אם הי' זה קודם שעשה מעשה, אבל כיון שכבר התחיל ללמוד בביהכ"נ הראשון עליו להתייעץ בזה עם אנ"ש שיחיו שעל אתר אודות הנהגתו על להבא אם להמשיכה כמו עתה או בשינוי המקום והשי"ת יצליחו . . .

בברכה.

שה

אדמו"ר שליט"א

ג'תרצא

בי"ה, ב' מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח תמוז, ובטח נודע שבינתים ביקר כאן בנו של
מר . . . ובקשתיו למסור פ"ש וכן הספר תניא לסגולה שיהי מונח בסמיכות
מקום בחדר בו נמצא . . . שי' רוב זמנו, וצריך הי' להשתדל שיעטפו את
התניא כלי בתוך כלי אם בחדר זה עושים גם ענינים כאלו הדורשים זה, אף
שמטעמים מובנים לא אמרתי זה לבנו של הנ"ל . . .

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תרצב

בי"ה, ב' מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ איש רב פעלים עוסק בצ"צ
מר א. לעווענשטיין שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג תמוז. נעים לי לקרות בו מהשתדלותו וההצלחה
בעיני צבור החרדי במחנה הטי' ובפרט בשדה החינוך הכשר, אשר אם בזמן
שבית המקדש הי' קיים אמרו והדגישו אם אין גדיים אין תיישים, על אחת
כמה וכמה בזמן הגלות ובדורנו דור יתום זה ששאלת חינוך דור הצעיר היא
בעי' חיונית ויסוד לקיום כל עמנו עם ישראל, וכל התאמצות והשתדלות בזה
אף שדורשות כחות מרץ וזמן כדאיות הם, ובפרט שהובטחנו אשר חזקה
לתעמולה שאינה חוזרת ריקם. וכשעושים באמת נותן השם יתברך הצלחתו
וגם למעלה מן הטבע. ולכן שמחתי לקרות בהמשך מכתבו על דבר התפתחות
בית הספר הנותן אפשריות לילדי ישראל להמצא בסביבה חרדית, להוסיף
בשעות הקצובות ללימודי קדש יותר מאשר עד עתה בהרבה, ושמחתי לקרות

זה לא רק כמשתתף בשמחת חבריו ורעהו אלא גם כמאמר דז"ל כל ישראל ערבים זה בזה, שמזה מובן אשר ככל שיתוסף ביראת שמים בלימוד התורה וקיום המצות בעדה אחת מישראל מוסיף זה כח ועצמה בכל קהלות בני ישראל המפוזרות בארבע כנפות הארץ ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק...

בכבוד ובברכת הצלחה בעבודתו בקדש, להרבות חינוך ברוח ישראל סבא ובפרישת שלום כל חבריו בזה.

ג'תרצג

ב"ה, ב' מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

האברך הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה שלום דוב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה תמוז... מובן ופשוט שעליהם להוסיף אומץ בעבודתם הרחבת חינוך הקדוש מבלי התחשב עם הפרעות ומנגדים, ומה טוב בהתחשב עם הנקודות שבמכתבי הקודמים היינו שלא לפזר הכחות בענינים שהם לא מתפקידם הראשון והעיקרי, ויה"ר אשר חפץ ה' בידם יצליח להגדיל תורה ביר"ש טהורה שאז לימודה באופן דזכה נעשה סם חיים.

במ"ש אודות הבתים דאצבעים על אצבעים, יעוין בזה בספר שיעורי תורה להרב נאה ז"ל, וידוע אשר מנהגנו הוא בשיעור זה ונזכר ג"כ בתניא באגה"ק סי' יו"ד (קטו, א).

בהנוגע ללימודי יארצייט בתשעה באב, הנה עד חצות היום הרי לימוד משניות דאחרי התפלה הוא בפרקי דתענית ומו"ק הידועים, ולאחר חצות היום הרי נוהגים בזה כמו בשאר השיעורים היינו שהעוסק בזה בכל ימות השנה שומר עליהם גם בתי"ב, עיין בהיום יום ליום זה.

ג'תרצג

מו"ה שלום דוב שי: ליפשיץ. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ו א'תקעד, ובהנסמן בהערות שם.
עליהם: חברי פעילי המחנה התורתי.

בענין הליכה לבית הקברות, הרי אף שזכרה בספרי הוראה לא ראיתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נוהג כן, אפשר אחד מהטעמים כיון שאי אפשר לטבול ביום זה מקודם לזה במקוה, ועד"ז מצאתי בנימוקי או"ח תקני"ט להרה"צ ממונקאטש. ומי"ש שם שיש הולכים מבחוץ, גם באופן זה לא ראיתי נוהג כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויש לבאר גם זה ע"פ מי"ש בכ"מ שגם ע"י ההבטה וראי' בבית החיים נעשה איזה קישור ובמילא גם זה יש לקשר עם העדר הטבילה הנ"ל...

בברכה ובפ"ש כל חבריו שיחיו.

ג'תרצד

בי"ה, ג' מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ט תמוז (ולפלא: על כמה מאנ"ש שמעורר אני אותם רבות פעמים – שבפרט בענינים של בקשה וברכה, צריכים להודיע בהנוגע להצנור והכלים לקבלת ברכות השי"ת. ואם מאיזה טעם אין רוצים להודיע בכתב – אבל בהנוגע להפועל צריכים להוסיף בזה, וכידוע הדיוק בהלשון גשמי ברכה שלפעולת הגשם ובפרט להצלחה צריך להיות חרישה וזריעה קודם זה וכמה פעולות אחרי הגשם, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר, וגם הוא במכתבו אינו מזכיר ע"ד כל הנ"ל ולא אודות פעולתו בהפצת המעינות וכו').

ולהודעתו אשר בדעתם לנסוע למשך זמן על חוף ימים להטבת מצב חבריאות, נכון הדבר, ויהי"ר שיצליחו בזה. וכדי שיהיו גם שלוחי מצוה הרי (בודאי) יתעסקו בהיותם שם בהחזקת היהדות והפצתה, כי הרי אי אפשר שלא יהי' שם גם מבני ישראל, וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל,

מ. שניאורסאהן

ג'תרצד

גשמי ברכה: ראה גם לעיל אגרת ג'תנו, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תרצה

ב"ה, ג' מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

לחברי ומתפללי בית המדרש קהלת . . . ד' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

נהניתי לקבל פ"ש מהם ומבית הכנסת שלהם על ידי הרה"ג הו"ח אי"א
נ"י עוסק בצ"צ בעל מרץ וכו' מוה"ר . . . שסיפר לי גם כן על דבר שיעורים
הנלמדים ברבים, והשם יתברך יצליח שבית הכנסת תתנהג לפי דין תורתנו
תורת חיים שבענינים של תורה ומצות מוסיפין והולכים וכלשון רז"ל מעלין
בקדש, והתורה מבטיחה גם כן שכל המוסיף מוסיפין לו, שזה מביא תוספת
ברכה מהשם יתברך להחברים והמתפללים דבית הכנסת בהנחוץ להם ולבני
ביתם בגשמיות וברוחניות.

בשוחחי עם הרב שליט"א בענין שבית הכנסת מקדש מעט צריך לכול
בתוכו מקדושה שהי' בבית המקדש, ולכן נחוץ שתהי' מחיצה גבוה בבית
הכנסת, תמיהני להבין מתוך דבריו שבפרט זה נרגשת חלישות אצל אחדים
ממתפללי בית הכנסת.

אע"פ שבטוח הנני שחלישות זו מסתברת רק בזה שלא די הסבירו
רציניות השאלה ועד כמה שנוגע במוקדם או במאוחר לכל קיומו של בית
הכנסת וגם לאושרם של המתפללים, ובטח הרב שליט"א וכן יתר המתפללים
ימצאו האותיות המתאימות איך להסביר הנ"ל ולהביא להחלטה חזקה אצל
כולם שצריכה להיות מחיצה כדין ובהידור.

בכל זה חפצי גם כן לכתוב שורות אחדות בזה לתוספת חיזוק, והם:

בענינים רבים רואים את המצב בהיר יותר כאשר מציירים ענין זה
בקשר לעצמו בענינים גשמיים, ולצייר שאיש בשר ודם צריך לטובה בענין
גשמי מאיש אחר, אם גם הענין לא כ"כ נחוץ למבקשו, ותמיד הלא אדם אחד
אין תלוי בדעת השני בכל המאה אחוז, ויכול למצוא גבוה ממנו, או שבכלל
יכול להיות קים בלא טובתו של האחר, בכל זה אצל כל אחד מובן ופשוט,

ג'תרצה

מחיצה: ראה גם לעיל אגרת ג'תנג, ובהנסמן בהערות שם.

שכאשר יגש לדבר אתו על דבר הטובה שיעשה לו, לא יתחיל מזה, לבזותו תחלה, להכעיסו לעשות נגדו ענינים היפך רצונו, ותיכף ומיד לאמר לו שעתה — אחרי המעשים הנ"ל — חפץ הוא שיעשה לו זו הטובה, שבשכילה בא אליו.

בית הכנסת הוא בית תפלה שיהודים מתקבצים שם באמונה שהקב"ה בורא העולם ומנחינו ושהוא הזן ומפרנס לכל, רופא כל בשר וכו' וכאשר כל אחד חפץ להיות בטוח הוא וב"ב שיהי' להם פרנסה הנחוצה להם ובכלל כל ענינים שנחוצים להם ויודעים שהכל תלוי בהקב"ה הנה באים הם לבית הכנסת ושם שואלים מהשם יתברך שמע קולנו חוס ורחם עלינו וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו; אבל זה כשעומד לבקש זאת במעמד וסדר כזה להיפך רצונו של הקב"ה כמו שגילה לנו בתורתו הק' ואיפוא עושה זאת, אלו הדברים להכעיסו, בזה המקום שנקרא בית תפלה ואומרים, אתה צוית שבית הכנסת יהי' בסדר קבוע והתפלות יאמרו באופן המתאים, הנה אין אנו מתפעלים מזה, והנה מראים לך צחות (א קונץ) — שבכל זה נעשה היפך רצונך ולהכעיסך, ועוד תהיה לנו די חוצפה לאחר זה לאמר רפאנו ונרפא בך עלינו השנה הזאת, ברכנו אבינו.

הנני בטוח שאחרי התבוננות קלה בכל האמור לעיל, לא יהי' אף שמץ ספק על דבר בית הכנסת בכלל ובחנוגע לדין של מחיצה בפרט.

ובימים האלו שמתאבלים על חורבן בית המקדש והגלות, וכמו שאומרים אנו ומפני חטאינו גלינו מארצנו, שמזה מובן גם כן שגאולה תלוי בתיקון חטאינו, הנה יתן השם יתברך לכל אחד ואחת מאתנו בתוך כלל ישראל תוספת וחיות בקיום המצות בהידור אפילו בענינים פרטיים ועל אחת כמה וכמה בעניני הרבים שזוהו גם כן קידוש השם ברבים שעיי' מקרבים הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו.

בברכה לכל אחד ואחת שיחיו בגשמיות וברוחניות.

ג'תרצו

ב"ה, ה' מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח תמוז, בו כותב שלאחר קבלת מכתבי נתעורר ועמד בהתעוררות כמה זמן בלימוד בתפלה ובהנהגה, אבל לאחר כך נחלש בזה ומאז הוא אצלו בדרך עלי' וירידה ובמילא היאוש מתגבר אצלו וכו'.

והנה כבר כתבתי לאיזה מהאברכים הנמצאים במצב כזה אשר מלתם אמורה בכ"מ בספר תניא קדישא ומהם גם בפרק כ"ז ואילך, ובכלל, הנה מדת היאוש ובקשת נסים דוקא במלחמת היצר וכו' – אין זה אלא מפיתויי היצר והסתתו וכמו בכל תכסיסי היצה"ר, הנה הדרך היותר מעולה היא שלא להכנס מלכתחלה בשקו"ט עמו אלא להתחזק בשלשת העמודים תורה עבודה (וקיום המצות בכלל –) גמ"ח בשופי ובמרץ, אז מובטחים אשר החשך מתמעט ונדחה, וחבל על הזמן שמבזבזים על הפלפול שבזה, וכשינצל ג"כ כח השפעתו על כאלו שהם צעירים ממנו לקרב גם אותם לעבודת ה' הנה תתרבה גם אצלו הסייעתא דשמיא.

בודאי שומר שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, ונותן לצדקה בכל יום חול קודם התפלה פרוטה או שנים, והשי"ת יצליחו.

בברכה.

ג'תרצז

ב"ה, ה' מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ איש רב פעלים שמו הולך לפניו
הרב ארי' שי

שלום וברכה!

הנה כ"פ שמעתי עליו מן הצד, ושמחתי להודיע מפעולותיו הטובות ובעיקרם בהקו דאהבת ישראל, וע"פ המבואר בתניא פרק ל"ב ובארוכה בספר המצות להצמח צדק מצות אהבת ישראל — עד כמה נוגעת הנהגה זו למטה ולמעלה עד אין ערוך, ואשרי חלקו שההשגחה העליונה נתנה לו האפשריות להתנהג מתאים לזה. ובל"ס אשר, סו"ס, הנה ע"י האהבת ישראל פועל ג"כ תוספת באהבת התורה ואהבת השם, כוונתי בזה לאלו שעמהם בא בקשר בהזדמנות להנהגתו זו, אשר נתעוררו סו"ס אצלם הנקודה ותהי' תוספת באהבתם השם ואהבתם את התורה — אשר ישנה בכאוי"א מישראל. ואף שפשוט, וכלשון רבנו הזקן בתניא — שאפילו "הן לא לא הפסיד שכל מצות אהבת רעים", אבל רואים במוחש, שמלבד מקרים יוצאים מן הכלל ומיעוטא דמיעוטא, הנה כשמתחזק הקירוב משום אהבת ישראל מזכיר לפעמים ע"ד השם תורתו ומצותיו, והדברים נשמעים וגם פועלים את פעולתם במשך הזמן. והשי"ת יצליחו לראות פרי טוב בעמלו ומבלי הפסק זמן בין הזריעה והקצירה.

נהניתי במאד ממ"ש במכתבו פתגם כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בהנוגע לאהרן כהן גדול ומיכאל כהן גדול. ומילתא אלבישייהו יקירא. ונוגע גם בהנ"ל, וכמבואר בתניא פרק ל"ב שם הוי מתלמידיו של אהרן כו' וכמבואר באדר"נ שם בארוכה.

מ"ש בסיום מכתבו הנמצא אצלו בספר כתוב בכ"י ישן מאמר הצ"צ בהנוגע להבעש"ט הרה"מ ורבנו הזקן, הנה אף שלא שמעתי סיפור זה, אבל

ג'תרצז

הרב ארי' לוי, ירושת"ו. אגרת נוספת אליו — לקמן ג'תשע"א.
בהנוגע לאהרן הכהן: כי מיכאל הגדול כה"ג למעלה ואהרן כה"ג למטה ואהרן עוד גבוה יותר. בהמשך לזה — לקמן שם.
בהנוגע להבעש"ט הרה"מ ורבנו הזקן: שהבעש"ט קיבל מאחי' השילוני, ואילו האריז"ל קיבל

ראוים הדברים לאומרם, אף שלא כל אחד ביכולתו וגם ברשותו לאמר את זה. ורב חילי — צ"ל, וגוברי. וכיון שכנ"ל לא שמעתי זה מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ ז"ע וכן לע"ע לא מצאתי רשום בין הכתבי יד, אין בכחי לאמר ולאמת הסיפור, אבל כנ"ל אפשר שיאמרו דברים כאלו מכ"ק אדמו"ר הצ"צ.

בודאי למותר לבקשו, ובאם נמצא אצלו מהני מילי מעלייתא כהנ"ל וישלח לכאן העתקתם, הנה תודתי נתונה מראש.

בברכה להצלחה רבה בעבודתו לאיוש"ט.

בענין אליהו הנביא והבעש"ט — במשי"כ בכ"י ישן הנ"ל, יש להעיר מסיפורו של כ"ק אדמו"ר אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, וז"ל: דער בע"ש האט גיזאגט אז ער האט בכח עולה זיין בסערה השמימה כמו אליהו, רק איך וויל דורכגיין דעם כי עפר אתה ואל עפר תשוב, ווארום אזוי ווי די התהוות פון עפר נעמט זיך דאך פון עצמות דוקא כו' אזוי איז אין מדרי' העפר אויך פראן כח העצמות (תורת שלום ע' נ'. עיי"ש).

ג'תרצז

ב"ה, ה' מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד בעיה"ק ירושלים ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבם מכ"ג תמוז, ולפלא וכמו שכתבתי להם מכבר, שמקצרים כ"כ בכתיבה, היינו זמן רב אין כותבים כלל ולאחרי הפסק כשכותבים ה"ז בא בקוצר אמרים, וה"ה במכתבם זה שכותבים רק נקודות נקודות, והרי שיטת חב"ד ידועה שצ"ל דוקא בהשגה ובהבנה שהם באים ע"י אחיזה בפרטים.

מאליהו הנביא שקיבל מאחי' השילוני, וא"כ הבעש"ט גדול יותר מהאריז"ל והמגיד ממעזריטש גדול יותר מהרח"ו.

תורת שלום ע' נ': כרפוסים החדשים ע' 46.
מסיפורו: ראה בזה לקו"ש ח"ב ע' 315.

שיג

אדמו"ר שליט"א

אלא שצריך לשמור על הנקודה, נקודה בהיכלא, כדי שלא ילכו בדרך עקלתון, והנקודה היא הענין יראה קבלת עול אחדות בתכלית וכסדרם בעבודת האדם, ואף שיראה הנ"ל היא לכאורה יראה תתאה, הרי מבואר בכ"מ שייכותה ליראה עילאה, ומקב"ע באים לאחדות כמובא בתניא פרק ל"ב וכל ג' אלו הם יו"ד וקוצו של יו"ד שזהו הנקודה בהיכלא.

מוסג"פ העתקה אודות ניצול ימי החופש, אף שבכלל ידועה השקפתי שאין הזמן עתה לימי חופש כלל, ואדרבה – ומכמה טעמים, ולו איישר חילי הייתי מבטלו בעבר ועאכו"כ בהוה ובעתיד.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש ולבשו"ט בכל הנ"ל.

ג'תרצט

ב"ה, ו' מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
סניף תל אביב
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מר"ח מנ"א הכתוב בקיצור נמרץ ביותר בהנוגע לפעולותיהם בכלל ופעולותיהם בהנוגע לחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז ביחוד, וצע"ג טעם לקיצור הנ"ל.

נהניתי ביותר ממ"ש אודות כתה שלומד עמה האברך יצחק ידגר שיחי', ובודאי ירחיבו בפעולות כאלו מתאים לקטע מכתבי אודות הפעולות דימי החופש, ובודאי יתנו להם מהקופה המיוחדת מאה לירה ע"ז, וכן מאה לירה בתור השתתפות בהוצאות פעולות דומות לזה למשך ימי החופש, ומאה לירה בתור השתתפות בהפעולות דח"י אלול, ומהם סידור יום העיון לחיילים.

בברכה לבשורות טובות ומפורטות בהנעשה בכרם חב"ד ובכרם צעירי חב"ד בפרט.

ג'תרצ

השקפתי .. חופש: ראה לעיל אגרת ג'תרפ, ובהנסמך בהערות שם.

ג'תש

ב"ה, ז' מניא, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ט תמוז. כבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב
אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ומה שכותב אודות כפר הישן, הנה כבר כתבתי לכמה מאנ"ש אשר
נחוצה ההשתדלות וכמעט אי אפשר בלאו הכי שיתאחדו כפר הישן וכפר
החדש גם יחד מבלי שישארו דירות פנויות, ושיהיו הדרים הן בכפר החדש
והן בכפר הישן כפי שצריכים להיות דרי כפר חב"ד, וכפי המענה שקבלתי
תקותי שעשו בזה במרץ המתאים, ובמילא יהי בהצלחה.

להתערב מכאן בהנוגע לחלקה שנוגע לפב"פ או בענין הקצבת חלקה
וכיו"ב, הרי קשה הדבר לתת הוראות בריחוק מקום, ובפרט כשהוא במקום
שחב לאחרים, כיון שמספר החלקות מצומצם, ולענינים כמו אלו נבחר ועד
הכפר שהוא ב"כ הרבים.

בטח שומר שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח
אדמו"ר בחומש תהלים ותניא הידועים, ומשתתף בשיעורים הנלמדים
ברבים, והשי"ת יצליחו.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תש

מבלי שישארו דירות פנויות: ראה גם לעיל אגרת ג'תצח, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשא

ב"ה, ז' מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ צמ"ס מוה"ר יוסף ברוך שי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מיום שני כ"ט תמוז (ובסתירה כגון דא מרישא לסיפא, אין זה ענין לתפוס לשון ראשון או אחרון, כי רואים במוחש אשר דייקי אינשי ביום השבוע, ובפרט רב בישראל, כיון שהוא נוגע לקריאת התורה וכו'. וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, אשר הפרשה דיום השני דוקא — ע"פ תקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ללמוד בכל יום פרשה המתאימה מהסדרה של השבוע, וביום השני פרשה השני — מדברת בענין תפקידו של רב מורה הוראה בישראל, ובפרט בדיני ממונות, הדורשים המשכה נעלית יותר מאשר באיסור והיתר, ע"פ נגלה, ומבואר הענין ע"פ חסידות — בקונטרס המוסגר בזה) ונעם לי לקרות בו מפירושו והרמזים בקשר עם חוברת רשימת המאסר-מכ"ק מו"ח אדמו"ר. ובטח יכתוב גם במכתביו להבא בכגון דא, כי כיתרון האור מן החשך יתרון השמחה מן עגמ"נ, וכשמתקבל מכתב בפקודי ה' משמחי לב, בתוך כמה מכתבים דענינים של עגמ"נ — הרי עוד מורגש יותר היתרון בזה.

ומי"ש בענין דלחשוב זמן הבאת קרבן פסח ואכילתו למועד אחד, הנה מלבד שהקרבן פסח מאחדם (ובפרט קרבן פסח — שענינו אכילה דוקא, משא"כ שאר הקרבנות, שאין האכילה בהם אלא פרט ובלשון המשנה (פסחים עו, ב) וכהלשון ברש"י שם (דחביב כ"כ עליו) לאכילה נצטוה).

וכבר נדבר הרבה, מה שדוקא בפסח — גם הענין ההפכי, אשר שחיטתו ואכילתו נמנו בשתי מצות מיוחדות, משא"כ בשאר קרבנות הנאכלים (ובספר יראים סימן ת"ה, משמע, שהטעם הוא מפני שהם בדוקא בזמנים מחולקים).

אלא שמפני זה, הנה בשלמים י"ל, שהשני ימים ולילה בינתיים ג"כ חיבת

ג'תשא

מוה"ר יוסף ברוך: בלומנפלד. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'שפח, ובהנסמן בהערות שם.
בסתירה כגון דא: שכ"ט תמוז תשט"ו חל ביום שלישי.

הקדש מאחדתם — ונוסף על זה בפסח, שבלא"ה בקדשים הלילה הולך אחר היום. ואין אצלי הספר אוצרות יוסף — שמזכיר בזה.

לטעם ידוע הדפיסו עתה המאמר ציון במשפט תפדה מרבנו הזקן עם הגהות אדמו"ר הצ"צ, ומוסגר פה, ובטח יזכה בתוכנו גם את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכת הצלחה,

מ. שניאורסאהן

ג'תשב

ב"ה, ז' מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מר"ח מני"א, ויה"ר שבקרוב ממש יקוים הענין דאב הרחמן הצדיק וחסיד דוקא, וכידוע דיוק כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, באגה"ק המפורסם סי' כ"ב (קל"ד ע"ב) בתניא קדישא, שבשני האופנים כתוב התואר אב, ודייק אשר כשהוא אוהבו שחרו מוסר לא נאמר התואר וחסיד, משא"כ, כשמליץ יושר שיהי דוקא בטוב הנראה והנגלה, מוסיף גם תואר זה.

כבקשתו אזכירו ואת כל אלו שכותב במכתבו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר כפי התוכן שבמכתבו. ובודאי כשיהיו בידו בשו"ט לא ימנע הטוב מלהודיעני.

מוסג"פ הקונטרס מאמר רבנו הזקן ציון במשפט תפדה עם הגהות כ"ק אדמו"ר הצ"צ, אשר לטעם ידוע נדפס עתה.

בברכה.

ג'תשב

שבשני האופנים כתוב התואר אב: ראה גם לעיל אגרת ג'תרפה.

ג'תשג

ב"ה, ח' מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוח"ר רפאל נחמן שי" הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעשי"ק חזון, בו מבאר שתיקתו הארוכה, כי אין ע"ד מה לכתוב, הנה מובן הצער ממצב כזה, אשר, אף שלצערי הגדול כן הוא הנהגת רוב אנ"ש בארה"ק ת"ו, הנה אין זה משנה כלל את הענין, אשר בו בזמן שבכל שעה יש ובנקל לפ"ע לפעול בכלל, ובפרט באה"ק ת"ו עתה, בהפצת המעינות חוצה, נוסף על החזקת היהדות בכלל, הנה עשירות ואולי עוד יותר מאנ"ש ומהם גם תמימים שזכו שרבותינו הק' השקיעו בהם כוחות ע"מ שיהיו נרות להאיר, יושבים בחבוק ידיים, ו"מחכים" להתעוררות מבחוץ, וכשבאה ההתעוררות היא ע"ד המובא בלקו"ת דילולת נקבה, וברובא דרובא גם הולדה זו אינה, וכמ"ש נשיאים ורוח וגשם אין, ובודאי הגמור אשר גם בעיני בשר רואים שמאות מתלמידי הישיבות ובני ישראל בכלל צמאים ומשתוקקים שיראו להם את האמת, כי כבר נוכחו גם הם לדעת, אשר הצד האחר או בלשון המורגל הסטרא אחרא וכל עניני, אין לה מציאות ואין לה קיום.

וע"פ הנ"ל הרי מובן אשר אין זה רק חסרון ריוח וענין פרטי של תמים פלוני או של פרט מאנ"ש פלוני, אלא הדברים אמורים גם בחנוגע לכחות נשיאנו ראש ומוחין של כל הדור, שאין מנצלים אותם, וע"ד שנאמר מלך אסור ברהטים, מאן מלכי רבנן, וכבר נלאתי לכפול עוד פעם ועוד פעם — כיון שכנראה מכתבי רק פועלים נמיכות רוח לשעה פחות או יותר קלה, ואח"כ חוזרים הדברים לקדמותם וכמ"ש כי עם קשה עורף הוא, ויה"ר

ג'תשג

נרפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 455 והושלמה ע"פ העתקה.
הרה"ח .. הכהן: אגרות נוספות אליו לעיל ח"י גירכה, ובהנסמן בהערות שם.

שכאורי"א מאתנו ינצל קשה הערף בסטרא דקדושה דוקא, ויקויים בנו כי עם קשה ערף הוא וסלחת.

בברכה לבריאות ולבשוי"ט.

נ.ב.

מובן ופשוט שכל הנ"ל מכוון לא רק אליו, אלא [ל]רובא דרובא מאנ"ש, וכאמור לעיל, וברשותו לפרסם באופן המתאים — ובלבד שגם הסיום לא יעלים, כי ע"פ החזקה דעד עתה, יש חשש לאמר שגם בנוגע לדברים אלו תהי הפעולה ע"ד הנ"ל — היינו העדר הפעולה . . .

ג'תשד

ב"ה, ח' מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . ומ"ש אודות מקום העמדת הארון, יש לברר אם יש בזה משום שינוי מנהג, ובאם לא נעשה באופן דבליטות כאלו מבחוץ עד עתה, הרי אין לחדש ענין זה, וכידוע עד כמה נזהרו בדקדוק ביותר וביותר מבלי לעשות שום התחדשות בעניני בית הכנסת אפילו בדברים קלים, ואפילו אם לכאורה אין בזה חשש על אתר, כי הרי הרואה האומר מה נשתנה שינוי זה משינוי אחר, וד"ל.

בברכה לבשוי"ט.

ג'תשד

העמדת הארון: קודש. באופן שיהיה כולט מחוץ לכותל.

ג'תשה

ב"ה, ח' מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"י רב פעלים ובעל מרץ כו'
מוה"ר חנניא יום טוב ליפא שליט"א

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מיום השני בו כותב מהטבת הבריאיות, ויהי"ר
אשר ילך הלוך וטוב וכפסק רז"ל מעלין בקדש, והרי נאמר על כאו"א
מישראל גוי קדוש אשר זה נאמר להנשמה והגוף גם יחד, כי הרי בהכנה למתן
תורה הדברים אמורים, ולא ניתנה תורה למלאכי השרת, וגם לא לנשמות
כמו שהם למעלה, וכמרז"ל למצרים ירדתם יצר הרע יש ביניכם, וידוע פסק
המורה הגדול בידו החזקה (הלכות דיעות ריש פרק ד') היות הגוף בריא ושלם
מדרכי השם הוא.

— כבר העירותי במקום אחר, אשר לולא דמסתפינא, ברור שנשמטה
כאן תיבה אחת (אף שלע"ע לא מצאתי בדפוסים הקודמים), וצ"ל מדרכי
עבודת השם הוא (כן משמע מלשונו שם שלפני זה), או מדרכי ידיעת השם
הוא (כ"מ מסיום לשונו כאן).

ולרגלי הודעתו אשר עושים סעודת הודאה ביום הראשון לסדר והי'
עקב תשמעון וגוי' ושמר הי"א לך את הברית ואת החסד וגוי', הנני משתתף עם
המברכים אשר יגדל חיליו לאורייתא, סם חיים ע"י שלומדים אותה בטהרה
וביראת שמים,

בדחילו ורחימו דסלקא לעילא, וכדמוכח ביומא עב ב, זכה נעשית לו סם
חיים ופירש"י ללמוד לשמה ולקיימה, ומפורש בפסחים נ' ע"ב אשר הלימוד
והעשי לשמה היינו האופן דגדול מעל שמים, ופירשוה בתיקונים (תקו"ז)
תקון יו"ד. הובא בתניא בכ"מ, ומהם סוף פרק ל"ט, ובקונטרס אחרון,
דדוקא ע"י דו"ר סלקא לעילא למיקם קדם ה'.

ג'תשה

מוה"ר חנניא יום טוב ליפא שליט"א: דייטש. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תרכ"ב. ובהנסמן
בהעירות שם.
חיל"ו: = ר"ת שמו.
כבר העירותי: לעיל ח"ז אגרת א'תתקסח, ובהנסמן בהערות שם.

ומסיים שם בגמרא, דבזכה (וזיכך עצמו ללמוד לשמה) משמחתו, וכמ"ש פקודי ה' ישרים משמחי לב, וסיפא דקרא יראת ד' טהורה, לימוד התורה בטהרה. עיי"ש.

וכיצד יבוא לדו"ר — הרי כבר מלתא אמורה עיי' רבנו הזקן, בעל התניא — פוסק בנסתר דתורה — והשולחן ערוך — פוסק בנגלה דתורה — אשר האהבה היא שרש לכל מ"ע וגם מצות היראה בכללה, ונצטוינו על מצות האהבה אף דלכאורה איך שייך לשון ציווי ועשיה גבי אהבה שבלב, אלא "כך קבלתי מהה"מ דמעזריטש וכך קבל הוא ז"ל מהבעש"ט שמצות ואהבת היא לתקוע מחשבתו ודעתו (ובל"א אמר בזה"ל מע זאל זיך אריין טאן) בדברים המעוררים את האהבה", בלימוד תורת החסידות, שמתבוננים בגדולת ד' וכו', וכמבואר בספר תניא קדישא בכ"מ.

ואשר הלכה פסוקה היא שלכה"פ שלש פעמים ביום מחוייב בזה כל אחד, ובלשון תלמידי ר"י ונעתק ברמ"א הלכות תפלה ריש סימן צ"ח, ויחשוב קודם התפלה מרוממות הא"ל יתעלה וכו', וזוהי ג"כ דרך סלולה לדקדק במצוה קלה כבחמורה, כיון שלומד הוא ועושה לשמה בלי שום פניות, אפילו לא דשכר העוה"ב וכמובא ברמב"ם סוף הל' תשובה, ורק שכוונתו לקיים רצון בוראו עד שמדקדק ג"כ בענינים שאדם דש בעקבו, כיון שאי אפשר לו להיות נפרד ח"ו אפילו לרגע מיחודו ואחדותו ית', ו"באמת לאמיתו אפילו עבירה קלה הרי העוברה עובר על רצון העליון ב"ה והוא בתכלית הפירוד מיחודו ואחדותו ית' יותר וכו'" — וכמו שביאר באר היטב בתניא פרק כ"ד (ורק בבחי' הפגם והעונש, ובמדה טובה — בהשכר נפק"מ בזה, יעו"ש). וראה ג"כ זהר מקץ קצ"ט ריש עמוד א'. ותנחומא ר"פ עקב.

ויה"ר אשר עיי' ההשתדלות בכל האמור לעיל, ועאכו"כ בשמירת עון העקב, ועיי' לשון רז"ל (סנהדרין קח, ב) עקבי רגליכם, עיי"ש ברש"י שהוא העון הידוע המביא לאורך הגלות, יקוים במהרה בימינו סיפא דקרא דפרשתנו: ואהבך — (בפת"ח, ולא ואהבך בקמ"ץ), סייעתא דשמיא שיעשה אותך לאוהב ה' — וברכך והרכך וגו' על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך, עיי' משיח צדקנו במהרה בימינו.

בברכה.

ג'תשו

ב"ה, י' מניא, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאי ואתחנן. הנה ת"ח על הבשו"ט שעלה בידו לפעול בעניני מצות מעשיות, ובודאי תעורר זו בו תוספת אומץ, ובמכש"כ וק"ו, ומה בהשתדלות שהיתה עד עתה, פעלו עאכו"כ כשישתדלו בכל הדרוש, ואין להאריך בדבר הפשוט.

ומ"ש אשר מעבודתו אין לו נחת וכו' ועבודה קשה היא וכו'. הנה היפך השכל ישנם כמה אנשים שהונח אצלם שאין צריך להראות פנים שוחקות ושביעת רצון מהאופן שהשי"ת מנהיג את העולם בכלל ועניניהם בפרט, כיון שהרי אפשר שיתפרש הדבר שהם מסתפקים במה שיש להם, וככל שהוא טוב הרי אפשר שיהי' טוב עוד יותר, ולכן צריך לעמוד בטענות תמידיות מהקושי ובמרירות על כל צעד וענין, והנה מובן שזהו היפך הוראת תורתנו הק' ומכש"כ וק"ו ממרז"ל על הפסוק כל הנשמה תהלל י"ה, שעל כל נשימה ונשימה צריך להלל, עאכו"כ כשבאה הצלחה בהעבודה פון קלייבען גשמיות און זייהען רוחניות, ונוסף על כל זה הרי פסקו בזהר הק' שכשמראים פנים עצובות מעוררים ח"ו עדי"ז גם מלמעלה ובהשפעה שמלמעלה, משא"כ כשהאדם עומד בשמחה ובשביעת רצון איך שיהי' מצבו, הרי זה עצמו מטיב המצב ובא פון גוט צו נאך בעסער (יעוין בזח"ב קפ"ד ע"ב). ואין רצוני להאריך, כי מסופקני אם ישנה זה את ההרגל בהנהגה שלו הנ"ל (אף שתקותי שעדיין לא נהפך לטבע שני אצלו), ובפרט שגם שורות אלו מספיקות להבהיר את המצב כמו שהוא, והשי"ת יזכהו לראות את אשרו שהעמידוהו בקרן אורה, וצריך להודות ולהלל על מה שמצליח אין קלייבען גשמיות און זייהען רוחניות בהשתדלות שעד עתה ועאכו"כ בהשתדלות על דרך האמור לעיל ...

בברכה.

ג'תשו

קלייבען... רוחניות: ראה לעיל אגרת ג'תקעה, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשז

ב"ה, י"ב מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אפרים אליעזר שי"י הכהן

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו מצום החמישי יהפך בקרוב לששון ולשמחה, ונהניתי ממ"ש שחזר המאמר ציון במשפט תפדה שבלקו"ת, ונפגשו מחשבותינו יחד, כיון שבאותו שבת עצמו אלא שבצהרים עשיתי כהנ"ל, ובמשך איזה ימים נדפס המאמר עם הגהות אדמו"ר הצ"צ ומוסגר בזה. ויה"ר שיקוים בקרוב ציון במשפט תפדה ושב"י בצדקה ברוחניות, שזה עצמו הוא הכנה וכלי לקיום כפשוטו, ולמטה מעשרה טפחים.

בברכה.

ג'תשח

ב"ה, י"ב מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מח' מני"א . . . מ"ש שבערב ש"ק וביום ש"ק אין סדר לימוד בישיבה, הנה מובן שנבהלתי . . . ביותר וביותר, ונוסף על הענין בעצמו — הרי אינני מבין שבה בשעה שכותבים לכאן כמה מכתבים בענינים דחיצוניות וחיצוניות דחיצוניות, הנה במה שבעש"ק וביום ש"ק אין סדר לימוד בישיבה שישדוה ונהלוח כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ובנו כ"ק מו"ח אדמו"ר — נשיאי תורת החסידות, לא מצאו לנחוצה להודיע. ועוד יותר — לא מצאו לנחוצה לחפש עצות איך לתקן חסרון לא יוכל להימנות זה. אפשר

ג'תשז

מוה"ר אפרים אליעזר: יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תכו, ובהנסמן בהערות שם.

שכג

אדמו"ר שליט"א

שישנם עוד ישיבות שאין בהם סדר בעשי"ק וביום ש"ק, וכבר היתה טענה זו בימי הש"ס – והורו דרך שיש ללמוד ממתוקנים שבהם ולא ממקולקלים שבהם . . .

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

בטח עורכים סדר ותכנית מפורטת לימי הסליחות וחודש תשרי הבע"ל,
ות"ח אם ישלחו העתקה לכאן.

ג'תשט

בי"ה, י"ב מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מא' ואתחנן. לפלא שכנראה במשך כל זמן היותו שמה, לא מצא איש ממוצע מומחה במקצוע דשידוכין, ונוסף על זה דקדק מצדו, כנראה גם ממכתבו זה, גם על ענינים טפלים ואפי' על ענינים טפלים דטפלים, בה בשעה שכבר נודע מרז"ל, נחות דרגא ונסיב איתתא, ובפרט שכבר אמור בנות ישראל נאות הן אלא כו'. והשי"ת ינחהו בדרך הנכונה להביט על העיקר והקרן, ובמילא לא יגזים בחשיבות הענינים החיצונים, וימציא לו זיווגו הטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

מה שנסתפק בענין פעולה (הקדש, הכנה וכיו"ב) בטעות – אם הטעות רק שולל הפעולה, או שגם עושה ענין הפכי מהפעולה, ופשיט כבתרייתא – תמוה ביותר ומופרך לומר כן, דאיך אפשר דאמירתו שמכין תפעול הקצאת דבר שבלא"כ לא הי' מוקצה. – ומה שהביא רא"י מבעל המאור ריש ביצה מהכנה בטעות דיונים כחוששים – הנה כחוששים לא חזי לאכילה, ולא הטעות משוי להו מוקצה.

בברכה.

ג'תשי

ב"ה, י"ג מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה זאב צבי שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מבי' מנ"א, והשי"ת יזכהו ויצליחו להוסיף בלימודים ומהם בלימוד תורת החסידות, מתוך בריאות והרחבת הדעת, אילנא דחיי הרי לית תמן לא קשיא וכו', ומבטלין ממנו ענינים המבלבלים קבלת עול תורה ועול מצות.

מ"ש בענין נתינת צדקה לפני התפלה וזמנה בדיוק, הנה המובא בשו"ע סוף סי' צ"ב ומובא בהקדמת רבנו הזקן בסידורו, מיוסד על מרז"ל יהיב פרוטה לעני והדר מצלי (בי"ב י' ע"א), הרי מלשון רז"ל, והדר, מוכח שזה קודם התחלת התפלה שסתמה היא תפלת י"ח. וכ"מ גם ממה שנסדר דין זה בשו"ע או"ח בין דיני ק"ש ושמ"ע. אבל בסי' האריז"ל (וכ"ה בפע"ח שי"ז פ"ה) כתב שנתנית צדקה זו הוא בויברך דוד באמירת מושל בכל, הובא ג"כ בפרי מגדים.

ואפ"ל — ע"פ נגלה — שהקדימו הנתינה לקודם ישתבח, בכדי שלא להפסיק בתפלה משעה שיוֹרֵד הַשִּׁיץ לפני התיבה שהוא לישתבח (טוש"ע ר"ס נג).

וכיון שעתה יורדים לפני התיבה לפני זה, ותמיהא מילתא להפסיק בינתים, ואפשר יש גם מקום לומר דמיחזי כיוהרא. — יש לתרץ בזה מה שרובא דרובא נוהגים ליתן צדקה לפני התחלת כל התפלה.

ומובן דהנתינה לצדקה לאחר שמונה עשרה הוא ענין בפ"ע, ואינו הענין דנתינת צדקה לפני התפלה המיוסד על מרז"ל הנ"ל, — אף שכמה מהאחרונים מביאים ב' המנהגים, בחדא מחתא.

מה שהוקשה לו משינוי פסק רבנו הזקן בשו"ע שלו, בענין אמירת פי

ג'תשי

מו"ה זאב צבי: ובר. אגרת נוספת אליו — לקמן ג'תתו.

שכה

אדמו"ר שליט"א

הקרבות אם צ"ל מעומד — וכבר העיר ע"ז בסי' פסקי הסדור להרב נאה. —
ול"ק כי כמה שינויים ישנם במהד"ב של השו"ע (לגבי מהד"ק) ובשער הכולל
בתחלתו כותב שבמהד"ב נוטה יותר להמקובלים. וכ"ה גם בנדו"ז. ראה
הדיעות בזה בנ"כ שו"ע או"ח סמ"ח.

בברכה.

ג'תשיא

ב"ה, י"ג מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ מנהלי קבוצת הנוער
בבית המדרש חב"ד שכונת מאה שערים
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על שאלתם שבהקבוצה ישנם שני סוגי נוער ממשפחות חרדיות
קיצוניות, ואין זקוקים אלא להעדפה בתורה ומצוות, וממשפחות בלתי
חרדיות לגמרי המוכרחים לחינוך בהנהגה דקיום המצוות ובלמוד התורה,
ומובן שקשה לצרף שני סוגים אלו יחד, ורואים גם קישורים אם יארגנו אותם
לקבוצות נפרדות.

הנה מובן שאין לוותר אף על אחת מקבוצות אלו, כי אפילו נפש אחת
מישראל ה"ה עולם מלא, ובפרט קבוצה, ואין יודעים איזה מהם יוכשר, וע"פ
הבטחת נשיאנו הק' הרי בודאי שתייהם תוכשרנה, וכפסק ב"י"ד של מעלה
אשר בגלל המסירות נפש הלזו על תורת החסידות, הנה בכל ענין של תורה,
יראת שמים ומדות טובות תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה,
ותקוטי ובטחוני שישתדלו להתגבר על הקישורים ולהרבות הכמות היינו
מספר שתי הקבוצות, ולעסוק בהדרכתם במסילה העולה בית א"ל במרץ
הדרוש. והשי"ת יצליחם ויראו פרי טוב בעמלם, ויהי"ר שיהי' זה בקרוב.

כיון שאפשר ותעמוד שאלה זו גם בשאר ובעוד מקומות אשר צעירי
אגודת חב"ד מתעסקים בהם בעניני חינוך, בקשתי למסור השקפתי האמורה
לעיל להנהלת צעירי אגו"ח, והם יפרסמוה במקומות העומדים בספק זה.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש.

ג'תשיב

בי"ה, י"ג מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יחיאל מיכל יהודא ליב שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מדי מני"א, כן נתקבל מחנים גליון כ' כ"א, ומובן
שמצער העדר סידור ימי העיון, אף את"ל שהסיבות שכותבים לא היי מציאות
לבטלם, ויה"ר שעכ"פ יעורר זה צמאון גדול יותר לנצל את כל הזדמנות
הבע"ל בזה, ובכגון דא, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ראיתי בהנ"ל המשאל ע"ד כסוי הראש. ולפלא גדול ומצער, אשר איש
לא זכר כלל עדמשי"כ בזה כ"ק אדמו"ר הצ"צ – ובאריכות, לפי"ע – בפס"ד
לאו"ח בתחלתו, ומילואים לזה בשו"ת צ"צ (הוצאת קה"ת) שער המילואים
ס"א. – ואם עדיין זמנו הוא, יערוך מי מאנ"ש (המתאים לזה מכל הצדדים)
מענה על המשאל ויביא פס"ד הנ"ל.

בטח יש תח"י גם החוברת באנגלית שהו"ל מכבר עדיין, ויש להזכיר גם
מתוכנה.

[במש"כ בפס"ד – צע"ג מלי אדה"ז בשו"ע שלו סמ"ו ס"ב. ובטח הי'
ביד הצ"צ ליישבו, כיון דשקו"ט במש"כ בסי' מ"ו ובודאי לא נעלמו ממנו
דברי אדה"ז אלא שלא זכינו, לעי"ע, לתשלום דברי הצ"צ בפס"ד שם. –
אוסף כל הדעות בענין גילוי הראש, במאסף לכל המחנות ס"ב ס"ג כ"א].

ג'תשיב

מו"ה יחיאל מיכל יהודא ליב שי: זלמנוב. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"י ג'קפ. לקמן
ג'תשמז.

ג'תשיג

ב"ה, י"ד מניא, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מגי' ואתחנן, עם הפתקא המצורפת בו, אשר תקרא בעת רצון על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. וכן השו"ת שלו, אשר כבקשתו מוסגר בזה.

והנה אנו אין לנו אלא הוראת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בשו"ת שלו אה"ע ספ"ט (חלק א'), אשר מקיל הוא בכגון דא כיון שנוגע לבריות, ובפרט כנדון דידי', שכפי כתבו — הרופאים בדעתם שבכל פעם שמתעברת היא בסכנה. ויש להטעים פס"ד זה בפרט בדורנו דור יתום זה, כי הרי אפילו אלו המחמירים הוא בשביל חומר הענין דשז"ל, אבל המחמיר בכגון דא המביא ברובא דרובא לפרישות למשך זמנים ארוכים פחות-יותר, ובמילא גורמים עי"ז לשז"ל ר"ל. ובעוה"ר — יותר תכופ מבאופן השימוש במוך — כיון שאז הדבר תלוי בשני אישים, ואין נפק"מ ימי הפסק טהרה בינתיים כו' וכו', עד שבסוף דבר — ע"י החומרות גורמים היפך הכוונה, וד"ל. ואף שצ"ע אם יש לפרסם דבר זה לעמי הארץ — בכדי שלא ילמדו הפרוצות מן הצנועות והבריות מן החלשות, הנה לשואלים יש להורות כדעת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק.

בברכה.

נ.ב.

מוסגי' הקונטרס ציון במשפט תפדה שהו"ל, ובטח יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

הדיעות בדין דלשמש במוך — מלבד הספרים שנזכרו בשו"ת צ"צ שם — ראה שד"ח אסיפת דינים מעי' אישות א, לב. ובפאת השדה שם מעי' אישות סק"א (שהורו — למעשה — להיתר).

מה שהביא משו"ת מהרש"ם ח"א סנ"ח דסמוך לטבילתה וסמוך לוסתה לא ישמשו כיון שאז רוב נשים מתעברות, משא"כ בשאר הזמנים,

ג'תשיג

נדפסה בלקו"ש ח"י"ז ע' 471.
הוראת ... הצמח צדק: ראה גם לעיל ג'תרנא. ובהנסמן בהערות שם.

ועפמשי"כ בשו"ע או"ח סתק"ו — ואין תח"י שו"ת הנ"ל לעיין בפנים. אבל במחכ"ת, תמוה ביותר חידוש ענין כגון דא, כיון דלא אשתמיט אף א' מהראשונים והאחרונים להגביל הגבלה זו. ולפענ"ד, כנ"ל, חומרא בנדו"ד יש חשש שתגרום דוקא היפך המכוון. ואין לנו להוסיף חומרות מדעתנו בפס"ד של אלו אשר מימיהם אנו שותים כו'. ולהעיר מעירובין (סג, ב) כל הישן כו'.

מה שהעיר בענין חומר העון ותיקונו, — עיין תניא ספ"ז ושם באגרת התשובה פ"ג ופ"ט.

ג'תשיד

בי"ה, י"ד מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה ניסן שי

שלום וברכה!

... ולהודעתו מיום ההולדת שלו, הנה יה"ר שתה"י שנת הצלחה אצלו בגשמיות וברוחניות, הצלחה בהמצוה והענין שהוא השער שלו בדרך מלמעלה למטה ודרך מטה למעלה — ע"פ המבואר באגה"ק סי' ז"י, שכפי שהראתה ההשגחה העליונה, ע"י הוראת נשיאנו הק' זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, היא הנהלת ישיבת תומכי תמימים וחינוך התלמידים שבה, שיהיו חסידים יראי שמים ולומדים, ועי"ז גם תוספת הצלחה בשאר הענינים, וגם ענינים הפרטים שלו בכלל — כמובן ופשוט.

בברכה שיקוים בו מה שנאמר בקאפיטל נ"ב בתהלים, ואני כזית רענן (כדרז"ל** בזה מה זית אינו מקבל הרכבה כו') בבית אלקים (בבית שם משפיעים ומחנכים בתורת דא"ח הדרכות"י ומנהג"י) גוי כי טוב גוד חסידיך.

בברכת הצלחה.

מ. שניאורסאהן

(*) וראה סי' השיחות [קץ ת"ש] ע' כב.

(**) ירושלמי כלאים א, ז. וראה לקו"ת במדבר כז, ד. הוספות לסי' החקירה להצ"צ (יב, א).

ג'תשיד

מו"ה ניסן: נמנוב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תלד, ובהנסמן בהערות שם. השער שלו: ראה גם לעיל ח"י אגרת ב'תחקצ, ובהנסמן בהערות שם.

שכט

אדמו"ר שליט"א

ג'תשטו

בי"ה, י"ד מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מז' מני"א עם המוסגר בו, והוא מענה על ההצעה שלי
לכ'... שכיון שנתמעטו בעלי השמועה שיודעים הענינים כמו שהיו בפומ',
ובעיקר בהנוגע לחסידות וחסידים ונשיאיהם, שמעטים ביותר היו אלה
שרשמו המאורעות והענינים בשעת מעשה, ועאכו"כ בנוגע לענינים שנמסרו
במסורת-משפחה – שמהם חלק חשוב שלא נודע אודותם אפילו להחסידים
מלבד להמקורבים ביותר,

הנה כל בני המשפחה שנשמרו בזכרונם פתגמים מאורעות וכו' מכל
תקופה זו, הרי לדעתי חובם קדוש וגם זכות, שהם ירשמו אותם בדיוק היותר
אפשרי ומבלי כחל ומבלי שרק.

... בהנוגע למלשינות דסטרודוב, הנה אין תחת ידי חומר בזה, אף
שאפשר ישנו בין כתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחלקם
שעדיין לא סודר. ורק שפעם סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר הכיר בנערותו
את הרב ניימארק מעיר סטרודוב שישב במאסר בלקחו על עצמו האשמה,
ואמר ע"ז מילתא בטעמא: זיינע א שעה... וביאר לי כ"ק מו"ח אדמו"ר,
שכוונתו שבלבול שעה א' של כ"ק אדמו"ר מוהר"ש יקרה אצלו כ"כ עד כי
לקח ע"ע האשמה...

בכבוד וברכה.

ג'תשטו

למלשינות דסטרודוב: ראה אג"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע אגרת יט, ובארוכה בס' "כוחה של
סניגוריה" של פישל שניאורסאהן.
הרב ניימארק: חיים משולם זלמן, מ"ץ סטרודוב, וריטבסק ונעויל.

ג'תשטז

ב"ה, י"ד מני"א, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... בהנוגע למורים אשר ההתמסרות מצדם אינה כדבעי כלל, וגם אינם מתאימים להוראה, ואין רואים בהם התקדמות בדרכי עבודתם וכו' ואינם מקבלים הדרכה.

הנה לפלא גם הספק בזה. והעיקר, מצד הנקודה האחרונה – כי מי יודע מה יולד יום, וההכרה שכל החבר מורים-ות יעמדו חזק על הנקודה ששייכים בתי הספר – והעיקר הרוח והחינוך בהם – לחב"ד, ואין עליהם מרות אחרת, וכיון שצ"ל הרגש זה קיים כל משך זמן הלימוד, היינו כעשרה חדשים, מובן שאי אפשר שיהי' זה בדרך קבלת עול גרידא וכפ"י. ולכן אלה שהדבר הנ"ל זר להם ואינם רוצים בשו"א לקבל הדרכה (ואי אפשר שלא ישפיע זה גם בהשפעה היום יומית על התלמידים-ות), הרי טוב שימצאו להם משרה במקום מתאים לרוחם הם, ובתי ספר הרשת ימצאו מורים מתאימים לרוח הרשת ...

מובן שכל האמור לעיל הוא – הוראה כללית בשיטה שבה צריכה להנהיג הנחלת הרשת, אבל אין זה הוראה בהנוגע לאישים פרטים, שעל זה על ההנהלה להחליט, בידעה מהותם והנהגתם בעבר. ודא להוסיף – שהתלמידים-ות הם הרבים, והמורים – היחיד, וספק היזק הרבים – דוחה תועלת היחיד, ובפרט ע"פ הנ"ל – שעתה עוד ישנו זמן שיסתדר היחיד במקום המתאים בשבילו יותר.

לפלא שאינו מזכיר ע"ד ה"צדה לדרך" שנתנו לתלמידים-ות לימי החופש. ובטח ימלא בהזדמנות הבאה. וכן ע"ד השתלמות המורים-ות במשך שבועות אלו שנוגע לזמן הלימודים תבע"ל – שגם בזה כדאי שיציינו להם נקודות וקוים כללים בהנוגע להמקצוע בו דרושה השתלמות ביותר.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל ולבשו"ט

שלא

אדמו"ר שליט"א

ג'תשיז

ב"ה, ט"ז מניא, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת בתי ספר אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש
אשר בעיה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

אתענין לדעת אודות הפרטים הבאים לקמן:

(א) כפי הנשמע כאן, הנה סיום הרשמי דומן הלימודים הי' באמצע תמוז, ובודאי שכמנהגם הטוב המשיכו בלימודים גם אחרי כן, ומעוניינים לדעת בפרטיות בכל אחד מבתי הספר מתי סיימו, ואם ניצלו ימי הי"ג תמוז באופן המתאים, כי רק מביה"ס דמנחה נתקבלה ידיעה עדי"ז.

(ב) התחלת זמן הלימוד באופן רשמי כפי הנשמע כאן, בחצי אלול ומובן ופשוט אשר אין זה מספיק להכין תלמידים-ות אפילו במקצת לימי הסליחות והעניינים דחדש תשרי, ולכן בודאי שבכל בתי הספר יתחילו הלימודים קודם לזה ומה טוב בתחלת חדש הרחמים הוא חדש אלול, ובודאי יש לסדר בהשתדלות בעוד מועד שלא יהיו עכובים בזה מצד המשרדים השונים . . .

בתקוה לקבל מכתב מפורט בהקדם בתודה ובברכה.

ג'תשיז

המשיכו בלימודים: ראה לעיל אגרת ג'תרפ, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשיח

ב"ה, ט"ז מניא, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ הרב מו"ה יוסף שי הלוי

שלום וברכה!

... כדאי הי' בכל זה — למרות מה שכותב במכתבו לבקר בעיר
עליזאבעטויל כיון שלא בכל חדש ואפי' שנה נוסעים לאפריקה, ואם בשביל
נפש אחת כדאי הי' לכ"ק אדמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה נב"מ זי"ע לנסוע
ביחוד ממארינבאד לפאריז וכידוע הסיפור בזה אף שהי' מייקר כל רגע ושעה
מזמנו, עאכו"כ בהנוגע לכאו"א מאתנו, ובשביל כמה נפשות ובפרט שגם קבוץ
הגשמיות ישנו בדבר, ואף שפשוט שאין לנו הכחות והודאיות שהי' לכ"ק
אדמו"ר מוהר"ש בנסיעתו הוא, הנה יש להתפלל על הסייעתא דשמיא מבלי
להביט על ההכשרות מלמטה ולמעט במציאות עצמו, שאז מתקרבים ביותר
וביותר להיות לשלוחו של אדם העליון כמותו כביכול כמבואר כ"ז בלקו"ת
ריש פרשת ויקרא וכמבואר בספרי האחרונים בענין שליחות שיש בזה כמה
ענינים אם שרק שהמעשה מוציא את המשלח או שהמעשה נעשית מעשה
המשלח או שהשליח עצמו נעשה המשלח כו' (שהוא ע"ד המבואר במעלת עבד
פשוט, בהמשך תרס"ו ובכ"מ) ...

בברכת הצלחה ולבשו"ט בכל הנ"ל.

ג'תשיח

מו"ה יוסף שי: וויינבערג. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תרנח, ובהנסמן בהערות שם.
כידוע הסיפור: ס' השיחות תשי"ה ע' 30.
בענין שליחות: ראה גם לעיל ח"ד אגרת תתקס.

ג'תשיט

ב"ה, ט"ז מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה ירחמיאל שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו מיי"ב מני"א (אשר גם ממנו אינה מובנת סיבת שתיקתו).

נהניתי לקרות בו מהשיעור שלומד עם כתות ופרטים בפנימיות התורה אילנא דחיי, ויה"ר שיקוים בו גם פסק רז"ל ומתלמידי יותר מכולם, ובפרט בלימוד פנימיות התורה התלוי במדה יותר גדולה מלימוד גולה דתורה בסייעתא דשמיא וההתעסקות עם זולתו בהפצת המעיינות ממשיכה סייעתא זו בתוספת.

במה שכותב אודות תכנית לימודים, הנה מובן שלא בכל הכתות וכל אנשים פרטים שוה, כי ה"ז תלוי בעיקר בתכונת המקבל ובכלל עם בני ישיבה יש להתענין בהנוגע ללימוד קונטרס עץ חיים, אותם הרגילים במוסר, קונטרס ומעין, ואותם הרגילים בחקירה, שער היחוד והאמונה בתניא, מצות האמנת אלקות בדרך מצותיך וכו', ומובן שבזמני שנה מיוחדים יש מקום ללמוד מאמרים המדברים בעניני זמן זה, וכמו עתה דרושי אלול ור"ה וכו'. ובכ"א הנה אחת הנקודות העיקריות בלימוד כמו זה שזמן הלימוד שלו אתם מוגבל הוא, צ"ל באופן שיעורר התאבון והחשק בהמקבל להמשיך בלימוד זה גם בפני עצמו או עכ"פ לחזור עוד הפעם על מה שלמד אתם ובהרחב הביאור.

ובודאי למותר לעוררו שכדאי מזמן לזמן לשוחח עם המקבל ארום חסידות אשר יש בזה ענינים מבוארים כדי צרכם בספר השיחות, בלקוטי דבורים וכו', ומזה יש להסיק בשיחה אתם גם בהנוגע לעבודה בפועל וכמו התבוננות לפני התפלה בענינים הנלמדים, שמירת טבילת עזרא עכ"פ, אמירת תהלים וכו' והנהגה בדרכי החסידות.

ג'תשיט

מו"ה ירחמיאל: כלומנפלד. אגרת נוספת אליו — לעיל ג'תפכ.

ג'תשכ

ב"ה, ט"ז מניא, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ מו"ה משה שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש ממנו ע"י הרה"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ מו"ה מרדכי דוב שי שדי"ר טלישבסקי, ואף שאינו כותב פרטים אודותו הנה רצוני להעמידו על החזקה אשר איש היהודי צריך להיות בריא בכדי שלא יבלבל הגוף לעבודת הנשמה, ועוד יותר וכפי דרישת תורת החסידות כדי שיוכל לעבוד ה' בגופו בשלימות שלזה צריך להיות הגוף שלם, וכמובן מתניא ריש פרק ז' וראה ג"כ רמב"ם הלכות דיעות ריש פרק ד'.

בודאי למותר לעוררו לעזור להרב טלישבסקי שי בעבודתו להחזקת הישיבות תומכי תמימים, כי הרי כבר אמרו חז"ל זרוק חוטר לאוירא אעיקרי קאי שבודאי מאירים אצלו ימי האור שראה בהיותו בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש מקדם ומאירים בלשון כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בהנוגע לתלמידי תומכי תמימים נרות להאיר, זאת אומרת גם לפעול על זולתו והסביבה, ולא נצרכתי בזה אלא לזירוז והעדפה לעזור להנ"ל בתוספת יותר ובפרט שזוהי דרישת השעה, ואם בפעולת הצדקה סתם אמרו שלא רק שאין זה מחסר אלא אדרבה עוד מוסיף על המצב שהי לפני זה עשר בשביל שתתעשר, עאכ"כ, כשהמדובר בצדקה בהנוגע בשדה החינוך שמחנכים את הדור הצעיר שיהיו פירות ופירי פירות מתאימים להוראת תורתנו תורת חיים.

מוסג"פ חוברת המשך המאסר של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ ז"ל, אשר בודאי יזכה בתוכנו גם את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה.

ג'תשכ

מו"ה משה: דולצין. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ד תשצג.

שלה

אדמו"ר שליט"א

ג'תשכא

ב"ה, י"ז מניא, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר [מרדכי שי הכהן]

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו ממוצש"ק. ובמ"ש אודות שתילים וגרעינים ומצדד
דוקא לענין דשתילים, כיון שלכתחלה מותר לנטוע ענף מאילן המורכב, הנה
כבר האריכו בזה נוי"כ שו"ע יו"ד סו"ס רצ"ה בהנוגע לאילן המורכב אם יש
בזה בכלל איסור לקיים ודנטיעה, אבל אין מזה ראי' כלל לאיזה מין נחשב.
והרי החשש הוא דהמורכב אינו אתרוג או אתרוג חסר, וא"כ מה יועיל הדין
שאין בהנטיעה איסור. וגם לדידי' — הרי אי אפשר שבאילן אחד יהי הפירות
הבאים מהשתילים שלו כשרים והבאים מהגרעין שלו אינם כשרים, אתמהא?
והעיקר שאדברה הפרי קיל יותר מהענף (חולין קטו, א) ואכ"מ. ובכלל הרי
אינו מובן מהו האחריות אם יטלו גם את הגרעינים, כיון שבזה בודאי אין
טרחא יתירה. ובפרט, שבכל הנ"ל כוונתי היתה לאותם האילנות שיש עדיין
— מסיח לפי תומו — שלא הורכבו נוסף על המראה החיצוני וכו'. והרי כיון
שהוחזקה קלבריא עד זמן הדור שלפנינו שהאתרוגים משם בלתי מורכבים יש
להעמידם על חזקה זו — נוסף לראי' הנ"ל — בתור סניף.

את המאמר בנוגע לפסח בהעתקתו [האטלקית] קבלתי. ויש בזה להעיר:
א) כנראה שהמכ"ע בו נדפס נועד בשביל עסקנים צבורים וכיו"ב, היינו בשביל
חוג מצומצם, וכנראה מהמאמרים שלפני זה ושלאחריו, ויש מקום לומר
שהנוער לא מתעניין בזה כלל. ובאם אין מכ"ע אחר הנקרא ע"י אחב"י
באיטליא — הרי בלית ברירה שאני, אבל באם יש עתון כזה, כדאית
השתדלות שיודפס גם בו מעניני ארום חסידות. ובודאי אם נדפס המכ"ע
האחר ב[. . .] וכו' שלא במחנו הטי' — יש למצוא קשרים עם הערוכים
דהמכ"ע על ידי האנשים [. . .].

ג'תשכא

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 574 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מוה"ר מרדכי: פרלוב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תקמז, ובהנסמן בהערות שם.
שתילים וגרעינים: של אתרוגי קלבריה. ראה לעיל שם.
את המאמר: ראה לעיל אגרת ג'תקמז, ובהנסמן בהערות שם.

שפת ההעתקה נראית לי כבדה, או אפשר גם קשה – מכדי שתמשיך את הקורא שירצה לקרות המאמר עד סופו, ועאכו"כ לכפול בקריאתו, ופשיטא שאינו כלל סגנון מאמרים בשביל הנוער וצעירים.

אף שתוכן המאמר מתאים הוא להמועד ודברי התעוררות בו, אבל כיון שבקושי כ"כ עולה שידפוסו מאמרים, צריך לנצל הזדמנות זו בשביל ענינים שאי אפשר "לעשותם ע"י אחרים", היינו כנ"ל לקוחים מתורת החסידות ומאמרים חסידותיים, ותוכן מאמר זה הוא מתאים לספרי מוסר ודרוש לאו דוקא חסידותיים אלא סתם. והרי בודאי ישנם אצל כת"ר לקו"ד – משיחות חג הפסח, ובעיקר עתה – בהנוגע לעניני תשרי וכן בהנוגע לשמחת תורה וכו' ובהם מאמרים קלים מסיפורי צדיקים ומוסר השכל...

כמדומה שכבר העירותי שימת לבו – שבנוגע לאשה אין לכתוב רמ"ח אברים וכמובן מהסוגיא בכורות מ"ה ע"א. וכן אין לכתוב גם רנ"ב אברים כיון שיש בזה פלוגתא עיי"ש. ולכן הנוסח הוא לכל אברי. ומובן דמאן דלא קפיד לא קפדינן עמי, והכל שלום.

זה עתה נתקבל בטאון הקהלה חוברת י"א ב' טופסים. ות"ח ת"ח.

ג'תשכב

ב"ה, י"ט מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו – בלי הוראת זמן הכתיבה – הנה לפלא שגם במכתבו זה אינו כותב, ועאכו"כ שחסרים פרטים, בהנוגע לקביעות עתים שלו בלימוד תורת החסידות אילנא דחיי – כלשון רעיא מהימנא – והליכה בהדרכותי ומנהגי. ובטח עושה בזה ככל יכולתו, כי פשיטא שבחנ"ל אין הכוונה בהודעה למקום אחר מצד עצמה (אף שגם זה מצוה היא, כי מה שגורמים שמחה לאיש מישראל ה"ז אחד מעיקרי מצות אהבת ישראל – שכלל גדול הוא בתורה), אלא שכשמודיעים למי שהוא ע"ד הנהגה טובה בקל יותר להתחזק בה ולשמרה, משא"כ כשאין איש יודע – מוצא היצה"ר

אותיות מרובות יותר איך להחליש קיום ההנהגה, ואח"כ מנסה גם לבטלה כולה. וכנראה במוחש.

מה שכותב אשר יש עומדים על הנהגה באופן המקובל קודם, וחושבים כל פני' לסטי' מהאמת.

הנה תמי' אפילו על הקס"ד בהנהגה כזו, כיון שאחת ההודעות למשה מסיני היא – שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמרה למשה מסיני, אלא שמוכן שחידוש זה צ"ל ע"פ כללי תורתנו הק', שנצחית היא ולא תשתנה, אבל האומר שמקבל הוא דעת ראשונים וראשוני האחרונים ואינו רוצה לקבל הוראות נשיאי ישראל בדורות האחרונים, הנה מוכן מפסק דין תורתנו בנגלה – חו"מ ר"ס כ"ה' שהוא טועה כזה שטועה בדבר משנה בזמן האמוראים, ויעיון שם הנפקא מינה לדינא, ואם הי' ח"ו הנהגה הנ"ל מתקבלת – הרי לא היו מניחים אפילו את לימוד המוסר בהשיבות, וכידוע התנגדות החריפה ביותר, כשמונים שנה לפני זה, ללימוד זה מצד הרוב המכריע של מנהיגי הישיבות ובתקיפות הרבה יותר מהנוגע לתורת החסידות. ויקרא בעיון הדרוש את המבוא של כ"ק מו"ח אדמו"ר לקונטרס עץ החיים, וע"פ כלל התורה אשר מעשה רב, וכמובא גם במבוא שם מה שהראה החיים מופת חי, הנה בפרט עתה בימינו אלה ראינו, אשר אלו שנמצאו תחת ממשלת הסוביטים הרי מכל אברכי הישיבות השונות, לצערנו, הכי גדול, היחידים שעמדו בנסיון במשך כל העשירות השנים שהיו שם היו רק אלו הצעירים שלמדו תורת החסידות, ולא אלו שהסתפקו בלימוד נגלה דתורה בלבד ואפילו לא אלו שלמדו תורת המוסר. וע"פ עשירות ומאות עדים שהיו שם – וחלק גדול נמצא עתה באה"ק ת"ו – יקום דבר, והמפורסמות אינן צריכות רא"י.

וכלך מפלפול ושקו"ט בהנוגע ללימוד דא"ח (דברי אלקים חיים) – כי כל רגע ההולך – אבדה היא ואבדה שאינה חוזרת, ובה בשעה, שכלשון רבנו הזקן בתניא קדישא סוף פרק כ"ה הנה יכול הי' לעמוד ביחוד כזה שלמעלה הוא נצחי לעולם ועד, הנה מבלה הזמן על פלפולים לבטל הטענות של הרוצים למונעו מחלקו בתורה, שהוא לא רק בפר"ד שבתורה" אלא גם בפנימיות התורה, סתים דאורייתא המקשר את הסתים שבנשמה לסתים דקוב"ה וכדאיתא בזהר חלק ג' ע"ג ע"א, ועד כמה גדול החשך והעלם וההסתר, שהרי

(י' וראה ג"כ שו"ע לרבנו הזקן הל' ת"ת רפ"ב.
 (** וראה ג"כ זח"ג ר"פ כי תצא. תקו"ז בסופו.)

טעמי ההתנגדות בזמן הבעש"ט ללימוד תורתו היו גלויים ונדפסים *** ונמצאים הספרים גם עתה ומפורשות הטענות שחשדו שיגרם לקולות בקיום המצות ועוד יותר מקולות בעלמא וכו' (ואין רצוני להאריך בטענות שהיו – שגם אז לא הי' להם כל יסוד), והרי במשך המאתים שנה מאז – שומעים ורואים על כל צעד ושעל שאותם שהלכו בעקבות תלמידיו ותלמידי תלמידיו הם המהדרים במצות ואפילו בדקדוק קל של דברי סופרים ומשתדלים לקרב את כל בני ישראל לעבודה זו מתוך שמחה, משא"כ וכו'.

בברכה שבעת ותיכף לקבלת המכתב – יוסיף על לימודו עד עתה בכל הני"ל, ולא ישים לב לכל הספיקות שמי שהוא רוצה להביא בהדי אמות שלו מבחוץ. וכמבואר בספרים אשר ספק בגימטריא עמלק, ועמלק נלחם על כל בני ישראל (שנמצאים בדרך, אפילו כשכבר יצאו ממצרים) ומלחמה לה' בעמלק מדור דור אפי' דרא דמשיחא, וכדאיתא בתרגום יונתן.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תשכג

ב"ה, י"ט מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח' מני"א, בו כותב אודות עצת הרופא בהנוגע לבריאות, וכבר ידועה הוראת תורתנו שהיא הנותנת רשות לרופא לרפאות, ובמילא צריך למלאות כהוראתו. ובהנוגע למה שכותב עוד הפעם אודות העצבות, צריך הי' להתייעץ עם האברכים מצעירי אגודת חב"ד, נוסף על – שבטח יש לו קביעות בכל יום בתורת החסידות המוסיפה טעם בפסק תוה"ק עבדו את ה' בשמחה (וראה ג"כ רמב"ם סוף הל' לולב), וצעירים הני"ל יעזרו בידו שסוף סוף גם הוא יעמוד בקרן אורה ושמחה. ומובן אשר יפה שעה אחת קודם ובפרט אשר חדש החשבון דשנה העברה הוא חדש הרחמים חדש אלול, ובו יש לתקן את אחד עשר החדשים שעברו.

מה ששואל בהחילוק להשגחה פרטית וכללית, מבואר בארוכה בכ"מ,

*** (וראה ע"ז לה, א.)

שלט

אדמו"ר שליט"א

ומהם במורה נבוכים, שומר אמונים וכו'. וכבן ישיבה – הרי בספרים הרגילים בלימוד הישיבה ימצא זה גם בספר החינוך מצוה קס"ט. אלא שאח"כ נתגלה אור בהיר וחידוש דתלמיד ותיק שנאמר למשה מסיני – האמיתיות דהשגח"פ דוקא. ומפורסמת ההוכחה דחולין (סג, א) ואכ"מ.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

נ.ב.

במ"ש מה שנתחדש לו בלימודו בריש מס' חגיגה, בסברת רש"י ותוס' וכן המחלוקת דבבלי וירושלמי וכו',

הנה יעיין בכל זה בטורי אבן על אתר, מנחת חינוך מצות ת"ץ ובהגהות מעין החכמה, מלאכת שלמה על המשניות ועוד. ובאריכות מבואר היטב בביאור הרי"ף פערלא לספר המצות לרס"ג מצות עשה מו. וחידוש גדול שם, אשר יש אומרים דמה שנכנס במנין המצות הוא דוקא ראית קרבן ולא ראית פנים.

ג'תשכד

ב"ה, י"ט מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

האברך יצחק יהודה שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ב מני"א, בו אתה כותב שהנך לומד בישיבת תומכי תמימים בלוד ובערב יום הכפורים הבע"ל יהי' הבר מצוה שלך והתחלת להניח תפילין.

ג'תשכג

נתגלה... דהשגח"פ דוקא: ראה בארוכה לעיל ח"א אגרת צד.

ג'תשכד

האברך יצחק יהודה שי': ירוסלבסקי.

ויהי רצון שיהי בשעה טובה ומוצלחת, ותבקש את הר"מ והר"י שלך שילמדו אתך בהדגשה הדרושה ריש פרק מ"א בתניא קדישא בהאמור שם בהנוגע לתפילין, כי כמו שמתחילים בהנחת תפילין בגשמיות בתור הכנה לזמן חיובם ע"פ שולחן ערוך, הנה הוא הדין בהנוגע להכנה ברוחניות, והשי"ת יצליחך.

וכדאי אשר בלי נדר הנה מהיום ועד הבר מצוה תפריש בכל יום חול לפני התפלה איזה פרוטות לצדקה, ותאמר קאפיטל תהלים י"ג לאחר התפלה, נוסף על השיעור תהלים כפי שנחלק התהלים לימי החדש, והשי"ת יצליחך גם בזה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תשכה

ב"ה, י"ט מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש אשר יום הולדת בנו הוא בערב יום הכפורים ומתי לעשות
זמן השמחת מרעים.

הנה מובן שיש לעשות התחלה ביום זה עצמו ובפרט חצי יום הראשון וכמובא בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שנוהגים אז כמו ביום טוב ולא רק בעניני אכילה ושת"י אלא גם בחדוה דאנפין ולסיימה במוצאי יום הכפורים אשר עת רצון הוא וכנוסח המקובל שאומרים אז גוט יום טוב, והשי"ת יזכהו שיהי א חסידישער פארבריינגען והבר מצוה יגדל להיות ירא שמים חסיד ולמדן ...

בברכה.

ג'תשכה

האגרת היא אל ה"ר משה שי' ירוסלבסקי. ראה אגרת שלפנ"ז.

שמה

אדמו"ר שליט"א

ג'תשכו

ב"ה, י"ט מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ו מני"א, בו כותב אשר רוצה להתכתב בעניינים
הנוגעים לאחינו הדתיים בכלל ולמוסדות חב"ד אני"ש והתמימים שי' בפרט;
אלא שמבקש הסכמה.

הנה מובן שאין צריך בזה להסכמה וכידוע פסק תורתנו הק' תורת חיים
אשר כל מי שיש בידו להועיל באיזה ענין של תורה ומצות חוב וזכות קדוש
עליו לעשות זה, כי כל ישראל ערבים זה בזה, והבאת תועלת אפשר בכמה
אופנים, ומהם מה שנאמר ותשועה ברוב יועץ שהוא כלל גדול בהנהגת
אדם . . .

לפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד שיעוריו בתורת הנגלה ושיעוריו בתורת
החסידות ועסקנותו בכרם חב"ד, כי זה כל האדם וכמ"ש את האלקים ירא
ואת מצותיו שמור גוי, וע"ז מסרו נפשם רבותינו הק' לנטוע זה בתוך
החסידים והשייכים אליהם ושעל ידם תגיע הנהגה זו לכל ישראל ובפרט
שכותב שהי' תלמיד בתומכי תמימים, והרי ידוע פתגם רבנו הזקן אשר למדן
אין פירושו שהי' זמן שלמד וכו' והוא הדין לתואר חסיד שאין פירושו שהי'
זמן שהי' חסיד ואין לו להקדש אלא מקומו וזמנו.

בודאי יודע משלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח
אדמו"ר בחומש תהלים ותניא הידועים ועכ"פ ישמור אותם מכאן ולהבא.

בברכה.

ג'תשכו

למדן: ראה גם לעיל ח"ז אגרת א'תתקכט.

ג'תשכ"ו

ב"ה, כ"א מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מה שמסיים במכתבו שהמצב באיטליה הוא גרוע יותר מאשר מצייר אותו אני בעצמי, הנה זוהי עוד ראי' נוספת להנחיצות להתחיל בהקדם עבודת הפצת היהדות בשם, ובטח שמע מה ששמעתי אני מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע אשר הקהלה החרדית בפראנקפורט (לפני מלחמה עולמית השני') שהיתה לשם ולתפארת לכל בני ישראל אשר במדינה ההיא, היתה התחלתה משלשה משפחות.

והשי"ת ינחהו ויוליכו בדרך הטובה לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור לעיל.

ג'תשכ"ז

ב"ה, כ"ב מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשרים קבלת הפ"נ שלו, ולפלא שגם אותו צריך לעורר כמה פעמים, אשר בצירוף לפ"נ נוגע בהרבה יותר להודיע אודות צדקה ברוחניות מאשר צדקה בגשמיות, אף שמוכן ע"פ אגרת הקדש לרבנו הזקן שצדקה גשמית ממשיכה למטה מטה ממש. וצדקה רוחנית כוונתי — ענינים דתורה ומצות בכלל והשפעה על הזולת בפרט בענינים אלו. ובמכתביו אינו מזכיר דבר עד"ז. והלואי שלא יחסר ע"י חסרון בכתיבה גם בהפעולות. ומוכן ג"כ שאין כוונתי

ג'תשכ"ז*

בפראנקפורט... משלשה משפחות: ראה אג"ק אדמו"ר מהרי"צ נ"ע ח"ג אגרת תתלב.

ג'תשכ"ז

נדפסה בלקר"ש חכ"ג ע' 544.

שמג

אדמו"ר שליט"א

— בכדי שידעו ע"ד פעולותיו גם בעוד מקום, אף שגם זה ענין של מצוה כיון שגורמים שמחה לחבריו מישראל, אלא והוא העיקר — שהידיעה שבעוד זמן יצטרך לכתוב ע"ד פעולותיו לעוד אחד מישראל מוסיף זה כח ואומץ לעשות יותר. והנראה במוחש אין צריך ראיות נוספות . . .

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג'תשכח

ב"ה, כ"ב מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מט"ו מנ"א, ומ"ש סיבת שתיקתו כי לא הי' אצלו חדשות להודיע, הנה זה מגדיל את התמ"י כ"פ ככה וכמובן, והאומנם אין מה לעשות בכרם חב"ד במקצועות הכי שונים אשר באה"ק ת"ו במשך כל הזמן מעת מכתבו האחרון (שכמדומה הוא יותר מ"ב חדש), ומובטחני שגם בעצמו אין ספק בהמענה על שאלה זו כמו שאין ספק בידו שזקוקים לפרנסה גשמית בכל יום ושבוע והרי עאכ"כ בהנוגע לפרנסה רוחנית, ואפילו ע"ד השיעורים שלו בתורת הנגלה ובתורת החסידות ובהשפעה על הזולת ג"כ אין מלה אחת במכתבו זה כמו שלא הי' במכתבו הקודם, והשי"ת יזכהו ויצליחו להכיר את המצב כמו שהוא מתאים להמקרא מלא דבר הכתוב אם בחקותי תלכו ופירש רש"י שתהיו עמלים בתורה ואת מצותי (לשון ציווי שאינו נוגע אם מבינים ומשיגים) תשמורו וגו' — אז מקיים הקב"ה — ונתתי גשמיכם בעתם וגו'.

בברכה לבשר טוב בכל האמור לעיל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תשכט

ב"ה, כ"ב מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ז מני"א, בו שואל באיזה מקום יתיישבו לאחר החתונה בשעה טובה ומוצלחת, וכפי התיאור במכתבו הנה נכון יותר להתעניין להתיישב בכפר חב"ד והשי"ת יצליחם שתהי' דירתם מקום משם יפוצו המעינות חוצה, מעינות תורת החסידות (ועל פי המבואר במקום אחר אשר הנקודה הראשונה לאחר ההתחלה גם היא במדרגת חוצה לגבי ההתחלה וגם על פי נגלה צריך קישור מאחד כדי שתהי' דיני וחסדי מעין עלי'). ומובן שיכול להראות מכתבי זה לאנשי הכפר חב"ד שבטח יסייעו בידו.

בברכה לבשו"ט.

ג'תשל

ב"ה, כ"ב מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

ברכה ושלום!

במענה על מכתבה משנים עשר במנחם אב, בו כותבת על גמר לימודי מצב רוחה ואשר רואה בעצמה העדר עצמאות ונדמה לה שנמצאת במצב של מבוכה וכו' ולכן ישנה סברא אשר תסע . . . למשך כשנה וכשתהי' בסביבה חדשה ומבלי אפשריות לקבל הוראות מהורי' שיחיו על כל ענין וצעד, תתגלה העצמאות שבה תצא מהמבוכה והספיקות וכו' ושואלת חוות דעתי בזה.

והנה כפי מכתבה אין כוונתה בנסיעתה ל . . . בכדי לחפש נוחיות וענינים של תענוג אלא אדרבה לסלול בשביל עצמה דרך בכחות עצמה ושתוכרח ע"י המצב להעמיד על דעתה, ובמילא תתבגר ויבואו לידי ביטוי הכחות פנימים שלה.

ג'תשכט

הנקודה הראשונה: ראה גם לעיל אגרת ג'תצז, ובהנסמן בהערות שם.

ואם זוהי הכוונה האמיתית, הרי אין כל תכלית בנסיעה ל... שבספק גדול אם תוכל לנצל שם הכשרונות שיש לה במילואם ובספק אפילו אם תוכל לנצל מקצתם, כי מובן שביקורה שם כפי שכותבת לשבעת ימי החג והיחס שמצאה אין זה מוכיח כלום בנוגע ליחס כשבאים לחפש עבודה ומשרה ורוצים לפעול מה, ולמטרה הנ"ל הנה אין לך מקום לנסות כחות עצמה בזה כבארץ ישראל, אשר החיים שם מגוונים ביותר וכל כח צעיר יכול למצוא מקום לפעולה ופעולה ממצה, ובפרט בשדה החינוך וההוראה ובפרטי פרטיות כשצריכים להיות מיוסדים על התורה והמצוה ולא להסתחף עם הזרם האומר בהפקירא ניחא לי, ובהמצב עתה נסיעה משם ל... אין זה ענין שמחפשים עבודה ונסיונות כדי לגלות את הטמון בפנים אלא שברובא דרובא הוא דרך להשתמט מכניסה לעבודה אחראית לכל הפחות למשך איזה חדשים, אף שמובן שלא כל אחד מכיר בזה, וברובא דרובא נדמה שהרצון לנסיעה בא מתוך הרצון לסלול דרך חדשה וכיו"ב, ואם יש יסוד לחשש וכמו שרואים בכמה בתים שהשגחת ההורים ואהבתם כשנמצאים בד' אמות שלהם ממעטת האפשריות לגלות כחות עצמו, הרי אפשר לסדר שבהתחלת זמן הלימודים וההוראה תדור שלא במחיצתם ובדוגמת האמורה לעיל שתוכרח להחליט על דעת עצמה מהעדר האפשרית להשען על ההורים ועל הוראתם.

והנה כל האמור לעיל הוא במענה על שאלתה היא, ובשורות הבאות הנני נוגע בנקודה עיקרית אשר לא מצאתי מענה על זה במכתבה, והוא: יותר [מ]תשעים אחוז מהנוער מבני ובנות ישראל בארצנו הקדושה ת"ו מתלבט בדרכו ומלא ספיקות בהנוגע לסידור חייו ועתידו, ובאיזה דרך עליו לבחור, וברוב המכריע של הנוער הנה חלק גדול של הספיקות שלהם סיבתו חסרון הידיעה ועם הארצות, שמזה מובן אשר על כל אחד ואחת שחוננו השי"ת בכח השפעה על זולתו ובפרט אלו הנמצאים במקום ויודעים אמיתת אחר[ות] חיי הנוער וחבלי לידה שלו (לידה ברוחניות וההתבגרות) עליו להקדיש חלק חשוב ממרצו וכשרונותיו לעזור לנוער זה במצבו וכל יום ושבוע שעובר ועוזב הוא – הנוער – לנפשו עלולים לסכן את כל עתידו על ידי שמכריע על דעת עצמו באופן בלתי רצוי מפני העדר הוראה וידיעה, ומי שהצליח ע"פ השגחה העליונה אשר אינו במצב של ספיקות עיקרים כאלו (על ידי חינוך מתאים שקבל בסביבה מתאימה וכיו"ב), הנה עבודתו בכיוון האמור לעיל אינה אלא פרעון חוב בעד מה שניתן לו בענין זה עצמו, ואפילו בהשתדלותו הכי גדולה הרי אין זה אלא פרעון מקצת החוב ולא כולו, ואין רשות למי שהוא לפטור את עצמו מעבודה קדושה זו כמובן, ואתענין לדעת מפעולותי בכיוון זה, אשר לדעתי מוטלת היא על כל אחד ואחת מהבנים והבנות מהנוער, ועל אחת

שמו

אגרות קודש (ג'תשל)

כמה וכמה אלו הנמצאים בארצנו הק' ת"ו מקום שם מצב של פקוח אלפים
ורבבות נפשות מבני ובנות ישראל.

אפשר וכנראה ממכתבה שלא התבוננה בעצמה מנקודת מבט זה,
ותקותי שעל כל פנים בקריאתה את השורות האלה תתבונן בשימת לב
הדרושה בכל האמור לעיל ותגיע לידי המסקנות, אשר לדעתי ברורות
ופשוטות הן, ובהקדם האפשרי תתחיל במילוי תפקידה בעבודה קדושה זו
במרץ הכי גדול, ויהי רצון מהשם יתברך אשר תצליח בה ותמצא סיפוק נפשי
מלא, ואחכה לבשורה טובה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תשלא

בי"ה, כ"ג מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ צנמ"ס כו'
מוהרש"י שי

שלום וברכה!

במ"ש אודות הערתי בהנוגע להסיפורים, הנה מסכים אני אתו –
וכמרו"ל – שמצוה לקיים דברי חכמים ובפרט דברי נשיאים, אבל בד"א
כשעכ"פ קרוב לומר שנמסרו הדברים בדיוק, אבל במקום שספק גדול בדבר,
כיון שבודאי נשתלשלו הדברים ממספר למספר ומפה לפה שאי אפשר שלא
יהי שינוי בניסוח ובפרט בפרטים דלא רמיא עלי' דאינשי, הרי תחת לבקש
ולחפש תירוצים בדוחק וכו', קרוב יותר אל השכל לאמר שמלה אחת או
שתים אינן בדיוק וקושיא מעיקרא ליתא ...

מוסג"פ הקונטרס (שהו"ל לטעם ידוע) מאמר ציון במשפט תפדה מכ"ק

ג'תשלא

מוהרש"י: זרין. אגרות נוספות אליו – לעיל ג'תה, ובהנסמן בהערות שם.
הערתי: דלעיל אגרת ג'תרנז.

רבנו הזקן עם הגהות כ"ק אדמו"ר הצ"צ, ובטח יזכה בו גם את הרבים וזכות
הרבים תלוי בו.

בכבוד ובברכה.

ג'תשלב

בי"ה, כ"ג מנ"א, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נוי"ג עוסק בצ"צ מו"ה איסר שי

שלום וברכה!

מאשר הנני בזה בתודה קבלת שני הספרים מפרי עטו, א. יחידי סגולה,
ב. ר' מאיר יחיאל מאסטרובצה, ובטח ינהג במנהג טוב זה גם להבא לשלוח
להספרי שלי, ובפרט שמשתמשים בספריו גם לתועלת הרבים.

לחביבותא דמילתא — הנה בדפדפי בספרים אלו כפי רשיון הזמן, נראה
לי אשר מוסיף הי' הרבה בשלימות מאמרים אלו, אם הי' מוסיף בסוף כל
מאמר או בסוף הספר — רשימת מקורים במ יוכל הקורא המעיין למצוא
יותר פרטים ע"ד מה שבא במאמר בקיצור לפי ערך. וכן להוסיף גם רשימת
ספריו או מאמריו של נושא המאמר, כיון שלפעמים גם זה מוסיף בהירות
להבנת יחידי הסגולה. וכיון שרואה אני במעטפת הספר שמתכוון הוא להו"ל
גם חלק שני, הרי אין זה בבחי' שאין צועקין על העבר. ובפרט שבחלק השני
יוכל להוסיף גם המקורים למאמרי חלק ראשון. ולא יהיו הדברי ימי בעלי
תורה שלימה שלנו — כדברי ימי בעלי שיחה בטלה שלהם המשובצים
בענינים דאזנים לקופה, ביבליוגרפיה, רשימת תאריכים כו' וכו'. ובפרט
בדורנו דור יתום זה שחוגים מסוימים אפשר להמשיכם לקרן אורה — רק על
ידי שיראו מראש היופי דענינים חיצונים וזה יעורר התענינות שלהם, ומן
הטפל דטפל יבואו סוכ"ס גם להעיקר. וכבר ידוע מה שהאריך הרמב"ם

ג'תשלב

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 551 והושלמה ע"פ צילום האגרת.

מו"ה איסר: פרנקל.

רשימת מקורים: ראה גם לעיל אגרת ג'תרנז, ובהנסמן בהערות שם.

באופן חינוך קטנים (ומובן שעוד יותר שייכים הענינים — בקטני דיעה, עיין שם שהאריך בזה בפירוש המשניות סנהדרין ריש פרק יו"ד, וראה ג"כ יד החזקה סוף הלכות תשובה).

ועוד הערה קטנה, וגדולה בזה הנחיצות בדורנו אשר רבו השמים חשך לאור ואור לחשך וגו', כי בספרו מעורבים יחד יחידים מסוגים שונים וגם הפכים. וע"פ מליצת הזהר* אשר קבורת משה היא בתורה ושאין קוברין זה אצל זה אלא אוהבים זל"ז, הנה גם בקו זה לא תמיד נשמר בספרו. והרי יש מקום לחלקם בחלקים שונים, אם מאיזה טעם שהוא רוצים לכתוב אודות כולם — או עכ"פ שבמאמר אחד למאמר הסמוך לו, לא יהיו האישים מגדים אחד לחבירו, שכל זה נוגע ביותר כנ"ל — שיש להשמר שלא לגרום לטעות הקורא התמים לומר שכל הבאים בספר אחד שכנים הם גם בגדלותם בתורתם וביראתם, וד"ל ברמיזה.

בראותי בהרשימה דחלק ב' גם שם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, הנה נשלח לו בחבילה בפ"ע ראשי פרקים מתולדותיו — שהו"ל איזה שנים מלפנים ע"פ רשימות כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ ז"ע.

בכבוד ובברכה שיצליח לחזק רוח היהדות האמיתית
דישראל סבא בתוככי מושפעיו — חדורה אור וחום
חסידותיים.

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

מטעמי זהירות בכתבי הקדש, הנה לא נראה לי כלל כשמדפיסים פסוקים כתובים בכתב סת"ם אפילו בספרי הלכה ואגדה, ועאכו"כ בספרי תולדות. ולכן תמהתי על מה שעשה כת"ר כזה בסוף הספר. ומובן שאינו דומה למה שהדפיסו עמוד ממגלת אסתר — כיון שאין בה השם. וה"י בזה גם מעין הוראה לרבים באופן כתיבת המגילה משא"כ בנדון זה.

(*) ח"א כז, ב. ועיי"ש בביאורו.

ג'תשלג

ב"ה, כ"ד מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על הגליון השני המוסגר במכתבו . . . מובן שנהניתי ממ"ש שמתקבץ עולם מגוון בביתו ביום השבת וכמעין דהתועדות. ובודאי למותר לעורר על המרז"ל ובמשנה לא המדרש עיקר אלא המעשה. ובלשון החסידות שמכל התועדות צ"ל "בכך" — בהנוגע למעשה, עכ"פ במעשה שבמחשבה ומעין מעלת העובד על המשכיל ועוד יותר. והרי אמרו טועה בדבר משנה חוזר, היינו שא"א שיהי' חלוקי דיעות וטעות בזה. ובפרט שאותם שמוזכיר במכתבו הרי לכאור"א מהם חוג מושפעים, ולכן כל שינוי לטובה בהנוגע לפועל הנגרם באחד מהם — נכפל הוא כ"פ ככה במושפעים, וידוע המשל מנר קטן אחד אשר אורו נכפל כ"פ בעששית. אמת רואים במוחש ומובן גם בשכל שדוקא חלק המעשי מתקבל בקושי יותר מאשר ענינים שבמחשבה ועאכו"כ במחשבה שבמחשבה, אבל כבר הודיעו רז"ל אשר תורה באה דוקא ע"י יסורים, ויסורים והתלבטויות נפשיים מהעיקר בזה . . .

ג'תשלד

ב"ה, כ"ד מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אשר לפרקים מזדמן אצלו בזמן לימודו שאינו מבין השיעור שלומדים אתו וזה פועל אצלו עצבות כו'.

הנה בכלל דבר רגיל הוא אצל כמה וכמה תלמידים, ובמילא אין להתפעל מזה כל כך אף שמובן שצריך להמעיט לאט לאט את מספר הרגעים דאי הבנה זו, ומהעצות לזה הוא הלימוד בספר, היינו שבשעה ששומע השיעור יהי' מונח פתוח לפניו המקום בספר בו נאמר השיעור, ולפעמים כדאי גם

ג'תשלד

נדפסה בקובץ יגדיל תורה ירושלים תרכ"ב ע' 15 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

לעצום עיניו לרגעים אלו ועיי צמצום הראי מתוסף בהשמיעה והתבוננות. ועוד זאת אשר אין להגזים באי הבנה זו שבטח אינה אלא לאיזה רגעים ובאה מצד שהמחשבה משוטטת בענינים אחרים.

במ"ש אשר מצד התבוננות בפירוש המלות מתאחר קצת מהמנין, הנה בזה יתייעץ אם הר"מ שלו בלימוד ועבודת התפלה וכהוראתו יעשה.

כבקשתו יזכירו אותו ואת אחיו שי' על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבי"מ זי"ע, ובטח שומר הוא עצמו וכן יעורר את אחיו הגדול על שמירת שלשת השיעורים השוים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר, בחומש תהלים ותניא הידועים, אף שצריך להיות כמנהג ישראל, בלי נדר, הנה יש לדקדק בשמירתם והשי"ת יצליחו לתלמוד תורה ביראת שמים ולקיים מה שכתוב עבדו את ה' בשמחה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תשלה

ב"ה, כ"ד מני"א, תשט"ו
ברוקלין.

אגודת נשי ובנות חב"ד באה"ק ת"ו סניף . . .
ד' עליהן תחינה

ברכה ושלום!

מאשרים קבלת מכתבן . . . ולפלא על הפסק הארוך כ"כ בקבלת ידיעות מהן.

בודאי עברה כבר תקופת ההתחלה, אשר כל התחלות קשות, וירחיבו פעולותיהן ביותר וביותר, וכפי דרישת השעה, אשר גם דרישה זו הולכת וגדולה. ואין לך דבר העומד בפני הרצון. ואחת הנקודות העיקריות כפי

ג'תשלה

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 307 ובשלימות בחכ"ב ע' 398.

הנראה מכאן — היא העמידה בקישור מתמיד ומתגדל עם האמהות דהתלמידים ותלמידות בתי ספר, ובפרט דבתי ספר החבדי"ם, בכדי לחזקן ולעודד את רוחן, ושהאווירה בבית תהי' מעין המשך להאווירה בבית הספר, ולא ח"ו בנגוד לרוח זה — המפריע בחינוך של תלמידים-ות באופן הכי יעיל. ומובן אשר אין די ומספיק לזה העזר הניתן להן בגשם, אף שחשוב ונכון הוא במאד, ומוכרחות גם פגישות עמהן מזמן לזמן בכדי לבאר להן גודל ערך חינוך ברוח תורתנו תורת חיים, ולעוררן לשאלות ולגילויי הבעיות המעיקות על לבן, שאז ניתנה האפשריות לפותרן באופן הרצוי ולהסיר על ידי זה כמה מניעות וקישויים בחיי התלמיד-תלמידה ובחיי ההורים.

ובקשר עם זמן הלימוד הממשמש ובא, הנה מובן שזוהי עבודה שהזמן גרמא, ובפרט שהחדש אלול חדש הרחמים מתחיל ימים אלו, חדש שבו מתעורר לב כל אחד ואחת מבני ישראל, ונתגלה בו הנקודה הפנימית, אשר תמיד היתה באמנה אתו ית', ושאיתנה ותשוקתה היא, כמאמר נעים זמירות ישראל: אחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש שבתי בבית ד' וגומר.

בברכת הצלחה בעבודתן בקדש.

ג'תשלו

בי"ה, א' דר"ח אלול, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

לכבוד ד"ר אברהם ומרים שיחיו אהרונוב

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מיי"ב מנ"א, הבא בהמשך למכתבי — מענה על שאלתם כיצד לגשם רצונם לעזור לעבודת חב"ד באה"ק ת"ו ובאופן דירחב, וכותבים במכתבם זה על דבר יסוד "קרן חוזרת להכשרה מקצועית לנוער חניכי ישיבת תומכי תמימים (ליובאווטש) על שם ד"ר מרים ואברהם אהרונוב" שי.

ג'תשלו

נדפסה בלקו"ש חכ"ב ע' 340 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
ד"ר .. אהרונוב: אגרת נוספת אליו — לעיל ג'תקצה.

הנה אם הענין הוא כבר לאחר ההחלטה, יהי רצון שיהי בשעה טובה ומוצלחת ויביא הדבר פירות טובים ובמדים רחבים.

אבל אם הענין עדין בגדר של שקלא וטריא, אין ברשותי להעלים את השקפתי בזה, והיא:

בשים לב לזה שחיים אנו בתקופה של הרת עולם וביחוד בתקופת משבר בהנוגע לחינוך מסורתי וחינוך חסידי בפרט, הנה יקר כל רגע שבו אפשר להציל (חומר האדם של) הנוער הצעיר, ובשעת חירום כזו הנה עבודה חינוכית מיידית קודמת לעבודה המביאה פירותי לאחר זמן, כי בינתים מאבדים, ח"ו, עשירות ואולי מאות של הנוער הישראלי.

מנקודת מבט זו, המסקנה, כמובן, היא שכל האמצעים והכחות שאפשר לגייס, דין קדימה בהם שיתרכזו בעבודה מקסימאלית בחינוך המידי, וממילא לא באופן של קרן גמ"ח חוזרת וגם לאו דוקא להכשרה מקצועית בשביל אברכים ובוגרים, אלא בעיקר לתת אפשרויות למוסדות חינוך שיוכלו לקלוט עוד מספר של תלמידים צעירים, גדיי הצאן.

ואם אפילו נניח שמנקודת האיכות עבודה זו אינה עולה על הענין שעלה בדעתם, אבל כבר ראינו במוחש הרבה פעמים שרבוי הכמות מביא סוף כל סוף להוספה באיכות, וכמרומו גם במרז"ל אלף נכנסים למקרא, מאה יוצאים למשנה, עשרה לגמרא ואחד להוראה.

בכל אופן הנני מאחל להם הצלחה במפעלם איך שיחליטו להגשימו ובטח יודיעוני מהמשך הענין ות"ח מראש.

בכבוד ובברכת כוח"ט.

שנג

אדמו"ר שליט"א

ג'תשלז

ב"ה, א' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה ניסן שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק נתקבל מכתבו מכ"ג מני"א, והשומר את עמו ישראל אשר
לא ינום ולא ישן, ישמור את כל אחד ואחת מהם בתוך כלל ישראל בעינא
פקיחא הן בגשמיות והן ברוחניות, ויצליח בעבודתו בקדש למעלה מדרך
הטבע מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף.

מוסגי"פ לקוט אלול אשר בטח יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים
תלוי בו.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

נ.ב.

במ"ש אודות השפעה על בני ישראל במרוקה איך לפעול עליהם, באשר
לא שמשו ככל הצורך וכו'. הרי כבר ידוע אשר צדיקים דומים לבוראם וכמו
הקב"ה בכתיבתו בתורתו אנכי — אנא נפשי כתבית יהבית — כן הוא בהנוגע
לנשיאנו נשיאי חב"ד, שהכתיבו עצמם במאמרים ושיחות הק' ומהם יש
לשאוב, וכפתגם כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, געשעפט געשעפט עד ביאת המשיח.

ג'תשלח

ב"ה, א' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... לויט ווי איר שרייבט אז איר דאווענט פארן עמוד, ווייסט איר
מסתמא דעם מנהג פון פילע יארען אין דעם, אז אייניגע טעג פארן דאווענען

ג'תשלז

מו"ה ניסן שי: פינסון. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תקצז, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשלח

דעם מנהג: ראה גם לעיל ח"ז אגרת כ"דכד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תשצח.

פאר דעם צבור, איבערקוקען אלע תפלות און פיוטים, צו וויסען לכל הפחות דעם פירוש המלות כפשוטו, אזוי דארף מען טאן א גאנץ יאר צו איבערזיין אויך דאס וואס מען ווייס שוין, און זעלבסט פארשטענדליך צו וויסען פון די דיני התפלה בכלל, און דאס וואס איז נוגע צו דעם וואס דאווענט פארן עמוד בפרט, והשם יתברך זאל אייך מצליח זיין בכל האמור לעיל.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

ג'תשלט

ב"ה, א' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה נתקבל מכתבו מכ"ב מני"א, עם המוסגר בו, ונהניתי אשר השגחה העליונה הזמינה לו אופן הפצת המעינות בישיבה פלונית, וכן בין בחורים מסוג כו', אשר רואים במוחש שזהו באתעדלי"ע בהנוגע להבחורים ולהישיבה וכן בהנוגע לו לעצמו, ובמילא מובן עד כמה נחוצה השתדלות ביותר וביותר בזה, כי אף שמחד גיסא אתעדלי"ע יכולה להיות ח"ו בלי תוצאות, אבל לאידך גיסא כשממשיכים אותה למטה הרי זהו ממקום שהוא נעלה יותר מאתעדלי"ת כמובן, ולכן מסטרא דא היפך החדוה במילואה, כי נראה אשר ההשתדלות בהנ"ל היא חלושה ביותר, אף שבודאי שבהתעסקות קלה שלו הי' בזה ענין של פרנסה ברורה ברוחניות ובגשמיות — באיזה אופן התאמצו בזה ואפילו באם הי' גם ספק וספק ספיקא, ומזה יש ללמוד כ"ש וק"ו בהשתדלות בענין הנ"ל.

וכבר כתבתי לכמה מאנ"ש שזכינו לזמן כזה אשר יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים, ובמילא ביחד עם קושי הנסיונות, הנה בכמה ענינים ובפרט בעניני אנ"ש באה"ק ת"ו, מובטחני שיראו גם בעיני בשר פרנסה בגשמיות אם יתעסקו כדבעי בפרנסה רוחניות, ולדאבוני לא זכיתי עדיין שיתקבלו דברי אלה, וכבר כתבתי לאחדים מאנ"ש באה"ק ת"ו שמצבם הוא ע"ד המובא בתניא סוף פרק מ', לאחד שעומד בנהר וצועק מים לשתות, אבל אין רצונו להרכין את הראש להמים שבנהר מקור מים חיים אף שע"ז יהי' גם כן מים ולחם היינו פרנסה בגשמיות כפשוטה.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל ולכוח"ט.

שנה

אדמו"ר שליט"א

ג'תשמ

ב"ה, א' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

האברך שלום שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"א מנ"א, בו כותב ע"ד מחשבה לנסוע ללמוד לתומכי תמימים דכאן, וצריך הי' להתמיד בלימוד בתומכי תמימים דצרפת, ולהשתדל בהשפעה על הזולת, ובפרט וביחוד על האברכים שבאו ממרוקה ללמוד בתו"ת דצרפת, הצריכים התעסקות מיוחדת, ואשרי חלקו של כל אחד ואחד שיעשה בזה, הן בתורת רב ועוד יותר בתורת חבר וכמרז"ל הרבה למדתי מרבתי ומחברי יותר מ[רבתי], ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה, וכמבואר במרז"ל המובא בהקדמת התניא על הפסוק מאיר עיני שניהם ה'.

ולהודעתו מיום הולדת שלו, הנה בטח ינהג במנהג אנ"ש ביום ההולדת בעלי' לתורה (או ביום השי"ק שקדם לו, באם אין יום הקריאה ביום ההולדת), בנתינת צדקה קודם התפלה שחרית ומנחה (ואם חל בשי"ק או ביום טוב, אזי ביום שלפניו), ולימוד שיעור נוסף בתורת הנגלה ובתורת החסידות, לבד שלשת השיעורים השווים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים.

הנה יה"ר שתה"י שנת הצלחה אצלו בלימוד התורה ובקיום המצות בהידור.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

ג'תשמ

האברך שלום שי: איידלמן.
בהשפעה... שבאו ממרוקה: ראה לעיל אגרת ג'תלג, ובהנסמן בהערות שם.
וכמרז"ל: תענית ז.א.

ג'תשמא

בי"ה, ג' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה מנחם זאב שי הלוי

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבו מיום ב'. ותוכן מענה לפי:

נפלאתי בקראי אותו עד כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמרי סייעי, כי הרי במכתבו זה עצמו מהרס את כל הטענות שלו הן במכתב זה והן במכתב הקודם, והוא ע"י ההודעה שמותר להצביע בהעירות באה"ק ת"ו, ומותר בכגון דא הרי בודאי פירשו צריך. ובמחילת כבוד תורתו הנה לשיטתו כל הטעמים שכותב לאיסור חמור ומוחלט – גם בכגון דא הם, כיון שכל המפלגות המשתתפות בכנסת הן הן עצמן המוצגות לבחירות בהעירות, ובמילא הטענה שהתחברות עמהם אסורה, שהמסייע בידם ה"ז מסייע כו' שהנשים הנבחרות על ידם יושבות היפך דרך הצניעות כו' וכו' הן הן עצמן שכותב במכתבו. ואין ביניהם אלא הענין דסוף מס' כתובות שלא יעלו בחומה ותו לא מיד. ואין לערב בכאן הענין דשלש עבירות דיהרג ואל יעבור כו'. ובפרט שבפנימית הדברים ישנו גם בזה הענין דאל יעלה בחומה, כיון דענין עירית ירושת"ו הוא עלי' בחומה – יותר מכל ענין של המדיניות של כל אה"ק ת"ו, כיון שדוקא ע"ז ההתנגדות גדולה ביותר וביותר עד עתה.

ב) בהנוגע לנקודות האחרות שבמכתבו, הנה במ"ש הרמב"ם לסור למדבריות ומתרחץ על זה שהרי גם בחוץ לארץ הוא עדי"ז, הנה גם על זה נמצא הסתירה במכתבו עצמו, במה שכותב שבחז"ל הוא ענין דעם הארצות משא"כ באה"ק ת"ו הוא ענין של מרידה כו'. ובאמת החילוק הוא חריף הרבה יותר, כי בחז"ל אין ענין של כפי' היפך הדת ח"ו, ורק שיש מקום לחשוש שהעין

ג'תשמא

מרה מנחם זאב שי: גרינגלס. אגרות נוספות אליו – לעיל ג'תקנט, ובהגסמן בהערות שם. ותוכן מענה לפי: ר"ל שהבא לקמן הוא תוכן למענה הרמ"ז גרינגלס אל הרי"ז מרגליות. ונמשך לדין על הכרח ההשתתפות בבחירות דלעיל שם. במ"ש הרמב"ם: הלי' דעות רפ"ו (הוזכר לעיל שם בשוה"ג): אם היה במדינה שמנהגותיה רעים כו' יצא למערות ולחוחים ולמדברות ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים.

רואה והלב חומד כו' – משא"כ בעיר שרובה ישראל או כולה ישראל וד"ל. ובמילא כל התירוצים שמתרץ על זה, הרי במחילת כבוד תורתו, מעיקרא דדינא פירכא.

(ג) כן מה שכותב במה שמשלם בעד השירותים השונים וכו' ומביא דוגמא שמשלם בעד הטרחה, הנה גם בזה אינו דומה כלל, כי בודאי גם לו ידוע שבהשילומים בעד המים וכו' אין משלמים רק בעד הטרחה לבד, אלא שממעות אלו מספיקים בכלל עניני הוצאות, ולא רק – כפי שכותב – נקיון הרחובות וכו', אלא גם השמירה שלא יוכלו לקיים ח"ו המצוה המפורשת בתורה, אבד תאבדון כו', ולא עוד אלא שגם נותנים להחזקת בתי תפלה שלהם, ומה שגרוע עוד יותר – המיסיון ושמירתם. ואין להאריך בדבר המבהיל. ומ"ש שאין ברירה, הרי נוסף על הכתוב במכ"י ובחומתנו, שכל הנ"ל הוא מהג' עבירות הידועות ובמילא מוכרחים למסירת נפש, ולשיטתם למס"נ של שאר בני ישראל שבאה"ק ת"ו על ידי שאין הולכים לבחירות, ובמילא מוסיפים עוד כמה נציגים (דעפוטאטען) מהכופרים, והם מכריזים ע"ז בחו"ל וגם באה"ק ת"ו שזהו ראוי מוכחת על רוב דיעות באה"ק ת"ו, ואין לך חילול השם גדול מזה. ואם זהו מג' עבירות הנ"ל – הרי אין תירוץ שיוכלו לקחת בע"כ. ובפרט – הרי אפשר להשתמש בנרות ובנפט, וכן להשתמש במי מעיינות וכיו"ב. ומובן שאין הכוונה בשורות אלו לצער אותו, אלא להוכיח שבהנוגע לעניני הגוף של עצמו מעבירין על מדותיהם, ובמה שנוגע לעשירות אלפים או גם מאות אלפים של בני ישראל שיוכלו לקיים בנקל יותר מצות אלקינו בחיי יום יומים – הרי דוקא בזה משתמשים בקנאות שאינה במקומה כלל.

(ד) מ"ש שיש מקום לומר שמוכרחת מחאה מבחוץ וכו' ולא מחאה מבפנים, הנה אינו מובן כלל מהו הסתירה שבין שני הדברים, כיון שיש למחות מבחוץ ויש למחות מבפנים. וכמו שהי' בהפגנה בארצוה"ב שכמה חברים מאגודת ישראל השתתפו בה, בה בשעה שחברי מפלגה זו ישבו בכנסת.

(ה) מ"ש שרצו לעשות חזית מאגודה והמזרחי, ואנשי חב"ד באה"ק ת"ו היו מהסרסורים, הנה לא דייק בשמיעתו כ"כ – כי הסרסור בזה הי' גם כ"ק אדמו"ר שליט"א וכמו שאמר בפירוש. ומה שכת"ר מרעיש עולמות על זה, הנה עדיפא מזה הי' לו להקשות, כי הרי בעצמו כותב במכתבו אשר להעבירות

צריכים להצביע ובודאי ידוע גם לו שבכמה מקומות היתה חזית להעירי של אגודת ישראל עם מפלגות הרבה יותר שמאליות מהני"ל, ודי"ל.

(ו) במה שמונה במכתבו את כל הסוגים דבני ישראל שעמהם אין צריך להיות כל דין ודברים וכל מגע ומשא, ואין להשתדל ולעשות בעדם כו' וכו', הרי המענה על זה כבר אמורה במצות אהבת ישראל ע"י כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, ניט צו כת"ר גערעט — כי באמתית הדברים, שיטה זו אשר כל אלו שלקחו חלק בהבחירות ועאכו"כ כל אלו שהצביעו מפני כמה סיבות בעד מפלגת מזרחי, פועלי מזרחי ואפילו מפא"י אין להיות כל דו"ד עמהם, הרי כני"ל — ניט צו עם גערעט, שרשם מקליפת מדין הנלחמים על הוי"ו ר"ל, וכמבואר תוכנה בדרוש החלצו לרבנו הזקן וכו'. ולפלא על כת"ר — בפרט, שהרי שמא מילתא היא, ומתחיל בשם ישעי', וכידוע סיפור רז"ל כשרצה לנגוע בכבוד בני ישראל, אף שאחז ודורו כמה עו"ז היו ביניהם וגם בהיכל כו'. והנה כל הני"ל ה' בגדר השערה קודם הבחירות, אבל עתה, ובפרט בחדש אלול שבודאי כל אחד מישראל מתעורר לעשות דו"ח: החשבון ברור, שאם היתה חזית מאוחדת של אגודה ומזרחי, ואם היו הולכים להצביע כל מי שיש בידו להצביע בעד הרשימה החרדית הרי כל המבינים בזה מעידים שהיו נכנסים לכנסת עוד אנשים אחדים בתור ב"כ מפלגת אגודה והמזרחי, ובמילא היו חסדים במספר זה במפלגות השמאליות. והכל יכול הרי יכול לסבב שזה לא ישפיע לרעה על חקיקת הגזירות באה"ק ת"ו, אבל אם ה' מביאים בחשבון מרז"ל דאין סומכין על הנס, הרי כל מי שמנע עשירות ואפשר מאות מישראל מלהצביע בבחירות, על שכמו האחריות למה שבכנסת נמצאים ארבעה או יותר ב"כ מפלגות המורדים בה' ונפחת כמספר הזה מב"כ המפלגות דהאגודה ומזרחי. וצריך עיון גדול, ווער האט דאס די ברייטע פלייצעס לקבל על עצמו זו האחריות, ולא עוד אלא — שלהפוך הענין ולומר שדוקא זוהי יראת שמים טהורה וכו'.

... (ט) בנקודה העיקרית דמכתבו, הנה תמה אני עליו ביותר ובייותר, כי אנו אין לנו אלא הוראת הבעש"ט ותלמידיו, אשר ברור שמע ומסר אח"כ, בעליית נשמתו בראש השנה, אשר ביאת המשיח היינו נאולת השכינה ונאולת בני ישראל תלויות בהפצת המעינות (תורת החסידות) חוצה (מבואר בארוכה ובהסברה ענין זה — בשיחת שמחת תורה תר"ץ של כ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ, יעו"ש). והוא מוכרח ג"כ ע"פ מ"ש הרח"ו בהקדמתו לשער ההקדמות, איך שמעכבים את הגאולה ע"י העדר לימוד פנימיות התורה כו' וכו' ואיך אפשר לומר [. . .] מי שיש לו השפעה — ע"י השגחה העליונה — על כמה אלפים מישראל ולע"ע לא נשמע ממנו שום הוראה לכל אלו שילמדו פנימיות התורה

אדמו"ר שליט"א

שנט

אילנא דחיי, ובה בשעה שבהנוגע לשאר ענינים – חוזר כופל ומשלש אף שמגדר ספק וס"ס עכ"פ לא יצאו, ודוקא בדבר גדול זה שאמר מלכא משיחא, ואמר זה להבעש"ט בעליית נשמתו בהיכל המשיח ובדברים ברורים שאין כל מקום לספק, אין כל מלה בפיו, אף שנעלה מכל ספק וס"ס, שאם הי' מרעיש עולם אפילו חלק עשירי ומאה ממה שהרעישו באה"ק ת"ו בהנוגע להצבעה, הי' באותו יום ממש אלפים מישראל ואולי רבבות מישראל מתחילים לימוד פנימיות התורה, ובמילא מקרבים קץ הגאולה בדרך סלולה וברורה.

במחילת כת"ר על כל האמור לעיל, אבל על כאו"א מאתנו אמור מדבר שקר תרחק, ובכגון דא – שתיקה כהודאה לדבר שקר דמי. ומוכרח לאמר את האמת הגלוי וברור מבלי להתחשב כו'.

י' דא"ג במ"ש, וכהנ"ל, אודות כל אלו הסוגים שאין צריכה להיות שייכות עמהם, אין להגן עליהם כו', הנה תמוה, כי הרי בהזהר שציינתי במכתבי הקודם בהנוגע להנהגת משה רעיא מהימנא שהיא כדבעי, משא"כ אפילו הנהגת אברהם אבינו וכמבואר שם, הנה הדברים אמורים בהנוגע לעושי העגל, אשר ידוע סיפור רז"ל על הכתוב ויקומו לצחק שהיו אז כל שלש עבירות ג"ע ע"ז ש"ד, וידוע מרז"ל שהי' זה כשהמלך במסבו, ובכ"ז אם לא הי' אומר ח"ו משה רע"מ ואם אין מחני נא וכו' אזי וכו'.

יא) במ"ש אודות התיבה, חשמל – שלא להשתמש בה וכו'. הנה צע"ג היסוד על זה. ומה שמצינו לגמרא חגיגה (ועיין ג"כ בפירוש רש"י יחזקאל א, כז) הרי שם מדבר בהנוגע לענין לא בהנוגע להתיבה. ובפרט ע"פ המבואר בכ"מ בע"ח ובכלל בספרי הקבלה שזהו שייך לקליפת נוגה, ועיין בע"ח שער החשמל ובמאמר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נדפס בהוספה לתורה אור – הוצאת קה"ת.

בברכת כוח"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט

מזכיר

נ.ב.

בודאי בכתבו להנ"ל, יזכיר ג"כ ע"ד הכתבים דהרה"צ אלפנדרי ע"ה.

ג'תשמב

בי"ה, ג' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ מו"ה יונה שי

שלום וברכה!

... אויף אייער באמערקונג במה שכתב בעקדה שער פי בתחלתו: שלא
יתואר היכולת האלקי ... לקבץ בין ההפכים, מיר זאגען דאך "כל יכול"
זייט איר פאלקאם גערעכט.

די חוקרי ישראל וואס האלטן מיטן מיינונג פון בעל העקדה,
פארענטפערן אז **כל** מיינט אלץ וואס איז נאר מעגליך על פי שכל, און ווי
געבראכט בקיצור אין מקור חיים אפן ארט. — ומובן הדוחק שבפירוש זה.

אבער גדולי הראשונים, מקובלים און תורת החסידות האבען שוין לאנג
געפסקנט אז השי"ת יכולת איז **אומבאגרעניצט** — כל יכול כפשוטו. — זע
שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח, ספר החקירה להצמח צדק ע' סח. ד"ה וטהר
לבנו עזר"ת ועוד.

א ראי' מוכחת ווערט פון זיי געבראכט ממרז"ל (יומא כא, א) **מקום**
ארון **אינו** מן המדה, אף על פי וואס ער האט **געמוזט** זיין כציווי השי"ת
אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו וקומתו.

ג'תשמב

מו"ה יונה: דרעשער. אגרת נוספת אליו — לעיל ג'תרעו.

ג'תשמג

ב"ה, ד' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה שמואל יהודה שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ד מני"א עם המסוגר בו (התמונות וביאורם
מוחזרות לו בפ"ע, ונשלח בטוח).

בכלל בהנוגע לתמונות האותיות וכיו"ב, הרי זה ענין שמקבלים אותו
מפה אל פה ועל ידי ציורים, אבל קשה לבאר הפרטים בכתב. ולכן יחפש
באה"ק ת"ו מבין אנשי הבקאים בהנ"ל. ואפשר גם אלו שכותב אודותם יש
לסמוך עליהם — אם קבלו זה במסורה ממומחים וסופרים מובהקים.
שבדאי יכול לברר זה. ומהם יודע הפרטים.

מה שכותב אודות הסברא להביא מנהגי חב"ד מהקונטרסים כשידפיס
הספר בהוצאה לאור, הנה מוכרח שבכל מנהג ומנהג יורה המקור (הקונטרס
והחוברת ממנו נלקח) ושיהי' בהגחה מדוייקת ביותר.

מ"ש בענין תפילין דשמו"ר וראב"ד. הנה דעת השימושא רבא הוא
בשלשה, בהנוגע להתגין (ריב"ם שנייטוך) בהנוגע להשיעור אצבעים על
אצבעים, בהנחת הפרשיות מימין המניח. ומזה מובן שתפילין המדוייקים
בדוקא אפילו באחד הנ"ל יש לקרותם בשם תפילין דשמו"ר. אבל פשוט
בכמה מקומות דלשמו"ר צריך להיות מימין המניח וכדעת הראב"ד. עיין
שו"ת הרמ"ע מפאנו, מצת שימורים, עמק המלך, מעין החכמה להאריז"ל —
וכמו שהאריך בכל זה במשמרת שלום סי' ד' במהדורא בתרא יעוין שם. ושם
הביא ג"כ מהלשון בפע"ח שהחולקים רוצים להשען משם. ומביא שם ג"כ
התפארת שמואל שמזכיר במכתבו. וראה ג"כ בספר מאסף לכל המחנות ריש
סי' ל"ד סי"ק ג' וסי"ק ט'. אבל אין ראוי להנ"ל — (דלשמו"ר הוא מימין

ג'תשמג

חלקה נדפס בלקר"ש ח"ט ע' 258 וחלקה בחכ"ד ע' 375 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מו"ה שמואל יהודה שי: ויינפלד.
תמונות האותיות: ראה גם לעיל ח"י אגרת גירטו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תשמה.
תפילין דשמו"ר וראב"ד: ראה לעיל ח"ה אגרת א'שלח.

המניח) — מזה, שהרי אפשר לתייג ולעשות תפילין רש"י אצבעים על אצבעים ויצאו ג"כ לשמו"ר, וע"כ צ"ל דיש עוד חילוק בין רש"י, כי יש טעם ע"פ הסוד בהנחת תפילין דרש"י, ואכ"מ.

בהנוגע לחוליות הציצית, הנה ידוע מנהגנו לעשות ג' א' ואח"כ ב' ג' וכו' בכדי לצרף הב' להא' כמובן. ומה שהביא משער הכוונות וכו' — אינו מובן מהו ההוכחה מלשונם שאין לו שייכות לכל הנ"ל.

איני יודע אם יש מומחה לזה בירושת"ן, אבל בספר טעמי המנהגים דעד עתה לא הובא השייך לזה מספרי חב"ד, שלא היו מצויים אז במחנו וכדאי למלאות החסרון גדול זה עתה אם רק באפשרי, והרי הובטחנו אשר יפוצו המעינות חוצה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

מ. שניאורסאהן

להערתו בפ"י הבעש"ט (הובא בכש"ט ח"ב לד, ע"ד) בהיא אמרה סולת, דלרש"י היא אמרה **קמח** (ב"מ פז, א) — כבר ציין בסי' בעש"ט שמדובר בזה בסי' מאיר נתיבים ח"ב ובחי' בכו"ש שבספר תבו"ש.

ג'תשדמ

ב"ה, ד' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר בצלאל שי' שוי"ב

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מא' ראה, וגם לאחר קריאתו עדיין התמ"י במקומה עומדת, על הפסק הכי ארוך במכתבים. ובמה שכותב אודות לימודו בהשיבה, הנה פסק דין הוא שחזקה אפילו לתעמולה שאינה חוזרת ריקם שאכז"כ פעולה, וידוע ג"כ הפתגם טובה פעולה אחת מאלף אנחות, ובד"ת

בכש"ט: הוצ' קה"ת, סא, ב.

ג'תשדמ

מוה"ר בצלאל: ווילשנסקי. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תרג, ובהנמך בהערות שם.

הרי מכלל הן אתה שומע, וכיון שאין רואים פירות הרי בודאי שאין פעולה, והרי עתה הן הימים שצריך לדבר רק על צד הטוב והפעולות לטוב של כאו"א ולא על המיעוט בהם וכו', ויה"ר שסוכ"ס הנה גם אנ"ש דאוסטרליא ידונו עוד הפעם על מה שכתבתי בכמה מכתבים, שאם היו מוסיפים בפעולה במוסד כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל היתה מלאכתם מתברכת וגם בעניני פרנסה כפשוטה, וידוע הפתגם המובא בדא"ח אז א קאפ קען מען ניט ארויפשטעלען, על כן עליהם בעצמם לבוא לידי החלטה לדון עוה"פ בהנ"ל, ויה"ר שיבואו לידי החלטה בהתאם להמצב האמיתי בזה שאז יהיו החלטות טובות. וחבל על זמן שעבר עד עתה וכקושית רבנו הזקן בתניא סוף פרק מ' על מי שעומד בנהר וצועק מים לשתות שאינו מובן ולמה לו לצעוק הוי, והרי גם כאו"א מהם עומד בענין שימשיך פרנסה מלמעלה והוא העסק בהפצת המעיןות בכלל ובהחזקת והרחבת המוסד בפרט וצועקין לפרנסה דוקא בארחות עקלקלות ...

בברכה ופ"ש כל אנ"ש ולכוח"ט.

עתה נתקבל מכתבו מג' שופטים. ובמענה עליו: כוונתי במכתבי שכאו"א יוסיף על פעולותיו שע"ע בעניני אהלי"י, ויש מקום וגם יכולת להוספה. לחיזוק הדבר — טוב שתה"י החלטת כאו"א ע"ד ההוספה במעמד הרבים, וכמובן גם מד"ה החלצו ...

ההתועדויות שלו עם התי' — מביאים תועלת רבה והלואי היו לעתים תכופות יותר ...

מה שכתבתי: לעיל ג'חרטו.

הפתגם המובא בדא"ח: ראה תורת שמואל תרל"ד ע' שיד, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשמה

בי"ה, די אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ כו' הרב מו"ה חיים שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאדר"ח אלול.

א) בהנוגע לתמונת האותיות אשר בסת"ם שבנוהג חב"ד, הנה כמה שינוים ישנם ממה שכתב רבנו חזקן בשו"ע שלו, וכמדובר בכמה מקומות בטעם השינוי שבין פסקי רבנו בשולחנו הטהור והפסקים שלו בסידורו ובמה שהנהיג בהנוגע לפועל, ועיין ג"כ שער הכולל בתחלתו, קונטרס פסקי הסידור להרב נאה ועוד, ובהשייך לתפילין ביחוד ידוע הכתוב בבית רבי פרק יו"ד אשר התפילין תיקן רבנו חזקן עפ"י קבלת הראשונים וקבלת האריז"ל בכתבתם תיקונם והנחתם עי"ש, והן הדברים הנלמדים מפה אל פה מסופר לסופר וקשה לבארם ככל הצורך בכתב, ואין הכתב משמש אלא בתור עזר להנאמר בעל פה, ולכן בשאלה כהני"ל וכיו"ב יתדבר עם סופר סת"ם כמנהג חב"ד, ויבאר הפרטים.

ב) במ"ש אודות שיעור אצבעים על אצבעים בהנוגע לתפילין, הנה כמה מהאחרונים בשו"ע או"ח סי' ל"ב סעיף מ"א מפרשים שהכוונה בזה לתתורא, אבל בפרי מגדים שם מפרש לדעת רש"י הכוונה על הבתים וכן משמע ג"כ מלשון הרא"ש, ומובא בטור שהכוונה על הבתים, וכמו שהעיר ג"כ ע"ז באות חיים שם ס"ק יט"כ. ולכן המהדרים עושים מדת הבתים אצבעים על אצבעים.

בברכת כוח"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תשמה

מורה חיים: סאשיטסקי.

לתמונת האותיות: ראה גם לעיל אגרת ג'תשמג, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשמו

בי"ה, ו' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

לכל הנאספים במלוה מלכה מוצש"ק פרשת תצא
במאנסעי, ובראשם הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה
משה פנחס שי הכהן
והו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר גרשון שי
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

איך בין געווען צופרידען צו דערוויסען זיך וועגען אייער צוזאמענקומען
צו דער סעודה דדוד מלכא משיחא, וואס זיכער וועט מען ריידען בדברי
תורה, וועט דאס זיין א סעודת מצוה, און עס איז דאך באוואוסט דער ווארט
פון רבנו הזקן, דאס וואס עס קאן אויפטאן א חסידישער פארבריינגען קען
מלאך מיכאל ניט אויפטאן (זעה באריכות קובץ אמירת תהלים).

באגרינדעט אויף דעם באוואוסטען ווארט, אז די סדרה פון דער וואך
איז פארבונדען מיט די פערשידענע פאסירונגען פון דער וואך, און מען קען
אויך ארויסבאקומען פון דער סדרה, אנווייזונגען אין דעם טאג טעגליכען
לעבען — הנה דעם מוצש"ק פאנגט זיך אן די סדרה והי' כי תבא אל הארץ,
וואו עס ווערט דערציילט די מצוה פון בכורים בריינגען, וועלכע באדארפן
זיין פון די בעסטע פרוכט, וואס עס האט ארויסגעגעבען ארצנו הקדושה
תבנה ותכונן במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו, ווען זי איז געווען א ארץ
זבת חלב ודבש, און פון די ערשט פרוכט-צייטיגע פירות, בעפאר מען האט
פאר זיך גענומען וואס פון די פרוכט, און מען האט דאס געבראכט אין בית
המקדש, צו באדאנקען השם יתברך פאר דער ברכה וואס ער ברוך הוא האט
אריינגעגעבן אין די פרוכט פון דער ערד. און די בכורים זיינען ניט געווען ווי
אנדערע קרבנות, צו פארברענען אויפן מזבח, נאר צו אוועקגעבן זיי דעם כהן.

ג'תשמו

נדפסה בקובץ ליובאוויטש שנה ד' חוב' ב' ע' 94, ומהדורה מעובדת ומוגה — בלקו"ש ח"ב
ע' 391.
מו"ה משה פנחס: כנראה כץ. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'ח, ובהנסמן בהערות שם.
דער ווארט: ראה גם לעיל אגרת ג'חקז, ובהנסמן בהערות שם.

פון דעם לערנען מיר ארויס, אין די ביידע קצוות: אז די תבואה ופירות הארץ, וועלכע וואקסן אויס נאך דעם ווי מען האט געאקערט און געזייט און געשניטן, און אויך די אנדערע מלאכות וועלכע זיינען פארבונדן מיט דאס וואקסן פון פירות הארץ, האט מען די ערשטע בעסטע פון זיי, ניט גענומען פאר זיך, נאר געמאכט פון דעם — קדושה, מיט דעם אוועקגעבן דאס צום כהן. וואס געוויס צייטנווייז ערוועקט זיך א טענה, אז נאך דער גאנצער הארעוואניע און מי וואס מען האט אריינגעלייגט אין דעם, איז אויב אפילו מען דארף אוועקנעמען א טייל פון זיך און אוועקגעבן אויף הייליקע צוועקן, איז פארוואס דארף דאס זיין דוקא פון די בעסטע און שענסטע? אבער ווען מען טראכט זיך אריין אין דעם — קומט מען צו דעם פארשטאנד, אז די טענה קען זיין נאר, ווען עס פעלט די אמונה אז די פרי האדמה — **נתת לי ה'**, און אז נאר כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה. ובמילא נאכן אריינטראכטן — זעט מען אז דאס איז היפך פון אמונה פשוטה, וואס די אמונה פשוטה איז פאראן ביי אלע אידן אן אויסנאם, מען דארף נאר זי ארויסברענגען אז זי זאל אויך ווירקן אין דעם טאג-טעגלעכן לעבן.

די צווייטע זאך ארויס לערנען פון דער זעלבער מצוה, איז וואס די פירות ווערן ניט פארברענט אויפן מזבח אין בית המקדש, נאר זיי ווערן אוועקגעגעבן צום כהן, וועלכער דארף זיי נוצן — ווי דער דין פון בכורים, וואס דאס באווייזט אז אפילו דער טעם-דיקער געשמאק אין גשמיות, אויב מען פארבערייטערט זיך צו ווי געהעריק און מען הייליקט זיך, — קען מען דאס אויסניצן אין קדושה (דורך דעם בית המקדש און כהן), און דינען השם יתברך דורך עסן די פירות, אט אזוי ווי מען דינט השי"ת מיט אנדערע קרבנות דורכן פארברענען זיי אין בית המקדש, ווי א קרבן עולה און ענלעכעס.

און דאס איז איינע פון די יסודות תורת החסידות, אז מען דארף דינען און מען קען דינען השם יתברך, ניט נאר בעת דאוונען און לערנען תורה, נאר אויך מיטן עסן און בשעת'ן עסן, מיט טאן עסק — ביזנעס — און בשעת דעם עסק. עס איז נאר, זעלבסטפארשטענדלעך, אז דער אנדער פאל פון דינען השם יתברך פאדערט א טיפע צוגרייטונג צו דעם, אבער דער שכר פון דעם איז גרעסער.

און אין דעם זין, איז די מצוה פון בכורים דא — אפילו בזמן הגלות און אפילו בחוץ לארץ, און אויך אין א פשוט'ן וואכעדיקן טאג פון וואך, אז ווען מען זאגט פון טיפן הארצן אויף אלעס וואס מען האט, אז דאס איז **נתת**

לי ה', ווערט דאס געהייליקט, ביז אז דאס ניצן דאס — קען זיין אן עבודה, עבודת השם יתברך.

ביי דער מצוה פון בכורים כפשוטה, ווען דאס איז געווען בבית המקדש, איז דאך דערנאך געווען די ברכה אז לשנה הבאה זאל ער נאכאמאל מקיים זיין די מצוה בשמחה, אזוי אויך היינט, דאס באנוצן און אויסניצן די נכסים — אייגנטום — וואס השם יתברך גיט, ווי השם יתברך פארלאנגט, ברענגט די ברכה פון השם יתברך, אז אויך לשנה הבאה זאל מען דאס קענען מקיים זיין און אין א פיל גרעסערער מאס, און מיט נאך מער צופרידנקייט און שמחה.

בברכה צו נתעורר ווערן מיט גוטע החלטות און מקיים זיין דערנאך בימים הבאים עלינו ועל כל ישראל לטובה, ובברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

ג'תשמז

ב"ה, ו' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יחיאל מיכל יהודה ליב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאדר"ח אלול, ומחכים להמשך בבשו"ט אשר בו, ובמ"ש בהנוגע לימי עיון, הנה אם מתאימים הענינים לתנאי אה"ק ת"ו אפשר יש להשתדל לסדרם בימי חוהמ"ס זמן שמחתנו.

נהניתי ממ"ש אודות לימוד דא"ח בירחי כלה ובודאי מנצלים איזה רגעים לדבר אין דעם ארום פון חסידות, והעיקר בהנוגע ללימוד תורתה והליכה בהדרכותי ובהנהגותי בהימים שלאחר כך, כי הרי סו"ס זהו העיקר.

ג'תשמז

חלקה נדפס בלקו"ש חכ"ג ע' 517 וחלקה בחכ"ד ע' 469 והושלמה ע"פ העתקה.
מו"ה יחיאל מיכל יהודה ליב שי: זלמנוב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תשיב, ובהנסמן בהערות שם.

לפלא שאינו מזכיר ע"ד פעולות נרחבות דצעירי אגו"ח ומקצר ג"כ בהנוגע לפעולות נשי חב"ד, והלואי שלא יהי' זה אלא השמטה בכתובה ולא ח"ו מגרעות בהפועל, והשי"ת יצליחו לבשר טוב גם בזה.

נתקבל מחנים חוברת גליון כב"כד ומבהיל המכתב הראשון במענה לריקודי תערובות, והאומנם לא היתה כל תגובה על מכתב זה, וכדאי הי' להעתיק הקטעים מספר יערות דבש וכו' כצורתו בהוראת המקור והדף, ולבקש את העורך להדפיס בצירוף שאלה פשוטה איך לאחרי דברים ברורים כאלו מגדולי האחרונים שנתקבלו לפוסקים בתוככי כל בני ישראל, יש עדיין מפקפקים ורוצים לאמר אחרת אם אפילו לא היו יודעים מתוצאות בפועל מריקוד תערובות הידועות לכל וכו'.

בברכת כוח"ט ולבשו"ט בכל הנ"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תשמח

ב"ה, ו' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

... מה שכותב אשר יש קישורים במנין במקום שם דר וכו'. הנה מצב זה דורש שימשיך דירתו במקום זה וישתדל בכל יכולתו בהחזקת עניני יהדות והפצתה, אשר כאדם הנמצא על אתר קל יותר לעשות בזה הן בגלוי ועוד יותר מן הצד, ובפרט שזכה להיות מתלמידי תומכי תמימים אשר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע הניח עליהם שם התואר נרות להאיר דוקא, ובודאי

(*) עתה נתקבלו מחנים כה (וכו) וראיתי שם מכ' הר"י לחובר.

מכ' הר"י לחובר: "עוד על רקודים מעורבים", שמוכיח מכמה מקורות את האיסור שבדבר.

ג'תשמח

מו"ה דוד: שלומוביץ.

ימצא לו עוזרים מבין הנמצאים במקום זה, אבל גם אם ח"ו לא, אין זה ממעט אחריותו וגם זכותו, אלא אדרבה עוד מוסיף בזה, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט ע"פ פסק ב"י של מעלה, אשר בגלל המסירות נפש (של רבנו הזקן) הנה בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תה"י יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה (נדפס בספר קיצורים והערות לתניא דף קכ"ב בסופו).

לפלא שאין מזכיר ע"ד שיעוריו בלימוד תורת הנגלה ובתורת החסידות נוסף על שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, ובדאי ימלא בהזדמנות הבאה וכל המפרט בכגון דא הרי זה משובח.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

ג'תשמט

[ז' אלול תשט"ו]

במענה על מכתבו משילהי מנ"א, בו מתאר את מהות ואיכות התלמידים ד... ובדאי כשיקרא (העתקת) מכתבו עוד הפעם, הנה יבוא להמסקנא המידית הראשונה והכי פשוטה, אשר מתפקיד ההנחלה והמורים בפרט להגביה את הסוג השלישי לאיכות סוג השני ושניהם גם יחד לאיכות סוג הראשון. ועצם מציאות תלמידים באיכות סוג הראשון – יקל עליהם עבודה זו, ואין הדבר תלוי אלא ברצונם. וכבר ידוע אשר מסייע בזה גם כן, מה שמפרידים החברותא של תלמידים גרועים ביותר. ובמכש"כ וק"ו מהמסופר בטעם שאסר יוסף את שמעון. ומזה מובן ג"כ התרופה למה שכותב שמסוג השלישי אין להם חוש בעניני חסידות כו' וכו' – ששהותם ב... והשתדלות עמהם בכיוון זה בודאי ישפיע עליהם לטוב. ויה"ר שיהי בקרוב ממש.

ובמ"ש אודות תנאי האש"ל וכו' שאפשר גם זה משפיע על המגרעות

פסק ב"ד: ראה גם לעיל אגרת ג'תכט, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשמט

נדפסה בלקו"ש חכ"ב ע' 407.

באיכות התלמידים, הנה יכתוב בזה הצעה מפורטת לשיפור המצב, ואפשר – כפי היכולת – תביא לשינויים ממשים. ומובן מבלי שידוע שממנו נודע המצב.

מה שמסיים במכתבו, אשר הוראה במקומות הרחוקים מן הישוב כו' פוטרת שירות – ומסופק אם עליו לעשות זאת, אינו כותב פרטים בזה. ובכל אופן הנה טוב בשבילו, הן בגשמיות והן ברוחניות – שינצל זה שההשגחה העליונה הביאתו ל... שדוקא הוא יעמידו על הגובה הראוי, עכ"פ בגובה האפשרי. ואינו מובן – אם יעתיק למקום אחר מה יוכל לעשות בזה, שהוא הוא חלקו היפה. ויה"ר אשר... ושמח יהי בחלקו הכי נעלה האמור, ויעבוד בזה מתוך שמחה אמיתית, הפורצת גדרי הגוף החומרי ומזכך את גוף הגשמי, שעייז גדלה ההצלחה ביותר וביותר.

ג'תשנ

ב"ה, ז' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... ועל של עתה ועיקר באתי, כי בודאי זוכרים הם תוכן מכתבם ע"ד החופש – אשר אי אפשר יהי לעכב התלמידים בשילחי אלול ועשיית וכו' בהשיבה אם לא יתנו להם חופש בזמן הקיץ, ועל יסוד השערה וקס"ד זו, הנה נתנו חופש למאות תלמידים לכמה זמן, אשר בודאי חסר הי בלימודם תורה (והלואי שלא הי חסרון גם בקיום המצות). וכמו שנתנו החופש בלבב שלם – הרי בטח יכירו בהמוטל עליהם לקיים החלק השני בהנוגע להסדרים בשילחי אלול ועשיית וכו'.

בברכה לבשורות טובות ומפורטות בכל האמור לעיל ולכתיבה ולחתימה טובה.

מ. שניאורסאהן

ג'תשנ

נדפסה בלק"ש ח"ט ע' 499.

ע"ד החופש: ראה לעיל אגרת ג'תקכא.

לעכב התלמידים בשילחי אלול ועשיית: ראה לעיל ג'תרפ, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשנא

בי"ה, ז' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... אזכיר עכ"פ עוה"פ הנקודה עלי הזכרתי בכמה ממכתבי לכמה מאנ"ש והמוסדות, אשר במציאות אין קיום כלל להקס"ד שמוסד אחד יתקיים על חשבון הירוס השני, ואשר קיום מוסד חב"ד אין תלוי כלל וכלל במצב הכללי של עניני חב"ד באה"ק ת"ו, ובמילא אין זה נוגע כלל, עאכו"כ שאין כדאית איזה טרחה של אנשי המוסד בשביל הרמת קרן חב"ד בכללות באה"ק ת"ו.

ומלבד שאין קיום לסברא זו מפני רוחניות הענינים, הנה גם כפשוטו המתבונן עתה במה שיהי למחר ולמחרתים ורוצה להביא בחשבון גם הנעשה מחוץ לדי אמות שלו המצומצמות, מבין, אשר שיטה הני"ל לא רק שמזקת היא בכלל אלא שלראש ולראשונה מזקת מוסד זה שהנהלתו אוהזת בשיטה זו, ומזה מובן אשר אם הנהלת מוסד ... מביאה בחשבון רק הרווחים של הישיבה המצומצמה ורואים רק הרווחים המידיים, הנה יש להתפלל ולהאריך בתפלה זו שיתארך הזמן עד שיבואו תוצאות האמורות לעיל ח"ו ובמילא כולי האי ואולי יחזרו בהם ובשיטתם בנתיים ...

בברכה לבשורות טובות ומפורטות בכל האמור לעיל ולכתיבה וחתימה טובה.

ג'תשנב

[ח' אלול, תשט"ו]

... מבהיל במאד מה ... לא המשיכו בלימוד עכ"פ שבוע ושבוע לאחר זמן הרשמי, כיון שזחו עיקרון ופרינציפ — נוסף על ענין הבל של תשב"ר. והטעמים שכותב מובן שאינם מספיקים, כיון שבקל אפשר הי' לתקן

ג'תשנב

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 351.
לא המשיכו ... לאחר זמן הרשמי: ראה לעיל אגרת ג'תשיז.

המניעות שמזכיר, ויה"ר שבזמן לימודים הבא ימלאו את החסר בנוגע לעבר ויוסיפו, וכפסק רז"ל מעלין בקדש וכל המוסיף מוסיפין לו . . .

ג'תשנב

[ח' אלול, תשט"ו]

. . . דאס וואס דו שרייבסט, אז איינע א פרוי האט געשריבען אהער און מען האט איר געענטפערט צו בודק זיין די תפילין און די מזוזות ביי זיי אין הויז, און זי זאגט אז זיי זיינען כשריע, ווייס איך ניט וועמען זי האט געגעבן בודק צו זיין, און צי האט מען בודק געווען ווי געהעריג, אבער דו קענסט איר זאגען – אז עפעס שטימט דא ניט, און עפעס איז ניט אין ארדענונג, און דערפאר, פארשטייט מען ניט, וואס זי זאגט אז אלעס איז געווען אין ארדענונג . . .

ג'תשנב

בי"ה, ח' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

זה מזמן שהגיעו אלי ידיעות ע"ד מה שקרה בינו ובין . . . ש"י, וכפי ששמעתי הנה בקשו אצלו מחילה וסליחה, וכנראה אשר לא נענה להם.

והנה אם כנה שמועה זו הרי בודאי למותר לעוררו על דין תורתנו תורת חיים, בהנוגע לאיש הנעלב כשמבקש אצלו מחילה על העלבון, ועאכו"כ המובא בזה בכ"מ בתורת החסידות, ועאכו"כ כשנמצאים אנו בימי חדש אלול שהוא חדש חשבון הנפש של כל השנה שעברה, אשר כשעושים חשבון מההנהגה במחזור"ם שלו במשך החדשים שעברו, ובכל זה מבקש מממה"מ הקב"ה שימחול ויסלח ויכפר על כל זה ולא ישאר ח"ו שום רשע ולא עוד אלא שבלשון אגרת התשובה לרבנו הזקן רפ"ב יתרצה לו לראות פני המלך

ג'תשנב

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 443.

שעג

אדמו"ר שליט"א

כו', שמובן מעצמו פעולת הבקשה כשמתנהג באופן הפכי לגמרי, ובהנוגע לעלבון מבשר ודם מאדם כערכו כו' וכו' ואין להאריך בדבר הפשוט ומובן, ועיין ג"כ אגה"ק לרבנו הזקן סי' כ"ה. ואפשר שהשמועה הנ"ל אינה נכונה, ואחכה לבשו"ט בחזור בכל אופן.

בברכת כתיבה וחתימה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תשנה

ב"ה, י' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אלכסנדר סענדר שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משילחי מני"א, וכן הפ"ש שהגיעני על ידי הרה"ג כו'
שטענציל שי'.

מה ששואל פירוש מה שכתבתי אודות הפעולות בהסביבה, ידוע פתגם
כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע בכגון דא, שהוא "עם כל
הפירושים". ובודאי, כשיתבונן – ימצא עוד אופני פעולה נוסף על אלו
שכותבם, וגם להם כיוונתי. וקצרה היריעה מלפרט את כל האפשר להעשות,
ובפרט בדורנו זה – שהנה זה עומד אחר כתלנו, ורואים בחוש שנותנים
הצלחה בלתי משוערה, אף שרואים ג"כ גודל ההעלם וההסתר בהעדר
הפעולה ואי הניצול של ההצלחה והאפשריות הניתנה באתערדלי"ע...

במ"ש אשר על אנו"ש והתמימים להתאגד באגודת אחים כו' הנה אף
שלמותו להאריך בגודל הדבר, וכבר צעקו על זה קדמאי, ומה לנו יותר
ממאמרי החלצו – מתחיל מרבנו הזקן עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר – ואין

ג'תשנה

חלקה נדפס בלקו"ש חכ"ג ע' 451 וחלקה בע' 457 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מורה אלכסנדר סענדר: יודאסין.

צריכים להעדפה מדילי, אבל פשוט ג"כ, שכל המקשר הפעולות העומדים על סדר היום-יומי בהגשמת אגוד זה, הרי אין זה אלא לועג לרש, אם לא גרוע מזה, היינו רצון לבטל אפשרויות הפעולות מעיקרם, כיון שהבאת אגו"ח כזו בפועל, הלואי שתבוא לאחר עדן ועדנים.

כבקשתו אזכיר את כל אלו שכותב אודותם על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע להמצטרך להם כפי כתבו. והשי"ת יזכה ויצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל ולהכתב ולהחתם לשנה טובה ומתוקה.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג'תשנו

ב"ה, י' אלול, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

לכבוד המשתתפים בוועידה הארצית הלי"ג
של הסתדרות צעירי אגודת ישראל באמריקה
ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

במענה על הודעתם ע"ד הוועידה הארצית שתתקיים בימים ט"ו-ח"י
אלול.

יהי רצון שתהיי הוועידה ועד של יראת שמים חכמה ומעשה גדול, אשר יביא כינוסם תוצאות טובות בפועל ממש בהחזקת היהדות האמתית והפצתה בחיי היום-יום בכל המקומות אשר השפעתם מגעת.

ההכרה בהעזובה המבהילה בשטח הפעולה לשיפור חיים הדתיים של הדור הצעיר בטח תביא אותם לידי הכרת המסקנא מזה, אשר ההשגחה העליונה הטילה על כל אחד ואחד מהם התפקיד הקדוש והכי אחראי להשתדל בכל כוחותיו ויותר לשפר מצב זה. ומובן אשר ביחד עם החובה והזכות שההשגחה מעמיסה על כל אחד ואחד ניתנים ג"כ הכוחות שיוכל למלאות תפקידו במילואו, וכמרז"ל אינו מבקש אלא לפי כחן. וכוח צעירים יפה הוא כיון שמלאים מרץ והתלהבות, ובלבד שינצלו אותו במילואו

שעה

אדמו"ר שליט"א

במלחמות הוי' לחיזוק בדק היהדות על ידי שלילת הפשרה ועל אחת כמה וכמה שלילת השיתוף של איזה ענין שיהי' עם שם שמים התורה והמצוה, אשר אורייתא וקוב"ה כולא חד.

וגמר וכותרת כינוסם אשר ביום הבהיר דח"י אלול הוא, יום הולדת את הבעל שם טוב ויום הולדת את רבנו הזקן (בעל התניא והשו"ע), אשר הורונו דרך סלולה באהבת השם אהבת התורה ואהבת ישראל ואיך שכולי חד הם, והאירו לבותם ועיניהם של ישראל לדורי דורות, הנה יהי רצון אשר יגרום היום ויביא ברכה והצלחה בכינוס זה להחליט ולהביא ההחלטות הטובות בפועל.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

ג'תשנז

ב"ה, יו"ד אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

על ידי הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר בן ציון שי' שם טוב שד"ר, קבלתי ידיעה בהנוגע למצב בריאותו, ותקותי חזקה אשר הכל הי' בסדר ובהצלחה ויבשרני טוב בזה. ובודאי למותר לעוררו על מרז"ל אשר כל הזהיר ביין של קידוש^י וביין של הבדלה^י הרי זה מוסיף במאור עיניו.

ובימי חדש אלול חדש החשבון של כל השנה, יש לומר בזה גם על דרך הרמז והמוסר, אשר כל הזהיר ביין (נכנס יין השכל וההבנה – יצא ונגלה סוד האדם והבריאה) של קידוש (במה שעליו לקדש בחייו ובחלקו בעולם על ידי עשה טוב (מצות עשה)) ובהבדלה (במה שעליו להפרד ולהבדל מזה על ידי סור מרע (מצות לא תעשה)) הרי זה מוסיף במאור עיניו של אדם, אשר יראה

(*) שבת קיג, ב וברש"י שם.

(**) ראה פדרי"א פ"ך ובפי' הרד"ל שם. – עיון תפלה בסי' השלם.

ג'תשנז

כל הזהיר: ראה גם לעיל אגרת ג'תרפח, ובהנסמן בהערות שם.

את האמת בכל סביבתו ובקרבו פנימה אמת הוי' לעולם, וכלשון הרמב"ם (תחלת יסודי התורה) הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמיתו (ומקודם לזה) וכל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו.

בברכה לרפואה קרובה ולבשורות טובות ולכתיבה וחתימה טובה.

ובהבדלה הוא ע"י השירים, כיון דעד עת קץ שאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ – הוא רק שמעכבים את הפורעניות, כלשון הפדר"א, ולא שמבטלין כליל מכל הארץ, שזוהי פעולת מצוה עצמה. ואכמ"ל.

ג'תשנח

ב"ה, י"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הרביעי, בו מפרט הסברות השונות בענין קביעת מקום דירתם לאחר החתונה, בשעה טובה ומוצלחת, ושואל חוות דעתי בזה.

ולדעתי הנה לראשונה יש להביא בחשבון ההתיישבות בכפר חב"ד, כיון שתקותי חזקה שעומד הוא בראשית התפתחותו, ואשרי חלקו של כל אחד ואחת שישתתפו בהתפתחות זו ככל אפשריותם. ואם מאיזה טעם שיהי' או הטעמים שכותב במכתבו אין זה בא בחשבון לדעתם, הרי אז יש להתיישב בסמיכות מקום למקום עבודתו בקדש מלאכת שמים, היינו סמיכות מקום ל... מבלי שיצטרך לאבד זמן על נסיעות ברצוא ושוב, נוסף על מה שנוגע להבריאות ולרבות המחשבות. ובפרט שיש מקום לומר שגם לב"ג תחי' ימצא שם כר נרחב לניצול כשרונותי שכותב אודותם.

ועוד באתי להוסיף, אשר כנראה ממכתבו הנה העריך תכנית רחבה בהנוגע להסידורים – שלדעתו צריכים להיות קודם החתונה. ואף שאיני יודע המחירים באה"ק ת"ו בפרטיות, אבל כנראה מהקוים כללים שמזכיר, שיעלה בסכומים גדולים ביותר – שמסופקני אם ישנם בידו, ואפילו אם יהיו בידו כל הסכומים ספק אם כדאי להשקיעם בדמי מפתח וברהיטים. ומשיטא, אשר לא יופי החיצוני של הרהיטים ולא אפילו החיצוניות של כותלי הבית הגשמי – הם יסודות המוכרחים לבנין בית בישראל. ואין להאריך בדבר הפשוט, ובפרט למי שזכה והוא תלמיד ישיבה חסידותית ישיבת תומכי

שעז אדמו"ר שליט"א

תמימים. והשי"ת ינחהו באופן הטוב לפניו ולפני ב"ג – שיחיו – בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה לבשר טוב בטוב האמיתי בכל האמור לעיל ולכתיבה ולחתימה טובה.

מ. שניאורסאהן

ג'תשנ"ט

ב"ה, י"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משילחי מנ"א, בו כותב אודות בנו . . . שי' סידרי לימודו וכו' ומסיים בשאלה שקמה מתוך שנוהר הוא כדרישת תורתנו הק' תורת חיים בענין דכיסוי הראש.

הנה אשרי חלקו וחלק זוגתו שיחיו אשר גדלו וחינכו את בנם שי' בדרך זו שהוא הדרך המביא לאושר בגשמיות וברוחניות גם יחד, ומזה מובן גם כן היחס שלהם להענין שיש לחזק את בנם ולעודדו בענין האמור לעיל ובהדומים לו, ובפרט בחביא בחשבון שאצל הנוער הנה כל הפרטים בדיני ישראל מצטרפים לבנין אחד ושלב, וכשמי שהוא מזעזע ומחליש חלק אחד מבין זה איזה חלק שיהי' הרי בדרך ממילא מביא הוא חולשה וזעזוע בכל הבנין בכללותו כמובן, ובפרט בענין זה שכיסוי הראש מונע את בנם שי' מהשיתוף בהתחרות של שני בתי"ס במשחק כדור רגל, הנה לדעתי יש לפרש את זה כרמז מלמע' שרוצים לשמרו מאיזה תקלה ח"ו שתבוא במשך הזמן במשחק והתחרות זו שבין בתי הספר.

אם ככתבו כן הוא אשר אי השתתפות בהתחרות עושה רושם בלתי רצוי על בנם שי' הרי כדאי הוא שמבית הספר בו לומד עתה יעבור לבית ספר אחר ואם ישנו – בית ספר חרדי יותר, ומובן שאין הכרח לבאר לבנם הסיבה הנ"ל, ואז בודאי במשך זמן לא ארוך ישתכח מלבו כל הבעיא.

בהזדמנות זו הנני להביע גודל הקורת רוח שגורמים הידיעות

ג'תשנ"ט

כיסוי הראש: ראה לעיל אגרת ג'תשי"ב.

מפעולותיו הטובות להחזקת והתפתחות ישיבת . . . ומובטחני אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר שמו נקרא עליי, בודאי מעורר רחמים רבים עליו ועל כל ב"ב שיחיו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכת כתיבה וחתימה טובה ולבשורות טובות בכל האמור לעיל.

ג'תשס

ב"ה, י"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מדי' אלול, בו כותב אשר מעת שהוסיף באותם השיעורים שכתבתי אודותם, מרגיש הטבה אבל אינו מסתפק בזה ואינו מרוצה כלל כי רוצה להיות איש אחר לגמרי כו' וכו'.

והנה כבר מלתו אמורה בספר תניא קדישא פרק כ"ז ואילך, והרי הדברים שם אמורים בהנוגע לבינונים, ובמדריגת בינוני כפי ביאור תורת החסידות בזה, ואשר עליהם אומר רבנו הזקן (בעל התניא – פוסק בנסתר דתורה – והשו"ע – פוסק בנגלה דתורה) – אל יפול לב אדם עליו וכו'. נח"ר לפניו ית' למעלה, ע"י עבודה המבוארת שם, יעו"ש, אשר בלשון הרב יהי' בשמחה רבה כו' עיי"ש. ובכלל הרי תפקיד האדם כמאמר המשנה אני נבראתי לשמש את קוני, ומאי נפק"מ איזה שימוש ניתן ממה"מ הקב"ה כיון שעבודה הכי גדולה עליי נאמר אם צדקת מה תתן לו, ולאידך גיסא, הרי בעבודה הכי פשוטה ונמוכה גם היא נקראת מצוה לשון צוותא וחיבור שעל ידה מתחברים עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, וחבל על הזמן שמבלה בחיפוש תכלית בה בשעה שהי' יכול לנצלו על השפעה על הזולת מתוך שמחה, אשר בזולת נכלל ג"כ הגוף ונה"ב של האדם עצמו, וכשעושים זה מתוך שמחה הרי ההצלחה גדולה ורואים גם בעיני בשר. ויהי"ר שישפיע גם על חבריו בכיוון זה שעל ידי זה יתגדל הסיוע משמיא בעבודת עצמו.

במ"ש בענין התבוננות לפני התפלה וכו' הנה קשה לבאר העניינים בכתב וישתדל להתדבר עם זקני אני"ש משפיעי דא"ח אשר באה"ק ת"ו והם ייעצוהו.

בברכה לקיום הציווי הכולל והתמידי עבדו את ה' בשמחה ולכתיבה וחתימה טובה.

ג'תשסא

בי"ה, י"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

ברכה ושלום!

איך בין געווען צופרידען צו באקומען אייער בריף פון ח' אלול אז איר פילט פיל בעסער ויהי רצון אז עס זאל זיין אין גאנצען גוט, און ניט נאר דער דאקטאר זאל האלטען אזוי נאר אויך איר אליין זאלט פילען אזוי. זעבלסט פארשטענדליך אז מען דארף נעמען די וויטאמינען און אויב דער ד"ר גיט אויך א סדר אין עסען און טרינקען דארפמען דאס אויספאלגען, ווארום א גוף פון א אידען איז דאס א הייליקייט און אז די תורה זאגט ורפא ירפא, איז ער דער ד"ר א שליח פון דער תורה אין דעם.

דאס וואס איר שרייבט וועגען תעניתים, האב איך ניט געהערט פון אזא דרך (נאר אין אויסנאמס פאלען). [זעלבסט פארשטענדליך אויסער די תעניתים וועלכע זיינען על פי שולחן ערוך און אויך אז דער דאקטאר זאגט אז עס איז ניטא קיין סכנה]. און עס איז בעסער צו אויסבייטען דעם תענית, מיט אפזאגען זיך פון אנדערע זאכען וואס עס ווילט זיך, ווי ריידן דברים בטלים ומכל שכן לשון הרע און ענליכעס, וואס דאס מאטערט אויס דעם יצר הרע מער ווי א תענית און עס רירט ניט אן אין געזונט פון מענשן, במילא האט מען מער כח אויף צו טאן מצות און צדקה וחסד בפרט, און השי"ת זאל אייך העלפען צו אנזאגען גוטע בשורות אויך אין דעם.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תשסא

תעניתים: ראה גם לעיל אגרת ג'שצט, וכהנסמן בהערות שם.

ג'תשסב

בי"ה, י"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו שואל אם המחשבה בענין של דא"ח בתוך התפלה
צריכה להיות דוקא באותיות הרב.

הנה אינו בדוקא ואדרבה לפעמים תכופות כשחושבים הענין בלי דקדוק
בהאותיות טראגט מען זיך מער צו און מען קריגט מער חיות וכיון שבא
לאחר הלימוד והדקדוק באותיות הרב הרי בטח אין נוטים מן הנקודה.

בשאלתו אם לחשוב דא"ח גם קודם התפלה, נכון הדבר וכהלכה פסוקה
בשו"ע שקודם התפלה צריך לחשוב ברוממות הא"ל וכו'.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תשסג

בי"ה, י"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

מחוי' הרה"ח נו"נ כו' מו"ה מנחם מענדל שמואל שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום ה' אלול עם המוסגר בו כ"ק אגרות
הקדש של הרה"צ הרה"ח כו' הרה"ה מפאריטש ושל כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב)
נ"ע, ות"ח ת"ח על תשורתו זו; אשר אף שישנם כאן פוטוגרפא אבל מובן
שאינו בדומה כלל וכלל, ובדאי כיון שנתעורר בהנ"ל הנה אם ימצא ת"י או

ג'תשסג

מחוי' מנחם מענדל שמואל: סלוניס. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ב שיא.

שפא

אדמו"ר שליט"א

ברשותו מביכלעך חסידות של אביו ז"ל או בכלל מבני המשפחה או מאגרות הקדש וכנ"ל, לא ימנע הטוב ממני ותודתי מקול"ע נתונה בזה מראש.

כבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם בהפ"נ על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ובודאי יחזק ההתקשרות ע"י שמירת תקנותיו והליכה בדרכיו אשר הורנו, נוסף על שלשת השיעורים השווים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים וכל המוסיף מוסיפין לו.

בתודה כפולה ומכופלת על השילוח ובברכת כתיבה
וחתימה טובה, מחו'.

נ.ב.

רואה אני במכתבו אשר הוא גם מגזע הרה"ג מדריבין ע"ה, ואתענין לדעת אם יו"ח מוציאים לאור הכתבי יד מעזבונו, ות"ח על הפרטיות בזה. בחבילה בפ"ע נשלח לו מהיו"ל כאן, ובטח יאשר קבלתה.

ג'תשסד

ב"ה, י"ב אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון יו"ד אלול.

לויט אייער בקשה וועט מען מזכיר זיין אייך ביידען און אויך אייערע קינדער שיחיו אויף דעם ציון הקי פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע צום געזונט און פרנסה און צו שלום צווישען אייך אלעמען.

מען האט געדארפט בודק זיין (אפטשעקין) די מזוזות אין אייער וואהנונג אז אלע זאלען זיין כשרים ווי דער דין איז, און אויך בודק זיין אייערע תפילין, און אויך יעדער וואכען טאג פארן דאוונען געבען א פאר סענט אויף צדקה און נאכן דאוונען יעדער טאג זאגען לכל הפחות איין קאפיטל תהלים.

הרה"ג מדריבין: הג"ר אליהו יוסף רבלין, מח"ס אוהלי יוסף.
הכתבי יד מעזבונו: ראה לעיל אגרת ג'תרנו, ובהנסמן בהערות שם.

דאס וואס איר שרייבט וועגן דער באציהונג פון די קינדער צו די עלטערן, וועלכע איז ניט ווי געהעריג, דארפמען אויסגעפינען, צי איז דאס ניט ווי אין מערערע פאלען אזעלכע, וואס די עלטערען האבען ניט אפגעהיט טהרת המשפחה זיינער צייט ווען די קינדער זיינען געבארען געווארען, און אויב דאס איז ח"ו דער פאל, דארפן די עלטערען אננעמען א פעסטען באשלוס צו טאן אלעס וואס נאר מעגליך אז זייערע פריינד און באקאנטע זאלען אפהיטען און שטארקען זיך אין דער מצוה, וואס דאס פארריכט אין א געוויסער מאס די גרויסע עבירה וואס די עלטערען האבען געטאן — מיט ניט אפהיטען טהרת המשפחה — געגען זיך און געגען זייערע קינדער. און בפרט אז השם יתברך זעהט אז זיי די עלטערען האבען אויף א אמת חרטה און זעהען צו באווארענען זיך און אויסהיטען אנדערע פון דעם און שטארקן זיי צו גיין בדרך התורה.

אין דעם וואס איר שרייבט אז אייער פרוי גייט אריין די טעג אין האספיטאל אויף אבסערוואציע, הנה יהי רצון אז עס זאל זיין אין א גוטער גליקליכער שעה און עס זאל זיין אלץ בהצלחה, און ביז זי וועט ארויסגיין פון דארטען, זאל זי יעדער וואכען טאג געבען א פאר סענט אין א צדקה פושקע, והשם יתברך זאל אייך באגליקען צו אנזאגען גוטע בשורות אין דאס אלעס אויבען געזאגט.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

ג'תשס"ה

ב"ה, י"ב אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו משילהי מנ"א, וכבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך להם כתוכן מכתבו. ובטח יודע אשר הצנור לעניי התקשרות בכגון דא הוא הליכה בדרכיו אשר הורנו וקיום תקנותיו, ובודאי מקיים או עכ"פ יקיימם מכאן ולהבא את שלשת השיעורים השווים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר.

אתענין לדעת בפרטיות המתאימה מפעולות ... שיי בהווה ובהנוגע

לעתיד, ובדאי למותר לעוררו וגם את אחיו הנ"ל על החובת גברא שהיתה בכל מקום ובכל זמן, עאכ"כ בדורנו דור יתום זה, ובארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מרשית שנה עד אחרית שנה לעשות חלקו להחזקת היהדות והפצתה, ודוקא ברוח של יראת שמים טהורה, וביחוד גדולה האחריות בזה של אלו אשר זכות אבותם מסייעתם, אבות שפעלו ג"כ בכיוון זה עשירות שנים בחייהם עלי אדמות, ובפרט כשזכינו לגילוי אור תורת הבעש"ט תלמידיו ותלמידי תלמידיו תורת החסידות הכללית וכפי שנתעמקה ובהסברה בתורת חסידות חב"ד ובי"ד ע"ד גודל הענין של אהבת ישראל, ואיך שואהבת את ה"א ואהבת לרעך כמוך חד הם, וכמרומו ג"כ במאמר רבי עקיבא אשר ואהבת לרעך כמוך כלל גדול בתורה, וכמאמר רבו דרבו הלל הזקן אשר גם בחול שהוא תרגום מקדש הנה זהו כל התורה כולה (שבת לא, א) וכמאמרו והדרכתו אוהב את הבריות ומבואר בתניא פרק ל"ב ובספר המצות לרבנו הצמח צדק מצות אהבת ישראל, ולגודל הענין הנה יש לחשוש שדוקא בזה תה"י התנגדות הלעו"ז ביותר ובפרט מהאל זר אשר בקרבך (שבת קה, ב) ובלית ברירה מתלבש היצה"ר באיצטלא וטענות של ת"ח וירא שמים, אלא שכמרז"ל בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, הרי הודיענו ע"ד רמאותו זו בתורתנו תורת חיים ובפרט בתורת החסידות ובמילא בתקיפות הדרושה מצד הקדושה האמיתית הנה מבטלים גם ערמומיות זו וטענותיו המיוסדות עלי' . . .

בברכה לבשר טוב בכל האמור לעיל וגם בענינים שלו ובברכת כתיבה וחתימה טובה.

ג'תשסו

ב"ה, י"ב אלול, תשט"ו
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

איך בין געווען צופרידען צו באקומען אייער בריף פון 20/8, אין וועלכען איר שרייבט אז איר פילט א ביסעל בעסער, און האפענטליך וועט דאס גיין פון גוט צו נאך בעסער, און בפרט אין די טעג ווען מיר דערנעהנטערן זיך צו דער כתיבה וחתימה טובה.

וואס איר שרייבט אז מען קוקט אויף דער וועלט מיט א געפיל פון

פרייד, איז דאס — ניט לויט אייער אויסדרוק אז מען קען זיך אונטער דעם אויסבאהאלטען פון דעם אמת, נאר דאס איז א מיטעל צו מאכען דעם לעבען לייכטער אין א גאר גרויסע מאס, און ווי עס איז שוין באוואוסט, און אויך די מעדיצינישע וויסענשאפט אנערקענט דאס וואס אמאל אלץ מער, אז דער גאנצער צושטאנד פון מענשן, אפילו זיין קערפער-פיזישער-רעאקציע און דעם אופן ווי ער נעמט אויף די ערשיינונגען ארום עס, ווענדעט זיך דאס אין א גרויסער מאס אין דעם מענשן זעלבסט, ווי ער נעמט דאס אויף.

און ווי מערקווירדיג איז, אז מען געפינט צווישען די באגרינדער פון אפטימיזם אין לעבען, אז זייער לעבען זעלבסט איז געווען פול מיט ערשיינונגען וואס מען רופט צרות, און צווישען די פעסימיסטען געפינט מען פילע וואס בא זיי איז דער לעבען געווען שיינבאר גוט, האט קיין זאך ניט געפעלט. . . אויסער דער אינערער צופרידענהייט און אינערע פרייד. און וויסענדיג די קינדערהייט פון אייער פאטער און מוטער און וואס זיי זיינען אדורכגעגאנגען, איז, מעגליך — אויך דאס קען דינען אלס ביישפיל, אין א געוויסער מאס, פון דאס אויבען דערמאנטע. און דעריבער איז קיין וואונדער ניט וואס חסידות, וואס מאכט פאפולער דאס העכסטע און בעסטע, איז אייניגע פון די גרונד געדאנקען זיינען — אז אין יעדער פאסירונג קען מען געפינען א וועג ווי צו דינען השם יתברך, און בכלל איז דאס דינען השם יתברך דארף געטאן [ווערן] מיט אמת'ר שמחה, וואס דענסטמאל איז דאס אין דער פולסטער מאס.

און צום נייעם יאהר, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, ווינטש איך אייך און אלע אייערע — שיחיו — א כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

ערשט געבראכט דעם אתרוג, ות"ח.

פ.ס. איר קענט מיר אויך אויף ווייטער שרייבען אין רוסיש, אויב אפילו איך ענטפער אין אידיש צוליב דער באקוועמליכקייט פון סעקרעטאר.

שפה

אדמו"ר שליט"א

ג'תשסז

ב"ה, י"ג אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מבלי הוראת זמן הכתיבה:

במ"ש שאני אמחול על מה שלא השתתף בבחירות. הנה פשיטא שאין זה ענין פרטי שלי עאכו"כ קפידא שלי, אלא כמו שכתבתי וגם פרסמתי דעתי ברבים שברור הדבר שכל מי שיש לו הרשות להשתתף בבחירות (היינו שלקח תעודת זהות ומשלם מסים בהמדינה, ועוזר בשאר העניינים שלה, כי ירא הוא שמא יאסרו אותו או שלא תהיי הנוחיות שלא הורגל וכמו שירות המים ולא ממילי הבאר, וכיו"ב), הרי מחויב הוא עאכו"כ להשתתף בבחירות שאין בזה כל סיוע לאיזה משרד שהוא ומיעוט קול אחד ברשימה היותר חרדית, מגביר החשיבות הערכית של רשימות המגנים על ה' ותורתו . . .

בברכת כתיבה וחתימה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תשסח

ב"ה, י"ג אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוהרנ"ן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מו' אלול, הנה ת"ח על הבשו"ט בהנוגע למצב בריאות

ג'תשסז

שלא השתתף בבחירות: ראה לעיל אגרת ג'תקנט, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשסח

מוהרנ"ן: מוה"ר ניסן נמנוב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תלד, ובהנסמן בהערות שם.

התל' פב"פ ופב"פ שיחיו, וכן חוות דעת הרופא אודות בריאות השאר. ויה"ר שתכה"י יהי בידו לבשר טוב וחסד, הן בגשמיות והן ברוחניות, הן מעצמו והן ממושפעייו.

במ"ש אודות . . . הרי בודאי ידוע לו חוות דעתי בזה, ומה שמביא ראיי מהתלמידים שבאו לכאן, הרי בודאי ידוע לו גם בזה שמלבד אחדים ממש, הנה לא היתה דעתי נוחה מביאתם לכאן, ולדאבוני ולצערי הנה נוכחתי שהלואי היו שומעים בקולי והיו ממשיכים בלימוד בצרפת או באה"ק ת"ו ולא עוד אלא שאם הי' זה ביכולתי והיו נשמעים לי, הנה רובא דרובא מהם הייתי שולח בחזרה למעבר לים וד"ל, וידוע מרז"ל על הראשונים אנו מצטערים וכו'. ומובן ג"כ שמה שכותב הנני לעיל בהנוגע להתלמידים הנה במכש"כ וק"ו שהוא שייך להאבכים ואפילו להזקנים בכל הפרטים הנ"ל ועוד יותר. ומה שמוסיף הנני זה במכתבי, הוא, שברשותו בזמן המתאים לפרסם את זה, כי חבל על המכתבים שכותבים אלי עד"ז כיון שמזמן לזמן הנני נוכח עוד יותר בהאמור לעיל, און אויב מען וויל ניט פאלגען, איז צו וואס דארפמען פריער פרעגען און דערנאך ניט פאלגען.

במ"ש אודות מנהג התלמידים הספרדים לקום בהשכמה ולאמר סליחות מתחלת חדש אלול. הנה פשוט שיש להניח להם במנהגם מנהג אבותיהם וכפסק התורה בזה. ומ"ש שזהו הירוס בהלימוד, אינו מובן, כיון שדי שעות ביום ואדרבה אם קמים בהשכמה ה"ז הוספה בזמן ועכ"פ לא מיעוט.

בברכה לבשו"ט ולכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה ולהכנת התלמידים בימי הרצון האלו באופן המתאים ודרוש בעבודתם בעצמם ולהשפעתם על הזולת.

ג'תשס"ט

ב"ה, י"ג אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מר"ח הרחמים, בו כותב אשר הוטב מצב בריאותו בגשמיות ותולה זה במה שהוטב המצב ברוחניות בנוגע למדות טובות, ואכן כן הדברים אשר הגשמיות תלוי בהרוחניות, ובפרט בכל אחד ואחת מישראל

שהם גוי אחד בארץ, שדוקא בארץ מגלים את האחדות האמיתית וכמבואר בכ"מ ומרומז ברמב"ם הלכות יסודי התורה בתחלתו, ופשוט שגם בזה לא המדרש עיקר אלא המעשה, היינו שסייח דעתו לגמרי מהתכונות לא טובות ובמילא במשך הזמן יוכל גם לבטלם.

ומי"ש אודות הענין הידוע ותקונו, הנה בזמננו זה יש להסיח דעת מזה עד לאחר החתונה בשעה טובה ומוצלחת וכמובן ג"כ משו"ת אדמו"ר הצמח צדק נדפסה בשער המילואים חלק ב' סי' ס"ב, אשר המחשבה אפילו בהתיקון של הדבר עלולה ח"י וכו', וכן לא ירבה בסיגופים ותעניות כמבואר באגרת התשובה לרבנו הזקן ובכגון דא הפירוש שלא ירבה, שלא יעסוק בזה כיון שמחליש צלילות המחשבה ויכולת העיון בלימוד התורה ובמילא ה"ז ריבוי רב מכפי יכולתו. ותמורת תעניות אלו יהיו התעניות המבוארים בפתגם כ"ק אדמו"ר מוהר"ש (ספר התולדות עמוד ע"ב יעו"ש), וכן ירבה באותיות התורה והתפלה, ומה טוב גם בדבור אם הוא בלא בליטות, וישפיע על הנוער לקרב לבן לאבינו שבשמים. ומובן שכל הנ"ל מההכרח הוא שיעשה מתוך שמחה, ולפלא גדול שמרבה בכתיבתו בהתאוננות על מצבו ואינו מזכיר ע"ד שיעוריו בתורת הנגלה ותורת החסידות בשופי, וכן מפעולותיו במסגרת צעירי אגודת חב"ד ...

בברכה לבשו"ט ולכתיבה וחתימה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תשע

ב"ה, י"ג אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מתחלת אלול, בו כותב אודות מצב בריאותו ובעיקר בנוגע לריח הפה.

והנה ידוע אשר ע"פ תורתנו תורת חיים הרי בכל דבר בגוף הצריך

ג'חשסט

סיגופים ותעניות: ראה גם לעיל אגרת ג'שצט, וכהנסמן בהערות שם.

תיקון, צריך לעשות הן בגשמיות והן ברוחניות, וברוחניות הנה יזהר ויוסיף בענינים התלויים בפה, היינו להזהר מלשון הרע, דברים בטלים, באוכלין ומשקין וכיו"ב, ובהקו דועשה טוב להרבות באותיות התורה והתפלה ובדברי התעוררות גם לזולתו לחיזוק ביהדות בתורתנו ומצותי, וככל שידייק ויוסיף בזה תתקדם הטבת מצב בריאותו גם בגשמיות, וישאל חוות דעת רופא מומחה לסדר לו סדר באכז"ש ותרופות רפואות המתאימות, כי יש מקום לאמר שזהו תלוי באופן עבודת אברי העכול.

ובימים האלו בפרט צריך לבדוק את התפילין שלו וכן המזוזות בדירתו ושתמיד — בלבד במקרה יוצא מן הכלל — יהי לבוש טלית קטן כשר בציציות בדוקות בכל יום כדון.

בברכת כתיבה וחתימה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

כשיודיע גם שם אמו — יזכירוהו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, לרפואה קרובה ושלמה.

ג'תשעא

ב"ה, י"ד אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ איש רב פעלים ובעל מדות תרומיות
הרב מו"ח ארי" ש"י

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הרביעי לחדש הרחמים.

נעם לי לקרות במכתבו מה שכותב אודות ביקוריו במקומות השונים
ועבודתו במקצוע המיוחד אשר כל לבבות דורש ה', ובודאי גם בעבודה זו
יוסיף אומץ, והשי"ת יצליחו אשר ע"י דרכי נועם וכפתגם רבנו הזקן אשר

ג'תשעא

מורה ארי: לרין. אגרת נוספת אליו — לעיל ג'תרצז.

שפט

אדמו"ר שליט"א

ואהבת לרעך כמוך היא הכלי לואהבת את ה' אלקיך, יתגברו נר מצוה ותורה אור ומאור שבתורה וימציאם גם לפנות אלו הנדחות בגשמיות ובמילא יזכך ויעלה משם הניצוצות הקדושות ע"י התעוררות לב כל אחד הנמצאים שם לאבינו שבשמים והגילוי אצלו בפועל של החלק אלקה ממעל ממש הנמצא בכל אחד מישראל ואשר תמיד היתה באמנה אתו, ובודאי החסברה בהנ"ל מעודדים את רוחם, וגם בענינים המבוארים בארוכה לפי"ע בתניא קדישא פרק כח, לא ועוד.

נעם לי לקרות מהני מילי מעלייתא שבסיום מכתבו ברש"י סוף כתובות, ות"ח ת"ח על העבר בכתיבה זו ובקשה גם על להבא. ובהמשך למה שכתב לי במכתבו הקודם בהרמו שמיכאל כהן גדול למע' ואהרן כהן גדול למטה ואהרן קודם ונרמזו בהכתוב כי היום ה' נראה אליכם, הנה חפשתי זה בילקוט שמעוני ככתוב במכתבו ולע"ע לא נמצא, כנראה הוא טעות המעתיק, כי מקומו במגלה עמוקות ר"פ שמיני ובשלי"ה שם.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

נ.ב.

בחבילה בפ"ע נשלח לו רשימת המאסר של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, שבטח תעניין אותו.

ג'תשעב

ב"ה, י"ד אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת "סנהדרי", ת"ת
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מתחלת אלול, בו כותבים על המצב הדחוק של הת"ת וכו'. ובודאי ידוע גם להם המצב הדחוק של מוסדות חינוך חב"ד וגם

בהרחם: ראה לעיל שם.

אלו הנמצאים באה"ק ת"ו, וכבר ידועה הוראת רז"ל על הפסוק אם כסף תלוה את העני עמך, ובכל זה הנה חבר אני לכל אשר יראוך וגוי ומוסג"פ סקריפ בתור השתתפות סמלית בהוצאות הת"ת שלהם.

ויה"ר אשר חפץ ד' בידם יצליח לחנך דור יראים ושלמים בנר מצוה תורה אור ומאור שבתורה אשר כל רואיהם יכירם כי זרע ברך ה' המה, המחזירים ע"י הכלי והצנור של אהבת ישראל את אהבת ד' ואור התורה ומצותי בתוככי בני ובנות ישראל בהשפעה ההולכת וגדלה ולימוד הדעת את ה'. והתקשרות באילנא דחיי כלשון רע"מ בזהר חלק ג' קכ"ו ע"ב תוסיף חיים אורה ודעת בחיי היום יומים הלך וחסיף עד שיקוים היעוד ולא ילמדו איש את רעהו ומלאה הארץ דיעה את ה'.

בכבד ובברכת הצלחה בעבודתם בקדש ללמד תורה שלימה הנגלה והנסתר ביראת שמים טהורה, ובברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

ג'תשעג

בי"ה, י"ד אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה צבי ליב שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מד' אלול . . . מ"ש אודות מנין השיטין בתפילין ומנהג הספרדים* בזה. הנה במנהגי כל מדינה ומדינה ישנם שני סוגים. מנהג

(*) ועצ"ע במה שכותב שאין מקפידין בזה ורובם — בתש"י — ו' שיטין, שהרי הוא היפך משי"כ המחבר סלי"ה (ולית מאן דפליג) עכ"פ לכתחילה, והחמירו בזה בכתהאריז"ל וע"פ נוהגין הספרדים כידוע. ואולי מנהג טועה נזדמן לו. וא"כ פשיטא דיש להנהיג ז' שיטין. וכנ"ל.

ג'תשעג

מו"ה צבי ליב שי': לוי, מקנס.
מנהג הספרדים: במרוקן, לשם נסע לפתוח כתה לספרות ולעשיית בתים. ראה "עשרים שנה עבודת הקודש במרוקן" (ליפסקר, ג.י. תשמ"א) ע' יד.

שצא

אדמו"ר שליט"א

בדיוק באופן כך דוקא, או שהמנהג הוא העדר מנהג, היינו שכל אחד כרצונו עושה ואין בזה קביעות. ומובן אשר בסוג הראשון הנה יש להניח להם במנהג אבותיהם, ורק כשבאה התעוררות מצדם הנה יש להתייץ בכל פעם ופעם איך ומה לעשות, אבל בנוגע לסוג השני, הרי בדרכי נועם ובדרכי שלום יש להנהיג מנהג המקובל אצלינו כיון שגם לדידהו אין בזה כל סתירה, וה"ה למנין השיטין כפי שכותב.

במ"ש אודות הנהגתו ביו"ט שני הבע"ל, הרי כיון שהוא וכל ב"ב שיחי נמצאים בחו"ל, איני רואה בזה מקום לספק, ויחוג את המועדים הבאים לקראתנו לשלום ביום הראשון וביום השני.

נהניתי ממ"ש אשר לימודיו מתקדמים ואשר משתדל להשפיע על התל' גם בענינים שבאופן ישר אינו מקצוע לימודו עמהם, והרי סוכ"ס כל ענינים מטרות אחת והוא קב"ע מלכות שמים שלימה ובפרט ע"פ המבואר שכל המצות כלולים זו מזו.

מוסג"פ לקוט אלול, אשר בטח יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולכתיבה וחתימה טובה.

ג'תשעז

ב"ה, ט"ו אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... לפלא שאינו מזכיר במכתבו אף מלה בנוגע להתחלת זמן הלימודים כמות ואיכות התלמידים לזמן לימודים זה וכו' שהרי סוכ"ס זהו התוכן הפנימי והעיקרי של ישיבה, וכבר ידוע מרז"ל אשר מה צבי כו' (סוף כתובות קיב, א) שהעור כוץ וגומד לאחר הפשטו, שמזה מובן שכל שמגדלים בפנימית מתגדל ומתפשט העור והחיצוניות היינו בכל הענינים אודותם כותבים במכתבם.

בברכה לבשו"ט ולהצלחה בעבודתם הק' מתוך שמחה ולכתיבה ולחתימה טובה המחכה לבשו"ט.

ג'תשעה

בי"ה, ט"ו אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הששי, בו כותב אשר כמה שנים למד בישיבת
חב"ד ומפני סיבות שונות יצא משם וכשרונותיו בלימוד טובים אבל אינו
מתמיד בלימודים.

ולפלא שאינו מרגיש עד כמה מבהיל ענין כזה, ומה שמתאר הסיבות
שהן סיבות שונות, הנה אינם שונות ואינם חדשות, וכבר מבוארים בתורתנו
הק' שהסיבה היא אחת שנשמעים לקול מלך זקן וכסיל הוא היצה"ר
המשתדל למנוע את איש הישראלי לקבל עליו מצותיו של הקב"ה אשר
תלמוד תורה כנגד כולם, ותמיהני שאינו מזכיר במה מתעסק עתה, ובכל אופן
ישתדל ככל יכולתו, ויגעת ולא מצאת אל תאמין, להמשיך בלימודים בישיבה
וילמוד בהתמדה ושקידה, ואין הדבר תלוי אלא בו, והשי"ת יתן לו שנת
הצלחה בכל האמור לעיל וכתובה וחתימה טובה.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תשעו

בי"ה, י"ז אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... ובמה ששואל אודות ההתעוררות דחודש אלול, הנה כבר ידוע
המבואר בלקו"ת פרשת ראה לב, ב אשר בימים אלו כל אחד יכול לקבל פני

ג'תשעו

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 307 ובשלימות יותר בבטאון חב"ד חוב' טו ע' יד.

המלך והוא מקבל את כל אחד בספ"י, ובמילא אין הדבר תלוי אלא ברצונו, אלא כיון שהיצה"ר עוסק במלאכתו באומנתו (אף שבאמת לאמיתו גם הוא רוצה שינצחו אותו, כמובן מתניא סוף פרק כ"ט) ולכן מפתחו שדוקא הנסיונות שלו הם כאלו שאי אפשר להתגבר עליהם.

ומה שכותב ששאל בזה לכמה ולא קבל ביאור איך אפשרי הדבר, הנה יעיין בתניא פרק כ"ו, באגה"ק סי' י"א וסימן כ"ב אשר גם האמור שם מספיק, ובלבד שלא יתן להיצה"ר להסיתו אשר אין הוא בכלל זה. ובכלל השיטה דלמעמיק בצרות עצמו, אף שחלק מהם הם מעולם הדמיון ובחלק הנשאר מגוימים, הנה התבוננות והתעמקות זו אינה מביאה כל תועלת לא ברוחניות ואפילו לא בגשמיות, וה"ה בהנוגע לו שכותב שמצב הבריאות מפריע לו וכ"י הנה אף שצריך לקיים הוראת הרופא ולהתנהג מתאים לפקודתו, אבל אין זה שייך לכח המחשבה וההתבוננות כלל, ובהעדר ההתבוננות הנה גם מצב הבריאות משתפר מעצמו.

ובמה שכותב אודות יום הולדת שלו, ובודאי ינהג במנהגי יום הולדת הידועים, הנה יה"ר שתה"י לו שנת הצלחה הן בענינים הגשמיים והן בענינים הרוחניים ויתעסק במה שעליו להתעסק בשלשת הקוים דתורה עבודה וגמ"ח ובמילא יבריא בגשמיות וברוחניות.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

נ.ב.

במ"ש ע"ד עניני התקשרות בהנוגע להנחת תפילין דר"ת, הנה יתייעץ עם המשפיע שלו בתורת החסידות.

מנהגי יום הולדת: ראה גם לעיל ג'תקסד, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשעז

בי"ה, י"ז אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ רב פעלים מו"ה דוד נתן שיי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפ"נ שיקראו בעת רצון על הציון הקי של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ ז"ע.

ולהודעתו אודות תקופת זמן חתונתם ביום הבהיר ח"י אלול, אשר
כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר משנים קדמוניות פירושו ג"כ שהוא מכניס חיות
בעבודת חדש אלול.

הכוללת כל סוגי העבודה בשלשת הקוים, דתורה (אלול ר"ת אנה לידו
ושמתי לך, תורה אשר דברי תורה קולטים הם וכמרז"ל, מכות י, א) עבודה
(אלול ר"ת, אני לדודי ודודי לי) וגמ"ח (אלול ר"ת איש לרעהו ומתנות
לאביונים, וכמובא בס' ערוגת הבושם), ויסודם והקדמתם, עמוד התשובה
(אלול ר"ת את לבבך ואת לבב — בעה"ט דברים ל, ו).

הנה יה"ר שעוד רבות בשנים יודיע בשורות משמחות בהנוגע להנ"ל הוא
בעצמו וכל ב"ב שיחיו הן בגשמיות והן ברוחניות.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני
בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה
ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

ג'תשעז

מו"ה דוד נתן: לעסער. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תקצח, ובהנסמן בהערות שם.
כפתגם: ראה גם לעיל ח"ט אגרת ב'תחקלד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תשפ. ג'תשצא.
בשלשת הקוים: ראה גם לעיל ח"ד א'קצא, ובהנסמן בהערות שם. ח"ו ב'רכ. ב'רכט. לקמן
ג'תשצא.

שצה

אדמו"ר שליט"א

ג'תשעה

ב"ה, י"ז אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נר"נ כו' מו"ה משה שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — בו כתב אודות מצב
החינוך בישיבות ובישיבות קטנות וביחוד ע"ד תכנית הלימודים.

והנה כיוון לדעת הגדולים כי כבר צווחו קמאי על דא וכמובא בכו"כ
ספרים זה כבר מאות בשנים, ומזמן לזמן הנני מעורר בעת התועדות
והזדמנויות שונות על ההכרח הכי גדול בלימוד הלכות הצריכות בחיי היום
יומים בהכנסת מסכתות סדר מועד ומס' ברכות בסדרי לימוד הישיבות וכו',
ויעוין בהקדמת בני רבנו הזקן להשו"ע שלו שמבואר שם סדרי לימוד מפורט,
ואף שנראית הזזה בזמן האחרון, הנה מובן שאיננה מספיקה כלל וכלל, אבל
בטח שאין זה צריך לפעול רגש של יאוש ח"ו וצריך לעורר ולכפול ולשלש בזה
וידוע פסק רבוה"ק נשיאי ישראל שחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקס.

בודאי — אף שאינו מזכיר עד"ז — יש לו שיעורים בלימוד תורת הגולה
ובתורת החסידות ושומר — או עכ"פ ישמור מכאן ולהבא — שלשת
השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ
זי"ע, בחומש תהלים ותניא הידועים.

כבקשתו אזכיר את כל אלו שכותב אודותם במכתבו, על הציון הקי של
כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני
בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה
ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

ג'תשעה

מו"ה משה: וינסקי.
הלכות הצריכות: ראה לעיל אגרת ג'תקטו, ובהנמסר בהערות שם.

ג'תשעט

בי"ה, י"ז אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

... במ"ש אשר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע רוצה שיהי' שני נקבים
בתחתית המקוה שבין שתי המקואות הנמצאות זו ע"ג זו, הרי גם בעצמו
מעורר ע"ד טעמים האפשריים, והפשוט ביותר שאם מאיזה טעם יתמעט נקב
אחד הנה השני יכשיר המקואות, וכידוע אשר בעיניי מקוה מהדרין ככל
האפשרי.

במ"ש אודות הדפסת שו"ע עם ביאורים והערות, הנה לדאבוני אין זמני
בידי לעסוק בזה כדבעי ובעצמי, אלא שעוררתי את איזה מהעוסקים במקצוע
זה שאם יש אצלם הערות קצרות, ומובן אשר אין הכוונה לקושיות אלא
אדרבה לביאור ולהארה ממקום למקום ישלחום לכאן, ובהתאם לאופן
ההדפסה אולי תהי' אפשריות להדפיסם ג"כ וזכות הרבים תלוי בהם, ומובן
שאם אצל כת"ר ישנם בכגון דא נא לשלוח לכאן, ומה טוב כתובים בכתב
ברור ומצד אחד של גליון. ומ"ש לי כת"ר בנוגע לשו"ע רבנו הזקן, נשמר
אצלי, אבל שם קושיות ולא כהנ"ל.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני
בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה
ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

ג'תשעט

מוה"ר שניאור זלמן: גרליק. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תקסד, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשפ

בי"ה, חיי אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הנחלת ישיבת תומכי תמימים אשר . . .
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ביום הבהיר הזה יום הולדת את שני המאורות הגדולים, כ"ק הבעש"ט
וכ"ק רבנו הזקן,

אשר זכינו לשמוע הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר ימי החשבון דחדשי
השנה, יום לחדש יום לחדש, מתחילים הם בחיי אלול,

וכיון אשר התחלה והראש כולל הכל, מתאים לזה שחדש תשרי, אשר
חיי אלול הוא יום חשבון, חדש כללי דכל השנה הוא

הנה ביום זה ביחוד — על כאו"א להתבונן בחשבון הימים שבועות
וחדשים שעברו, ופשיטא אשר החשבון מטרתו — על מנת ללמוד מן העבר על
העתיד בשני הקוין דסור מרע ועשה טוב.

ואם באיש פרטי הדברים אמורים, עאכו"כ אשר מוכרחת עריכת חשבון
זה באנשים בעלי השפעה בסביבתם הקרובה או גם הרחוקה, ובענינים אשר
זכות הרבים תלוי בהם.

וביחוד — כשענינים אלו הם במקצוע החינוך דבני ובנות ישראל,

— העיקר והיסוד גם לדורות ולדורי דורות וכמש"נ כי ידעתיו למען
אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'.

פשוט אשר כמו בכל עניני חשבון הנפש, מוזהרים אנו שלא לעוות
החשבון ולהטותו לאיזה צד שיהי'. ובפרט הוזהרנו על האונאה תבאה על ידי

ג'תשפ

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 354.

אגרת דומה נשלחה לכמה מוסדות.

זכינו לשמוע . . בחיי אלול: ס' השיחות תש"ג ע' 177.

זה שעל כל פשעים תכסה אהבת עצמו. וכמה דרכים ועצות נאמרו איך להשמר מטעויות אלו.

ובהנוגע לעבודה בשטח החינוך – העצה היעוצה היא לבחון התוצאות מאופן חינוך זה וללמוד מבחינה זו ולדעת את הצריך תיקון באופן החינוך שעד עתה, הצריך שלילה או – שיפור והוספה.

ע"פ כל הנ"ל – הצעתי ותקותי אשר בנוגע למוסד חינוך הקדוש אשר ההשגחה העליונה זיכתה אותם להיות בהנהלתו, יעשו חשבון צדק, חשבון אמת לאמיתו, מתאים לכל האמור לעיל, ואבן הבוחן להשמר מנטי' יהי' – להתבונן בתוצאות חינוכם ופירותיו במשך השנים אשר מוסד זה הוא במחנם.

אשר משך זמן כזה – מהווה תקופה שלימה בחיי הנוער אשר בגיל החינוך. ופשוט ג"כ אופן הבחינה בזה, והוא ע"י התבוננות בהנעשה עם המחונכים בכותלי הישיבה לאחר שיצאו מן הישיבה לאויר העולם:

כמה מהם נשארו באהלה של תורה – תורת הנגלה ותורת החסידות, כמה מהם נוהגים – בענייניהם בבית ובעסקיהם בחוץ – מתאים להוראת מייסדי הישיבה – הם נשיאינו הק' – ותקוותם, כמה מהם נוהגים עכ"פ בשמירת התורה והמצוה כדבעי וכו'. ועד"ז גם בהנוגע לתלמידי הכתות הקטנות, אשר בודאי נשמרים בפנקסי הישיבה הידיעות אודותם ומהם יבואו חשבון – מספר אלו הממשיכים לימודם בכותלי הישיבה עד תומם, מספר הנשארים בכותלי הישיבה רק הזמן שנוקקים ללימוד אחר או פני' אחרת אשר לא בהררי קודש יסודתה וכו'.

והנה בהנוגע לחלק התשובה וחרטה אמיתיות על העבר, הרי, במדה ידועה, עתה זהו ענין פרטי של פלוני ופלוני, אבל בהנוגע לקבלה על להבא, ענין כללי הוא, אשר זכות הרבים או ח"ו הפכו תלוי בזה, ומזה מובן ג"כ גודל האחריות של כל אחד ואחד מחברי ההנהלה ובפרט העומדים בראשה – מחד גיסא גודל הזכות, ומאידך גיסא כו'.

וכיון שבטוחים נשיאינו מייסדי הישיבה שמשפיעים הם כוחות לכל אלו שיש בידם להשפיע על מהלך הישיבה – כחות ככל הדרוש ובמילואם, ולא עוד אלא שנוסף על זה מעוררים רחמים רבים שתהי' העבודה בהצלחה מופלגה ולמעלה מכפי ערך הכחות.

הנה ודאי שבאם איזה ענינים אינם מתאימים לעת עתה, להמטרה והתכלית שהתורה נשיאינו – הממוצע המחבר את המוסד ותלמידיו עם

שצט

אדמו"ר שליט"א

עצמות ומהות א"ס ב"ה — אין המניעה אלא מהמקבלים. וכלי ריקן דוקא מחזיק.

ויה"ר אשר, ע"פ הפתגם הידוע בתוכן ח"י אלול, שהוא מכניס חיות בעבודת אלול, וככל הרמזים אשר במלה זו, הנה ההתבוננות כאמור לעיל תהי' אליבא דנפשי' ולאמתתה, ותביא חיות בהמרירות הבאה על ידה, וחיות ותוספת אומץ לתקן את כל הדרוש תיקון ולהוסיף ככל האפשרי להוסיף בכל פרטי המוסד.

אשר אז בודאי יראו פרי טוב בעמלם, להעמיד תלמידים אשר בצדק יאמר עליהם התואר שבחר בו מייסד ישיבת תומכי תמימים: נרות להאיר.

בברכת הצלחה בעריכת החשבון, במסקנת המסקנות האמיתיות, ובהעיקר — בהנהלת הישיבה מכאן ולהבא ובברכה לבשו"ט בכ"ז בהקדם ולכתיבה וחתימה טובה.

ג'תשפ"א

ב"ה, ח"י אלול, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

הנכבד והנעלה איש המעלה ווי"ח אי"א עוסק בצ"צ בעל
מדות תרומיות וכו' האי' יצחק ני"ו אלמאליח

שלום וברכה!

הנני מאשר בזה קבלת מכתבו בצירוף הדו"ח מביקורו באה"ק תבנה
ותכונן במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו.

ולדאבוני רואה אני מהדו"ח אישור להידיעות שמתקבלות אצלי
ממקורות שונים זה כמה וכמה חדשים.

בטח ידוע לכו' מהבטחות השונות של המפלגות בקשר עם הבחירות,

הפתגם הידוע: ראה לעיל ג'תשע"ז, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשפ"א

הנכבד .. אלמאליח: אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ח ב'שלג, ובהנסמן בהערות שם.

אשר לא תמיד מתחשבים בהן שהן הבטחות רציניות שצריך לקיימן. ולכן נחוץ אשר בהנוגע לעולי מרוקו שהם כבר באה"ק ת"ו ינצלו את הלחץ הכי גדול על מפלגות אלו שיעמדו בהבטחתן. ובטח למותר לעורר את כ' להשתדל בזה ככל האפשר.

ויהי רצון אשר עמלו שהשקיע לשפר מצב אחב"י תושבי מרוקו, בין אלה שכבר בארצנו הקדושה ת"ו ובין אלו שנמצאים במרוקו, יביא תוצאות טובות ויראה פרי טוב בעמלו, ובטח יוסיף חיל בתוספות התאמצות להמשיך בעבודתו זו ולהגדילה, ובפרט בהנוגע לחינוך על טהרת הקדש של בני ובנות ישראל במרוקו, שדרישת השעה בזה אין לשער.

בברכת הצלחה בעבודתו ובפרט בעבודתו בחינוך הכשר, ובברכת כתיבה וחתומה טובה.

ג'תשפב

ב"ה, ח"י אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיו"ד לחדש הרחמים, בו שואל:

(א) אופני העבודה המיוחדים לימים אלו.

והנה מובן אשר עבודה בכלל ועבודת התשובה בפרט היא לפי מהותו ואופיו של כל אחד ואחד, ואין שייך לקבוע בזה כללים כמסמרות. ובכלל – הנה ישתדל להפגש איזה פעמים עם המשפיעים דא"ח באה"ק ת"ו, והם יורוהו על פי הנסיון שלהם במאות תלמידים ואברכים, נוסף על המסורה שבידם מהמשפיעים שלהם. ומספרי החסידות מתאימים לזמן זה ביחוד – הוא כידוע ספר דרך החיים לאדמו"ר האמצעי אף שכנ"ל, ובלשון רבנו הזקן בהקדמתו לספר התניא, הנה ראי' וקריאה בספרים אינו דומה לשמיעה מפא"פ כי אין שכל אדם זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל ומתעורר שכל חברו, עיי"ש. וכבר ידוע מרז"ל, וקנה לך חבר.

(ב) במ"ש אודות הטבילה במקוה, ומצטט שמי שהוא אמר שהליכת פב"פ למקוה אינה מעלה, כי היא בגדר מלומדה.

הנה הוא היפך הדין, וי"ל שגם טועה בדבר משנה כפשוטה (עין חגיגה יח, ע"ב ושם. חולין לא, א. שו"ע יו"ד סו"ס קצח). אף שבדאי מעלה גדולה כשמכוונים, וכהלשון בסידור דרוש כוונת המקוה: ולא די במעשה הטבילה עצמה בלתי כוונה ביטול רוחני, עיי"ש.

(ג) במ"ש אודות שייכות טבילה במקוה (לפני) להתפלה, יעוין בסידור שם. ויש להסבירה גם ע"פ נגלה, ע"פ דברי הרשב"א – הובא במגן אברהם ריש סי' ד' – אשר האדם בקומו בבקר הוא ככהן המתכוון לעבודה, והרי אין נכנסים לעבודה אלא בטבילה תחלה. וג"ז דבר משנה הוא (יומא ל, א).

אף שלא קבעו זה חובה, כמו שלא קבעו גדולה מזו – טבילת עזרא – מפני שאין כח בצבור לעמוד בה. וכלשון הרמב"ם פרק ד' מהלכות תפילה, ועיין ג"כ לקו"ת לרבנו הזקן פ' תבא סוף ע"א בדף מג.

(ד) מ"ש אודות התועדות, אשר לא הלגימה כשלעצמה המכוון בזה.

הנה פשוט הדבר. והכוונה בהתועדות בכדי להתעורר לתורה ומצות מתוך חיות ושמחה ומרידות יחדיו, אלא שרואים במוחש האמור בדרז"ל גדולה לגימה שמקרבת (אף שנוקקים לזהירות בזה, כמובן). והוא מובן ג"כ, ומה במדת פורעניות גזרו רז"ל על יינם משום שסו"ס יקבל אמונתו (שבת יז, ב), עאכ"כ במדה טובה, שעובדים עי"ז יחד לא"ל אחד באהבה וביראה ובידיעת השם, שכל זה בא ע"י לימוד פנימיות התורה דוקא, וכמרומו ברמב"ם הלכות יסוה"ת ריש פרק ב': ואיך יבוא האדם לאהבתו ויראתו, וכו', ובחובת הלבבות שער היחוד, וכלשון רבנו הזקן בקונטרס אחרון בתניא קנ"ו ע"ב: ידיעת המציאות מההשתלשלות היא ג"כ מצוה רמה ונשאה ואדרבה עולה על כולנה כמ"ש וידעת היום כו' דע את אלקי אביך כו' ומביאה ללב שלם כו' שהוא העיקר. ויה"ר שיתבונן בכל הנ"ל כדבעי, והעיקר שיפעלו הדברים בהנוגע לפועל, הוא לימוד תורת החסידות והליכה בהדרכותי ומנהגי.

בברכה לבשו"ט בכל האמור לעיל ולכתיבה וחתימה טובה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

אחדים מחבריו בני ישיבתו שואלים ע"ד הנ"ל – ואם יודיע תוכן הנ"ל באופן המתאים לא יתקשו הם באותם הענינים עצמם.

ג'תשפג

בי"ה, י"ט אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה נתן דוד שי

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה נתקבל מכתבו בו עורר על מה שכתבתי שלא מצאתי חבר לבעה"מ ספר אור השנים המונה הוצאת שו"ל במנין המצות, ותמה איך נעלם המפורש במס' נדה דף י"ג בשם תנא דבי רבי ישמעאל.

הנה פשיטא שלא יכול להתעלם מאמר רז"ל זה, כיון שהוא יסודו של בעל המחבר ספר אור השנים, ומציין אליו על אתר, ואני לא כתבתי שלא מצאתי יסוד לדבריו, אלא שלא מצאתי לו חבר שימנה הוצאת שו"ל במנין המצות, לא הרמב"ם ולא רס"ג ולא הרמב"ן וכו' — אף דפשיטא שכולם ידעו מהסוגיא דנדה הנ"ל, ולא עוד אלא שלדעת כמה ראשונים הוא דרבנן וכו', וראה ג"כ בס' המצות להצמח צדק מצות פו"ר שמזכיר רק בעל המחבר ס' אור השנים שימנה הנ"ל במנין המצות.

לפלא שלא אישר עד עתה קבלת מכתבי מענה על שאלתו בענין הנקודות וחשבונם ע"פ הזהר והקבלה.

כבקשתו אזכירו ובי"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע והוא וכב"ב יכתבו ויחתמו לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

ג'תשפג

נדפסה בלקו"ש ח"ז ע' 313 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה נתן דוד: רוזנבלום. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תלה, ובהנסמן בהערות שם.
מה שכתבתי: לעיל ח"ט אגרת כ'תרמב. ראה גם לעיל אגרת ג'תרסב.
מכתבי... הנקודות: לעיל ג'תלה.

ג'תשפד

ב"ה, י"ט אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ בעל מדות כו'
מו"ה דוב יהודה שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ד אלול, אף כי מוכרח אני לקצר מפני העניינים המיוחדים לימים אלו, וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר בחדש החשבון עצמו שהוא חדש אלול, הנה הימים מחיי אלול ואילך הם חשבון יום לחדש דשנה זו, ובכ"ז מפני השואל ועניינים הנשאלים, בא אני בשורותי אלה דלקמן, ולדכוותי בודאי יספיק הקיצור. ואתו הסליחה.

במ"ש בתניא סוף פרק ח' בהנוגע לחכמות אוה"ע, אם הכוונה רק לחכמת הפילוסופיא או גם לשאר החכמות.

וכנראה רצונו לחלק ביניהם, כי בחכמת הפילוסופיא י"ל שאיסור יש בדבר, מפני ההתעסקות בהעניינים נגד דתיים שבה, משא"כ בחכ' החשבון וכו'. — אבל פשיטא שכוונתו לכל החכמות, ומלבד ההוכחה — שאומר שם חכמות לשום רבים, הנה מפורש שם שטומאתה מקליפת נוגה, היינו שאינה חכמת מינות איסור בפועל שהיא מג' קליפות הטמאות לגמרי, וכמו שאר ענייני ע"ז, ועוד, שהרי מפרש, אא"כ עושה אותם קרדום לחתוך בהן וכו'. ומפורש הדבר עוד יותר בהלכות ת"ת לרבנו הזקן פרק ג' סעיף ז'.

ב) במ"ש בשיחת ש"ק מברכין ח[ודש] אלול, שאין שייך לומר אשר יקפוץ אדם לתוך האש בשוגג. ותמה על זה, אבל לא פירש תמיהתו. ואולי כוונתו שאפשר לצייר אדם העומד על גג גבוה ויקפוץ מתוך הגג למטה מפני שאינו יודע שיפול לתוך מדורת אש וכיו"ב, אבל לא לענין כזה כוונתי ולא זהו ענין שוגג האמיתי, וכוונתי היתה שבשמירה מעבירה אין צריך השגה והבנה.

ג'תשפד

חלקה נדפס בלקו"ש חכ"ב ע' 309 וחלקה שם ע' 335 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה דוד יהודא: שוחאט. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תפה, ובהנסמן בהערות שם.
כידוע פתגם: ראה גם לעיל אגרת ג'תשפ, ובהנסמן בהערות שם.

ודי הרגש הטבעי מצד עצמו, וכמו שתינוק קודם היותו לבר דעת לא יקפוץ לתוך האש, כיון שכשמרגיש החום מרחוק מונעו הרגש אי נעים זה מלהתקרב לאש, ולא מצד השכל שלו אלא מצד ההרגש הטבעי. ולהעיר שעל דרך שכל ענין דנגלה דתורה מבואר ועוד בעמקות יותר — בנסתר ובפנימיות התורה, הנה כמו כן הוא אשר כל ענין דחסידות יש למצוא נפק"מ דוגמתו גם בתורת הנגלה. והוא בנוגע לבהמה (שוטה). עיין אדר"נ פרק טז. ב"ק סב, ב. ועוד.

ג) במ"ש אודות עונשי התורה ענינם ומטרתם. הנה ע"פ המבואר בחסידות ענינם לתקן את הפגם שנתהווה ע"י העבירה. וכמו שהפגם הוא בהנוגע להעובר עצמו ועניניו וכן בהשפעתו על הסביבה, גם התיקון צ"ל בשני הענינים. ותיקון ענין השני — בהכתובים שמביא, למען ישמעו ויראו וגו'. וראה תניא פרק כ"ד בהגהה. לקו"ת במדבר כה, ג. פו, ב.

ד) במה שרוצה לתווך ולהתאים דעת חוקרי ישראל מהראשונים בענין המלאכים, אם יש להם גוף, אשר לדעתנו כולם לדיעה אחת נתכוונו, אלא ששונה המושג דגוף המובא על ידי אחד מהמושג דגוף המובא על ידי שני. — הנה אי אפשר לומר כן דלא פליגי, כיון שלשיטה הא' המלאכים הם בגדר מקום, וכמו שהאריך בלקו"ת ד"ה מזמור שיר חנוכת הראשון, ולדיעה השני אין לחלק בהם אפילו צורה וגולם, עד שנקראים שכלים נבדלים, וראה רמב"ם הל' יסוה"ת פרק ב' הלכה ג' ואילך ובמפרשים שם, ואם להקס"ד דכת"ר שיש להם גוף אלא שבאופן נעלה יותר, הרי אינו מוכרח כלל מ"ש שם בהלכה ה' עיי"ש ובמורה נבוכים חלק ב' פרק ג'. וכבר העיר בצפנת פענח לירושלמי פ"ב דחגיגה הלכה ד'.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בכבוד ובברכה.

תה

אדמו"ר שליט"א

ג'תשפ"ה

ב"ה, כי אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אשר בנוגע ללימוד התניא, הנה אין אצלו
החוברת בה הועתקה חלוקת התניא לימי השנה מכ"ק מו"ח אדמו"ר
וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

הנה מוסג"פ החוברת, ומובן אשר זהו שיעור לימוד בתור סגולה
מיוחדת וכמו השיעורים השנים דחומש ותהלים באופן תקנת כ"ק מו"ח
אדמו"ר, אבל מצד הענין דלימוד התורה ובפרט באילנא דחיי פנימיות
התורה שבימינו אלה נתגלתה ומבוארת ביותר ובעומק ההעלם בתורת
החסידות, הנה מוכרח הלימוד **בשופי**.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

ג'תשפ"ו

ב"ה, כי אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ח יחיאל מיכל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ב אלול עם הפ"נ המוסגר בו, בו כותב גם ע"ד בנין
המקוה. ובודאי ידוע לו מהוראת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בעניני מקוה
שמסרם להרה"ג מוהר"י שי' לנדא, דבני ברק, ובטח תהי' גם מקוה זו מתאים
להוראות אלו.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני
בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה
ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

ג'תשפ"ו

מו"ח יחיאל מיכל: דברוסקין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קו, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשפ"ז

ב"ה, כ"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום עש"ק, בו שואל במאמר רז"ל אדם אתם קרוים
אדם ומה שמחלק בתוספת ד"ה ואין (יבמות סא, א) בין אדם להאדם, וקשה
לו מאיזה כתובים. הנה יעיין במלבי"ם ויקרא א, ב בארוכה.

והנה אין עיקר ענינו של תלמיד ישיבה לחפש קושיות ואפילו לחדש
חידושים, ואם בא זה בדרך אגב מה טוב, ובאם לא הרי די ומספיק אם ילמוד
בהתמדה ובסקידה בתורת הנגלה וכן בתורת החסידות, וחבל על הזמן שיתן
על שני הענינים האמורים לעיל.

ומה שכותב אודות מוסר ודרך בעבודה, הנה הוא כלול בהנ"ל והנני
כופל עוד הפעם שישמור שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, עכ"פ מכאן
ולחבא.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים ולכתיבה וחתימה טובה.

ג'תשפ"ח

ב"ה, כ"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ מו"ה שמואל חיים שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאור לח"י אלול עם הפ"נ המוסגר בו. הנה פשיטא
שאין לנסוע באנ"י ישראלית הנוסעת גם בשבת ומלח"י הם בני ישראל וכו',

ג'תשפ"ח

מו"ה שמואל חיים: פולגר. אגרת נוספת אליו — לעיל ג'תמ"ה.

וג"כ אין דעתי נוחה מסדר נסיעה באופן שיוצרכו להיות בספינה בעשיית
יוהכ"פ וחג הסוכות ואפילו חלק מימים אלו, ואיך שיסדרו באופן אחר
מהנ"ל, יהי טוב יותר.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני
בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה
ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

ג'תשפט

בי"ה, כ"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"צ וו"ח אי"א נוי"נ בנש"ק
מו"ה שלום יחזקאל שרגא שליט"א

שלום וברכה!

במענה על מכתבו עם המוסגר בו שקו"ט בנוגע להשתמשות במחט
בטחון (כנראה כוונתו, זיכער נאדעל) בשבת.

מובן שנבהלתי מהקס"ד בסיום התשובה שלו, שלא רק אסור אלא
שחושש גם לאיסור דאורייתא ח"ו, וחס ל"י לזרעא דאבא לעשות כו"כ מבנות
ישראל הכשרות בדורנו זה ובדורות שלפנינו לטועות בכגון דא, ומי לנו גדול
מהקרוב נתנאל (שבת פ"ז סק"ו שמביאו כת"ר בהתשובה שלו) שנוהר אפילו
מלאסור בפירוש, ורק שכותב שתמה מאין נוהגים העולם וכו', ומובן שע"ד
שדבר משנה שמצוה לקיים דברי חכמים, הרי מצוה לקיים מנהג זקנות
מישראל מכמה דורות מבלי מוחה בידם.

ובטעמי ההיתר הנה יש לומר כמה ענינים וכדאי צירופם יחד לבאר
מנהג הנ"ל, והם:

ג'תשפט

מו"ה שלום יחזקאל שרגא: רובין-הלברשטם, האדמו"ר מצעשינוב. אגרת נוספת אליו —
לעיל ח"ח ג'שצז.

א) במתכת ובחוט של מתכת אין תפירה, ואף שאין ראוי מפורשת לדבר הנה זכר לדבר ממה שכל מלאכות שבת למדין אנו ממשכן, ואף שהי' גם חוט של זהב בהאריג, אבל פשיטא שלא תפרו בחוטים אלו, דמילתא דתמיהא כזו צריך הי' להיות ציווי מפורש בזה, וממ"ש במנחות מא, א דנקטה בסיכי שלפירוש הערוך היינו יתדות, הנה מובן ששם צ"ל ענין של חיבור ואינו נוגע כלל באיזה אופן, אם של תפירה או באופן אחר, ופשוט ג"כ, שגם בכלאים לא נזכר בכתוב ענין של תפירה כ"א יחדיו, ובמילא אין מזה ראוי לחיוב על תפירה בשבת. ומה שנמצא באיזה דברים חיבור או תפירה שלא ע"י חוטים, היינו דוקא בענין שדרכו לחברו באופן כזה, ופשוט בכ"מ דחיוב מלאכה בשבת הוא דוקא כשהמלאכה נעשית כדרכה ולא בשינוי וכלאחר יד, משא"כ כלאים.

ומ"ש כת"ר בתשובה שלו, ששבת וכלאים שווים, הנה לדידי אי אפשר לומר כזה וכנ"ל וכבר ידועה הראי' משבת מ"ח ריש ע"ב, זה חיבור וזה אינו חיבור, עיי"ש.

ב) כבר ידוע דעת רבנו יואל אשר נפסקה הלכה כמותו (שו"ע או"ח סי' שייז סי"ג) אשר צ"ל תפירה של קיימא, וקיימא בעניני שבת מצינו מפורש בענין קשר של קיימא, ועיין שו"ע לרבנו הזקן סי' שייז בתחלתו, שהיינו דוקא בעומד להתקיים לעולם (גם בזה י"ל הסברא בפשיטות, כיון שכן הי' במשכן, שכל עניני תפירה וחיבור היו על מנת שישארו כך לעולם). ובנדון דידן יש להוסיף שמחט ובמחט בטחון ביחוד הנה רואים במוחש בכל ענינים שמשתמשים בהם לשם חיבור שאי אפשר שישארו כך לעולם.

ג) השימוש במחט בטחון הרי ע"פ רוב — השימוש הוא דוקא בענינים של צורך היום, שאז מתירים בתרי דרבנן אפילו לכתחלה וכמובא בכ"מ. וע"פ כל הנ"ל הנה לדעתי בתחיבה אחת דמחט בטחון אין מקום לערעור כלל וכלל, ויש מקום לומר שאפילו בבי' וגי' תחיבות מותר, ועכ"פ לא יותר מענין דרבנן.

לא הארכתי בכל הנ"ל כפי הדרוש כי כבר האריכו בזה בשקו"ט בגו"ר סי' יז"ט בספר טל אורות שהחזיק בדעת המשיב, ובסי' ארחות חיים החדש סי' ש"ס, ומאסף לכל הדיעות בזה בספר קצות השולחן להרב אברהם חיים נאה חלק שמיני סי' קמ"ו סעיף י"ב עיי"ש בארוכה בכל הנ"ל.

דא"ג במה שהעיר כת"ר הראי' ממנחות וכנ"ל, כיוון לדעת הגדולים

תט

אדמו"ר שליט"א

הוא בקונטרס אחרון לשו"ע רבנו הזקן סי' ש"א בסופו, וכמו שהעיר ג"כ בקצות השולחן.

בכבוד וברכת כוח"ט.

נ.ב.

כבקשתו מוחזר פה התשובה שלו.

ג'תשצ

ב"ה, כ"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... דאס וואס איר שרייבט אויף זיך אז איר זייט א מתנגד. - וועט
איר אויף מיר ניט פאראיבל האבען, אויב איך וועל אייך ניט גלויבען, און ווי
עס איז באוואוסט דער ווארט פון רבנו הזקן בעל התניא והשולחן ערוך, אז א
איד ניט ער וויל און ניט ער קען זיין אפגעריסען פון געטליכקייט. און אזוי ווי
איצטער אנערקענען אלע אז חסידות און אירע אנווייזונגען זיינען פארבונדען
מיט הקדוש ברוך הוא און אז דורך דעם פארבינדט זיך נאך מער מיט
געטליכקייט קען דאך ניט זיין אז א איד זאל זיין א געגנער (מתנגד) צו דעם,
עס קען נאר זיין א אונטערשייד אין דער מאס פון נאהענטקייט און
צוגעבונדקייט, און אזוי ווי אין אנדערע ענינים פון תורה, איז ניט יעדער
מענטש און אפילו לומדים קענען זיך דערגרונטעווען צו איר ענד, וועלכער איז
טיפער פון מענשליכען פארשטאנד, עס זיינען פראן אזעלכע וואס ווייסן א
געוויסע טייל מער און פראן וואס ווייסן נאך מער, און אזוי איז אויך בנוגע
צו חסידות, און השי"ת זאל העלפען יעדערען בתוך כלל ישראל אז דער ניייער
יאר זאל זיין מער ווי דער פריערדיקער יאר אין זיין מער געבילדעט און מער
פארשטיין און דאס זאל זיין געזונטערהייט און פרייליכערהייט.

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תשצא

בי"ה, כ"א אלול, תשט"ו
ברוקלין.

להמשתתפים בהתועדות דיום הבהיר ח"י אלול יום
הולדת שני המאורות כ"ק הבעש"ט וכ"ק רבנו הזקן
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם הט' מבשר טוב מהתועדותם במסיבת רעים
וידידים ביום ח"י אלול, שבודאי הוסיפו עי"ז בענין חדש אלול בכללות שהוא
כלשון רבנו הזקן בלקו"ת פ' ראה לב, ב אשר המלך נמצא בשדה וכל אחד
רשאי לקבל פניו ומקבל את כולם בספ"י וכו', וכידוע הפתגם מדורות
הראשונים לחסידות שזכינו לשמוע מפי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה
נבג"מ זי"ע אודות ח"י אלול שמכניס חיות בעניני אלול הכלולים בשלשת
העמודים שעליהם העולם עומד, תורה (אלול ר"ת), אנה לידו ושמתי לך, תורה
אשר דברי תורה קולטים הם וכמרז"ל, מכות י, א) עבודה (אלול ר"ת), אני
לדודי (דודי לו) וגמ"ח (אלול ר"ת) איש לרעהו ומתנות לאביונים, וכמובא
בספר ערוגת הבושם) ויסודם והקדמתם עמוד התשובה (אלול ר"ת את לבבך
ואת לבב — בעה"ט דברים ל, ו).

ובכדי שיהי' כל זה מבלי בלבולים ומניעות צריך להיות שיסיר השי"ת
ממנו כל הדברים המונעים כו' וישפיע לנו כל הטובות המחזקים ידינו לעשות
את התורה כו' פנוים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה (רמב"ם הלכות תשובה
ריש פרק ט') אשר כללות כל זה נכלל בניסוח המקובל בתוככי בני ישראל שנה
טובה ומתוקה.

בברכה לכתיבה וחתימה טובה לכאו"א מהם הוא וב"ב שיחיו.

ג'תשצא

כידוע הפתגם: ראה גם לעיל אגרת ג'תשצז, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשצב

ב"ה, כ"ב אלול, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו מיו"ד אלול עם הפ"נ המוסגר בו, ונהניתי ממ"ש שמשדל להחזיק בהקשרים עם אותם שהיתה השפעתו עליהם עד עתה. מובן מעצמו שישתדל ג"כ להרחיב באופן המתאים, ואחת העצות בזה הוא ג"כ ענין החדפסה שמזכיר. ומוסג"פ לקוט אלול שאפשר יוכל לנצל גם את זה אם עוד הזמן גרמא. דא"ג בטח יודיע אם נדפס ב"מחנים" העתק שיחתינו, שמאז שלוחה לכאן מצעירי אגו"ח ההעתקה ובטח פירשו העדר המענה כדבעי, היינו שאפשר להדפיסה בלי שינויים.

כן נהניתי ממ"ש אודות פעולות צעירי אגו"ח בכלל ובמקומות מיוחדים בפרט. ובטח גם על זה יפרסם באופן המתאים כדי לעורר קנאת סופרים במקומות אחרים.

וליום הולדתו שכותב אודותו, הנה יה"ר שתהי' שנת הצלחה אצלו בלימוד התורה קיום המצות ועבודת התפלה.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה יכתב ויחתם הוא וזוגתו שיחיו לשנה טובה ומתוקה . . .

בברכה.

נ.ב.

ז"ע נתקבלו חוברות מועדים לימים נוראים ופסח דתשי"ג. ת"ח על זה, ובקשה על להבא.

ג'תשצב

נדפסה בלקר"ש חכ"ג ע' 485 והושלמה ע"פ העתקה.

ג'תשצג

בי"ה, כ"ד אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה ישראל נח שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות ענין המקוה דמים שאובין, ובקשר
עם זה – שעניני ר"ה ענינים כללים הם. והנה מובן שצודק הוא, בזה שעניני
תשרי בכלל ור"ה בפרט השפעתם על כל השנה כולה, וכידוע וכמבואר בדא"ח
(בעטרת ראש ובכ"מ) דיוק הלשון ראש השנה ולא תחלת השנה. אבל –
לאידך גיסא – גם התפלה שייכת לכל השנה כולה, ובמילא נוגע המנין
והמתפללים אם הוא מאנ"ש וכו'. ומה לבחור משני אלו – ה"ז דבר התלוי
בהרגש, ובהתאם לזה יחליט.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה הנני
בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה
ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג' הפ"נ נתקבלו.

ג'תשצג

נדפסה בלקו"ש חי"ד ע' 378 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מו"ה ישראל נח: בליניצקי. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"ט אגרת ב'תתננ, ובהנסמן
בהערות שם.

ג'תשצד

בי"ה, כ"ד אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה משה שי הכהן

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום השלשה עשר לחדש הרחמים.

ובמה שכותב אודות שאלת הדירה שלהם, הנה בטח מסר דעתי בעתו
הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ רב פעלים ובעל מדות הרחמ"א שי' חדקוב
אשר יתייעץ עם שלשה מידידיו מאנ"ש היודעים התנאים במקומם הפרטים,
ע"ד השכונות השונות בשיקאגא וכו' והם ייעצוהו, ויה"ר אשר השי"ת יתן
להם הרעיון הנכון איך לייעצו.

מוסג"פ לקוט אלול, אשר בטח יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים
תלוי בו.

בברכה לבריאות הנכונה ולהצלחה בעסקנותו בצרכי צבור לשם שמים
ויעוין לשון רבנו הזקן בשולחנו הטהור סי' בחי"ם סעיף ד' אפילו עוסק
בהצלת ממונם לבד ועאכ"כ שביכולתו לנצל השפעתו בבית הכנסת להחזיק
ולהגדיל לימוד התורה הנגלה והחסידות ועניני הצדקה שזהו ענין נפשי
ופנימי.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברה הנני
בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה
ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

עתה נתקבל מכתבו מכי אלול. ובמשי"כ ע"ד הבריות — כיון שלדעת

ג'תשצד

נדפסה בלקו"ש חכ"א ע' 475 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מו"ה משה: שאיעוריטש. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'שפא, ובהנסמן בהערות שם.

כל הרופאים אינו נוגע עד לאחר זמן קבלת הכוח"ט, יסיח דעתו לעי"ע מכל הענין.

מוסג"פ קבלה על המחאה א'. ובטח יודיע לאיזה קופה שייכות שאר ההמחאות שבמכתבו.

ג'תשצה

בי"ה, כ"ד אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... משי"כ בנוגע למהות עצמו והאריך בזה, כבר ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר איסור לשה"ר הוא גם שלא לדבר לשה"ר ע"ע. וראה רמב"ם ה"ל דעות פ"ז ח"ב. ומה שהעיר מכתובות יז, א – משם תשובתו, שהרי ב"ש במקום ב"ה אינה משנה. וקושית ב"ש מתורצת ומובנת עפ"משי"כ בלקו"ת שה"ש ד"ה. ת"ר כיצד מרקדין.

ג'תשצו

בי"ה, כ"ד אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ז אלול, בו כותב אודות הענין דשינה בסוכה ומעורר ע"ד מנהג איזה מאנ"ש במקומות מיוחדים בזה.

הנה עליו להודיע אצלם אודות היסוד של מנהגם זה, כי בל"ס ידועים הם מאז לשומרי תומ"צ ומדקדקים בהם. וזאת למודעי אשר בענין השינה בסוכה הרבה יש להאריך ואכ"מ. ונמצאים עוד איזה ענינים עד"ז שאין אפי'

(*) ומהנקודות בזה: שלילת דבר בזוי בסוכה. ומצטער.

ג'תשצה

לשה"ר... ע"ע: ראה גם לעיל ח"ז ב"נ, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשצו

הענין דשינה בסוכה: ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 272.

ותיקין נוהגים בהם אף שלכאורה הדין מפורש בשו"ע מבלי חולק, ואדרבה עוד יותר מדין השינה בסוכה, ולדוגמא ענין הדלקת נרות חנוכה על פתח ביתו מבחוץ, דמפורש הוא בש"ס ומחבר. וכמו שהקשה בנמוקי או"ח סי' תרע"א.

לפלא שמסתפק במכתבו בקושיא לחוד, ואינו מודיע אף מלה בהנוגע לשיעוריו בתורת הגולה ובתורת החסידות ולא עוד אלא גם אישתמיטתי מנהג כל ישראל, ומקורו בראשוני מחוקקי המנהגים מהרי"ל וכו' אשר משנכנס אלול כשכותב אדם אגרת צריך לרמז בו ענין דברכת השנה ומדויל ידו משתלם.

בברכת כתיבה וחתימה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תשצז

בי"ה, אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

נאך א לאנגען איבעררייס בין איך צופרידען צו באקומען אייער בריף פון כ' אלול, אין וועלכען איר שרייבט אייער אראפגעפאלענקייט אין ענינים פון אהבה ויראה. — איז באוואוסט וואס עס שרייבט דער אלטער רבי אין תניא פרק ל"א, ובזה יפטר מהעצבות כו' ואחר כך יבוא לידי שמחה אמיתית כו' ותיקר נפשו בעיניו לשמוח בשמחתה יותר וכו'. און בפרט אז מען טראכט זיך אריין אין דעם וואס עס שטייט דארטן אין פרק ל"ג אפילו ניט מער ווי פירוש המלות כפשוטו, איז אויך גענוגענד צוקומען צו דעם מצב, אז תחי' נפשו בשמחה רבה זו והיא שמחה כפולה ומכופלת עיין שם. און בפרטי פרטיות אז מען דערמאנט זיך וואס מען דארף אויפטאן אין די ענינים פון תורה ומצות בנוגע צו זיך און פאר דער סביבה, איז אויסער דעם וואס עס בלייבט ניט קיין צייט אויף עצבות איז דאך פארשטאנדיק אז די עצבות שטערט צו דער עבודה, ווי עס ווערט מבואר אין תניא פרק כ"ו ובכמה מקומות. און עס איז באוואוסט דער ווארט פון די רביים וואס מיר האבען געהערט פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, אז פון תניא קען יעדער איד עפעס ארויסנעמען (חאטש אפילו אנדערע נעמען טיפער, און אנדערע נעמען ניט

טיפער איז אויך אויף זיי גאזאגט געווארען דער פסוק קרוב אליך הדבר מאד). און השי"ת זאל העלפען איר זאלט זיך איבערשטעלען אויף דעם וועג פון עבדו את ה' בשמחה אוו אויפטאן אויפן ארט אין דעם זין והשי"ת יצליחו.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.
בברכה לבשו"ט.

ג'תשצח

ב"ה, כ"ה אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מכתבו מיום הרביעי, נתקבל.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

בודאי ידועה לו הוראת נשיאינו הק', אשר היורד לפני התיבה ובפרט בימים הנוראים, יעבור תחלה על התפלות, ובפרט הפיוטים, לדעת לכה"פ פירוש המלות, ואף אם עשה כזה לפני שנה, הנה יעשה ככה גם בכל שנה קודם שיורד לפני התיבה בתור ש"ץ. והשי"ת יצליחו להיות שליח טוב לשולחיו, ויתקבלו התפלות במילואן.

ג'תשצח

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 462 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
הוראת נשיאינו: ראה גם לעיל אגרת ג'תשל"ח, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תשצט

בי"ה, כ"ז אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... נצטערתי ללא השלום הבית דבתו וחתנו שיחיו, וחוששני שאין המצב חסר אלא "דבק", וכידוע שענינו הוא אשר כיון שקשה על גבי קשה אין חיבורם עולה יפה מביאים בינתיים טפה או טפות אחדות או שטח דק מן הדק עכ"פ של דבר נוזל וגמוש, מתדבקים שני הדברים גם יחד. ואם הי' מי שהוא מסביר לשני הצדדים לאחד שלא בפני השני שכל הסכסוכים שביניהם יש להחלישם וגם לבטלם במשך הזמן ע"י רצון הטוב בזה משני הצדדים, בטח לא היו חושבים זה למיעוט דמותם ומתחילים בפעולות בכיוון זה. ויהי' שיהי' זה בקרוב ומבלי קישורים (ובפרט שכבר יצאו בעגמת נפש שעבר עליהם בעבר), ויוכל לבשר טוב גם בזה ...

ג'תת

בי"ה, כ"ח אלול, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

מתענג אני בקבלת פ"ש ממנו מזמן לזמן ע"י הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ איש רב פעלים מו"ה ... ובכלל הרי סתם ידיעה מבריאיותו הטובה של איש הישראלי ג"כ משמחת היא, והיא מפרטי המצוה כללית דואהבת לרעך כמוך, ובפרט ע"פ הרמוז ברמב"ם הלכות דיעות ריש פרק ד' אשר היות הגוף בריא ושלם מדרכי עבודת השם הוא, וברור דבר הכתוב בכאו"א מבני ישראל שהם גוי קדוש שגם הגוף בכלל זה, הרי מובן שיותר משמחה סתם בדבר כ"א גם תוספת בעניני קדושה בעולם שעצם מציאות גוף הישראלי בעולם זה מוסיף בקדושתו ומכשיר את העולם למלאות ענינו שהוא להיות דירה לו ית'. ומה נפלאים דברי רבנו הזקן בתניא סוף פרק מ"ט, וז"ל: אהבת עולם

ג'תת

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 296 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

אהבתנו כו' שהניח כל צבא מעלה הקדושים והשרה שכינתו עלינו כו' ובנו בחרת מכל עם ולשון הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם, וקרבתנו כו' עיי"ש. ובמצות מודגש זה ביותר בענין הצדקה כפשוטה צדקה בגשמיות שנותן מיגיע כפיו ושהי' יכול לקנות בהן חיי נפשו ומפריש לצדקה להחיות נפש עני או להחזקת מוסדות שהעניים בגשמיות זקוקים אליהם, שעיי"ז מברר ומזכך ומעלה את החומר והגשם עד שנגלה בו האלקות ודבר ה' המהווה מקיימו ומחייו, שלכן צדקה היא מהמצות שאוכלין פירותיהם בעוה"ז והיא המקרבת את הגאולה, כי הגאולה כפשוטה באה יחד עם הגאולה הפנימית כלשון הנביא ונגלה כבוד ד' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר בכל ענין וענין שבעולם. לכן בטחוני חזק אשר השתתפותו עיי' הצדקה שלו בכמה מהמוסדות והעניינים בשנה שאנו מגיעים לסופה, הוסיפה לו ולכל ב"ב שיחיו חיות ואור הן בענייניהם הגשמיים והן בענייניהם הרוחניים, ובודאי יקיים הקב"ה הבטחתו עשר בשביל שתתעשר ויוכל מכאן ולהבא להגדיל השתתפותו זו בשמחה ובטוב לבב וביד נדיבה.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

הפ"נ נתקבל.

ג'תתא

ב"ה, כ"ח אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
סניף תל אביב
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבם ממוצש"ק אור לי"ז אלול, ולפלא גם עתה
ההפסק הכי ארוך בכתובים שגם במכתב זה אין מענה על זה.

נהניתי ממ"ש אודות הפעולות דארגון הלימוד בקבוצות נוער וילדים
במקומות שונים ובודאי יערכו איזה תכנית בזה ובמטרה מאחדת את
הקבוצות השונות נוסף על המטרה הכללית שצריך להכניס שיהיו מוכשרים
מצד ידיעותיהם והעיקר רצונם להמשיך במוסדות חינוך חב"ד כי בלתי
תכנית בזה חרי אין לדבר סוף, ויש חשש שתתפרר עבודתם כיון שלא תתרכז
ע"י נקודה או עכ"פ איזה נקודות שימשו חוט השני בעבודה זו.

כן התחלת הידיעות ע"ד התועדות דח"י אלול נתקבל ומחכים
כהבטחתם להמשך בזה, ובטח אף שאינם מזכירים אודות זה מתעסקים
בתכנית מפורט בקשר עם ימי תשרי הבע"ל, ובתור השתתפות סמלית הנה
בטח יקבלו מהקופה המיוחדת מאה לירה על זה.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנה
יכתב ויחתם כאו"א מהם הוא וכל משפחתו בתוך כלל ישראל לשנה טובה
ומתוקה ולחצלה מופלגה בעבודתם בתוככי מסגרת צעירי אגו"ח מתאים
לכוונת נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ ז"ע.

בברכת הצלחה ולבשו"ט.

ג'תתב

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נוי"נ וכ"י מו"ח טובי' שי'

שלום וברכה!

מכ' והפ"נ נתקבלו.

ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה,

ג'תתב

נדפסה בלקר"ש חט"ז ע' 574 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מו"ח טובי' שי': בלוי.

הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

במש"כ ע"ד החשבון למספרם — א"י המנהג בירות"ו, אבל בכל מדינותינו נוהגין כן בפשיטות במקום שיש איזה צורך או טעם (וכנראה שמנהג אחר חי' — בזמן ההוא — במקום שו"ת מהר"מ שיק — יו"ד קטא. שו"ת פרי השדה ח"א ג'. ולכן ערערו — שלא לשנות למספרם). ומי לנו גדול מהרמ"א בשו"ת סני"א. רעק"א וגם החת"ס בסי' איגרות סופרים (ע"ז צג, קה). ובשו"ת חת"ס אה"ע ח"א מג ועוד (הובאו בסי' כל בו על אבילות להרב גרינוולד ע"י שפא).

ג'תתג

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל אשר בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

צום אנקומען פון דעם נייעם יאהר, וויל איך ווינשען יעדערען און
יעדערע בתוך כלל ישראל — לויט דעם אור-אלטען נוסח — א שנה טובה
ומתוקה.

ראש-השנה, אנהויבס יאהר, איז באשטימט געווארען, דורך אונזער
תורה, אויף דער צייט אין יאהר אין וועלכער די וועלט איז באשאפען
געווארען, אבער ניט אויף דעם ערשטען טאג פון דער באשאפונג, נאר אויף
דעם זעקסטען טאג ווען עס איז באשאפען געווארען דער מענטש.

ג'תג

גרפסה בלקו"ש ח"ט ע' 415.

די גרויסקייט פון דעם טאג און דער באשאפונג, באשטייט ניט אין דעם וואס עס איז צוגעקומען נאך א באשעפעניש און א באשעפעניש מיט א שטופע העכער פון די פריערדיקע, אזוי ווי חי (לעבעדיקע באשעפענישען) איז העכער פון צומא (געוויקסען) און צומא איז העכער פון דומם (שטיינער, ערד א.ז.וו.),

נאר אין דעם וואס עס איז צוגעקומען א באשעפעניש וואס איז שלא-בערך אנדערש פון די פריערדיקע,

ווארום ער האט דערקענט דעם באשעפער אין דער בריאה, און נאך מער, ער האט אויפגעהויבן די גאנצע בריאה צו דעם געפיל, און מיט דעם, צו איר מדרגה פון שלימות.

ווארום דערפילען און דערזעהן ג-טליכקייט אין בריאה — איז דער ענד-ציל פון דער גאנצער באשאפונג.

* * *

איינע פון די הויבט שטריכען מיט וועלכע דער מענטש אונטערשיידט זיך פון אלע אנדערע באשעפענישען — איז די בחירה חפשית (פרייער אויסוואהל) וואס דער באשעפער האט עס געגעבען,

וואס דער מענטש קען זי אוסניצען אין צוויי געגענויטיגע ריכטונגען: אדער, רחמנא ליצלן, גיין אויפן וועג וואס בריינגט צום צושטערען זיך און בריינגען ארום זיך חורבן. אדער, פארקערט — אויסצוקלייבן דעם ריכטיגען וועג אין לעבען, און דורכדעם דערהויבען זיך און די בריאה צו איר העכסט מעגליכער מדרגה.

און אויף צו דערקענען דעם וועג און געפינען די לעבענס אויפפירונג וואס פירט צו דעם ענד-ציל, איז אונז געגעבען געווארען די תורה,

וואס די תורה איז א ג-טליכע און אייביקע און אירע אנווייזונגען זיינען אויף אלע צייטען און אין אלע ערטער.

* * *

מיט דעם אייגענעם שכל קען א מענטש דערצו ניט דערגרייכען, ווארום זיין שכל איז דאך א באגרענעצטער.

דער שכל קען עס בלויז דינען — אויף ענטדעקען און ארויסבריינגען אין עס די אינערע אבסאליוטע געוויסהייט וואס ער האט און די אמונה פשוטה אין די זאכען וואס זיינען העכער פונם שכל, און דערמיט באלעבען

זיין גאנצען וועזען און געפינען דעם ריכטיגען וועג אין טאג טעגליכען לעבען, וואס דאס איז דער דרך התורה והמצוה.

* * *

ראש השנה שטעלט זיך דער מענטש ניט בלויז פארן ג'טלעכען משפט, נאר אויך פאר א משפט איבער זיך אליין.

ער דארף באשליסען — אז ער נעמט אויף זיך צו דערפילען זיין אויפגאבע און פליכט, צו דערהויבען זיך און די וועלט ארום זיך צו דער אנערקענונג פון דעם אנזאג "בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו" (לאמיר זיך בויגען, קניען און אונטערווארפן זיך פאר דעם אויבערשטען אונזער באשעפער)

ווי דער ערשטער מענטש, אדם הראשון, האט עס געטאן אין דעם ערשטען טאג פון זיין באשאפונג, דעם ערשטען ראש השנה.

וואס דאס מיינט א טאג-טעגליכען לעבען על פי התורה.

און ניט, חס ושלום, נעמען דעם וועג וואס פירט צום אפגרונט, צו צושטערונג און פארניכטונג.

* * *

און זאל א מענטש ניט טראכטען: וואס בין איך און ווער בין איך, צו האבען אזא געוואלדיקען כח.

ווארום מיר האבען, ליידער, געזען וואס גאר א קליינע מאטעריעלע כמות קען "אויפטאן" אין צושטערען שטעט און לענדער דורך אטאמישע קראפט.

און אויב אויף צושטערונג האט א קליינע כמות אזא געוואלדיגע קראפט, וואס צושטערונג איז דאך געגען דער כוונה און תכלית פון דער באשאפונג,

איז אויף בויען און שטייגען העכער — א ודאי און נאך פילפאך גרעסער, דא די נויטיגע קראפט בא יעדען איינצעלנעם מענטשען, אויף דעם גייט עס דער באשעפער ספעציעלע כחות און מעגליכקייטען, כדי צו קענען דערהויבען זיך אליין צו דער נויטיקער הויך, העלפען אויך אנדערע דאס טאן, און דערהויבען די בריאה אלץ נעענטער צו שלימות,

ביז מען וועט צוקומען, סוף כל סוף, צום צושטאנד אז "וידע כל פעול

תכג

אדמו"ר שליט"א

כי אתה פעלתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

בברכת כתיבה וחתימה טובה.

מנחם שניאורסאהן

ג'תתד

[שלחי אלול, תשט"ו]

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה דובער שי

מכתבו מיום השלישי עם הפ"נ נתקבל . . . במ"ש אודות עניני חסידות וסיפורים מוכנים בשפה האנגלית, הרי בטח נמצא אצלו הוצאת קה"ת בשפה זו וטוב שיבחר מהם המתאימים יותר לפי מקומו והתושבים, ואם זקוקים לתיקונים קלים בטח יוכלו לעשותם על אתר ובלבד שיהי' ע"פ הוראתו.

בהנוגע לנוסח התפלה, הנה טוב עושה במה שמתפלל בנוסח רבנו הזקן וכפי המבואר בשעה"כ ובהקדמתו בארוכה, וכאשר [. . .] כל הנשמעים לקולו יסבירם ג"כ ענין דנוסח מבורר ומזוכך זה והשי"ת יצליחו.

ג'תתה

[שלחי אלול, תשט"ו]

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה חיים שי

מכתבו מכ"ז אלול נתקבל . . . לויט ווי איר דערמאנט אין אייער בריף אז אייער פאטער ע"ה פלעגט גיין פון ליפלע און שפעטער פון וויטעבסק צו די נשיאים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אין ליובאוויטש, וואלט מיך אינטערעסירן

ג'תתד

מו"ה דובער: לרין. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ז א'תתקנה.

ג'תתה

מו"ה חיים: אראנסאן.

צו וויסען, אויב עס איז דא רשימות או כתבים פון חסידות וועלכע זיינען פארבליבען פון אייער פאטער ע"ה, און אויב יע אפשר קען מען וויסען זייער אינהאלט, אדער א רשימה וכו' ות"ח מראש.

ג'תתו

[שלחי אלול, תשט"ו:]

הו"ח אי"א נ"י מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה זאב צבי שי

מכתבו מייב אלול נתקבל . . . במה שהעיר ממרז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה, וא"כ איך אפשר שמזל אחד יחלק שתי מנות לאלה חלק מטוב ורע ולאלה בלי טוב כלל. היינו נה"ב שבישראל שהיא מעורבת טוב ורע ונפשות או"ה שהם מג"ק הטמאות לגמרי.

הנה מובן שאין זה מזל אחד ח"ו, כי זהו קליפת נוגה הממוצעת ועולה לקדושה סו"ס, משא"כ ג"ק שאין להם בירור ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ואם כוונתנו לאופן התהוות הרע בכלל, יעוין בתו"א ד"ה להבין ענין הברכות ובלקו"ת לגי פרשיות שם.

(*) ועייג"כ תוד"ה אין (ע"ז ה, א).

ג'תתו

מו"ה זאב צבי: ובר. אגרת נוספת אליו — לעיל ג'תשי.

מפתחות

מפתח ענינים

אב:	ערב (משנכנס א. ממעטין — בשמחה).
אבג"ד:	קנא (ר"ת אחדות — ברכה, גאון — דלות).
אבלות:	ג (מנהגי שנה הראשונה והיא צ"ט. יורד לפני התיבה מלכך הימים שיש בהם מוסף).
אבנים שחקו מים:	רמב (עאכ"כ לב האבן).
אדם:	תו (אתם קרוים א. — הא.).
אהבה ויראה:	קנא (ע"י דו"ר עולה החורה למע'). קעא (כנ"ל). שיט (כנ"ל).
אהבת ישראל:	רלד. ש. שיא (מביאה לאהבת החורה). שנח. שעה. שפג. שפח (כלי לואהבת את ה"א).
אותיות:	ט (קדושתן).
אחרון של פסח:	לה (סעודת משיח. בא"י גם יום קרי"ס).
אטום:	ז (סידור הא. מוכיח מציאות ה'). תכב (מראה שכמות קטנה יש לה כח אדיר).
איטלקית:	קנו. שלה.
אייר:	עיי"ע זיר.
אין לך עשב כו' מזל:	תכד.
אין עומדים כו' הלכה:	רצט.
איתן:	יו. רנו.
אל יפטר כו' זכרהו:	רצט.
אלקים:	קמז (גי' הטבע. כ"ה בשל"ה בשם הזוהר).
אלול:	שצב. שצד (ר"ת בגי' הקוין). ת (עבודה המיוחדת לימים אלו). חי (כנ"ל שצד).
אמונה:	ט (מי שמאמין — רק ביוהכ"פ כו' ה"ה היפך השכל הבריא. מיכלא דמהימנותא). יד. כט (א. באחפשטותא דמשה באופן שיביא לפועל).
אנגלית:	תכג.
ארון קודש:	שיח (אם לעשותו בולט מחוץ לכותל).
אתרוגים:	קכג. קנה"ד (בדיקת האילנות אם הם מורכבים). שלה (שתילים וגרעינים בהרכבה).
בחירה חפשית:	ריב. תכא.
בחירות:	קסד"ח (חובת ההשתתפות כב.). רנג. רעט. שגור"ח (כנ"ל). שפה. שצט.
בטחון:	פד. קח. קיט (כל' העולם אופטימיזם).
ביטוח:	רעח.
ביטוח:	רנד.

תכז

מפתח ענינים

תכח

בין השמשות:	דברים בטלים:
י (לרעת אדה"ז — עם חלוי בראיית כוכבים).	רסז (כאשר אינם מביאים לפעולות ממשיכות).
בכורים:	דברים היוצאים מן הלב כו':
שסה"ז (הוראות ממצוות ב.).	טו. סד.
בר מצוה:	דואר:
שמ (כשחל בעיוהכ"פ מחי לעשות השמחת מרעים).	קלו.
בריאות:	דפוס:
פד. קג (הגוף והנשמה). קפב. רב (כנ"ל — קג). רטז (כנ"ל). רנו. שיט (הגיי ברמב"ם: היות הגוף בריא מדרכי עבודת ה').	עב (הדפסת ס').
ברכה:	דקדוק:
עה (כמו גשם — ע"י חרישה וזריעה). עו (אמירת ב. בחנוך הנחת תפילין). קעד (כל המברך מתברך — כהן לאו דוקא). שז (כנ"ל — עה).	רפח (פי' דברי המהרש"א שנמרצת ל' רבים).
ברכות:	דתות:
מטיג (אין להפסיק בין ב. למצוה). רצה (נוכח ונסחר בב.).	ז"ח (בשאר הד. חוג אחד הטעה בני דורו, לבד דחינו שכל בני שמעו אנכי ה"א).
ברכת כהנים:	ה' אייר:
מה (ב.כ. וחפלה. עם שאחורי הכהנים אינן בכלל ברכה).	כת. פה.
בתר רישא גופא אזיל:	הבדלה:
רלז.	שג (סגולה לבריאות העינים). שעה (כנ"ל).
גאולה:	הבטחות:
קע (הצפיה למשיח בחו"ל). שנח (חלויה בהפצת המעיינות חוצה).	רמט (במכתבי אין ביטוי כזה. אדמו"ר היה לו כחות נעלים לזה).
גלות:	הוצאת ז"ל:
רלג (אצל יצה"ר הפרטי). רמג (אצל יהודים). רסא (כנ"ל).	רסב (שימוש במוך). ערה (אם נכנס במנין המצוות). שכז (שימוש במוך). תב (כנ"ל — ערה).
גמילות חסדים:	הוראה:
ש (זכות ניהול קופת גמ"ח).	כ (השתלמות במקצוע הה. יחד עם נסיון בפועל). נב (כשמרגיש עייפות לאחר לימודו עם התל'). צו.
גמל:	הפצת המעיינות חוצה:
רפה (אם הוא קליפת נוגה. למה השמיטם יעקב).	קיב (גם נקודה הראשונה שמחרץ למעין בכלל חוצה). קפז. קצז. רסד. שדמ (כנ"ל — קיב). שנח (מענה המשיח: לכשיפוצו מ. ח.).
דבור:	הקדש:
רמ.	שכג (ה. בטעות — רק שולל הפעולה או גם ענין הפכי).
דבק:	
חיו (השכנת שלום — כמשל הד.).	

- הריון:**
רעה (להשמר ממשא כבד וכו'. לא לפרסם).
השגחה פרטית:
קמד (כשיטת הבעש"ט). רעה. שלח"ט (השיטות).
התבוננות:
רל (חובת כ"א — ה. קודם התפלה).
שנ (ע"י ה. מתאחר קצת מהמנין). שעה.
שפ (בתוך וקודם התפלה. ל"ד באותיות הרב).
התועדות:
ד (אגוני"ח). מט (תכליתה שתפעול במעשה). סג (ש"מ). פה. פט (עם התל'). צ. צו. קבג (מה שה. יכולה לפעול כו'). קכד. קסה (פרישט אף ומגביה). קצה. רלח (י"ב תמוז). רנט. רסז (צריכה להביא להחלטות ממשיות). רפח. רפט (כנ"ל — קבג). שמח (מכל ה. צ"ל בכך). שסב. שסה (כנ"ל — קבג). תא (לא הלגימה המכוון).
התעוררות:
קפב (תחלתה אור ותכליתה מעשה בפועל).
התקשרות:
פו (ע"י לימוד אותו הענין בתורה). קצה. רלד (כנ"ל). רלו. רצורז (דביקות בצדיק). שפב.
התרכזות:
פב. שמש"נ.
זיו:
מז (אייר, שנולדו בו זיותני עולם). נח (כנ"ל). עג (חדשים ניסן ואייר).
זית:
שכח (אינו מקבל הרכבה).
זכרון:
קפו (עצות לחיזוק כח הזו).
עיי"ע שכחה.
זכרון ימי קדם:
פ. שכט.
- זמן:**
קנה (אצל הבעש"ט לא היה ז. ומקום מגביל).
חומש תהלים תניא (חת"ת):
נט. פ. קלא. קנב. קנח. קעא. קעט. רלב (בשבת ריו"ט). רלו. שי. שיד"טו. שנ. שנה. שסט. שפא. שפב. שעה. חה (לימוד בתור סגולה — מלבד הענין דלימוד התורה). תו.
חופש:
קלה (בחדש אב או באלול). קנ (לכנס התל' במשך ימי הח). רו. ריג. ריז. רכה"ו. רנא. רעז. רצב"ג. שיג (לו איישר חילי הייתי מבטלו). של. שלא (להמשיך זמני הלימוד מעבר לזמן הרשמי). שע. שעא"ב (כנ"ל — שלא).
חזיר:
רפה (ק"ג. עתיד להחזירו לנו).
ח"י אלול:
שעה. שצד (שמכנים חיות באלול). שצז (מתחיל חשבון שנה העברה — יום לחדש). שצט (כנ"ל — שצד). תג (כנ"ל — שצז). חי (כנ"ל).
ח"נ:
כא. רלב. שפז.
חיסון (Vaccination):
נח.
חירות:
ב (דוקא כשמשחלל שגם אצל חבירו יהי' ח. ; ח. הנשמה דוקא כאשר גם אצל הגוף ח. ע"י תומ"צ). טז (התחלת זמן חירותינו בעשיית מצוה — מעות חטים — חירות הנשמה). כ (ח. אמיתית דוקא כשקשורה לח. הנפש). לא (אפשרית רק בהגברת הנפש על הגוף).
חכמת אוח"ע:
תג (לא רק פילוסופיה).
חמץ:
ו (כל הנזהר ממהשו ח. מוכטח כו'). מט (בדיקת ח.).

חמרא למרא טיבותי לשקיי:

קפכ.
חנוך:

ו (קנסות). כא. כו (הוראת לימודי קודש
בבי"ס חילונית). כז (חלבושת אחידה
בבי"ס. לימוד בנים ובנים באותו בנין.
חובת ההתעסקות בח. הכשר). לו (ניצול
הכשרונות בשדה הח. סא (כנ"ל —
כו). עו (אמירת ברכה בח. הנחת
תפילין). פח (כנ"ל — ו). ק (כנ"ל —
כו). קא (ההנהגה עם התל' הקשישים
— כעם תל' חבר). קכא (לימוד התל'
עד הפסקת הצהריים). קלהו (לפעמים
צריך להתאפק מהוכחה). קמביג (בנינו
ערכים בעדנו). רו (להרגיל התל' בעניני
ח. ריג (נערים ונערות ביחד). רכה
(תועלת הרכים ותועלת היחיד כהנהגת
תל'). רכו (ח. הבן קודם לקניית בית).
רעו (פרסים למתמידים). שה (שאלת
הח. — בעיה חינוכית). תו (אין ענינו של
תל' לחפש קושיות אלא ללמוד
בהתמדה).

עיי"ע הוראה. חופש.

חנוכה:

חטו (לא נוהגים להדליק על פתח ביתו
מבחוץ).

חסידות:

יט (כל מי שנודע לו אודותה חלה עליו
מצות ח"ת גם בחלק זה). מו. נ. נא"ב
(שייכת לכל ישראל). פא (כמו לימוד
הגמרא). קלב (הכרת לימודה בזמנינו).
קנב. קנד. קנח (הקדמת נעשה לנשמע).
קסב. קעב. קעח (כנ"ל — קנח). ריד.
רנג. רעז (בשליש במקרא או בתלמוד).
רפ (פני' וחי'). רצו (העדר לימודה
מעכב הגאולה). שכ. שלג (תכנית
לימודים). שלוח (חובת הלימוד
בזמנינו. כל מה שתלמיד ותיק עתיד
לחדש בו. עיקר החשד בזמן הבעש"ט
— שיגרום לקולות בקיום המצוות.
היחידים שעמדו כנסיון בממשלת

הסוביטים — אלו שלמדו ח. שנח"ט
(כנ"ל — רצו). חט (בזמנינו כולם
מכירים בח.).

חסידיים:

רצה (תואר ח. במקורות).

חציצה:

כדיה (כשיש ח. אין טבילה או
שהטבילה פסולה. ח. האויר בבגדי
כהונה וכן חש"ר והראש).

חקירה:

ז"ח (ידיעת מציאות ה' באופן חיובי או
שלילי. הכרת תורה מסיני. הטעם שא"א
לשנות תקנות חז"ל. קדושת האוחיות).

חשבון:

חכ (ח. השנים למספרם).

חשבון הנפש:

צח (רק בזמנים מיוחדים). שצז (מח"י
אלול — יום לחודש). תג (כנ"ל).

חשמל:

שנט (אם מותר להשתמש בשם ח. ;
שייך לק"נ).

טבילה:

לו (ט. עזרא). קנב (כנ"ל). קנד. קנח.
קעח. קפד (כנ"ל). ריב (כנ"ל). ריט
(אוחיות הביטל). רלביג (ט. עזרא). ת'
תא (שייכות ט. עזרא לתפלה).
עיי"ע חציצה.

טהרת המשפחה:

קכו. רג. רעח. שג. שפכ (קשור ליחס
הבנים להורים).

טופח ע"מ להטפח:

יב.

טלית:

קי (כשהמנהג שהבעל קורא מתעטף
בט.).

יאוש:

קד (מניעתו). שי (מניעת השקו"ט ברגש
הי.).

י"ב תמוז:

קצג. קצו. ר. רו. רטו. ריח. רכד. רלח.
רמט. רנט. רסא. רפ. רפח. שב.

מפתח ענינים תלא

הוי':	כתר:
קמז (שם העצם, למע' מהטבע). רל-לא.	קנו (ג' כ. וכ. ש"ט על גביהן, שכוללם).
רפה"ו (חסד גיי הוי', ב' חסדים ושליש גיי ע. התאמת החשבון).	לא יעלו בחומה:
יום הולדת:	שנו.
צו. קעג. קפז. רנט. שכח. שנה. שצג.	ל"ג בעומר:
חיא.	ה. ס"סא. עח. קב. קכג"ד. ר. רט (בעומר — לעומר).
יום טוב:	לימודי חול:
שצא (יו"ט שש"ג, לבן א"י בחו"ל).	סא. רמט"ו.
יחידות:	למען שמי יכבד ה':
פ.	רמדה.
יראה:	לשון נקיה:
קבג (הבאה מהתכונות בגדלות ה' — גדלות יר"ח).	לח (דוקא כשאינו נוגע לציווי ודין).
כהנים:	לשון הרע:
רכ (כקברי צדיקים). רפא (נסיעת כ. מע"ג מדורות עכ"ם).	חיד (אפי' על עצמו).
עיי"ע ברכת כהנים.	לשנה הבאה כו':
כיבוש:	קעה (הבאה מלעיל ומלרע).
ג.	מאמרים:
כיסוי הראש:	אדה"ז: שכב (ציון כמשפט תפדה שבלק"ח).
שכו (משאל כ. כ"מחנים"). שעז.	אדמו"ר מוהרי"צ: ריח (רחב"ד תש"ד).
כיסוי ראש באשה:	מאסר וגאולה:
קטו. ר (הטעם לחילוק בין בחולות לנשואות).	שכט (מ. סטרדוב).
כל יכול:	אדמו"ר מוהרי"צ: ריח (רשימת המאסר). רלג. רמב. רסא.
שס (אם גם ב' הפכים).	מגידים:
כמות ואיכות:	רסט.
רב.	מגילות הגנוזות:
כשרות:	כט.
רג.	מדות:
כתב אשורי:	ל (גב"ר, מנה"א או מנה"ב).
שמח (לא נראה לי כשמדפיסים פסוקים בכתב סת"ם).	מדע:
כתבי יד:	ח (חכ' החשבון שבימינו מיוסדת על ס' ימי היוונים הראשונים). רכ (א"א שמסקנותיו יהיו בסתירה לתורתנו). רלג (מסקנה אחרונה של המ. — שום דבר אינו מתבטל).
כתבי עת:	מוסדות:
לה (בטאון חב"ד. מחנים). קב (בטאון חב"ד — שיהיה רשמי). רכה (מחנים). שכו (מחנים). חיא (מחנים).	סז (לא לפצל מ. במקום שנו לא' נר למאה). צד"ה (כנ"ל). שעא (שלא יכית

מפתח ענינים

תלב

מזוה — חירות הגשמה).	כל מ. על הריח שלו אלא על כללות
מעלין בקודש:	חב"ד).
עד (נחיתת כח).	מוסר:
מעמד:	ו. (הפרש בין מ. לדברי התעוררות).
רעא.	מזוזות:
מפלגותיות:	נט (בדיקתן). קכו. קל. קסב. רמח
לט. קכח"ל. רח. רלט (כל המצרף כו' מכה את האמת).	(בדיקתן כל יב"ח). רנד. שג. שעב
מצבה:	(בדיקתן). שפא. שפח.
ג (בתוארים — יש להזהר בכבוד הנפטר ובכבוד כה"ח).	מחילה:
מצוות:	שעב (כשמבקשים מ. צריך לסלוח).
קלד (הכרח מ. מעשיות). שבח (מ. מיוחדת, השער שבו עולות שאר המ.).	מחיצה:
מצות:	עא"ב (בביהכ"נ). רח"ט (כנ"ל).
ו (חלוקת מ. שמורה). יד. כג (אם יוצאים חוכת מ. כמ. שעברו עליה יב"ח). לדיה (כנ"ל — ו). מ (כנ"ל — כג). מא (צ"ל כה טעם מ. מהמחזה. מ. ישנה). פו (כנ"ל — ו). קסר"ו (מוחין דאבא או כלים). רחצ (מ. מכונה).	מחלוקת:
מקוה:	קלט (כד"כ ב' הצדדים אשמים).
קיד (ככפ"ח). קכד (בספרו). קעז (הנ"ל. טחימת ברזל, גומי ועץ. הרצאת המים ע"י משאבה). רז (בקסבלנקה). רמה (בחיפה). רמו (רידינג פא.). רנ (הוראות אדני"ע). ערה (בפאטסוויל וספרינגוואלי). שב (הפרש בין מים טהורים לטמאים). שצו (ב' נקבים). תה (הוראות אדני"ע). חיב (ממים שאובים).	מחשבה:
מקום:	עא (דבש שחישב עליו לאכילה). שכב (נפגשו מ.).
קנה (אצל הבעש"ט לא היה מ. וזמן מגביל).	מילה:
מקיף ופנימי:	קעה"ו (נלמד מפ' לך שלפני מ"ת. נמולו בליל ט"ו או ביום י"ד או מבעשור). רג. רצט (במרחץ ערום מן המצוות עד שנסתכל במ.).
צא.	מכתבים:
מרור:	שפ (מהר"ה מפאריטש).
קעה (מ. ומרורים).	אדמו"ר מוהרש"ב: שפ.
מרירות:	אדמו"ר מוהריי"צ: קצא.
עד.	אדמו"ר שליט"א: קעט (כל המ. קורא ועונה בעצמו. לפעמים המזכיר חותם בשמו). רצא (כנ"ל. אומר לשון המענה. כשהבקשות נפשיות — בא עה"ח).
משחקים:	מלאכים:
שעז (כדור רגל).	תר (הדיעות אם יש להם גוף).
	מנהגים:
	רנט (מ. אותיות גהנס). שסא (מ. חב"ד).
	מסיבות שבת:
	קכח. קמב.
	מעות חטים:
	א"ב (הקדמה לסדר — כל דכפין כו', כי א"א להיות חירותינו לפני שמשתדל שגם חבירו יהיה בן חורין). ה. טז (התחלת זמן חירותינו — בעשיית

משמעות:	לג). ק־קא (לימוד דא"ח לבנות. חיוב
רכב.	לימוד ההלכות שלהן). קפב. שלו (לכל
משניות:	אברה). נתוחי מתיים: רג.
כב. מח. קצא. קפה (אוחיות נשמה — מאירה הגוף). קפז. רלב.	סדר של פסח: סד (שסידרו בביהכ"ג). עח (כנ"ל).
מתן תורה:	סוכה: תיד"טו (שינה בס).
ז"ח (הכרח מ"ת מסיני). סג (השייכות לנשים). קמד (אנכי ה"א — השגח"פ. אנכי ואני). קסח (אילו ס' ריבוא חסר א' כו'). שנג (אנא נפשי כתבית יהבית).	סופר סת"ם: קמז.
מתנגדים:	סיום: מד (למס' ר"ה).
חט (בזמנינו מכירים כולם בחסידות).	סיפורים: כט (בהדפסת ס. לציין המקור). קלד (מסירת ס. כצורחם). רסח (ציון המקור. דרגות בסמכות דיוק הס.). שמו (דיוק השתלשלות הס.). שמו (רשימת מקורים. לא להסמין תולדותיהם של ב' מסוגים שונים והפכים). תכג (באנגלית).
מתנים:	סירוס: כד (בניתוח פרוטסט). רג (כנ"ל).
קכב (מעמידים הגוף והראש).	סליחות: שפו. (שאומרים הספרדים בהשכמה).
נדה:	סנהדרין: רצז (ההצעה לעשות מעין ס. באה מהקטנים ביר"ש).
סו (להשתמט מבריקת פנים בעת הריחן). קסד (בענין הנ"ל).	ספירות, עשר: רלה (בכ"מ שז"ת מחלכשים בעולם שלמטה ובכ"מ שרק ס. המל').
ניסוך המים:	ספק: שלח (גי' צמלק).
רס.	סת"ם: שסא (כתב חב"ד). שסד (כנ"ל). שצ (כתה לספרות במרוקו).
ניסן:	ספרים: יט (של בנציון דינור). כג (הערות לס. נזר הקדש וש"ת). כח"ט (סיפורי חסידים). לה (הפצת ס. חב"ד באה"ק). סח (ס. מהר"ח זונגפלד). עכ"ג (הדפסת
עג (חודש דיו). צד (נסי נסים נעשו).	
נשים:	
קמא (אין עבודת ה' באופן של נ. כ"א בהוראת שעה).	
נעשה ונשמע:	
קנח (גם בפני התורה צ"ל הקדמת נע. לנש.). קעח (כנ"ל).	
נפש החיונית:	
קז (הבהמית או השכלית).	
נקודות:	
ט (קדושתן). נדח (קדושתן. קדושת שמותיהן וג"י שלהן). תב (בענין הנ"ל).	
נשואים:	
יח (הכנות. לימוד ראשית חכ' שער הקדושה). יח (מנהג ירושלים שלא לחכות לגיל מאוחר). קטו (עם בח כהן). קמח (לא להאריך הזמן בין התקשרות לג. קסט (כנ"ל).	
נשים:	
ד (בזכות נ. צדקניות — גאולת מצרים). סג (שייכות פסח ושבעות	

עמלק:

שלח (ספק בגי' ע.).

עסק:

קפח (דיוק הל' ע. בחורה).

עצבות:

לו (מניעתה). קפד. שלח.

עצה:

מג (ע"פ שלשה אנשים). רמז (כנ"ל).

תיג (כנ"ל).

עצמאות:

שדממה.

עקב:

שכ (עון ע.).

עשה לך רב:

יז. רעג.

פחד:

קסב (עצה לפ. כלילות).

פנימיות:

יא (כפ. תמיד כאמנה אתו). כ (כנ"ל).

פסח:

סג (שייכותה לנשים).

עיי"ע אחש"פ. חמץ. לשנה. מצות.

מרור. סדר. קרבנות.

פסח שני:

קב (תמיד יש לחקן).

מצוע דכא:

כג (באשה).

פרוסטט:

עיי"ע סידוס.

פרנסה:

גד (יכול השי"ת לחת בכל מקום).

השפעה על הסביבה כלי לפ. פט"צ (פ).

גשמית ורוחנית). צא (מאת הזן ומפרנס

לכל). שמג (גשמית ורוחנית).

פרסים:

רעו (למתמידים).

פתגמים:

רז (אריז"ל: כל הנזהר ממשו חמץ

מובטח כו'). נט (רבותינו: וזי

מ'שטעלט זיך כו'). רלט (כשב' נפגשים

— טובה לשלישי). רסד (החוקרים:

ס.). עג (ס. מוהר"ש אלפנדרי). קט

(שער הבטחון בחובת הלבבות). קכא

(לקוטים מדברי רבותינו על פרי

השבו). קכג (הערה בתניא רפמ"ג).

קלב (תניא). קמג (הערות לס' של פרופ.

קוטשר). קסב (כנ"ל — קט). קעט

(הפצח ס. באירופה ע"י הלשכה). קצא-

ב (ביבליוגרפיה לס' חב"ד). קצט (חוב'

בענין השחיטה). רט (פלח הרמון). רי

(אנצ' תלמודית). רנב (הפצח ס. חב"ד.

מאמרי הערכה). רסז (נעים זמירות

ישראל). רסח"ט (הערות לס. סיפורי

חסידים). רסט"ע (ס. מוהר"א רבלין).

ערב (קובץ לקוטי דינים). ערה (טהרת

יו"ט). רעז (פי' הסולם לזהר). רפד"ה

(הערות לס. נתיב ישר. אין מנהגינו לתת

הסכמות). רצד"ה (הערות לס. חסידים

ע"פ משנת אברהם. החסרון בס. גדול

הכמות). רצרח (הערות לס. דברי

יחזקאל שרגא). רצט (הערות לירושלמי

עם חדושי הראי"מ). שנט (כנ"ל —

עג).

אדה"ז: כא (תניא). לא (תניא דפוס

אלטונא). לב (הערה בתניא פל"א). מח

(תניא). קסב (תניא). קעח (סדר לימוד

התניא — ח"ג ח"ב וח"א). רי (דיוק גו'

— כו' בתניא). רכב (השוואת הנוסח

בתניא). רפ (תניא). שה (תניא לסגולה).

שצו (שו"ע עם הערות).

אדמו"ר מוהריי"צ: ריח (רשימת

המאסר). רלג. רמב. רנב. רסא (כנ"ל).

אדמו"ר שליט"א: כט (מפתחות לס.

הסידות).

עבד:

קכ (נאמן).

עונשים:

תד (מטרת ע. התורה — תיקון הפגם

ולמען ישמעו גו').

עירובין:

רלב.

אדמו"ר האמצעי: יח (ב' יצ"ט על יצה"ר א'). קמח (כנ"ל).

אדמו"ר הצ"צ: כב (בעסער עסן צוליב דאוונען כו'). קלז (כשהיה שולח מכתב ע"י שליח היה משלם לדואר). קנא (אבג"ד — אחדות ברכה גאון דלות). קפה (משנה אותיות נשמה — מאירה הגוף). שיא (אהרן גבוה ממלאך מיכאל). הבעש"ט גבוה מהאריז"ל והה"מ מהרח"ו).

אדמו"ר מוהר"ש: קג (לכתחלה אריבער).

אדמו"ר מוהרש"ב: לז (אז מ'שטייט אין איין ענין און מען טראכט וועגן אנאנדער ענין כו'). קיט (לפעמים היצה"ר מתלבש בלבוש צדיק כו'). קסו (מצות רומזים לכלים). קעה (לשנה הבאה — מלעיל). ריב (אם השקו"ט מונעת מתו"ע ה"ז מתחבולות היצר). רעא (הוצאות צריכות לבוא רק מהקופה).

אדמו"ר מוהריי"צ: יג (דער קלוגינקער). כה (כנ"ל). מז (א געזונטן פריילעכן זומער). מט (תכלית ההתוועדות שתפעול כמעשה). נג (כנ"ל — מז). נו (כנ"ל — מז). נז (שיפעול כי ובהשומעים). נט (כנ"ל — מז). ע (כנ"ל — מז). פג (בשם זקני החסידים: מ'דארף אויפשטיין גאר אנאנדערער). צו (כנ"ל — מז). צח (חשבון הנפש — רק בזמנים מיוחדים). קא (כנ"ל — מז). קב (הלימוד מפסח שני שתמיד יש לתקן). קכג"ח (קבלת התורה בשמחה ובפנימיות). קכט (כנ"ל — מז). קלה (כנ"ל — קבג). קמב (כנ"ל). קמו (כנ"ל). קמט (כנ"ל — מז). קסח (צווה שישתתפו בבחירות). קעא (כנ"ל — מז). קעג (אריכות יוש"ט עם כל הפי'). קפד (שד"ר — קלייבן גשמיות זייען רוחניות). קפח (דיוק הלי' עסק בתורה). קצ (גם בחניה מערב עד בוקר יש להקים

התחלה וסוף — רק נקודה). רסח (אויב די מעשה איז ניט אמת — געקאנט זיין אמת). רעב (משנכנס אב ממעטין — בשמחה). רעז (כנ"ל — נט). רפב (כנ"ל). שסג (ברא"ח: א קאפ קען מען ניט ארויפשטעלן). שעב (מ"ש שבדקו התו"מ ונמצאו כשרות — עפעס שטימט דא ניט).

בעש"ט: א (מכל דבר יש ללמוד הוראה). ב (עה"פ כי תראה חמור גו' עזוב תעזוב עמו). כב (כנ"ל). סה (עה"פ עבדו את ה' בשמחה). ע (כנ"ל). פד (כנ"ל — ב). פה (כנ"ל — א). קט (כנ"ל). קיז (כנ"ל). קכט (כנ"ל — ב). קלב (כנ"ל — א). קמא (כנ"ל — סה). קפו (מלאך מיכאל היה נותן כל עבודתו עבור א' מד' ציציותיו). רעו (להפשיט הדברים מגשמיות).

אדה"ז: יח (ע"י צדקה נעשים מוחו ולבו זכים כו'). לד (כנ"ל). נא (החסידות שייכת לכל ישראל). נב (בכל ענין יד חסידים על העליונה). סט (מרא דאתרא בכל הפרטים). עט (כנ"ל — נב). צ (דו זאגסט אלץ וואס דו דארפסט כו'). קיא (כנ"ל). קכב (לימוד תו"א ולקו"ת השבועי. הערה באגה"ק). קכג (מה שהתוועדות יכולה לפעול כו'). קכה"ו (כנ"ל — צ). קפ (מעוה צדקה מגביהות את כל הרכוש). קצח (כנ"ל — צח). קצט (עבודה שבלב — בלב ועם הלב). רל (לעשות מגשמיות רוחניות). רנא (כנ"ל — נב). שכ (כך קבלתי מהה"מ בשם הבעש"ט, שמצות ואהבת היא לתקוע מחשבתו כו'). שכה (שו"ע מהדו"ק ומהדו"ב). שכה (כנ"ל — נב). שמא (למדן — שלומד עתה). שנג (געשעפט געשעפט עד ביאת המשיח). שסה (כנ"ל — קכט). שסט (כנ"ל — נב). שפח (ואהבת לרעך כלי לואהבת את ה"א).

קדיש: לג (אחר משניות שאחר התפלה).	המשכן). רנג (כנ"ל — קסח). רפד (כשמעמידים פנס מחקבים סביבו).
קושיות: סו (כל ק. מסטרא כר. סתם מקשן כו').	שצד (ח"י אלול — שמכניס חיות באלול). שצז (מח"י אלול מתחיל חשכון שנה העברה — יום לחדש).
קידוש: שג (סגולה לבריות העינים). שעה (כנ"ל).	שצט (כנ"ל — שצד). תג (כנ"ל). חי (כנ"ל — שצד). תיד (לשה"ר — אפי' על עצמו).
קידוש לבנה: קנ (סגולה לשניים).	צבא: פג. קז. רכב. רכד (ימי עיון בצה"ל).
קליפות: רפה (חזיר — ק. נוגה. גמל).	צדקה: יח (צ. רוחנית. נעשים מוחו ולבו כו').
קנסות: ו (לח"ל). פח.	לד (כנ"ל). לו. מז. נג (יתן ויחנו אחרים). נט. צו. קד. קנב. קנד. קסב.
קרבנות: קצו (ק. פסח. איך נמנו עליו במצרים לפני המילה. איך אכלו מן של משה). שטו (ק. פסח. זמן הבאה ואכילה. שחיטה ואכילה — ב' מצוות).	קסה (עשר בשביל שתתעשר). קפ (מגביהה את כל הרכוש). קפד (לפני התפלה. כשאין עני). קצב (ובחנוני נא בזאת). ריב. רלב. רלו. רנד. רנו. רפ (גשמי ורוחנית. נעשים מוחו ולבו זכים כו'). שג. שכד (זמן צ. קודם התפלה). שמ. שמב (גשמי ורוחנית). שפא. תיח (מקרכת הגאולה כפשוטה והפנימית).
ראיה: שלט (ראיית קרבן וראיית פנים).	צוואה: רסג (סגולה לאריכות ימים).
ראש השנה: מה (ניסן ותשרי — מלמטלמ"ע ומלמעלמ"ט). חייב (עניניו כלליים. ראש ולא תחלה). תכ"כג (כיום בריאת האדם שמגביה את כל הברואה: כואו נשתחווה ונכרעה גו').	ציצית: כג (חוטי צמר כבגד פשתן). מ (בענין הנ"ל). קפו (מלאך מיכאל היה נותן כל עבודתו עבור א' מד' צ). רחצ (צ. מכונה). שסב (חוליות). שפח.
רבנות: סט (מרא דאתרא). קצח (כנ"ל). רכט"ל (חובת הר. בארה"ב לעקר העם. הארצות. לקחת עוזר מתוך הקהלה. קב"ע לתורה. התכונות קודם התפלה).	צניעות: רעח. שג. שסח (ריקודים מעורבים).
רוסית: שפד.	צעירים: נב (תוספת מרץ ופחות שייכות לעניני עוה"ז). שעה (מלאים מרץ).
רופא: קכו (א"י). רכ"ג (ועד לר. דחיים בני י').	קבלה: קסז (מהחברים, הרמ"ק והר"י סרוג).
ריח הפה: שפד"ח.	קבלת עול: שיג (יר"ת).
ריקודים מעורבים: שסח.	קברים: רסט (חפירה סביב הק.).
רפואה: מו. נח (ר. הנפש והגוף). קלז (זריקת	

- חיסון לילדים.** רה (כנ"ל — נח). רמ (הידרו קארטיזאן). רמו (בשיטה צמחונית).
- רצון ותענוג:** צב (מי מכריח מי).
- שבועה:** קבו.
- שבת:** חרז (נסיעה באניה ישראלית בש.). חז (מחט בטחון בש. תפירה כחוט של מתכת. תפירה שאינה של קיימא. לצורך היום).
- שבת הגדול:** קעד.
- שבת מברכים:** סג.
- שדים:** שג.
- שומות:** רצצא (כל התנאים צ"ל בכתב ואז ישרה השלום גם בלב).
- שחיטה ובדיקה:** פז (לימוד הל' שר"ב בישיבה). קצטר. רכו.
- שידוכים:** נג (לדקדק בענינים העיקרים ולא הטפלים). צו. קכו (להזהר מפגיעה בכבוד בניי). קלח (משי"ב הקב"ה מזווג זיווגים). קפג (כשהטעוהו בשנותיה). רכו. רכו (ש. הבן קודם לקניית בית). רמא (כשיש אח גדול יותר). שכנ (נחות דרגא נסיב איתתא).
- שיחות:** ארמו"ר מוהרי"צ: כא. שלג. שלו. ארמו"ר שליט"א: מט (ש"מ אייר). סג (אחש"פ). קכב (ש"מ טבת). רנח (מוגהות ובלתי מוגהות). תג (ש"מ אלול). חיא.
- שכחה:** קנד (עצות לש.).
- שלוחא זרבנן (שד"ר):** קפד (קלייבן גשמיות זייען רוחניות). שכא (כנ"ל).
- שלום:** נט (ע"י מרבים ש. מרבה השי"ת ש. בגבולם). קעג (מחזיק ברכה). קצצא (תיקון להרמת יד). רמא (במעשה — לא נחשד חסיד, אלא גם בלב). תיז (השכנת ש. — כמשל הדבק).
- שלום בית:** צח.
- שליחות:** שלב (כמה דרגות בש.).
- שמות:** מב (בבקשת כרכה — בשם האם). עג (השם בנציון סגולה לאריכות ימים). קמב (כנ"ל — מב). רפו (ש. חתן כש. חמיו). רצה (שמות אמהות החור"כ שורים).
- שמחה:** סה. ע. עד. צו. קט (גם בעבודת בכל דרכין). קמא. קפב. שכא (ממשיכה השפעה מלמע'). שעח. שפד (פעולתה על הבריאות). תטרוז.
- שניים:** קנ (קידוש לבנה סגולה לש.).
- שפות:** קצט.
- עיי"ע איטלקית. אנגלית. רוסית.**
- שקיעת החמה:** י (לדעת אדה"ז — אם חלוי בראיית כוכבים).
- תהלים:** כב. לו. מח. פג. קד. קנד. קסב. קסו. קפה. קצה. ריב. שלג. שמ. שפא.
- תורה:** מז (גם העוסקים בהפצת הת. — מבשרך אל תחעלם). קיב (נגלה ונסתר. גופא ונשמתא). קיג (בלימוד דרכים אם שייך הענין דלא זכה כו'). קכד (לימוד דיני ומנהגי ישראל). קכט (קב"ע לת.

אצבעיים). שמ (לימוד תניא פמ"א כהכנה להתחלת הנחת ת). שסא (רשמו"ר וראב"ד). שסד (תיקון אדה"ז). אצבעים על אצבעים — הכתים או החיתורא). שעב (בדיקתם). שפא. שפח. שצ"צא (מנין השיטין בת). שצג (דר"ת).

תפלה:

כג (נוסח אשכנז ונוסח אר"י). מד (ביאור הסוגיא פוטר ר"ג אפי" עם שבשדות. ת. וברכת כהנים). סה (כנ"ל — כג). קד. קעו (אם יקצר בת. כדי לשמוע קדושה). קעג (כנ"ל — כג). קצט (עבודה שבלב — בלב ועם הלב). רל (חובת כ"א — התכוננות קודם הת). רמח (לפני העמוד — בדרך המצוע). רנה (אם יעבור לפני התיבה כשפחות מי' שומרי שבת). רעו (נוסח מדה הרחמים עלינו התגלגלי). שכ (כנ"ל — רל). שכד (זמן צדקה קודם הת). שכה (אמירת פ' קרבנות מעומד). שנ (ע"י התכוננות מתאחר קצת מהמנין). שנג"ד (כשיורד לפני התיבה צ"ל פיה"מ ודיני הת). שפ (התכוננות בתוך וקודם הת. ל"ד באותיות הרב). ת"תא (שייכות טבילת עזרא לת). חטז (כנ"ל — שנג). חכג (נוסח אדה"ז).

תקנות חז"ל:

ח (הטעם שא"א לשנות).

תשובה:

רנא (כמשל החבל הנפסק כו' כפול ומכופל).

תשעה באב:

שר"ז (לימודי יאצ"ט. הליכה לכה"ק).

בנאות דשא. לימוד פרקי אבות). קל (הלי הצריכות). קלד (מ"ט פנים לת. ע' פנים לת). קמח (הלי הצריכות). קנג (סלקא לעילא ע"י דו"ר). קעא (כנ"ל). קעב (למיגרס ולעיונא. הלי הצריכות. הלי החליות בארץ. נקנית בדבוק חברים). קעג (הלי החליות בארץ). רסט (צ"ל ביגיעה. סיפור אדה"ז והצ"צ). רפ (פני' שבחי' וחי' שבפני'). רפא (הלי הצריכות). רפד (כנ"ל). שיט (כנ"ל — קנג). שצה (הלי הצריכות).

תלמוד ירושלמי:

רצט.

תלמיד חכם:

רא.

תמונות:

קסב (בדאי יש אצלו תמונת אדמו"ר).

תנחומים:

רעט (לבעל ה"ג — במנין המצוות).

תספורת:

ה (אם לדחותה לל"ג בעומר). ס (אם להקדימה או לדחותה לל"ג בעומר).

תעניות וסיגופים:

כב (מניעתן). קכט. קמא. שעז (רק במקרים יוצאים מהכלל. החלפתם בת. מדב"ט). שפז (כנ"ל).

תענית:

קצא.

תמילין:

כה (חציצת אויר בין תש"ר והראש). גט (בדיקתן). עו (אמירת ברכה בתוך הנחת ת). קד (בדיקתן). קכו. קמח (ברכה על הת. באטר יד). קנג (ענינו חב"ד). קסב. קפג. רמח (בדיקתן כל יב"ח). רנד. שג. שו (אצבעיים על

מפתח מוסדות וארגונים

אגודת חב"ד:	פרטיח). רפו (במאה שערים). שח"ט
אה"ק: ד. לד. סז. סט. פח. קיד. רלה.	(מחיצה). שיח (לא לחדש בו מהנהוג).
רמה. רעט.	שכה (חב"ד במאה שערים).
אגודת ישראל:	בית הספר למלאכה בכפ"ח:
קו. שנו"ח.	פז"ח. צג. קסג. קצג"ד. רד. רצב.
אגודת נשי ובנות חב"ד:	ועד הישיבות:
קל. רטו. ריט (שהאנשים יעזרו בארגון	פז.
אגונ"ח). רכד. רמ. שנ.	ועד לרופאים דתיים:
בני ברק: קא. ריז.	רב.
זונדרלנד: רכא.	חזית דתית מאוחדת:
טורונטו: קפ.	קו. קיח"כ. קסד"ה. רח. רלט. רפט. שנו"ח.
קליוולנד: קמח.	ח.
חל אביב: ד. ריז.	יאנג איזראעל; ישראל הצעיר:
אהלי יוסף יצחק:	רמג.
אוסטרליה: לג"ד. לט"מ. קכה. רח.	ישיבות:
רכז. שסג.	קה (באה"ק ובחור"ל). שצא (כל
אה"ק (רשת): כו (כינוס מורים.	שמגדילים הפני מתגדל החי").
רישום. השפעה על ההורים). סב.	ישיבת ערב:
(כנ"ל). סח (השם אהלי"י באה"ק שייך	צד"ה.
רק לרשת). פו. צג"ד. צה (כנ"ל —	לשכה לעזרת הפליטים:
סח). צו (רישום). קב (רישום). קנ. רעז.	קעט.
של"א.	מזרחי:
מרוקו: קכד (ספרו). רו (קסבלנקה). רג	כח. שנו"ח.
(ספרו). שכ.	מחנה ישראל:
אחי תמימים:	קפ.
ראשון לציון: קנו. רסד"ה.	מפא"י:
איגוד הרבנים:	שנח.
רכח.	מרכז לעניני חנוך:
איגוד תלמידי הישיבות התימנים:	כא.
קמט.	משטרה:
בית הכנסת:	קט.
טז (נוסח אר"י אלבאני פארק). מד (צ"צ	משרד הדתות:
נוסח אר"י גי.). עב (מחיצה). קג	קסח.
(בטורונטו). קיד (בכפר חב"ד). קלט.	משרד העבודה:
קפח"ט (שע"ת בני ראובן שיקגו). קצג	פח.
(חב"ד בפתח תקוה). רכד (בדירה	

מפתח מוסדות וארגונים

תמ

קדן הצלה:	נוער עובד:
ר.	סא.
קרני חור תורה (קה"ת):	סוביטים:
ה. סט. עד. קלו. קצט. רלה. ער. חכג.	שלז.
רפורמים:	ספריה:
ח.	קלו. קמג. ער. שמז.
שיעורי לימודי הדת (של"ה):	מועלי אגודת ישראל:
צג (מיטוואך שעה).	פט. קר.
תומכי תמימים:	מועלי מזרחי:
עג. שכב (סדר לימוד בעש"ק). שכח.	שנח.
שלד. שמא. שנא. שסח. שעריז. שצז.	פעילי המחנה התורתי:
אה"ק: פח. שפו.	שו.
לוד: סא. פז. קלה. קסג. רמט. רעג.	צעירי אגודת חב"ד:
שלט.	קעא. ר. רכד. רמא. שלח. שפז.
ליוכאוויטש: נו. קנב. רד. שלד.	אה"ק: כו. מט"נ. סח. קז. רכ. שסח. חי.
מונטריאל: רמד.	ארה"ב: מט"נב.
נ.י.: רסד. שנה. שפה.	ירושלים: סז. צד. שיב.
צרפת: נה. רמד. שנה. שפה.	הל אביב: קב. שיג. חיח.
תורת אמת:	צעירי אגודת ישראל:
ק.	שעד.
תלמוד תורה:	קונסרבטיבים:
רעז (בכפ"ח). שפט (סנהדריה).	ח.

מפתח אנשים

גרינוואלד, מרדכי צבי: רכה.	אברהם אבינו: רעג. שנט.
גרליק, שניאור זלמן: קעג. רסב. שצו.	אדם הראשון: רעג.
גרשון: מד. שסה.	אהרונב, אברהם: רד. שנא.
גרשטנקורן, יצחק: רסו.	אהרן כה"ג: שיא. שפט.
דבורץ, ישראל זוסמן: קיב.	אוקלידוס: ח.
דבורץ, ישראל זיסל: קלא.	אזימוב, חיים הלל: קצה.
דברוסקין, יחיאל מיכל: תה.	אחז: שנח.
דובאו, יצחק: קבג. רסו.	אחיי השילוני: שיא.
דובער, הרב המגיד: קסז. שיא. שכ.	אחיתופל: שא.
ראה מפתח ענינים ערך פתגמים.	איידלמן, דוד: רעט.
דובער, אדמו"ר האמצעי: לו.	איידלמן, שלום: שנה.
דוד המלך: שט.	אליהו הנביא: שיא"ב.
דווארקין, מיכאל: צב.	אלמליח, יצחק: שצט.
דולצין, משה: שלד.	אלפנדרי, שלמה: עג. רלד. שנט.
דייטש, חנניה יו"ט ליפא: עדר. שיט.	אלפרובין, ירחמיאל: ס.
דינור, בנציון: יט.	אראנסאן, חיים: חכג.
דרוק, חיים מנחם שלמה: י.	בלוי, טוביה: חיט.
דרעשער, יונה: רפז. שס.	כלומפלד, יוסף ברוך: יא. רס. שטו.
הוברמן, יצחק: ערב.	כלומפלד, ירחמיאל: ק. שלג.
הוטנר, יהושע: רי.	כלינצקי, ישראל נח: חיב.
הורביץ, ניסן: קכב.	בן חמו, אהרן: שב.
הלל מפאריטש: שפ.	בן ישי, א. ז.: לא.
העכט, שלמה זלמן: ה. טז. עד.	בנציון: עג (השם) — סגולה לאריכות ימים).
הענדל, יצחק: פג.	בעזפאלאוו, שניאור זלמן: קפד. רסג.
הרצוג, שרגא פייוויש: קכה.	ברדא, דוד: סג.
וואלנער, מ. ד.: סח.	ברוק, חיים שאול: קנו.
וובר, זאב צבי: שכד. חכד.	גולדשטיין, יוסף: קצא.
וויטאל, הרח"ו: שיא.	גולעבסקי, חיים דובער: רפא.
וויינברג, יוסף: ער. שלב.	גורארי, שמואל: רעא.
וויינפלד, שמואל יהודה: שסא.	גורביץ, שמואל: לג.
ווייס, שמשון רפאל: רמב.	גורדון, הרב: ערה.
וויילנסקי, מיכאל: קצא.	גורדצקי, בנימין: סד. קמו.
וויילשנסקי, בצלאל: שסב.	גורקאו, יעקב יוסף: רה.
ווינרסקי, משה: שצה.	גליצנשטיין, אברהם חנוך: רנב.
זוין, שלמה יוסף:	גערליצקי (שמטוב), שרה מינדל: קמב.
זכ. ע. רח. רסו. שמו.	גרטנר, יצחק דוד: רסא.
זונפלד, יוסף חיים: סח.	גרינגלס, מנחם זאב: קסו. ערב. שנו.

תמא

- זוננפלד, צבי: סח.
זילברמן: קצה.
זילברשטרום, אהרן מרדכי: כו.
זלמנוב, יחיאל מיכל יהודה ליב:
שכו. שסז.
חדקוב, חיים מרדכי אייזיק: חיג.
חזנוב, מאיר שמחה: רגזו.
חטריק, צבי הירש: קכא.
חן, פרץ: סט.
חנוך: רעג.
טלישבסקי, מרדכי דובער: שלד.
יאלעס, אפרים אליעזר:
מו. קצז. שא. שכב.
ידגר, יצחק: שיג.
ידליצקי: קצה.
יוראסין, אלכסנדר סענדר: שעג.
יוניק, דובער: רנו.
יוניק, נפתלי: רנה.
יחזקאל: מד.
ירוסלבסקי, יצחק יהודה: שלט.
ירוסלבסקי, משה: שמ.
ישעי הנביא: שנח.
ישראל, הבעש"ט:
קמד. קנה (לא היה אצלו מקום חמן
מגביל). קסז. רצז. שיא"ב. שכ. שלח.
שנח. שסב.
ראה מפתח ענינים ערך פתגמים.
כהן, אברהם צבי: עו. קנג.
כהן, אשר לעמיל: קנג.
כהן, יחזקאל: רלד.
כהן, רפאל נחמן: שיז.
כץ, משה פנחס: שסה.
לברטוב, משה: קמו.
לוי, יצחק: רמו.
לויטין, שניאור זלמן: נה. נו.
לויץ, אריה: שיא. שפח.
לויץ, דובער: חכג.
לויץ, יצחק מאיר: קו. רלח.
לויץ, צבי ליב: שצ.
לויץ, רחל: רלא.
לוריא, האריז"ל: שיא"ב.
ליברוב, סעדיה: קכד. קעז. רג.
לייבוב, ישראל: קיד.
ליפסקר, מיכאל: מא.
ליפשיץ, שלום דובער: שו.
ליפשיץ-הלברשט, יחזקאל שרגא
(האדמו"ר מסטראפקוב): רצו.
לנדא, אברהם צבי: צב.
לנדא, יעקב: רג. תה.
לסלבוים, דוד אברהם: טו.
לעווענשטיין, א.: שה.
לעסער, דוד נתן: קפו. שצד.
מוצקין, פרץ: קכט.
מטוסוב, שלמה: קסט. רו.
מילר: קצה.
מינדל, ניסן: רלב.
מינץ, בנימין: קו.
מלוב, מנחם ישראל: רסד"ה.
מלמד, יוסף: קמט.
מרגליות, ישעי אשר זליג: קסו. שנו.
משה רבנו: קסח. שנט.
משולם זושא מאניפולי: רסט.
מתושלח: רעג.
נח: קסח.
נימרק, חיים משולם זלמן: שכט.
נמנוב, ניסן: נה"ו. שכת. שפה.
סאשיטסקי, חיים: שסד.
סלונים, מנחם מענדל שמואל: שפ.
סלונים, עזריאל זליג: צה.
סלמן, אברהם ישראל משה: רחצ.
סרברנסקי, אהרן: רו.
סרוג, ישראל: קסז.
עובדיה, דוד: קמו.
עובדיה, שלמה: מא.
פויזנר, יצחק זלמן: קצח.
פויזנר, שלום: עב.
פולנר, שמואל חיים: סה. תו.
פינדריק, שמואל יוסף: רלא.
פינסון, ניסן: רו. שנג.
פינקס: קצה.
פלוטקין, חיים: רעא.
פלייער, יוסף: נח.

- פליסקין, אבא: לג.
 פלט, יעקב:
 קז (חוגתו רחל ובנו יוסף יצחק).
 פערין, שלמה: רלט.
 פרידמן, עקיבא יוסף: רכ.
 פרייס, אברהם אהרן: רצג.
 פרלוב, מרדכי: קכג. קנה. שלה.
 פרנקל, איסר: שמו.
 פרסון, אברהם אבא: קפה.
 קוטשר, יחזקאל: קמג.
 קורדאירו, משה (רמ"ק): קסז.
 קורן: פט.
 קסלמן, שלמה חיים: סא.
 קרטיק, אליעזר: רד.
 רבלין, אליהו יוסף: רסט. שפא.
 רבקיין, אליהו ליב: פה.
 רבקיין, משה דובער: כד.
 רבקיין, שלום: קח.
 רובינ-הלברשטם, שלום יחזקאל שרגא:
 תז.
 רודנר, אברהם עקיבא: רמה.
 רוזין, משה: כג. מ.
 רוזנבלום, נתן דוד: נז. תב.
 ריטש, מרדכי: לט.
 רייטשיק, מנחם שמואל דוד: קפג. רסג.
 שאיייעוויטש, משה: א. קפח. חיג.
 שוחאט, דוב יהודה: קג. קפ"פא. תג.
 שור, שניאור זלמן: פט. רט.
 שיטרייט, יהודה: קמא.
 שלומוביץ, דוד: שסח.
 שלזינגר, משה: עקיבא יוסף: קפה.
 שמוטקיין, יוסף: רסה.
 שמטוב, בנציון: קצט. שעה.
 שמעון, רשב"י:
 עט. קעד (כיד רמה — בריש גלי, ר"ת
 רשב"י).
 שניאור זלמן, אדה"ז: לז. קסז. רסט. שיא.
 ראה מפתח ענינים ערך מאמרים. ספרים.
 פתגמים.
- שניאורסאהן, אדמו"ר מוהריי"צ*:
 צ (ביקורו באה"ק). צב (שעה פרקים
 שכתב כסוגיא דרצון וחענוג ושרף). צג
 (היה שולח תלי לעבודת התעמולה). ק
 (סידר בריגא שיעורי דא"ח לבנות). קלב
 (כנ"ל — צ). קנא"ב (מנהל פועל
 כתות"ל). קסב (בודאי יש אצלו חמונה
 כ"ק מו"ח אדמו"ר כפורמט כ"ס). רמט
 (הבטחות שנתן — כחות נעלים).
 ראה מפתח ענינים ערך מאמרים. מאסר
 וגאולה. מכתבים. ספרים. שיחות.
 שניאורסאהן, ישראל יוסף: ג.
 שניאורסאהן, מנחם מענדל
 (אדמו"ר הצ"צ):
 לז. רסט.
 ראה מפתח ענינים ערך פתגמים.
 שניאורסאהן, פישל: שכט.
 שניאורסאהן, אדמו"ר מוהרש"ב:
 קנב. רנ. רעא. רפז. רחצ. שיב. שכב.
 שמח. תה.
 ראה מפתח ענינים ערך מכתבים.
 פתגמים.
 שניאורסאהן, אדמו"ר מוהר"ש:
 שכט. שלב.
 ראה מפתח ענינים ערך פתגמים.
 שניאורסאהן, שמואל מנחם מענדל:
 ג. לב. סז. צד. רכב.
 שער, הרב: פז.
 שפירא, אלימלך: קצו.
 שפעטמאן, יהושע: עט.
 שקלובסקי, א.: קצג.
 שרפשטיין, מרדכי אליעזר: עא.
 שרפשטיין, עזריאל זליג:
 קל (חוגתו רבקה).
 ששון, סלימן: קצט.
 ששונקיין, נחום שמרי"י: צ. קעב.
- (* נסמן רק כשזכר סיפור אודותיו, אבל לא
 כשכתב אזכיר על הציון שלו וכיו"ב.

מפתח מקומות

לפרנסה). קיד. קטו (אדמו"ר קרא לו	אוסטרליה: שסג.
כפ"ח). קסג. רעג. שיד (איחוד כפר הישן	ראה גם מפתח מוסדות ערך אהלי"י.
והחדש). שדמ. שעו.	איטליה: קכג. שמב.
ראה גם מפתח ענינים ערך מקוה. מפתח	אירופה: קעט.
מוסדות ערך ביהכ"ג. בית רבקה.	אנגליה: רסז.
לוד: פט.	אפריקה הדרומית: רסד. שלב.
ראה גם מפתח מוסדות ערך תו"ת.	אפריקה הצפונית: קצט.
ליובאוויטש: חכג.	ארץ הקודש; א"י: יח. כח. נה. צג. קה. קטז
ראה גם מפתח מוסדות ערך תו"ת.	(הגשמית והרוחנית). קלז. קמט. קצו. רנג.
לעפליע: חכג.	רסד. רסט. רעג. שלז. שמג. שמה. שנו. שסז.
מארינבאד: שלב.	שעח. שפג. שצ. שצט. ת.
מגדל אשקלון: סט.	ראה גם מפתח מוסדות ערך אגו"ח.
מונטריאל:	אהלי"י. צא"ח. תו"ת.
ראה גם מפתח מוסדות ערך תו"ת.	ארצות הברית: אמריקה:
מירון: ס"סא.	קכה. קפט. רכח. רלא (רוב מנין ובנין של
מלבורן: רכו.	אומתנו). רסד.
מנטשטר: רסז.	ראה גם מפתח מוסדות ערך צא"ח.
מרקו:	בני ברק: רסז.
נה. נז. צג. קיד. קמו. קע. שנג. שנה. שצ.	ראה גם מפתח מוסדות ערך אגו"ח.
ת.	ברדיטשוב: רפז.
ראה גם מפתח מוסדות ערך אהלי"י.	ברינוא: קצה.
נייארק:	בשאר: שג.
לא נסמנה לרוב המצאה. ראה גם מפתח	האדיטש: פ.
מוסדות ערך תו"ת.	וויטבסק: חכג.
סטרדוב: שכט.	זונדרלנד:
ספרו: קכד. קמו.	ראה גם מפתח מוסדות ערך אגו"ח.
ראה גם מפתח ענינים ערך מקוה.	חיפה:
ספרינגוואלי: ערה.	ראה גם מפתח ענינים ערך מקוה.
נתניה: פ.	טבריה: פח"ט. קסג.
עליזאבעטוויל: שלב.	טורונטו: קג.
פאטסוויל: ערה.	ראה גם מפתח מוסדות ערך אגו"ח.
פריז: טז. קצה. שלב.	ביהכ"ג.
פריסקא: קפד.	ירושלים:
פרנקפורט: שמב.	יח. פט. צ. קעה. רעג. שנו.
פתח תקוה:	ראה גם מפתח מוסדות ערך צא"ח.
ראה מפתח מוסדות ערך ביהכ"ג.	כפר חב"ד:
	סב. פז. פח"ט (שני). קייג (צנור

תנמד

תמה

מפתח מקומות

צרפת:	רוסיה: שלו.
ראה גם מפתח מוסדות ערך תר"ח.	רידינג: רמו.
קליוולנד:	שיקגו: נח. קפח. חיג.
ראה גם מפתח מוסדות ערך אגוז"ח.	ראה גם מפתח מוסדות ערך ביהכ"נ.
קסבלנקה: קסט. רנב.	הל אביב: פט.
ראה גם מפתח ענינים ערך מקה. ראשון	ראה גם מפתח מוסדות ערך אגוז"ח.
לציון	צא"ח.
ראה גם מפתח מוסדות ערך אחי תמימים.	